

25. Nov. 1940

Economische en Sociale Kroniek

VAN

NEDERLAND, DE OVERZEESCHE
GEWESTEN EN HET BUITENLAND

SAMENGESTELD DOOR HET

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK

UITGAVE VAN N.V. DRUKKERIJ ALBANI
NIEUWE MOLSTRAAT 20
'S-GRAVENHAGE

AUTEURSRECHT VOORBEHOUDEN.

(Het overnemen van berichten, cijfers en grafieken uit deze publicatie is echter toegestaan met duidelijke bronvermelding).

INHOUD.

HOOFDSTUKKEN	Neder- land	Nederl. Indië.	Suri- name	Cura- çao 1)	Internationaal en Buiten- land	Grafieken.
	blz.	blz.	blz.		blz.	
Algemeene toestand	3	34	40		1	
Voortbrenging. Verbruik. Voorraden.						
Bedrijfstoestand en arbeidsmarkt	4				42	
Voortbrenging en verbruik	9	35	40		44	
Bedrijfsorganisatie en -concentratie	11				46	
Landbouwvraagstuk.	12				47	
Handel en Verkeer	15	36	41		50	
Prijzen. Kosten van levensonderhoud	19	37			53	
Financiëwezen.						
Geld- en Credietwezen	20	38			55	
Openbare financiën	20	38	41		55	
Arbeidstoestanden. Sociale zorg.						
Werkloosheid en werkloosheidsverzekering. Arbeidsbe- middeling. Werkverschaffing en Steunverleening. Binnen- en buitenlandse trek. Vakopleiding en leerlingwezen.	24	38	41		59	
Werkstakingen en uitsluitingen. Bemiddeling en arbitrage	26				63	
Arbeidsvoorwaarden	27	39	41		64	
Organisatie van werkgevers en werknemers	29				65	
Arbeidersbescherming	29	40			67	
Arbeidersverzekering	30				68	
Bevolking. Gezondheidswezen. Volkshuisvesting.						
Gezondheidswezen	31				71	
Volkshuisvesting	31				72	

1) Kroniek betreffende Curaçao niet ontvangen.

**Bijvoegsels: 1. ECONOMISCHE en SOCIALE KALENDER over het 1e kwartaal 1936.
2. DE NEDERLANDSCHE CONJUNCTUUR, Mei 1936.**

UITGAVEN VAN N.V. DRUKKERIJ ALBANI — 'S-GRAVENHAGE

Jaareijfers voor Nederland. Verschijnt omstreeks Mei	f 4.25
Statistisch Zakboek. Verschijnt omstreeks November	„ 1.70
Maandschrift v. h. Centraal Bureau voor de Statistiek. Jaarabbonement	„ 7.—
Economische en Sociale Kroniek	„ 2.80
dito losse aflevering	„ 0.85
Economische en Sociale Kalender.	„ 1.06
De Nederlandsche Conjunctuur. Verschijnt 4 X per jaar	„ 1.60
Statistiek der Motorrijtuigen. Verschijnt omstreeks Januari	„ 1.30
Maandstatistiek van den In-, Uit- en Doorvoer. Jaarabbonement	„ 12.—
Jaarstatistiek van den In-, Uit- en Doorvoer. Verschijnt omstreeks Mei	„ 3.35
Statistiek v. d. Scheepvaart op het Buitenland. Verschijnt omstreeks Juli.	„ 0.85
Prijzen en kosten van levensonderhoud. 12 Afleveringen	„ 4.15
Statistiek van de Collectieve Arbeidsovereenkomsten. Verschijnt omstreeks Februari	„ 1.46
Statistiek der Werkstakingen en Uitsluitingen. Verschijnt omstreeks Mei	„ 0.95
Statistiek der Vakbeweging. Verschijnt omstreeks November	„ 1.06
Statistiek der Inkomens en Vermogens in Nederland. Verschijnt omstreeks April	„ 0.70
Statistiek der Spaar- en Leenbanken. Verschijnt omstreeks December	„ 0.62
Statistiek der Rijksfinanciën. Verschijnt omstreeks December	„ 2.10
Statistiek der Gemeentefinanciën. Verschijnt omstreeks December.	„ 2.40
Belastingdruk in Nederland. Verschijnt omstreeks October	„ 1.10
Armenzorgstatistiek. Verschijnt omstreeks December	„ 0.70
Bevolking en bevolkingsdichtheid. Verschijnt omstreeks Juli.	„ 0.47
Statistiek v. h. Gewoon- en U. L. Onderwijs. Verschijnt ongeregeld	„ 3.15

Betalingen kunnen per giro geschieden onder No. 40100

In de prijzen zijn de portokosten begrepen

N.V. Drukkerij Albani, Nieuwe Molstraat 20, Den Haag

G209 174/150 - D - 51

Economische en Sociale Kalender. *)

Behoort bij de Economische en Sociale Kroniek van Nederland, de Overzeesche Gewesten en het Buitenland,
samengesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Auteursrecht voorbehouden.

EERSTE KWARTAAL 1936.

Nederland. 1)

Januari 1936.

- Inwerkingtreding nieuwe Warenwet.
- Inwerkingtreding wet tot verzekering van mijnarbeiders tegen invaliditeit en ouderdom.
- Salarisverlaging Rijkspersoneel 5 pCt.
- Nieuwe regeling voor verstrekking van Rijks-subsidie voor tuberculosebestrijding.
- Indiening wetsontwerp inzake de mechanisatie in de sigarenindustrie.
- Prijsconventie in de dakpannenindustrie tot stand gekomen.
- Tijdelijke beperking invoer van rubber slangstukken; eind Januari ook van waterglas; in Februari van metaalweefsels; in Maart van veevoederkooktoestellen en koffie (het laatste in verband met de plannen tot steunverleening aan de koffiecultuur in Ned.-Indië).
- Installatie van Regeeringscommissie ter voorlichting inzake bevordering van het vreemdelingenverkeer.
- Wet inzake cumulatie van pensioenen enz.
- Compensatie-transacties met Duitsland voor uitvoer van tabak.
- Nederlandsche Bank verlaagt disconto met ingang van 16 Januari van $3\frac{1}{2}$ tot 3 pCt.
- Minister van Sociale Zaken stelt contact-commissie in, welke den Minister van voorlichting zal dienen over vraagstukken, verband houdende met uitvoering werken in werkverschaffing door aannemers.
- Regeling met Duitsland inzake betaling van tussehenhandelskosten via de clearing.
- Uitgifte 4 pCt. Nederlandsche Staatsleening 1936 ad f 104 miljoen.
- Minister van Sociale Zaken stelt voorwaarden vast waaronder aan jeugdige werklozen arbeid kan worden verschaft.
- Belangrijke uitbreiding van het aantal bedrijven, waarin vreemdelingen, zonder vergunning van de Overheid, geen arbeid mogen verrichten.
- Wetsontwerp (in 1934 ingediend) tot heffing crisisinkomstenbelasting ingetrokken.

Februari 1936.

- Nederlandsche Bank verlaagt disconto met ingang van 4 Februari met $\frac{1}{2}$ pCt.
- Minister van Sociale Zaken stelt een algemeene regeling vast in verband met schorsing van tewerkgestelden bij de werkverschaffingen.
- In werkingtreding verdrag Nederland-België waarbij o.m. het z.g. grensverkeer van arbeiders geregeld is.
- Crisis-hypothekaflossingswet (9 Februari in werking getreden).
- Indiening ontwerp Girowet.

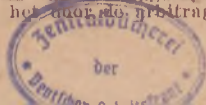
- Rapport-Commissie ter bestudeering toemende bevolking van universiteiten en hoogeschoolen en de werkgelegenheid voor academisch ge-gradueerden.
- Wederinstelling op 1 Maart 1936 van invoerrecht van zinkwet, lithopone enz.
- Indiening wetsontwerp tot het aangaan van een of meer geldleeningen ten laste van het Rijk.
- Wet tot wijziging van de Pensioenwet voor de Spoorwegambtenaren. Datum voor herziening pensioengrondslagen en invoering der pensioenkorting vastgesteld op 1 April 1936.
- Vereeniging van Directeuren van Hypotheekbanken besluit tot oprichting van een contrôle-organ.
- Indiening wetsontwerpen betreffende crediet voor werkverruiming en industrie-financiering.
- Indiening wetsontwerp tot heffing van een reisbelasting.

Maart 1936.

- Voorontwerp tot herziening der pensioenen van burgerlijke en militaire ambtenaren bij de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg ingediend.
- Tweede Kamer neemt motie van orde aan betreffende het aanhangig maken in de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg van de vraag, of er aanleiding bestaat voor een bijzondere regeling voor de bezoldiging van ambtenaren en onderwijzers, die in communautiteit leven.
- Bureau voor bedrijfsraden opgericht.
- Indiening wetsontwerp inzake het uitoefenen van beroepen en bedrijven door vreemdelingen.
- Beperking eierexport naar Engeland opgeheven.
- Tweede Kamer aanvaardt wetsontwerp tot financiering van den vernielden bruggenbouw door verhooging bijzonder invoerrecht op benzine.
- Burgemeester van Amsterdam installeert commissie van advies in zake bestrijding van de werkloosheid.
- Betalingscontingenten voor uitvoer naar Duitsland voor tweede kwartaal verlaagd.
- Oprichting N.V. Scheepsbouwbelangen door 7 groote scheepswerven (plan tot saneering door opkopen van overtollige en verouderde scheepswerven).
- Indiening wetsontwerp houdende regeling voor het vestigen van inrichtingen in detailhandel, ambacht of kleine nijverheid.
- Minister van Sociale Zaken treft een regeling tot het verschaffen van werkgelegenheid voor werklooze chemici.
- Wet tot het aangaan van een of meer geldleeningen ten laste van het Rijk.
- Wet tot instelling van een defensiefonds.

*) Samengesteld ten deele uit ambtelijke publicaties en mededeelingen, ten deele uit mededeelingen in particuliere tijdschriften en in de pers.

1) Verbetering: In den Kalender over December 1935 was het volgende bericht opgenomen: „Loonsverlaging in de sigarenindustrie in overeenstemming met advies van arbitrage-commissie”. Blijkens nader ontvangen inlichtingen wijkt echter de ingevoerde loonsverlaging af van het door de arbitrage-commissie daaromtrent gegeven advies.

Nederlandsch-Indië.

Januari 1936.

- Regeering verleent goedkeuring voor oprichting van stichting tot financiering (in het aanvangs-stadium) van de Inlandsche klein-industrie.
- Afkondiging ordonnanties inzake suikerregelingen 1936 (voortgezet Regeeringsingrijpen; bevestiging v. d. gecentraliseerden verkoop; vaststelling jaarproductie 1937 op 1,4 miljoen ton).

Februari 1936.

- Contingenteering invoer van confectiegoederen.

Maart 1936.

- Wet tot verleenning van enkele retorsiebevoegdheden ten behoeve van Nederlandsch-Indië.

Internationaal.

Januari 1936.

- Internationale Arbeidsconferentie der Amerikaansche Staten te Santiago van 2 tot 14 Jan. 1936 aanvaardt een groot aantal resoluties, o.a. betreffende de wenschelijkheid meer dan tot dusver rekening te houden met den toestand en de verlangens der Amerikaansche landen.

Februari 1936.

- Overeenstemming bereikt omtrent Noord-Atlantische vaart; tariefsverhooging en nieuwe indeeling der schepen.

Maart 1936.

- Restrictiepercentage uitvoer rubber voor 2e halfjaar 1936 van 40 op 35 gebracht.

België.

Januari 1936.

- Alg. Raad Belgische Werkliedenpartij spreekt zich uit tegen samenwerking met de communistische partij.
- Kon. Besluiten betreffende hypothecaire leeningen: o.m. instelling van de controle op de hypotheekbanken en oprichting van een centraal bureau voor hypotheccair eredit.

Februari 1936.

- Conversie van buitenlandse leeningen.

Maart 1936.

- Loonsverhooging voor het Staatspersoneel met 5 pCt. ingaande 1 April 1936.
- Muntpariteit definitief vastgesteld op 72 pCt. van de oude pariteit.

Denemarken.

Februari 1936.

- Uitsluiting in een aantal bedrijfstakken en staking van andere groepen (van 24 Februari—30 Maart voor totaal 130 000 werknemers) beëindigd door ingrijpen der Regeering; 47 in Februari en Maart vervallen collectieve arbeidsovereenkomsten door arbitrale uitspraak vervangen. Laagste loonen iets verhoogd; vacantieregeling verbeterd.

Duitschland.

Januari 1936.

- Verhooging der vrachttarieven op de Spoorwegen.

Februari 1936.

- Handelsovereenkomst met Denemarken geteekend.
- Nieuwe voorschriften voor productieve werkloozenzorg met name in de meest door werkloosheid getroffen gebieden.
- Stillhalte-overeenkomst voor een jaar verlengd; nieuw soort reismark ingevoerd.
- Regeering dwingt outsiders toe te treden tot het West Duitsch cementkartel.

Maart 1936.

- Verdrag van Locarno opgezegd. Militaire bezetting langs den Rijn.

Frankrijk.

Januari 1936.

- Handelsaaccoord met Sovjet-Rusland verlengd; opdrachten aan de Fransche industrie zullen constant betaald worden.
- Bank van Frankrijk verlaagt disconto van 5 tot 4 pCt.

Februari 1936.

- Bank van Frankrijk verlaagt disconto met $\frac{1}{2}$ pCt.
- Wetsontwerp aangenomen tot reorganisatie van de Nat. Economischen Raad.
- Leening van £ 40 miljoen te Londen gesloten.

Maart 1936.

- Samensmelting van het socialistische en het communistische vakverbond.
- Handelsovereenkomst met Brazilië gesloten.
- Wet in zake uitstel aflossing landbouwerredieten op korten termijn.
- Disconto van de Bank van Frankrijk met $1\frac{1}{2}$ pCt. tot 5 pCt. verhoogd.
- Verhooging „plafond” voor uitgifte van schatkistpapier met ongeveer frs. 6 milliard tot frs. 21 milliard.

Groot-Britannië.

Januari 1936.

- Overeenkomst geteekend betreffende betalingsverkeer met Spanje, waardoor Engeland voorrang verkrijgt bij de betalingen.
- Wetsontwerp tot verhooging van den leerplichtigen leeftijd van 14 tot 15 jaar.

Februari 1936.

- Wetsontwerp verplichte aaneensluiting beetwortelsuikerfabrieken.
- Oprichting instituut ter bevordering van den export.

Italië.

Februari 1936.

- Oprichting nieuw instituut voor volledige controle over geldverkeer en buitenlandschen handel.

Maart 1936.

- Hervorming bankwezen, waarbij Bank van Italië aan het hoofd van het bankwezen is geplaatst.
- Besluit tot uitbreiding der verplichte verzekering tegen tuberculose tot pachters en hun gezinnen.

Noorwegen.**Januari 1936.**

— Noorsch vakverbond sluit zich bij het I.V.V. aan.

Polen.**Maart 1936.**

— Staking (2—16 Maart) van ± 115 000 arbeiders in textielindustrie te Lodz door tusschenkomst der Regeering beëindigd. Looneischen gedeeltelijk ingewilligd.

Sovjet-Rusland.**Maart 1936.**

— Handelsovereenkomst met Polen tot stand gekomen.

Spanje.**Januari 1936.**

— Eerste ruime toepassing Wet op onteigening grootgrondbezit van 1931.

Februari 1936.

— Optreden eener linksche Regeering naar aanleiding van den uitslag der verkiezingen. Meer bewegingsvrijheid voor verschillende linksstaande werknemersverenigingen. Verbod van fascistische organisaties.

Maart 1936.

— Beperking in- en uitvoer van bankbiljetten en buitenlandsche betalingsmiddelen.

Zweden.**Februari 1936.**

— Rijksdag verwerpt Regeeringsvoorstel tot ratificatie internationale arbeidseconventie tot toepassing van de 40-urenweek.

Vereenigde Staten.**Januari 1936.**

— National Recovery Administration opgeheven met ingang van 1 Jan. 1936.

— Agricultural Adjustment Act ongrondwettig verklaard; Hoogste Gerechtshof beslist, dat \$ 200 miljoen aan processing-tax moet worden terugbetaald aan belanghebbenden.

— Handelsverdrag met Zwitserland tot stand gekomen ter verruiming van het wederzijdsche goederenverkeer.

— Voorstel tot uitkeering van bonus aan oudstrijders definitief tot wet geworden, ondanks veto van den President; betaling zal geschieden in den vorm van obligaties.

— Verhooging van minimum surplus voor leeningen of fondsenonderpand van 45 op 55 pCt.

— Regeering geeft machtiging tot inrichting van een vrijhaven bij New York.

Februari 1936.

— „Soil Conservation Act” bekrachtigd: subsidies aan landbouwers bij doelmatig gebruik van den bodem.

— Interstate Commerce Commission verlaagt tarieven voor reizigersvervoer op de spoorwegen.

Maart 1936.

— Indiening belastingvoorstellen tot instelling van een heffing o.m. op de onverdeelde winsten van vennootschappen.

Argentinië.**Februari 1936.**

— Concentratie van het bankwezen.

Australië.**Februari 1936.**

— Linkervleugel van Australische Arbeiderspartij, die zich in 1931 afscheidde, hereenigt zich daarmee.

Economische en Sociale Kalender. *)

Behoort bij de Economische en Sociale Kroniek van Nederland, de Overzeesche Gewesten en het Buitenland,
samengesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Auteursrecht voorbehouden.

TWEEDE KWARTAAL 1936.

Nederland.

April 1936.

— In verband met de opheffing van het Nat. Crisis-Comité op 1 Mei 1936, beveelt de Minister van Binnenlandsche Zaken de oprichting aan van Commissies van samenwerking voor bijzondere nooden.

— Nieuwe baconregeling: gemeenschappelijke inschrijving door de fabrikanten; vrijheid tot uitbreiding van het bedrijf teruggekregen.

— Indiening wetsontwerp tot verlenging werkingsduur Werkloosheidssubsidiefonds.

— In de nieuwe landelijke collectieve overeenkomst in het bouwbedrijf loonen wederom verlaagd.

— Contrôle-orgaan van de Ver. van Directeuren van Hypotheekbanken opgericht.

— Regeeringscommissie ingesteld tot voorbereiding wettelijke maatregelen ziekenfondswezen.

— Handelsovereenkomst met Polen.

— Wijziging van het „Tariefbesluit vrijwillige ouderdomsverzekering”.

— Instelling bedrijfsraden voor het tuinbouwbedrijf in Noordholland en Zuidholland en voor de schoenindustrie; in Juni 1936 ook voor het landbouwbedrijf in Oostelijk Zeeuwsch Vlaanderen.

— Indiening Rotterdamsche bezuinigingsvoorstellen tot een bedrag van f 2 miljoen in 1936.

— Crisisheffing op koffie vastgesteld.

— Nederland stelt f 25 miljoen beschikbaar voor Nederlandsch-Indië ten behoeve van maatregelen in het belang van de volkswelvaart.

— Wetten inzake de overeenkomst van koop en verkoop op afbetaling en het afbetalingsbedrijf.

— Amsterdam vraagt steun aan de Regeering voor verlaging van havenkosten.

— Tijdelijke beperking van den invoer van benzol enz., en van caustische potasch en kaliloog; in Juni ook van metalen schepwerk, naadlooze buizen en van toiletzeep.

— Noordoostelijke inpoldering Zuiderzee aangevangen.

Mei 1936.

— Inwerkingtreding Oud-Katholiek Verbond van Vakverenigingen.

— De Minister van Sociale Zaken maakt bij den Hoogen Raad van Arbeid aanhangig het vraagstuk van vervanging van volledige arbeidskrachten door jeugdige personen.

— De Minister van Binnenlandsche Zaken geeft de gemeentebesturen aanwijzingen over de toekenning van kindertoelagen aan het gemeentepersoneel.

— Besluit van den Gemeenteraad van Rotterdam tot vervoegd ontslag van oudere gemeente-ambtenaren en -werklieden.

— Tweede Kamer aanvaardt wetsontwerp tot oprichting van een maatschappij voor industrie-financiering.

— Instelling van een commissie tot onderzoek naar den gezondheids- en voedingstoestand van de werkloozen in Nederland.

— De Overheid te Amsterdam richt zich met een bijzonder manifest tot de burgerij om door het laten verrichten van werkzaamheden mede te werken tot bestrijding der werkloosheid.

— Instelling interdepartementale adviescommissie inzake werkfonds- en werkverschaffingsaangelegenheden.

— Tweede Kamer aanvaardt wetsontwerp houdende maatregelen inzake mechanisatie in de sigarenindustrie.

— Tweede Kamer aanvaardt wetsontwerpen tot wijziging der Ongevallenwet en Land- en Tuinbouwongevallenwet.

— Voorontwerp van wet tot regeling van personeelfonds bij den Hoogen Raad van Arbeid ingediend.

— Regeering bereid tot verstrekken van extra-bijdrage aan Rotterdam voor verlaging gemeentelijke haventarieven met 28 pCt.

— Instelling van commissie van advies inzake uitbreiding economische samenwerking met Ned.-Indië.

— Transferovereenkomst met Duitschland gesloten; contant uit te betalen gedeelte van rente blijft gelijk, voor de rest kan men o.a. cheques op Konversionskaske ontvangen.

— Nederlandsche Bank verhoogt op 30 Mei disconto van 2½ pCt. tot 3½ pCt.

Juni 1936.

— Nederlandsche Bank verhoogt op 4 Juni opnieuw disconto met 1 pCt.; op 25 en 30 Juni verlagingen tot resp. 4 pCt. en 3½ pCt.

— Ontwerp-Pachtwet gewijzigd. De Regeering stelt voor erkende pachtbureaux in het leven te roepen.

— Bepaling, dat werkgevers geen arbeid mogen doen verrichten door vreemdelingen, zonder schriftelijke vergunning, uitgebreid tot huispersoneel.

— Indiening wetsontwerp tot reorganisatie van het spoorwegbedrijf.

— Staatscommissie tot voorbereiding van partiele herziening der Grondwet adviseert tot invoering van bepalingen aangaande instelling bij de wet van openbare lichamen voor beroep en bedrijf, waaraan verordenende bevoegdheid verleend kan worden.

— Indiening wetsontwerp tot verlenging en wijziging van het aan de Nederlandsche Bank verleende octrooi.

— Besluit van den Gemeenteraad van Amsterdam tot vervoegd ontslag aan oudere gemeente-ambtenaren en -werklieden.

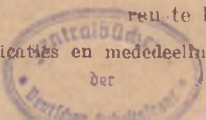
— Staking van visschers te IJmuiden (10 Juni—9 Juli). Aangekondigde loonsverlaging ingetrokken.

— Indiening wetsontwerp tot herberekening pensioenen van burgerlijke en militaire ambtenaren.

— In deze en volgende maanden wederom weddeverlagingen vastgesteld door verschillende provincien en gemeenten.

— Verlaging haven- en kadegelden en loodshuren te Rotterdam.

*) Samengesteld ten deele uit ambtelijke publicaties en mededeelingen, ten deele uit mededeelingen in particuliere tijdschriften en in de pers.

— Arbeidsduur in de diamantindustrie ten hoogste 40 uur per week met ingang van 15 Juni; loonen met 10 pCt. verhoogd.

— Rapport van de commissie inzake bevordering van het vreemdelingenverkeer.

— Wet tot financiering van den versnelden bruggenbouw door verhooging der tijdelijke heffing van het bijzonder invoerrecht op benzine.

— Indiening wetsontwerpen tot steun van de Nederlandsche textielnijverheid.

— Gemeenteraad van 's-Gravenhage stelt nieuwe (lagere) loonregeling voor de gemeentewerklieden vast op basis van de Rijksregeling; datum van ingang 1 Januari 1937.

— Meerderheid algemeene vergadering Vereen. voor Bloembollencultuur spreekt zich uit voor sterke beperking saneeringsmaatregelen.

— Verlaging haventarieven te Amsterdam door gemeenteraad goedgekeurd.

— Wetsontwerpen met betrekking tot loopende landbouwhypotheek- en pachtovereenkomsten en tot vaste lasten en huren door de Regeering ingetrokken.

— Commissie uit de centrale katholiek-sociale organisaties stelt lijnen vast voor den uitbouw van samenwerking onder bedrijfsgeenooten tot ordening van het economisch leven.

Internationaal.

April 1936.

— Pan-Amerikaansch Congres voor Bedrijfs-hygiëne doet aanbevelingen ter voorkoming van bedrijfsongevallen, onderzoek naar beroepsziekten, verbetering arbeidstoestanden in fabrieken en kantoren, maatregelen ten behoeve van de gezondheid der arbeiders en van de bescherming van vrouwen en kinderen in de Amerikaanse Staten.

— Voorloopige internationale overeenkomst tusschen de cokes-exporteerende landen.

Mei 1936.

— Vergadering Centrale Rijnvaart-Commissie; herziening der acte van Mannheim.

Juni 1936.

— 20e Zitting Internationale Arbeidsconferentie aanvaardt ontwerp-verdragen tot beperking van den arbeidsduur bij openbare werken, toekenning van betaalde vacantie aan werknemers, regeling van de aanwerving van inheemsche arbeidskrachten; voorts resoluties betreffende het houden van monetaire en economische conferenties; internationale samenwerking tot uitvoering van openbare werken in crisistijd; landverhuizing; vereenigingsrecht; arbeidsinspectie; bestudeering voedingsvraagstuk en invloed techniek op werkgelegenheid.

— Rapport Volkenbondcommissie over voedingsvraagstuk.

— Verdrag tot bestrijding sluikhandel in verdoovende middelen.

— President Internationale Kamer van Koophandel dringt aan op samenwerking op monetaire gebied.

België.

Mei 1936.

— Van 1 Mei 1936 af maximum-arbeidsduur in de diamantindustrie 44 uur, van 15 Juni 1936 af 40 uur per week.

Juni 1936.

— Begonnen met een „wilde” staking in Antwerpse haven op 3 Juni, omvangrijke stakingsbeweging in groot deel bedrijfsleven tot in Juli ($\pm \frac{1}{2}$ miljoen deelnemers). Voornaamste eischen (minimum-loonen, 40-urenweek, betaalde vacantie,

waarborg vakvereenigingsvrijheid), na Regeeringsingrijpen, ingewilligd.

— Tweede Kabinet-Van Zeeland kondigt sociale, financieele, economische en politieke hervormingen aan, o.m.: verhooging der loonen tot ten minste 32 frs. voor 8 uren arbeid, vacantie met behoud van loon, 40-urenweek voor gevaarlijk, ongezonder en vermoeiend werk, instelling gemengde bedrijfscommissies, verplichte werkloosheidsverzekering, uitbreiding sociale wetgeving, verhooging steun aan langdurig werklozen, verhooging leerplichtigen leeftijd, verlaging pensioengerechtigden leeftijd, Staatscontrole op credietinstellingen, oprichting organisatie landbouw-credieten, tegengaan misbruiken op financieel gebied, reorganisatie parlementaire werkzaamheid.

Denemarken.

April 1936.

— Wetsontwerp delging landbouwschulden aangenomen.

Duitschland.

April 1936.

— Wet op het goederenverkeer op langen afstand in werking getreden; verdeeling van het verkeer tusschen spoorwegen en autodiensten.

— Nieuwe regeling om den landbouw van werkkrachten te voorzien.

— Een gedwongen kartel in de scheermessen-industrie gevormd.

— Minister Goering belast met toezicht op de grondstoffen- en monetaire politiek.

Mei 1936.

— Overeenkomst met Rusland inzake financiering goederenleveranties.

Juni 1936.

— Verordening voor schuldenregeling zwaarbelaste erfboerderijen.

— Wet tot verlaging der rente van particuliere hypotheeken.

— Uitgifte van een $4\frac{1}{2}$ pCt. Rijksleening tot een bedrag van Mk. 700 miljoen, waarvan Mk. 200 miljoen vast geplaatst.

Frankrijk.

April 1936.

— Wet tot verlaging van pensioengerechtigden leeftijd voor mijnwerkers tot 50 jaar.

Mei 1936.

— Bank van Frankrijk verhoogt op 6 Mei het disconto van 5 tot 6 pCt.

— Handelsverdrag met de Vereenigde Staten gesloten.

— Regeeringsmaatregelen tot handhaving tarweprijzen.

— Omvangrijke stakingsbeweging (1 à $1\frac{1}{2}$ miljoen arbeiders) over het geheele land van eind Mei tot in Juli, gepaard gaande met bezetting der ondernemingen door de werknemers. Eischen (verhoging loon, 40-urenweek, vacantie met behoud van loon, erkenning vereenigingsrecht) na Regeeringsingrijpen vrijwel volledig ingewilligd.

Juni 1936.

— Program nieuwe Regeering-Blum omvat o.m.: groote openbare werken; 40-urenweek; vacantie met behoud van loon; regeling arbeidsvoorwaarden in collectieve contracten, welke aan bepaalde voorwaarden voldoen; verhoging leerplichtigen leeftijd; verbetering salariering burgerlijke ambtenaren en hulp aan oud-strijders; oprichting tarwebureau; steun aan landbouwers; steun aan ondernemingen in handel en nijverheid; wijziging

Statuut circulatiebank; aanboring nieuwe belastingbronnen.

— Wetten op 40-urenweek, collectieve arbeids-overeenkomsten, vacantie met behoud van loon en opheffing salariskorting ambtenaren.

— Bank van Frankrijk verlaagt op 23 en 26 Juni het disconto tot 5 resp. 4 pCt.

— Senaat neemt wetsvoorstel betreffende de overeenkomst tusschen den Staat en de Bank van Frankrijk aan.

Groot-Britannië.

April 1936.

— Instelling commissie van advies inzake het verleen van crediet aan het buitenland.

— Wet op de werkloosheidsverzekering in land-, tuin- en boschbouw (4 Mei in werking).

Mei 1936.

— Wet tot wederopbouw bedrijfsleven in de noodlijdende districten.

Juni 1936.

— Handelsverdrag met Argentinië opgezegd met het oog op vervanging vrijen invoer door invoerrechten, waarvan Dominions vrij te stellen. Regeering vraagt verhoogd bedrag voor subsidieverleening aan Britsche veehouders.

Italië.

Mei 1936.

— Na inneming van de hoofdstad is Abessinië Italiaansch verklaard.

Juni 1936.

— Regeering besluit tot invoering graanmonopolie met ingang van 1 Juli.

Noorwegen.

April 1936.

— Nieuwe wet op de arbeidersbescherming (beveiliging tegen ongevallen, ongezonde arbeidsomstandigheden en ontslag, regeling van arbeidsduur, werk- en rusttijden, bescherming jeugdige en vrouwelijke werkkrachten).

Mei 1936.

— Wetsontwerp tot wijziging der trustwetgeving ingediend. Voorgesteld wordt de controle op de trusts te versterken.

Juni 1936.

— Wetsontwerpen tot invoering nationaal stelsel van ouderdomspensionneering, uitkeeringen aan blinden en gebrekkigen, ziekteverzekering voor zeelieden.

Polen.

April 1936.

— Contrôle op den handel in buitenlandsche betalingsmiddelen ingesteld.

Mei 1936.

— Contrôle op buitenlandschen handel ingesteld.

Juni 1936.

— Moratorium voor betalingen aan het buitenland afgekondigd.

Roemenië.

Juni 1936.

— Nationale Bank verhoogt den goudprijs met ± 38 pCt.

Sovjet-Rusland.

Juni 1936.

— Uitvoerend Comité aanvaardt ontwerp nieuwe Grondwet voor „socialistischen Staat der arbeiders en boeren”. Uitvoerende macht aan Raad van Commissarissen; wetgevende macht aan uit 2 Kamers bestaande en met toepassing van algemeen, gelijk, rechtstreeksch en geheim kiesrecht gekozen

Hoogen Raad; rechterlijke macht bij vanwege Hoogen Raad voor 5 jaar benoemde en door bevolking voor 3 jaar gekozen rechters. Aan alle burgers recht op arbeid, rust, sociale verzekering en onderwijs gewaarborgd. Arbeid aan allen verzekerd door Plan van den Staat, dat conjunctuurschommelingen uitsluit. Vier vormen van bezit erkend: Staatsbezit; eigendommen van collectieve landbouwbedrijven en coöperaties; individuele bezittingen van kleine boeren en handwerkers; persoonlijk bezit van elken burger van eigen inkomsten, spaargelden, woning, huisraad, gebruiksvoorwerpen e.d.

Spanje.

Mei 1936.

— Wetsontwerp tot verhooging van de belasting op de groote landelijke eigendommen.

Juni 1936.

— Invoer onder controle gesteld van Ministerie van Handel en Industrie en van het Rijksbureau voor Deviezencontrole.

Zweden.

April 1936.

— Wet tot beperking arbeid gedurende den nacht en in ploegen van werkkrachten beneden 16 jaar.

Vereenigde Staten.

Mei 1936.

— Verhooging van het minimum surplus voor makelaarsleeningen op fondsenonderpand van 45 op 55 pCt.

— Stichting van een Arbeiders-Liga, die zelfstandige politieke actie zal voeren.

Juni 1936.

— Het Hooge Gerechtshof verklaart minimum-loonwetgeving t.a.v. volwassenen in strijd met de Grondwet.

— Wet op de vakopleiding:

— Scheepvaartwet door Congres aangenomen; regeling der subsidies.

— Gewijzigd belastingontwerp aangenomen; extra belasting op onverdeelde winsten ingesteld.

— Nieuw crediet van 1425 millioen dollar voor werkverruiming en bestrijding werkloosheid.

— Wet tot opnemng van bepalingen omtrent minimum-loonen, maximum-werktijden en verbod kinderarbeid in contracten voor Regeeringsopdrachten.

Canada.

Mei 1936.

— Nationale Commissie voor de Werkgelegenheid ingesteld.

Juni 1936.

— Opperste Gerechtshof verklaart de wetten op de arbeidsbemiddeling en de sociale verzekering, den wekelijkschen rustdag in nijverheidsondernemingen, de minimum-loonen en de beperking van den arbeidsduur, in strijd met de Grondwet.

Nieuw-Zeeland.

Mei 1936.

— Wetten aanvaard tot herstel verplichte arbitrage bij arbeidsgeschillen, vaststelling 40-urenweek en minimum-loonen, verplichte aansluiting der arbeiders bij een vakorganisatie.

Egypte.

Mei 1936.

— Regeering kondigt arbeidswetgeving en maatregelen ten bate van arme boeren aan.

Irak.

April 1936.

— Arbeidswet tot stand gekomen.

Economische en Sociale Kalender. *)

Behoort bij de Economische en Sociale Kroniek van Nederland, de Overzeesche Gewesten en het Buitenland,
samengesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Auteursrecht voorbehouden.

DERDE KWARTAAL 1936.

Nederland.

Juli 1936.

- Nieuwe, regionaal verschillende premieën voor de verplichte ziekteverzekering bij de Raden van Arbeid op 1 Juli in werking.
- Handelsverdrag met Hongarije geteekend.
- Nederlandsche Bank verlaagt met ingang van 7 Juli disconto van 3½ tot 3 pCt.
- Tweede Kamer neemt ontwerp-Rijstijdenwet aan.

— Instelling bedrijfsraad voor het landbouwbedrijf in Westelijk Noordbrabant.

— Intrekking verbod van uitvoer naar, van invoer uit, en van credieten aan Italië.

— Tijdelijke beperking invoer van ongetwijnde garens van vlas; 15 Augustus eveneens van onverglaasde muur- en wandtegels; 18 September ook van geëmailleerde geslagen ijzeren badkuipen.

— Wetten tot wijziging der Ongevallenwetten, overeenkomstig de in 1934 tot stand gekomen technische herziening der Ziektewet.

— Wet houdende oprichting van een N.V. „Maatschappij voor Industriefinanciering”.

— Gemeentelijk rapport ordening bouwbedrijf Amsterdam.

— Commissie van onderzoek voor het vraagstuk van de vervanging van volwassen arbeiders door jeugdigen benoemd.

— Verzoek tot verbindendverklaring ondernemers-overeenkomst in het bakkerijbedrijf te Rotterdam en Amsterdam ingediend.

— Intrekking van wetsontwerp inzake verleen- ing van concessie tot tolheffing (financiering bruggenbouw).

— B. en W. van Amsterdam leggen den Raad een plan van werkverruiming voor dat aan 7250 man ongeveer zes jaar lang werk zou kunnen verschaffen.

— Voorontwerp van wet tot wijziging van de Ongevallenwet 1921 bij den Hoogen Raad van Arbeid aanhangig gemaakt (uitvoering der ongevallenverzekering met inschakeling bedrijfsverenigingen).

— Regeering brengt een aantal wijzigingen aan in de steunregeling, o. a. afschaffing van huurbij- slag en instelling standaardloon.

• Augustus 1936.

— Wet betreffende de taak der openbare lichamen met betrekking tot het giroverkeer.

— Wijziging gebracht in het aanhangige ontwerp Ziekenverzorgingswet.

— Wetten betreffende crediet voor werkverruim- ing en industriefinanciering.

— Indiening wetsontwerp tot het verkrijgen van juiste economische statistieken.

— Indiening wetsontwerpen inzake voorstellen tot verandering in de Grondwet.

— Handelsovereenkomst voor een jaar met Ier- land tot stand gekomen.

— Circulaire Regeering aan gemeentebesturen in zake voornemen den grondslag der uitkeeringen uit het Werkloosheids-subsidiefonds aan de gemeenten te bepalen op de werkloosheidsuitgaven der gemeenten over de periode 30 Juni 1935— 1 Juli 1936, minus 10 pCt.

— Instelling bedrijfsraad voor het bloembollen- bedrijf.

— Indiening wetsontwerpen tot goedkeuring ont- werp-verdrag inzake ondergrondscben mijnarbeid van vrouwen, en tot voorbehoud van de bevoegd- heid tot toetreding tot ontwerp-verdrag inzake behoud van rechten uit ouderdoms-, invaliditeits-, weduwen- en weezenverzekering.

— Nieuw clearingverdrag met Roemenië ge- teekend.

— Buitenwerkingstelling van het invoerrecht op ruw spiegelglas.

September 1936.

— Wijziging in de steunregeling voor werkloozen blijft gehandhaafd; gaat 13 September in.

— Spoorwegen stellen korting in op tarief voor doorvoer.

— Uit Landbouwerisifonds f 1,25 millioen be- schikbaar gesteld voor credietverleening aan boomkweekers.

— Werktijdenbesluit voor fabrieken of werk- plaatsen 1936 (treedt 1 November 1936 in werking).

— Indiening wetsontwerp tot wijziging van de wet op het levensverzekeringbedrijf.

— Interpellatie—de la Bella in de Eerste Kamer over de wijzigingen in de steunregeling.

— Wet tot verlenging van den geldigheidsduur en wijziging van de wet op de financieele verhou- ding tusschen Rijk en gemeenten (Werkloosheids- subsidiefonds).

— Motie de Bruijn, o.m. nopens opschorting maat- regelen tot intrekking huurbijslag, door Eerste Kamer aangenomen.

— Instelling Commissie van toezicht op de na- leving van de verbindend- resp. onverbindendver- klaring van ondernemersovereenkomsten.

— Uit de Troonrede: De bemoeienis der Overheid met het economisch leven en het verlenen van steun zal op menig gebied nog niet kunnen worden gemist. De toestand der openbare geld- middelen is nog altijd zorgelijk. Ook in het komen- de jaar zal de bestrijding van de werkloosheid de volle aandacht vragen.

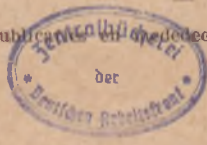
— Rijksbegroting 1937 wijst tekort aan van f 48 millioen; besparingen voorgesteld o.m. op onderwijs (f 8 mill.), op capitulantensstelsel (f 5 mill.), vermindering spoorwegtekort (f 12 mill.); heffing van opcenten op enkele belastingen (f 12 mill.).

— Indiening wetsontwerpen tot heffing van op- centen op enkele belastingen in 1937 en 1938.

— Op begroting Landbouwerisifonds 1937 f 12 millioen voor tuinbouw.

— Inwerkingtreding van de wettelijke regelingen

*) Samengesteld ten deele uit ambtelijke publicaties en mededeelingen, ten deele uit mededeelingen in particuliere tijdschriften en in de pers.

van de overeenkomst van koop en verkoop op afbetaling en van het afbetalingsbedrijf bepaald op 1 October 1936.

- Nieuwe spijsolieconventie tot stand gekomen.
- Voorontwerpen bij Hoogen Raad van Arbeid aanhangig gemaakt tot aanpassing Ongevallenwetten aan herzien Internationaal Verdrag omtrent schadeloosstelling bij beroepsziekten.
- Handelsverdrag met Zuid-Slavië geteekend.
- De Regeering verbiedt den uitvoer van goud vanaf 26 September; effectenbeurs op 28 September gesloten; wetten tot instelling van een equalisatiefonds van f 300 miljoen, ter regeling van het gouduitvoerverbod en tegen prijsopdrijving.
- Commissie van onderzoek naar onredelijke prijsverhoogen ingesteld.

Nederlandsch-Indië.

September 1936.

- Ordonnantie inzake wijziging en aanvulling van het Burgerlijk Wetboek op het punt van vrije dagen voor den werknemer.
- Koffiebelangen-ordonnantie door Volksraad aangenomen (regeling steunmaatregelen ten behoeve van de koffiecultuur).
- Uitvoerverbod van goud. Ordonnantie tegen prijsopdrijving van goederen, diensten of huren begin October in werking getreden.

Suriname.

Augustus 1936.

- Oprichting van de „Surinaamsche Koffiecentrale”.

Internationaal.

Juli 1936.

- Congres I. V. V. besluit in verband met den ernst van den internationalen toestand de pogingen tot verkrijging van vakbewegingseenheid voort te zetten en daartoe onderhandelingen aan te knopen met de vakcentralen van Amerika, Australië, Nieuw-Zeeland, Rusland en het verre Oosten.

September 1936.

- Internationaal Bureau voor de schoenenindustrie opgericht.
- Volkenbondsraad besluit tot opheffing van het toezicht op Oostenrijk met ingang van 1 November 1936.
- Overeenkomst tusschen Frankrijk, de Vereenigde Staten en Engeland inzake het stabiel houden der wisselkoersen.

België.

Juli 1936.

- Nieuwe regeling voor de verzekering en ondersteuning van werklozen.
- Wetten tot invoering van de 40-urenweek in bepaalde bedrijven en de vakantie met behoud van loon, benevens tot opheffing van de mogelijkheid van loonaf trek door werkgevers als bijdrage der arbeiders aan bepaalde organisaties.

Augustus 1936.

- Staking van 25 000 mijnwerkers o. a. in omgeving van Luik, tot doorzetting vakantie-eisch.

September 1936.

- Benoeming van een commissaris voor herziening van contingenteeringsstelsel.

Duitschland.

Juli 1936.

- Aanvullend clearingverdrag en reisovereenkomst met Zwitserland gesloten.

Augustus 1936.

- Clearingverdrag met Oosteurijk gesloten.
- Wet tot verhooging der vennootschapsbelasting van 20 tot 30 pCt.

September 1936.

- Bezit arbeidsboekje verplichtend gesteld voor alle hand- en hoofdarbeiders (\pm 21 miljoen) met ingang van 1 September.

Frankrijk.

Juli 1936.

- Instelling departementale commissies tot bemiddeling in arbeidsgeschillen.
- Bank van Frankrijk verlaagt disconto op 9 Juli van 4 tot 3 pCt.
- Wet tot wijziging der statuten van de Bank van Frankrijk.
- Wetsontwerp inzake nationalisatie van fabrieken van oorlogsmateriaal door de Kamer aangenomen.
- Regeering verhoogt steun aan de wilde vaart.

Augustus 1936.

- Opgave van tegoed in het buitenland verplicht gesteld.
- Wet tot verhooging van den leerplichtigen leeftijd tot 14 jaar.
- Wetten tot uitvoering van groote werken ter bestrijding der werkloosheid en tot verleening van tijdelijken steun aan ondernemingen in handel, nijverheid en landbouw.
- Wetten tot verlaging van den pensioengerechtigden leeftijd en tot verhooging van de pensioenen der mijnwerkers.
- Wet tot instelling graanmonopolie.
- Wet tot organisatie van de steenkolenmarkt.
- Instelling van commissie voor prijscontrole.
- Wet tot opschorting verplichtingen uit landbouwschulden.
- Wet tot aanpassing sociale verzekering aan verhoogd loonpeil.
- Verhooging Staatssubsidie aan werklozenfondsen.

September 1936.

- Stakingen in de textielindustrie in Rijssel e.o. en de Vogezen (\pm 100 000 arb.), Loonsverhoging toegestaan.
- Bank van Frankrijk verhoogt disconto op 24 September van 3 tot 5 pCt.

Griekenland. ●

September 1936.

- Nieuwe verhouding tusschen drachme en pond sterling vastgesteld.

Groot-Britannië.

Juli 1936.

- Door werkgevers en werknemers gezamenlijk te betalen premie voor de werkloosheidsverzekering voor personen boven 18 jaar verlaagd met 2 d. per week (behalve in den landbouw).
- Wijziging wet op den arbeid van vrouwen en jeugdige personen.
- Wet inzake suikerbieten teelt, bietsuikerfabricage, afzet en -consumptie.

— Engelsche staalindustrieele definitief tot het Internationaal Staalkartel toegetreden.

— Nieuwe regeling voor den werkloozenstein door Parlement aanvaard (treedt op 16 Nov. in werking).

— Credietovereenkomst met Sovjet-Rusland voor leveringen ten bedrage van hoogstens £ 10 miljoen.

— Nieuwe wet betreffende de winkelsluiting op Zondag.

— Wetten tot verhooging van den leerplichtigen leeftijd in Engeland, Wales en Schotland tot 15 jaar met ingang van 1 September 1939.

September 1936.

— Congres vakverbond van werknemers neemt resoluties aan voor socialisatie der katoenindustrie en nationalisatie der electriciteitsvoorziening.

Ierland.

Augustus 1936

— Iersch vakverbond besluit tot aansluiting bij het I.V.V.

Italië.

Juli 1936.

— Overeenkomst gesloten tusschen fascistische organisaties van fabrikanten en industriearbeiders omtrent ziekteverzekering bedienden.

Augustus 1936.

— Verplichte moederschapsverzekering uitgebreid tot landarbeidsters.

— Handelsverdrag met Frankrijk, volgens hetwelk importeurs 20 pCt. toeslag moeten betalen en exporteurs 15 pCt. premie ontvangen.

— Kindertoelagen voor alle industriele arbeiders verplicht gesteld.

September 1936.

— Loonsverhoging in een groot aantal bedrijven.

— Instelling semi-officieel vleeschmonopolie.

Letland.

September 1936.

— Munt op 16 pCt. lagere basis aan pond sterling gekoppeld.

Noorwegen.

Augustus 1936.

— Noorsche Industriebank opgericht met Kr. 10 miljoen kapitaal.

Roemenië.

September 1936.

— Verplichte arbeidsdienst ingevoerd voor alle personen van 15 tot 21 jaar.

Sovjet-Rusland.

Juli 1936.

— Voorwaarden vastgesteld, waarop goederen in het buitenland zullen worden gekocht.

Spanje.

Juli 1936.

— Opstand onder leiding van officieren. Alle banktransacties voor onbepaalden tijd opgeschort.

Tsjecho-Slowakije.

Juli 1936.

— Nieuwe regeling voor de arbeidsbemiddeling.

September 1936.

— Nieuwe deviezenmaatregelen afgekondigd in verband met vermindering goud- en deviezenvoorraad.

Zweden.

September 1936.

— Congres Zweedsch Vakverbond verklaart zich in beginsel vóór 40-urige werkweek, doch wensch bij de practische invoering daarvan rekening te houden met internationale verhoudingen en economische omstandigheden.

Zwitserland.

September 1936.

— Nationale Bank verlaagt disconto op 9 September van 2½ tot 2 pCt.

— Regeeringsbesluit tot devaluatie van den franc met 26 à 35 pCt.

— Nationale Raad geeft Bondsraad volmacht voor het nemen van dringende economische maatregelen.

— Verbod afgekondigd tot verhoging van prijzen, tarieven, huren, en pachten, zonder vergunning. Contrôle door reeds eerder ingesteld prijscontrôlebureau.

Vereenigde Staten.

Juli 1936.

— Federal Reserve Board verhoogt percentages voor verplichte bankreserves met 50 pCt.

Augustus 1936.

— Extra-invoerrechten op Deutsche goederen opgeheven.

September 1936.

— Emissie van 2¾ pCt. Staatsleening ten bedrage van \$ 914 miljoen.

— \$ 10 miljoen uit Federale kas voor gratis verstrekking zaaigran; in ruimen kring credietverleening wegens oogstschade.

— Wet tot regeling van werktijden, loonen en verdere arbeidsvoorwaarden bij uitvoering Regeeringscontracten in werking getreden.

Nieuw-Zeeland.

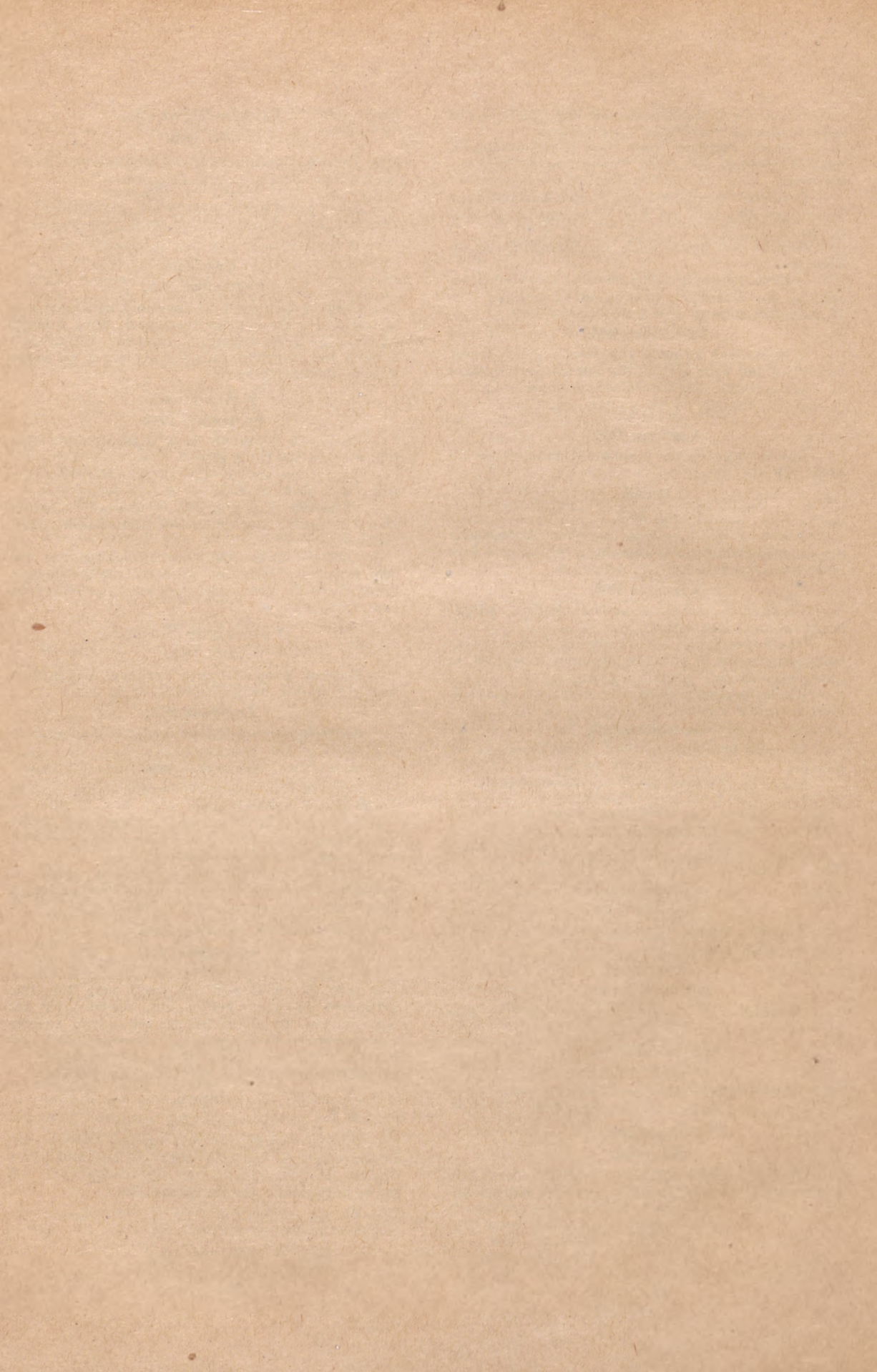
September 1936.

— Wetten tot verkorting van den arbeidsduur (tot resp. 40 en 44 uur per week voor industriearbeiders en winkelbedienden), vaststelling van basis-loonen, verplicht lidmaatschap van vakverenigingen en herstel van de bevoegdheden van het Hof van Arbitrage inzake de beslechting van arbeidsgeschillen op 1 September in werking.

Japan.

Juli 1936.

— Wetten inzake contrôle op den uitvoer van basisproducten, contrôle over de automobielpductie, de ijzerindustrie en de scheepvaart, alsmede herziening der invoerrechten.

Economische en Sociale Kroniek van Nederland, de Overzeesche Gewesten en het Buitenland.

Samengesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek,
Afdeling voor Sociaal-economische Statistiek.

AUTEURSRECHT VOORBEHOUDEN.

(Het overnemen van mededeelingen en cijfers uit deze publicatie is echter toegestaan met duidelijke bronvermelding.)

EERSTE KWARTAAL 1936. *)

DE ALGEMEENE TOESTAND.

Tal van verschijnselen wijzen er op, dat, gelijk reeds eenigen tijd het geval was, ook in het eerste kwartaal van 1936 in de conjunctuurontwikkeling der wereld gunstige factoren de overhand hadden. In bijna alle landen, waar reeds te voren verbetering werd waargenomen, hield deze aan, of bleef althans het bereikte peil gehandhaafd. Inzinkingen waren slechts van voorbijgaanden aard, en meestal toe te schrijven aan seizoeninvloeden of bijzondere omstandigheden. De gewijzigde richting in de handelspolitiek der Vereenigde Staten wordt algemeen als een gunstige factor beschouwd in het streven naar een verruiming van het handelsverkeer. Sinds het dieptepunt der crisis is de positie van den landbouw veel verbeterd en de omstandigheid dat door de uitspraak van het Opperste Gerechtshof der Vereenigde Staten de landbouw-crisiswetgeving aldaar, met haar scherpe bepalingen tot controleering van den landbouw, in strijd met de Grondwet is verklaard, schijnt op den landbouw in andere landen weinig invloed te hebben gehad. De prijzen handhaafden zich op een hooger peil en in verscheidene landen hield de opleving op de binnenlandsche markt aan.

Hiertegenover staan echter ook minder gunstige factoren. In zijn dezer dagen verschenen jaarverslag wijst de Directeur van het Internationaal Arbeidsbureau er op, hoe onzeker de algemeene toestand in den grond nog is en hoe nieuwe dreigende wolken komen opzetten. Al bereikte de productie der nijverheid in een aantal landen een peil, weinig lager, of zelfs gelijk, zoo niet hooger dan dat van vóór de crisis, het is de vraag of hier van een gezonde ontwikkeling kan worden gesproken. Een belangrijk deel der opleving, met name in de staal- en de ijzerindustrie, de chemische bedrijven, de automobiel-, de kleeding- en de steenkolennijverheid (hoe groot deel is moeilijk vast te stellen) houdt met de uitbreiding der bewapening verband. Afgescheiden van haar uiteindelijk onproductieve karakter, doet de groote uitbreiding der oorlogsindustrie een nieuwe golf van wantrouwen ontstaan, welke den terugkeer naar meer normale verhoudingen belemmert.

Dit wantrouwen, dat echter niet alleen zijn grond vindt in de politieke verhoudingen, komt o.a. tot uitdrukking in de nog steeds vrijwel bevroren internationale kapitaalmarkt. Buitenlandsche fondsen vinden nog zeer weinig koopers, buitenlandsche leeningen op langen termijn zijn zeer moeilijk te plaatsen. De — mede als gevolg van de toenemende bewapening — steeds aan-

*) Daar de verhoudingen op velerlei gebied zich snel ontwikkelen, zijn de mededeelingen niet streng beperkt tot het hier vermelde tijdvak, maar hebben zij voor een deel reeds betrekking op het loopende kwartaal. Daartegenover staat, dat in sommige gevallen — en dit geldt uiteraard vooral de Overzeesche Gewesten van het Rijk — het opnemen van recente gegevens niet mogelijk was, zoodat de mededeelingen dan op een vroeger tijdvak betrekking hebben.

groeierende Staatsschuld van een aantal landen gaf ook in het afgelopen kwartaal aanleiding tot ongerustheid. Op de geld- en kapitaalmarkt hebben zich dan ook weer abnormale verschuivingen voorgedaan, en voor verschillende valuta's schijnt het steeds moeilijker zich te handhaven — waartegenover aan den anderen kant niet onvermeld moge blijven, dat van verschillende zijden de voorwaarden voor een internationale munt-stabilisatie in den laatsten tijd gunstiger worden beoordeeld. Ondanks de genoemde gunstige factoren is er van een opleving van den internationalen handel nog geen sprake, afgezien van regionale en tijdelijke verbeteringen. De talloze bilaterale handels- en clearingsovereenkomsten, de contingenteringen en andere beschermende maatregelen hebben op den wereldhandel een steeds meer verlamme uitwerking.

Genoemd jaarverslag wijst verder op het nog steeds onopgeloste probleem der werkloosheid. Wel doen de door het Internationaal Arbeidsbureau ontrent den stand van de werkloosheid en de werkgelegenheid in een aantal landen verzamelde gegevens zien, dat het aantal werkloozen in een groot deel der wereld in het eerste kwartaal van 1936 geringer was dan in het overeenkomstige tijdvak van het vorige jaar — een verschijnsel, dat nu reeds ongeveer drie jaren achtereenvolgt te vermelden —, maar in deze opgaven ontbreken nog groote gebieden als Britsch-Indië en China met een bevolking van honderden millioenen en een vermoedelijk groote werkloosheid; voorts is er een aantal landen, dat nog geen of slechts een gering aandeel heeft gehad aan de algemeene verbetering der werkgelegenheid, en ook in die landen, waar de productie het vroegere hoogtepunt heeft overschreden hebben lang niet alle in den crisistijd uitgeschakelde arbeidskrachten opnieuw een plaats in het productieproces gevonden. Hierbij is dan nog geen aandacht geschonken aan de jongere leeftijdsgroepen, die zich inmiddels voor een groot deel vergeefs op de arbeidsmarkt hebben aangemeld. Structuurveranderingen van verschillende aard en de verhooping van het arbeidsquantum per arbeider moeten voor deze „blijvende” werkloosheid aansprakelijk worden gesteld.

Onder de landen, waar de gunstige factoren de overhand hebben, dienen genoemd te worden de Vereenigde Staten. Bedrijvigheid en productie zijn weer toegenomen, vooral de productie van ijzer en staal. De resultaten van de stimuleering van den woningbouw (en het bouwbedrijf in het algemeen) door de Regeering treden o.a. aan het licht in gestegen cijfers der aanbestedingen, die bijna dubbel zoo hoog waren als een jaar geleden. Uitvoer, doch vooral invoer stegen aanzienlijk. De geldmarkt werd ruimer, de koersen van aandeele stegen. De geweldige stijging van de Staatsschuld schijnt korten tijd de stabiliteit van den dollar in gevaar te hebben gebracht; de Regeering heeft echter krachtige maatregelen genomen om verdere stijging te voorkomen.

De vooruitgang der conjunctuur in Groot-Britannië schijnt thans voor een belangrijk deel te worden gedragen door de werkzaamheden ten behoeve van de bewapening. De woningbouw, die tot dusver aan de conjunctuuropleving een krachtigen steun had gegeven, komt eenigszins op den achtergrond. In het binnenland is in het eerste kwartaal van 1936 weer voor aanzienlijke bedragen geïnvesteerd. Het geld bleef ruim; tengevolge van ongerustheid elders vloede kapitaal naar Engeland. De gestegen uitgaven voor bewapening leidden tot een begrotingstekort van £ 21 millioenen.

De positie van Duitschland blijft uitermate moeilijk. Wel is het invoersaldo in den loop van 1935 verdwenen, zoodat de handelsbalans over het 1e kwartaal 1936 met een uitvoersaldo van ruim 80 millioen R.M. ruim 230 millioen R.M. gunstiger was dan over het eerste kwartaal van 1935, maar het kost groote moeite de betalingsbalans sluitend te maken. Daling van den — toch reeds zeer geringen — goudvoorraad van 88 tot 77 millioen R.M. gedurende het kwartaal is hiervan het duidelijk symptoom. De vlottende schuld is in vergelijking met verleden jaar aanzienlijk gestegen. Ook in Duitschland wordt de conjunctuur thans voor een belangrijk deel gedragen door de herbewapening. In toenemende mate wordt de productie (zeer sterk b.v. in den landbouw) onder contrôle van den Staat gebracht. Dank zij de verlaging der obligatierente en de beperking der dividenden is de kapitaalpositie der industriele ondernemingen over het algemeen veel verbeterd.

In Frankrijk waren het nog steeds de budgetaire moeilijkheden, die haar stempel op de conjunctuurontwikkeling drukten, en ook hier speelt de bewapening een overwegende rol. In Februari maakte de franc een moment

7 B 1895

van ernstige zwakte door, wist zich echter met de hulp van het Engelsche egalisatiefonds te herstellen. De bedrijvigheid was volgens de officieele statistieken ongeveer even groot als verleden jaar, maar geringer dan in het eerste kwartaal van 1934. De invoer steeg — vooral van grondstoffen — bij gedaalden uitvoer. De Regeering-Blum stelt het land voor beslissingen van groote draagwijdte. Kapitaalvlucht en omzetting van obligaties in aandelen zijn symptomen van de onrust welke in financieele kringen te dien aanzien heerscht.

België kon aan het einde van het kwartaal terugzien op een jaar werking van de devaluatie van de belga, en in menig opzicht bevredigende resultaten boeken. De werkloosheid is aanzienlijk gedaald, de stijging der prijzen is binnen redelijke grenzen gebleven, de geldmarkt was ruim. De handelsbalans werd echter eerder ongunstiger, hetgeen leidde tot uitbreiding der contingenteering in het eerste kwartaal van dit jaar.

N E D E R L A N D .

De algemeene toestand.

In de algemeene opleving bleef ook ditmaal Nederland achter, hoewel de gunstiger symptomen, waarop in de vorige Kroniek werd bedoeld, ook in de afgelopen maanden konden worden waargenomen. Er waren echter omstandigheden, meest van internationalen aard, die een zekere stagnatie te weeg brachten, in hoofdzaak doordat zij herstel van het vertrouwen in den weg stonden.

Wanneer men bedenkt, dat het nog steeds ongunstiger worden van de arbeidsmarkt voor een belangrijk deel het gevolg is van het opdringen der nieuwe generaties, die thans talrijker zijn dan enkele jaren geleden, kan men uit de stijging van het aantal werklozen niet zonder meer besluiten tot vermindering der werkgelegenheid. Het feit, dat er beroepen zijn, waarin de werkloosheidscijfers niet zijn gestegen, ja zelfs iets zijn gedaald in vergelijking met de overeenkomstige periode van 1935, bewijst, in den aangeduiden gedachtengang, duidelijk, dat in sommige takken van nijverheid meer bedrijvigheid is gekomen. Dit geldt o.a. voor verschillende deelen der metaalnijverheid, de katoennijverheid en de diamantindustrie; in vrijwel alle andere groepen is de werkloosheid echter nóg toegenomen. Een totaal aantal werklozen, voor zoover bij de beurzen ingeschreven, van bijna 416 000 eind April j.l. teekent scherp genoeg den ernst van den toestand. Tot de stijging der werkloosheid heeft in den laatsten tijd de stagnatie in den woningbouw aanzienlijk bijgedragen.

In den moeilijken toestand van de agrarische bedrijfstakken kwam weinig verandering. Voor den landbouw was in het eerste kwartaal de weersgesteldheid gunstig, zoodat o.a. de wintergranen er aan het eind van het kwartaal goed voor stonden. De prijzen der producten lagen dooreengenomen echter belangrijk beneden die van het eerste kwartaal van 1935, terwijl die van meststoffen gestegen waren. Ook het grasland ontwikkelde zich aanvankelijk goed, maar April was ongunstig, hetgeen voor de veeteelt een schadepost teekent. De prijzen van enkele voorname soorten van veevoeder waren lager, die van veeteeltproducten deels lager, deels hooger dan verleden jaar. De beperking van den rundveestapel maakt nog slechts langzaam voortgang. De tuinbouw had nog steeds te lijden onder de overproductie in verband met de groote exportmoeilijkheden.

Bij de zeevisscherij waren de besommingen der stoomtrawlers gemiddeld nog weer ongunstiger dan verleden jaar. Voor de trawlvisscherij met motorvaartuigen waren de financieele uitkomsten gemiddeld ten deele eveneens slechter, ten deele echter iets beter dan in 1935.

Op de meeste goederenmarkten werd de stemming ongunstiger; op vele markten trad een prijsdaling in, op andere kon de prijs slechts door internationale productie- en prijsregelingen gehandhaafd blijven.

Onze handelsbalans is iets meer passief geworden, hetgeen het gevolg is van een stijging van den invoer bij vrijwel gelijkgebleven uitvoer. Voor een groot deel zijn deze bewegingen toe te schrijven aan prijsbewegingen. Voor verschillende grondstoffen voor onze nijverheid steeg het volume van den invoer.

De zeescheepvaart vertoonde in vergelijking met het vorige kwar-

taal, alles te zamen genomen, achternuitgang, waarbij de toestand in de lijn-bedrijven weinig verandering te zien gaf. Hierbij dient in het oog te worden gehouden, dat het vierde kwartaal van 1935 ongewoon gunstig was. Tegenover het eerste kwartaal van 1935 is nog wel eenige verbetering te zien, o.a. in het aantal schepen in de vaart, maar in toenemende mate doen zich de gevallen voor, dat schepen geen emplooi kunnen vinden. In de binnenvaart bleef de situatie nog zeer slecht.

Het indexcijfer der groothandelsprijzen was iets hooger dan een jaar geleden, maar als resultaat van sterk uiteenlopende bewegingen. Grondstoffen en hulpstoffen voor de nijverheid stegen in prijs, de prijzen der producten vertoonden een zeer geringe daling.

De loonen vertoonden nog steeds een dalende richting; de kosten van levensonderhoud zijn iets lager geworden.

De koersen van aandelen bereikten een maximum in Februari; zij bleven tot dusver in 1936 hooger dan in de overeenkomstige periode van 1935. De geldmarkt bleef ruim; particulier disconto, prolongatierente en de rente voor callgeld daalden, maar in April keerde de beweging om. De goudvoorraad der Nederlandsche Bank, die tot in April gestegen was, verminderde een weinig in Mei, om in het begin van Juni een aanzienlijken val te vertoonen, hetgeen de Bank tot discontoverhooging noopte. Emissies waren er weder zeer weinig.

VOORTBRENGING. VERBRUIK. VOORRADEN.

Bedrijfstoestand en arbeidsmarkt. Ontwikkeling van het bedrijfsleven uiteenlopend, toestand blijft gedrukt.

Na hetgeen hierboven in het algemeen over den toestand der nijverheid is gezegd, kunnen omtrent de afzonderlijke bedrijfstakken ¹⁾ nog de volgende bijzonderheden worden vermeld:

Voor den scheepsbouw valt er op te wijzen, dat volgens Lloyds' Register hier te lande, wat zeeschepen betreft, eind Maart in aanbouw was $\pm 146\ 000$ bruto-registerton (44 schepen w.o. 12 groote tankschepen), tegen $\pm 104\ 000$ t (36) eind December en $\pm 60\ 000$ (31) eind Maart 1935. Dit is dus thans aanmerkelijk meer. Intusschen staken deze cijfers nog geenszins gunstig af bij die van voorheen (bv. eind 1929 $\pm 232\ 000$ t en 52 schepen). Voorts dient bedacht, dat de verkrijging van een aantal orders tot op zekere hoogte werd bevorderd door steun van overheidswege en dat de nit dezen bedrijfstak reeds langen tijd vernomen klachten over de onbevredigende prijzen ook in de thans verkregen verslagen, voor zoover deze zich daarover uitlieten, aanhielden. Dit neemt echter niet weg, dat aan de in den laatsten tijd (ook weder in dit kwartaal en daarna) aan verschillende ondernemingen ten deel gevallen orders voor den bouw van schepen (w.o. ook eenige voor buitenlandsche rekening) toch een bijzonder gunstige beteekenis is te hechten, daar zij de instandhouding van bedrijven en zelfs een niet onbeteekenende verruiming der werkgelegenheid mogelijk maakten, waarbij in het oog is te houden dat voor den bouw en uitrusting van schepen ook tal van andere industrieën medewerken. In een 10-tal groote bedrijven te zamen werkten eind Maart $\pm 10\ 150$ man, d.i. 2500 meer dan eind Dec. en 3200 meer dan eind Maart 1935 (in 1 dezer thans minder, in 2 andere vrijwel evenveel en in de overige thans meer arbeiders). Daarbij zij aangestipt, dat de werkzaamheden niet uitsluitend beperkt zijn tot bouw van schepen, doch gedeeltelijk ook allerlei ander werk betreffen, zooals soms constructiewerk, hier en daar werk voor Defensie, nog afgezien van de voor verschillende bedrijven van belang zijnde scheeps-reparaties. Dat er voor laatstbedoelde nog immer reden tot klagen bleef, bleek uit verschillende verslagen, zij het dat toch ook eenige op verbetering wijzende berichten niet ontbraken.

De orders voor den scheepsbouw waren uiteraard niet van belang ontbloomd voor de machinefabricage (afdeelingen van scheepsbouwinstellingen of afzonderlijke bedrijven). Voorts kwamen allerlei andere orders ten goede aan den werkvoorraad van ondernemingen van dezen bedrijfstak. Weliswaar niet de meeste, maar toch een vrij belangrijk deel der rapporteerende ondernemingen noemde den toestand eind Maart beter (zij het dikwijls maar weinig)

¹⁾ Het overzicht, waarin uitvoeriger mededeelingen zijn opgenomen en waarin ook veel meer bedrijfstakken worden besproken dan in deze Kroniek, is opgenomen in de Mei-aflevering van het Maandschrift.

dan een jaar geleden, hetgeen dan behoudens uitzonderingen (voldoende werk of soms drukte door spoedorders) beteekende dat het nu minder slap was dan toenmaals. Daartegenover schetsten echter niet weinig rapporten den gang van zaken als stationnair onbevredigend of bij het vorige jaar vergeleken nog achteruitgegaan. Daarbij bleven van verschillende zijden (w.o. ook ondernemingen, welke meer werk hadden gekregen) klachten over door binnen- en buitenlandsche concurrentie gedrukte en veelal slechte prijzen geenszins achterwege. Deels schreef men de slapte in het bijzonder toe aan onvoldoende uitvoerkansen, maar ook kwam het soms voor dat juist door een belangrijke buitenlandsche order reeds weer een aantal arbeiders meer is tewerkgesteld. Hoewel het algemeene beeld der constructiewerkplaatsen nog ruimschoots aanleiding bleef geven om van een ongezone verhouding tusschen de afzetkansen en de totale productiecapaciteit te spreken, blijkt er ondernemingsgewijs bezien geenszins overal evenzeer reden te zijn om over den stand der bedrijvigheid te klagen. In een 9-tal fabrieken, die hare personeelsterkte opgaven, werkten eind Maart ± 1500 man tegen ± 1200 op dat tijdstip van 1935 (doordat de stijging in 5 dezer de daling in de 4 andere overtrof) en ± 1350 aan het eind van dat jaar. Een toen vrijwel stilliggende fabriek is weer met ± 70 pCt. harer capaciteit gaan werken door orders voor bruggenbouw, terwijl ook hier en daar elders zulke werkzaamheden aan vrij wat handen werk gaven. Van bepaalde zijde klaagde men bij voortdurend o.a. zeer over concurrentie van België en Duitschland, waardoor aan een zekere afdeeling verschillende orders ontvielen, omdat niet tegen de steeds lagere prijzen van die landen kon worden geleverd. Voor zoover men zich in eenige andere verslagen over de prijzen uitliet, was dit nog in ongunstigen zin, zij het dat een der ondernemingen voor de kleinere orders, welke zij geregeld kon verkrijgen, de prijzen over het algemeen iets verbeterd achtte. Ondanks de hier en daar wel voorgekomen tijdelijke vermeerdering van bedrijvigheid in ijzergieterijen (waar de werkzaamheden zich in verschillende ondernemingen door weinig regelmaat bleven kenmerken) vestigen de verslagen omtrent dezen bedrijfstak een bedroevenden totaalindruk. Slechts bij uitzondering achtte men de omstandigheden niet ongunstiger dan een jaar geleden. Tot een sombere beoordeeling droegen, behalve het overheerschende tekort aan orders, in sterke mate bij de van zoo menige zijde zeer onbevredigend (meermalen verliesgevend) genoemde prijzen, waarbij naast klachten over de felle onderlinge concurrentie ook die over buitenlandsche concurrentie niet achterwege bleven. Voor het hoogovenbedrijf achtte men den toestand op de exportmarkt voor ruwijzer in dit kwartaal weinig veranderd. Wel hebben de Engelsche producenten zich bijna geheel teruggetrokken, maar daartegenover is de concurrentie van Russischen kant zeer verscherpt. Intusschen was blijkens de handelsstatistiek de uitvoer van ruwijzer in dit kwartaal 1813 t (3 pCt.) kleiner dan in 1934, doch 6132 t (12 pCt.) grooter dan verleden jaar in hetzelfde tijdvak. Bij de vliegtuigindustrie (afgezien van enkele pas opgerichte ondernemingen voor de vervaardiging van lichte sport- of zweefvliegtuigen) is de totale personeelsterkte in dit kwartaal niet onbelangrijk gedaald, nl. van 757 aan het eind van 1935 tot 568 aan het eind van Maart (v.j. 593), waarin zich speciaal de vermindering van werk weerspiegelde in een groot bedrijf, waar het aantal in dit kwartaal ontslagen arbeiders veel grooter was dan het aantal werkkrachten, waarmede de personeelsterkte toenam in enkele andere ondernemingen. In het grootbedrijf der gloeilampen- en radioindustrie (waar de moeilijkheden met den export zich op de werkgelegenheid van deze onderneming hier te lande bleven afteekenen) daalde de personeelsterkte sinds eind December met ruim 400 tot rond 12500 (14500 eind Maart 1935).

Voor de katoenindustrie constateerde men eenige gedeeltelijke verbetering der vraag, ofschoon deze volgens verschillende verslagen ten slotte weer een inzinking vertoonde. De werkgelegenheid, welke eind 1935 over het algemeen op een iets hooger, hoewel nog bescheiden peil was gekomen, onderging blijkens verschillende rapporten geen belangrijke verandering in dit kwartaal en overigens stond tegenover eenige toeneming hier, afneming elders. De werkloosheid bleef dan ook, mede door de voortgaande rationalisatie, aanzienlijk. Voor zoover de hoeveelheid werk gunstig afstak bij verleden jaar (anderdeels ongunstiger of vrijwel dezelfde), was dit o.m. te danken aan meer export, welke, althans voor sommige soorten manufacturen, den

stimulerenden invloed van de contingentceering in Ned. Indië ondervond. Wat het binnenland betreft, gewaagde men van teleurstellende vraag door afgenomen koopkracht, scherpe onderlinge en (of) buitenlandsche concurrentie. Aan te grooten invoer van goedkope buitenlandsche gareus schreef men het voornamelijk toe, dat in sommige der spinnerijen of afdelingen afzet en werkgelegenheid te wenschen overlieten. Zoowel uit deze branche als uit de weverijen kwamen berichten van slechte, deels verliesgevende prijzen. In de wolindustrie was over het geheel een belangrijke vermindering van orders te constateeren. Zoo te Tilburg, waar, behoudens in enkele fabrieken, zoowel in de spinnerij als weverij geleidelijk slapte (ontslag, inkorting van werktijd) ontstond, v.n.l. geweten aan overmatigen invoer van Duitse confectiegoederen en voorts aan het seizoen. Den toestand eind Maart achtte men daar over het algemeen ongunstiger dan verleden jaar, ofschoon blijkens de over een 38-tal ondernemingen verkregen cijfers omtrent het aantal gewerkte uren, de werkgelegenheid was toegenomen: dit aantal bedroeg (in duizendtallen) in de eerste week van elk der maanden Jan. t/m April 1936 resp. 246, 255, 232 en 228 tegen resp. 234, 248, 221 en 220 verleden jaar. De uit andere centra ontvangen berichten wezen, bij uiteenlopende toestanden ten opzichte van 1935, deels eveneens op inkrimping van personeel of van werktijd, anderdeels echter op stationnair voldoende werk (soms ploegenarbeid) of opleving (o.a. in de wollendekenfabricage door eenigen export of orders voor de Marine). Enkele verslagen, die zich over de prijzen uitlieten, noemden deze allesbehalve bevredigend (sterk gestegen wolprijzen, dalende prijzen van eindproducten); echter werd bij uitzondering ook wel gemeld dat de bedrijfsuitkomsten iets beter waren dan in 1935. In de kunstzijdeindustrie bleven productie en personeelsbezetting beperkt, doordat in het algemeen gesproken de afzet nog niet evenredig was aan de volle productiecapaciteit. Dit als gevolg van de toenemende moeilijkheden bij den zoo belangrijken export, terwijl de binnenlandsche afzet met scherpe buitenlandsche concurrentie te kampen had. De totale personeelsterkte van een 2-tal ondernemingen was eind Maart vrijwel dezelfde als eind December, doch \pm 530 kleiner dan een jaar tevoren. In de confectiefabrieken heerschte over het algemeen in de branches heeren- en kinderkleeding een normale seizoendrukke, maar in de fabrieken van dameskleeding slapte (slechte bezetting van personeel) als gevolg van Duitse dumping. Dit wil niet zeggen, dat de gang van zaken in eerstbedoelde fabrieken onverdeeld bevredigend was en dat omgekeerd de toestand in die van dameskleeding overal evenzeer te wenschen overliet. Zoo stonden naast verschillende fabrieken van heerenkleeding met vrijwel voldoende en deels meer werk dan in 1935 (soms uitbreiding van personeel), sommige met een min of meer belangrijk tekort aan orders (deels ongunstiger dan verleden jaar), al werd noemenswaardige inkrimping niet gemeld. Anderzijds gaven sommige der verslagen over dameskleeding den indruk dat de seizoenverlevendiging (weer volle werktijd, meer personeel) niet minder of, bij uitzondering, iets grooter was dan verleden jaar, ofschoon niettemin de bedrijfstoestand door de hevige Duitse concurrentie en concurrentie van zich hier gevestigd hebbende Duitse firma's, waardoor de prijzen (deels verliesgevend genoemd) gedrukt werden, als onbevredigend geschetst werd.

In de schoenindustrie bedroeg het gezamenlijk aantal man-uren blijkens gegevens over een groot aantal fabrieken in de 1e week van Januari, Februari en Maart resp. (in duizendtallen) 264, 277 en 273, tegen resp. 230, 271 en 287 in de overeenkomstige weken van 1935. Over de 1e week van April werden minder volledige opgaven ontvangen; voor zoover vergelijking met de voorafgaande maand mogelijk was vertoonde het aantal man-uren een daling met \pm 6 pCt. In overeenstemming met de uit de cijfers blijkende vermindering van de werkgelegenheid in de tweede helft van het kwartaal werd in de ontvangen verslagen in talrijke gevallen van ontslag van personeel en (of) inkorting van den arbeidsduur melding gemaakt. Vooral bij de vervaardiging van het betere schoenwerk, te lijden als men daar heeft van de verminderde koopkracht van de consumenten, werd slapte ondervonden, doch ook door verschillende fabrikanten, die veelal een goedkoop product vervaardigen, werd geklaagd over onvoldoende werk of het achterwege blijven van de normale seizoendrukke. Daarnaast werden betrekkelijk weinig betere berichten ontvangen (bevredigend werk, in een enkel geval drukte).

Ondanks hier en daar voorgekomen opleving en den niet bepaald onbevredigenden stand der bedrijvigheid in een aantal ondernemingen verkeerde de chemische industrie, waar vooral in sommige branches ook gevallen van een in deze verslagperiode verminderde bedrijvigheid geenszins ontbraken, over het geheel nog in sterke mate onder den invloed der ongunstige tijdsomstandigheden. Zoo werkte de lithoponefabricage nog even beperkt als in het vorige kwartaal, terwijl de toen stopgezette fabricage van zinkwit weliswaar is hervat doch wegens slapte bij den afzet ver beneden de capaciteit. De tot 1 Maart van kracht zijnde heffing van het bijzondere invoerrecht voor zinkwit, lithopone en andere met zink bereide witte verfstoffen is voor een jaar verlengd. Voor de superfosfaatindustrie achtte men den toestand deels ongunstiger, maar deels iets beter dan een jaar geleden. Een ook toen stilliggende fabriek bleef buiten bedrijf, in enkele andere werkte slechts een afdeling waar geen superfosfaat werd gemaakt, terwijl voor weer andere werd gemeld dat de superfosfaatfabricage werd voortgezet met ingekrompen personeel of met een zeer laag gehouden productie. Volgens een bedrijf, hetwelk van een betrekkelijke drukte (gewone seizoenpersoneel) gewaagde, was de buitenlandsche afzet vrij goed, zij het tegen in het algemeen lage prijzen. Ook van een andere zijde noemde men de prijzen bij den uitvoer (welke van alle kanten bedreigd bleef) nog steeds zeer onvoldoende. In het binnenland waren de prijzen beter dan een jaar geleden, doch men liet zich in het algemeen in onbevredigenden zin uit over de afzetkansen, waarbij deels ook werd geklaagd over te grooten invoer. Nadat deze in het vorige jaar (sinds 1 April gecontingenteerd) van kwartaal op kwartaal sterk was gedaald en in het 4e kwartaal nog slechts 1056 t beliep, is daarop in het 1e kwartaal een stijging gevolgd tot 32 603 t (tegen 20 045 t in hetzelfde tijdvak van 1935). Voorts was de invoer van thomasslakkenmeel, welke verleden jaar belangrijk toenam, ook in dit kwartaal nog aanzienlijk, al bleef hij beneden dien van het 1e kwartaal van 1935. Ten aanzien van de oliëfabricage valt o.a. op te merken dat van vele (w.o. de belangrijkste) soorten olie in het 1e kwartaal minder werd uitgevoerd dan verleden jaar (toen er ten opzichte van 1934 vaak een toeneming was). Zoo werd van lijnolie, om ons hier tot deze soort te bepalen, uitgevoerd 16 017 t ad f 2 463 000 tegen 20 125 t ad f 2 415 000 in het 1e kwartaal van 1935. Bij een daling der hoeveelheid was er dus een stijging naar de waarde. Hetzelfde verschijnsel zien wij intusschen ook bij den invoer van de grondstof. In het 1e kwartaal werd nl. slechts ingevoerd 82 206 t lijnzaad (slagzaad) tegen verleden jaar 147 926 t (waarin tot op zekere hoogte een aanwijzing ligt voor vermindering van bedrijvigheid, welke ook wel uit een aantal verslagen naar voren treedt), terwijl de gemiddelde waarde per t thans ruim f 75,— bedroeg tegen f 66,— in het 1e kwartaal van 1935. Overigens moet voor den gang van zaken in de oliëfabricage, waarbij ook de omstandigheden wat de veekoeken betreft een rol spelen, worden verwezen naar het uitvoeriger overzicht in het Maandschrift.

Voor de diamantindustrie bracht het afgelopen kwartaal geen belangrijke verandering in de over het geheel ongunstige werkgelegenheid, al was deze wel iets beter dan verleden jaar. Het aantal werkende leden bedroeg namelijk gemiddeld 1536 tegen resp. 1312 en 1551 in het eerste en laatste kwartaal van 1935. De regeling, krachtens welke van overheidswege een zekere bijslag op de loonen wordt gegeven, ten einde het bedrijf in staat te stellen aan de buitenlandsche concurrentie zooveel mogelijk het hoofd te bieden, werd in eenigszins gewijzigden vorm verlengd. In de typografische vakken mogen al niet alle ondernemingen evenzeer en geregeld met slapte te kampen hebben gehad, dit neemt niet weg, dat voor deze bedrijfspgroep als geheel het 1e kwartaal een voortzetting bracht van de moeilijkheden, welke zich blijkens de vorige Kroniek in 1935 reeds meer en meer hadden toegespitst. In de cijfers aangevende het aantal werkloosheidslagen in procenten bleef zich een sinds December nog achteruitgaande en ongunstiger werkgelegenheid dan een jaar geleden afspiegelen. Een vermindering van de activiteit in het bouwbedrijf vergeleken bij 1935, welke temeer een ongunstige factor is wegens den terugslag, welchen verscheidene daarmede nauw samenhangende fabrieken (bv. steenfabricage, houtzagerijen, enz.) er van ondervinden, treedt naar voren zoowel uit het aantal woningen, waarvan de bouw in dit kwartaal begon (\pm 8100 tegen \pm 11500 verleden jaar) als uit het aantal woningen op het eind van elke maand in uitvoering (bv. eind Maart thans \pm 15500 en verleden jaar \pm 24700).

Bij onze kolendustrie is ook in dit kwartaal nog wel eenige verdere inkrimping van personeel voorgekomen, speciaal wat de ondergrondse arbeiders betreft, wier aantal is teruggelopen van 18 870 op 1 Jan. tot 18 697 op 1 April, op welken datum de totale personeelsterkte 26 960 man bedroeg, d.i. vergeleken met dat tijdstip in 1935, 1934 en 1931 een vermindering met resp. 671, 2 899 en 9 416 man. Toch moesten nog herhaaldelijk verzuimdagen worden ingelegd, het meest bij de particuliere mijnen (zij het in verschillende dezer minder dan een jaar geleden), maar toch ook wel bij de Staatsmijnen (over het geheel iets meer dan in hetzelfde kwartaal van 1935). Intusschen bedroeg de productie van kolen (slik inbegrepen) \pm 3,03 millioen t of bijna 5 pCt. meer dan in het 1e kwartaal van het vorige jaar en bv. slechts 1,3 pCt. minder dan in 1931 (waaruit blijkt welk een groote rol de opvoering van de productie per arbeider bij de inkrimping der personeelsterkte heeft gespeeld).

Voor de veenderij is ten aanzien van de met de hand gestoken fabrieksturf weder een soortgelijke steunregeling getroffen als in 1935. Op 1 Januari jl. stonden in Drenthe, Overijssel en Groningen in totaal 15 000 dagwerken fabrieksturf te velde, d.i. dus minder dan een jaar geleden (17 100 dagwerken). Uiteraard zijn inmiddels de voorraden nog verder geslonken. De voorraden haardbrandturf mogen volgens een samenvattend verslag in Overijssel en Friesland zeker niet onrustbarend genoemd worden, terwijl die in Drenthe zoo goed als geheel waren afgeleverd, waarbij in het oog is te houden dat verleden jaar door langdurige werkstaking in verschillende rayons weinig was geproduceerd. Zulke moeilijkheden met de arbeidsvoorwaarden deden zich dit jaar niet in beteekenende mate voor. Mede hierdoor luidden de berichten over de — inmiddels aangevangen — campagne over het algemeen wel opgewekter dan een jaar geleden en voor zoover de omstandigheden eind Maart niet beter werden genoemd dan in 1935 sprak men toch maar bij uitzondering van een thans ongunstiger toestand.

Voor den landbouw waren de weersomstandigheden dooreengenomen mild (slechts in Februari een korte vorstperiode van eenige beteekenis) en hoewel men plaatselijk soms door regenval werd opgehouden, kon over het algemeen op den gewonen tijd worden begonnen met de voorjaarswerkzaamheden, welke in Maart een vlot verloop hadden (stand der wintergranen aan het eind dier maand zeer goed). Rogge, gerst en haver zijn in dit kwartaal eenigszins in prijs gestegen, terwijl de aardappelen in Maart lager noteerden dan in den aanvang van het jaar en ook vlas en lijnzaad eenigszins in prijs terugliepen. Uiteindelijk is het groepsindexcijfer (basis 1924—1929) voor de akkerbouwproducten van 48 in Januari gedaald tot 47 in Maart, terwijl dat voor de producten der veeteelt een voor deze periode slechts onbeteekenende daling vertoonde. De productie van den rundveestapel was niet lager dan in het 1e kwartaal van 1935. De thans 2 jaar van kracht zijnde teeltregeling heeft tot dusver alleen uitwerking gehad op het aantal stuks jong vee, terwijl de sterkte van den melkveestapel weinig neiging tot vermindering vertoont, wat nog in de hand wordt gewerkt doordat de veehouder de oudere koeien langer aanhoudt dan in normale tijden. Hoewel de stand van het gras eind Maart goed was kan toch, doordat het gure weer daarna den groei remde, van een vroegen weidegang van het vee niet gesproken worden.

In de economische positie van den tuinbouw kwam weinig verandering. Door het betrekkelijk kleine aantal uren zonneshijns in Maart was de weersgesteldheid voor de ontwikkeling der warmoezerijgewassen niet onverdeeld gunstig. De prijzen voor de eerste jonge groenten waren zooals gewoonlijk niet onbevredigend, doch de aanvoer in de laatste weken van Maart werd zoo groot, dat de prijzen wederom op een laag peil belandden. Vergeleken met het 1e kwartaal 1935 is de hoeveelheid uitgevoerde verse groenten met niet minder dan 42,7 pCt. gedaald, terwijl de exportwaarde daalde met \pm 17 pCt.

Aan de zeevisscherij namen in Januari minder, in Februari meer en in Maart vrijwel evenveel vaartuigen deel als verleden jaar. De besommingen der stoomtrawlers waren, ondanks de grootere vangsten, gemiddeld nog weer lager dan verleden jaar. Voor de trawlvisscherij met motorvaartuigen bleven de gemiddelde financieele uitkomsten deels (o.a. voor de motorloggers) eveneens iets achter bij 1935, terwijl zij anderdeels thans iets beter waren, hoewel toch slechts gedurende een deel van het kwartaal (zoo voor de motorkustvisschers, die in Januari en Maart gemiddeld iets meer, doch in Februari veel minder besomden dan verleden jaar). De drijfnetsvisscherij op

haring lag als gewoonlijk zoo goed als stil. Begin Januari kwamen nog sommige stoon- en motorloggers met een hoeveelheid haring (v.n.l. pekelen steurharing) binnen, terwijl in Maart een tweetal motorloggers, die ter haringvangst waren gegaan, een kleine hoeveelheid versche haring aanvoerden.

Bij de in uitvoering of onderhoud zijnde Zuiderzeewerken waren eind Maart 162 arbeiders (w.o. 73 bij waterbouwkundige werken in den Wieringermeerpolder) betrokken tegen 241 op hetzelfde tijdstip van 1935.

Voortbrenging en verbruik. Totaal indruk van de beweging der productie nog ongunstig, ondanks teekenen van verbetering in enkele industrieën, vooral in den scheepsbouw. Loop van het verbruik van eenige artikelen. Stand der landbouwgewassen. Definitieve oogsteijfers over 1935.

Vergeleken met een jaar tevoren vielen in de eerste drie maanden van 1936 wèl verschijnselen van vooruitgang der bedrijvigheid waar te nemen, doch deze waren in hoofdzaak beperkt tot enkele, meest gesteunde, industrieën en betekenden dikwijls niet meer dan eenig gedeeltelijk herstel na de inzinking. In dit licht moeten dan ook de volgende mededeelingen worden beschouwd.

Het indexcijfer van het invoersaldo van grondstoffen voor de productiemiddelenindustrieën kwam 14 pCt. boven den zeer lagen stand van het eerste kwartaal van 1935 uit, doch bleef nog 10 pCt. beneden het eerste kwartaal van 1934. De productie van steenkolen steeg tegenover een jaar te voren met 5 pCt. Ook hier was echter de stand van het eerste kwartaal van 1935 buitengewoon laag. De afgifte van electrischen stroom vertoonde een vooruitgang van 5 pCt., d. i. iets versneld ten opzichte van het vorige jaar. Het verbruik van minerale brandstofoliën (zonder bunkerolie en benzine) liep met 10 pCt. op.

Onder de industrieën, waarin van vermeerdering der bedrijvigheid sprake was, dient in de eerste plaats de scheepsbouw te worden genoemd. De aan het einde van Maart 1936 in aanbouw zijnde scheepsruimte (146 000 t) was grooter dan aan het einde van eenig voorafgaand kwartaal sedert 1930 het geval was. Op stijging van de productie wijst voorts de vermindering der werkloosheid in de diamantnijverheid (—8 punten), de mijnen (—2) en de textielnijverheid (—4). In geringere mate was ook in de kleedingindustrie en de metaalindustrie daling der werkloosheid te bespeuren. Tenslotte gaf de aanvoer van zeevisch een stijging te zien (met 18 pCt.).

In tegenstelling hiermede spraken de volgende gegevens van achteruitgang tegenover het eerste kwartaal van 1935.

Het invoersaldo van grondstoffen voor de industrieën van verbruiksgoederen liep met 5 pCt. terug, de uitvoer van fabriekaten met 13 pCt. (Wel zeer sterk was de daling van den uitvoer van radioartikelen, n.l. 37 pCt.). Het verbruik van bunkerolie daalde met 16 pCt. In tal van industrietakken nam de werkloosheid nog weer toe en wel: in de steen- en aardewerkindustrie (+ 16 punten), de drukkersbedrijven (+ 3), de bouwvakken (+ 5), de houtindustrie (+ 2) en de voedings- en genotmiddelenbedrijven (+ 3). Wat de bouwvakken betreft, wijst ook de daling van het bedrag der gehouden aanbestedingen (met 5 pCt.) op een ongunstigen gang van zaken.

Geringe of geen verandering tegenover een jaar geleden vertoonde o.a. het verbruik van steenkolen, benzine en andere minerale brandstofoliën.

Wat de beweging tegenover het voorafgaande kwartaal betreft, moet, afgezien van seizoenveranderingen, worden gewezen op het volgende: De bedrijvigheid in den scheepsbouw nam opnieuw toe. De aan het einde van het kwartaal in aanbouw zijnde tonnage steeg met 40 pCt., de in den loop van het kwartaal op stapel gezette scheepsruimte met 25 pCt. Het verbruik van bunkerolie nam met 14 pCt. toe. Achteruitgang vertoonden het verbruik van steenkolen (—13 pCt.) en het indexcijfer van den uitvoer van fabriekaten (—18 pCt., d. i. sterker dan het seizoen zou doen verwachten). De werkloosheid nam in een groot aantal industrieën nog toe: steen- en aardewerkindustrie (+ 12 punten), bouwbedrijven (+ 7), houtindustrie (+ 4), lederindustrie (+ 3), voedings- en genotmiddelenbedrijven (+ 2) en textielindustrie (+ 2).

Overzicht van enkele consumptiecijfers

	Binnenlandsch verbruik.									April 1936.
	kw. gem. 1933.	4e kw. 1934.	kw. gem. 1934.	1e kw. 1935.	2e kw. 1935.	3e kw. 1935.	4e kw. 1935.	kw. gem. 1935.	1e kw. 1936.	
Suiker × 1000 t	55	55	52	50	51	58	56	54	49	17
Boter 1) " " "	12	*	12	*	*	*	*	11	*	*
Boter 1) (onvolledig) 2). " " "	10,1	9,8	9,9	9,7	9,6	10,5	9,6	9,8	8,9	3,7
Margarine 3) " " "	14,4 2)	14,4 2)	14,4 2)	13,5 2)	14,1 2)	14,5 2)	14,5 2)	14,2 2)	13,6 2)	4,7 2)
Kaas " " "	14,8	*	14,3	*	*	*	*	14,5	*	*
Tarwebloem en-meel, ingeslagen 1/d bakkerijen 4) × milj. kg	127	142	140	136	143	152	146	144	\$ 140	*
Sinaasappelen × milj. kg. bruto.	19,2	5,4	13,0	28,4	21,0	5,6	6,4	15,4	28,7	13,7
Citroenen " " "	1,9	1,5	1,7	1,9	1,8	1,2	1,7	1,6	1,1	0,3
Bananen " " "	7,5	8,0	7,7	8,0	13,5	10,4	7,8	9,9	6,8	3,2
Koffie (ongebraad) " " "	10,6	*	7,2	*	*	*	*	8,9	*	*
Thee " " " netto. 2,3 5)	2,5	2,5	2,4 5)	2,6	2,5	2,7	3,4	2,8	2,1	0,7
Bier × 1000 hl.	391	*	364	*	*	*	*	323	*	118
Sigaron. × milj. stuks.	352	347	357	355	333	377	363	357	360	293
Sigaretten. " " "	979	925	982	951	1000	1087	970	1002	964	0,9
Tabak (rook- en pruim-) × milj. kg.	3,2	2,8	2,6	2,5	2,9	2,6	2,6	2,6	2,8	*
Runderen (goedgekeurd voor binnenlandsch verbruik) × 1000 stuks.	130 9)	148 9)	119 9)	139 9)	97 9)	103 9)	118 9)	114 9)	*	*
Kalveren (idem) " " "	170	160	180	299	253	149	153	213	*	*
Varkens (idem) " " "	417	556	429	414	297	280	439	357	*	*

1) Zonder de boter, welke met margarine is vermengd. 2) Ontleend aan gegevens van de Nederlandsche Zuivelcentrale. 3) Incl. de bijgemengde boter. Inbegrepen is de onvermengde margarine voor behoeftigen e.d. en van Juli 1933 af de ritueele en plantaardige onvermengde margarine (te voren ± 5000 kg per week). 4) Gegevens van de Meelcentrale. 5) Invloed van de verhooging van het invoerrecht op 1 Januari 1933. 6) Invloed van de accijnsverlaging op 1 Juli 1934. 7) Invloed van de verlaging van het invoerrecht op 1 Juli 1934. 8) Invloed van de invoering van de omzobelasting op 1 Januari 1934. 9) Incl. de voor de Regering ingeblokke runderen. Met behulp van de cijfers van productie en aflevering van het Regeringsvleesch in blik, vindt men voor de aantallen runderen, waarvan het vleesch in consumptie gebracht is resp. ongeveer 119.000 als kwartaalgemiddelde voor 1933, 104.000 in het 4e kwartaal van 1934 (104.000 als kwartaalgemiddelde voor 1934), en vervolgens 107.000, 116.000, 129.000 en 155.000 (127.000 als kwartaalgemiddelde van 1935).

§ Voorloopig cijfer.

Enkele mededeelingen nopens den landbouw volgen hieronder.

De stand der wintergewassen op 20 April 1936 ¹⁾ was in het algemeen goed tot vrij goed te noemen, ofschoon de weersgesteldheid in April (koud en winderig) een ongunstigen invloed op de ontwikkeling had. Het grasland stond aanvankelijk zeer goed, doch ook hiervoor is het weer in April minder gunstig geweest. Toch kon de stand op 20 April nog goed genoemd worden.

Ook voor de warmoezerijgewassen was de weersgesteldheid in April niet gunstig; toch kon de stand dezer producten op 22 April 1936 ²⁾ in het algemeen goed worden genoemd, al werd plaatselijk en voor enkele gewassen ook meer algemeen wel schade gemeld.

Wat de uitvoer van tuinbouwproducten ³⁾ aangaat, moet opnieuw achteruitgang worden gemeld. De in het eerste kwartaal van 1936 uitgevoerde hoeveelheid dezer artikelen bleef 11 pCt. bij den reeds zeer lagen stand van een jaar tevoren ten achter. Vooral de uitvoer naar Duitschland liep sterk terug. De export naar Engeland (vooral die van spruiten en vruchtenpulp), nam daarentegen met 33 pCt. toe.

Omtrent de oogsten van 1935 heeft de Directie van den Landbouw o.a. voor de volgende gewassen definitieve cijfers gepubliceerd. ⁴⁾

Ter vergelijking zijn hierbij tevens over 1934 en enkele voorafgaande jaren cijfers toegevoegd.

		Opbrengst van den oogst		
		gem. 1929/1933.	1934.	1935.
Tarwe	× 1000 hl.	3326	6461	5964
Rogge	" 1000 "	5497	7079	6595
Gerst	" 1000 "	1180	1571	1814
Haver	" 1000 "	6634	6249	6115
Consumptie-aardappelen	" 1000 "	36549	31340	27416
Fabrieks-aardappelen	" 1000 "	12673	12235	12131
Suikerbieten	" 1000 ton	1766	1786	1526

Er valt, behalve voor gerst, voor alle overige hier vermelde producten in meerdere of mindere mate achteruitgang te constateeren. In een aantal gevallen was deze vermindering het gevolg van kleinere opbrengst per hectare, in het bijzonder bij tarwe en rogge (daling tegenover 1934 resp. 8 en 7 pCt.). Het beteelde oppervlak van beide gewassen was daarentegen in 1935 nog uitgebreid. De oogst 1935 van suikerbieten was, met uitzondering van de zeer lage opbrengst in 1931, de laagste in de laatste 10 jaren.

1) Nederlandsche Staatscourant, 28 April 1936, no. 82.

2) Nederlandsche Staatscourant, 27 April 1936, no. 81.

3) De Tuinderij van 17 April 1936.

4) Nederlandsche Staatscourant, 6 Mei 1936, no. 88.

Bedrijfsorganisatie en -concentratie. Nieuwe bedrijfsraden gevormd. Verzoeken tot verbindendverklaring van ondernemersovereenkomsten ingediend. Ontwerp vestigingswet ingediend. Saneering in den scheepsbouw. Saneeringsplannen in eenige bedrijfstakken.

Bedrijfsraden werden ingesteld voor het tuinbouwbedrijf in Zuid- en Noordholland en voor de schoenindustrie. Aangezien de directies der particuliere mijnen niet wenschten mede te werken, besloot de vaste commissie, als bedoeld in art. 8 der bedrijfsradenwet, te adviseeren niet tot het instellen van een bedrijfsraad voor het mijnbedrijf over te gaan. Op een bijeenkomst van vertegenwoordigers van de tot dusver opgerichte bedrijfsraden is besloten een bureau op te richten ten einde in voortdurend contact de vraagstukken te kunnen bespreken, die voor alle bedrijfsraden van belang zijn.

Ingevolge het bepaalde van art. 8, lid 4, van de Wet op het algemeen verbindend en onverbindend verklaren van ondernemersovereenkomsten heeft de Minister van Handel, Nijverheid en Scheepvaart aan de vaste commissie uit den Economischen Raad verzocht hem te willen adviseeren over het nemen van een algemeen maatregel van bestuur ten aanzien van ondernemersovereenkomsten van den Nederlandschen baksteenbond en de Vereeniging van Ned. Kalksteenfabrikanten. Een ondernemersovereenkomst voor het bakkersbedrijf te Rotterdam en omstreken is door de Ned. Bakkerij Stichting voor bindendverklaring bij den Minister ingediend. De Minister meende echter dat het ontwerp in den ingedienden vorm niet voor verbindendverklaring in overweging genomen kon worden. Het aantal onderteekeuren bedroeg voor Rotterdam 76,8 pCt., voor de buitengemeenten 83,4 pCt. van het aantal bedrijven, hetgeen resp. 84,3 en 84,1 pCt. van den omzet beteekende. Het overleg tusschen Ned. Bakkerij Stichting en het Departement duurt nog voort.

Op 21 Maart j.l. is een wetsontwerp ingediend, houdende een regeling betreffende het vestigen van inrichtingen, waarin eenige tak van detailhandel, ambacht of kleine nijverheid zal worden uitgeoefend. ¹⁾ Een vergunningsstelsel voor een bepaalden bedrijfstak kan worden ingesteld, waarbij zekere minimumeischen van credietwaardigheid, handelskennis en vakbekwaamheid zullen worden gesteld. Door Burgemeester en Wethouders van Amsterdam is een adres tot de Regeering gericht, waarin aangedrongen werd op inschakeling van het behoefte-element in het wetsontwerp. Nadat de Gemeenteraad van Bussum een verordening tot verbod van vestiging van winkels voor den tijd van een jaar had aangenomen, heeft de Burgemeester haar ter vernietiging aan de Kroon voorgedragen. Bij Kon. Besluit is vervolgens de verordening opgeschort tot 1 Augustus.

Op 15 Februari j.l. werd door een zevental scheepswerven opgericht de N.V. Scheepsbouwbelangen, welke organisatie zich o.a. ten doel stelt het steunen van de scheepsbouwindustrie door het verwerven van overtollige en verouderde scheepswerven, het sloopen en vervreemden van opstallen en werktuigen, het te gelde maken van voorradige goederen en inventaris, benevens het vervreemden van de terreinen onder voorwaarden, welke een verder gebruik voor scheepswerven uitsluit.

Een Commissie van overleg voor de leer-, schoen- en aanverwante branches is als contactorgaan tusschen de organisaties van deze bedrijfstakken gevormd.

De drie samenwerkende sigarenwinkeliersorganisaties hebben besloten tot medewerking aan de instelling van een contactcommissie tusschen fabrikanten en winkeliers om tot ordening in het distributiebedrijf te geraken.

Door den Minister van Landbouw is een commissie ingesteld, welke een productieregeling voor haardbrandturf zal voorbereiden.

Door de saneeringscommissie in de waschindustrie is in samenwerking met de Ned. Vereeniging van handelaren in chemicaliën en de Vereeniging van Ned. fabrikanten van waschmiddelen voor de waschindustrie een permanente contactcommissie ingesteld ter behandeling van al de saneeringsaangelegenheden, waarbij ook de leveranciers betrokken zijn.

Tusschen de Deutsche bimszandgroeven en de Deutsche drijfsteenindustrie enerzijds en de Nederlandsche drijfsteenindustrie anderzijds is een regeling getroffen voor den invoer van bimszand en drijfsteen en voor den afzet van deze producten op de Nederlandsche markt.

Op een vergadering, door vertegenwoordigers van nagenoeg alle bonden uit de klompenindustrie bijgewoond, werd een project tot ordening van het

¹⁾ Maandschrift, afl. 3, blz. 450.

bedrijf waarin de prijzen werden vastgesteld en controle op de productie werd uitgeoefend, niet aangenomen, daar de tijd voor ordening door de vergadering nog niet rijp werd geacht.

Door de Federatie ter behartiging van de belangen van den handel in gouden en zilveren werken is een ontwerp-besluit opgesteld, dat instelling van een prijskamer beoogt, benevens een regeling voor het sluiten van prijsvereenkomsten. De prijskamer heeft tot taak de overeenkomsten inzake den verkoop van gouden en zilveren werken tusschen fabrikanten en/of grossiers enerzijds en winkeliers anderzijds, alsmede overeenkomsten tusschen fabrikanten en/of grossiers onderling en winkeliers onderling te bekrachtigen.

Coöperatie. Aantal coöperatieve vereenigingen op 1 Januari iets grooter dan een jaar geleden. Stijging van omzet en productie der „Handelskamer” in 1935.

Blijkens de statistiek van de op 1 Januari 1936 bij het Handelsregister ingeschreven coöperatieve vereenigingen ¹⁾ is sedert het vorige jaar het aantal coöperaties weer eenigszins toegenomen, hoofdzakelijk als gevolg van een — overigens geringe — stijging van het aantal landbouwcoöperaties, welke de grootste groep vormen. Verschillende kleinere categorieën vertoonden eenige daling. Over het geheel was er echter weinig verandering, vergeleken met een jaar geleden; het totale aantal ingeschreven coöperaties bedroeg 3 237 tegen 3 223 op 1 Januari 1935.

De coöperatie „De Handelskamer”, groothandelsvereeniging der verbruikscoöperaties, zag in 1935 zoowel ledental als omzet en opbrengst der eigen productiebedrijven wederom stijgen. ²⁾ Vergeleken met 1934 nam de omzet toe van f 22,4 miljoen tot f 25,1 miljoen, terwijl de opbrengst der productie steeg van f 2,1 miljoen tot f 2,7 miljoen. Van de totale inkoopten der aangesloten coöperaties maken de bij de Handelskamer ingekochte goederen een steeds grooter wordend gedeelte uit, n.l. 83 pCt. in 1935, tegen 81 pCt. in 1934 en 54 pCt. in 1930.

¹⁾ Maandschrift, 1936, afl. 4, blz. 550.

²⁾ Zie ook Maandschrift, 1936, afl. 5, blz.

Landbouwvraagstuk. Bedrijfsuitkomsten 1934/35. Koop- en huurprijzen landerijen in Friesland en Groningen. Onderzoek naar invloed landbouwerisismaatregelen op kosten van levensonderhoud. Afzonderlijke erisdienst voor kleine boeren. Mogelijkheid voor export van aardappelen verruimd. Suikerbieten deels tot veevoeder verwerkt. Eischen voor te veilen tuinbouwproducten verscherpt. Steun aan tuinbouw uit Landbouwerisistonds. Invoer tuinbouwproducten naar Polen verruimd. Resultaten teeltregeling rundvee. Melkproductie in 1935 gestegen. Boterheffing verlaagd in April j.l. Onderzoek in Friesland naar aanpassing veehoudersbedrijven. Consumptiemelkregeling 1936/37. Nieuwe baconregeling. Geen restitutie graanrechten op in binnenland verbruikte eieren. Driemaandelijksch Bericht Zuiderzeewerken. Toepassing Hypotheekcommissiebesluit.

Evenals vorige jaren publiceerde de Directie van den Landbouw een overzicht van de bedrijfsuitkomsten van den landbouw over het afgelopen boekjaar ¹⁾, gegrond op de gegevens der centrale bureaux voor landbouwboekhouding, en ingedeeld naar de 6 groepen van landbouwgebieden. Bij vergelijking met de uitkomsten over 1933/34 geven de nieuwe cijfers betreffende het zeeleigebied met akkerbouw en gemengd bedrijf, en die betreffende de Veenkoloniën een gunstiger beeld. In de overige gebieden daalden de uitkomsten, met het gevolg dat in het rivierleigebied met gemengd bedrijf en op de zandgronden de positieve resultaten in negatieve omsloegen. Als een bezwaar is bij de samenstelling van het overzicht gevoeld, dat de financiële uitkomsten der kleine bedrijven grootendeels ontbreken.

Intusschen zijn de koop- en huurprijzen van verschillende landerijen in sommige streken in 1935 gestegen. Gebrek aan cultuurgrond en aan solide beleggingsobjecten worden veelal als redenen voor de prijsstijging aangegeven. Het onlangs verschenen Verslag van de Friesche Mij. van Landbouw deelt mede, dat in 1935 — op een enkele uitzondering na — de kooprijzen in Friesland stegen of op peil bleven. Ook de huurprijzen liepen vrij algemeen op; lichte dalingen behoorden tot de uitzonderingen. Blijkens persberichten beliepen de verkoopprijzen van 60 boerderijen in Friesland, ter gezamenlijke grootte van ruim 1147 ha bouw- en weiland, in de periode October 1935 t/m Maart 1936 gemiddeld f 1530 per ha. De kooprijzen, welke tusschen 1927/28 en

¹⁾ Verslagen en Mededeelingen van de Directie van den Landbouw, 1936, no. 2. Zie voor een samenvattend overzicht Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek, afl. 3, 1936.

1932/33 voortdurend waren gedaald, van gemiddeld f 3146 tot f 1435 per ha, hebben zich sindsdien steeds in stijgende lijn bewogen. Wat de provincie Groningen betreft, wordt gemeld, dat 29 boerderijen, tezamen omvattende 628,84 ha bouw- en weiland, in het tijdvak October 1935 t/m Maart 1936 bij verkoop gemiddeld ruim f 1856 per ha opbrachten. Soortgelijke boerderijen werden in 1928/29 verkocht voor gemiddeld f 2539 per ha. De sindsdien ingezette daling zette zich voort tot 1932/33, toen de verkoopprijzen gemiddeld f 1322 per ha bedroegen. Daarna trad een stijging in, welke zich tot 1935/36 voortzette ²⁾.

Met betrekking tot den invloed van de landbouwerisimaatregelen op de kosten van levensonderhoud, komt men in een artikel in het Economisch-Statistisch Maandbericht ³⁾ op grond van drie in wezen van elkaar verschillende methodes tot de conclusie, dat de landbouwsteunmaatregelen de kosten van het levensonderhoud met minstens 6, en waarschijnlijk 7 à 8 pCt., verhoogden.

Ten behoeve van kleine zelfstandige boeren zal bij de Directie van den Landbouw een afzonderlijke dienst worden ingesteld. Een voorstel betreffende tewerkstelling van kleine zelfstandige boeren in eigen bedrijf door middel van regelingen uitgaande van het Departement van Sociale Zaken zou in verband hiermee slechts toepassing vinden ten aanzien van hen, die gedeeltelijk in loondienst werken en anderdeels een eigen bedrijfje exploiteeren.

Over enkele takken van land- en tuinbouw enz. moge het volgende worden medegedeeld.

Voor den afzet van onze aardappelen is van beteekenis, dat Engeland ingevolge een minder goeden oogst den invoer aanvankelijk verruimde, en daarna, met ingang van 26 Maart j.l., alle invoerbelemmeringen ophief. Ook België en Zwitserland verruimden in Februari, resp. Maart, hun invoer. Onze Regeering bevordert den export van aardappelen door op den uitvoer een toeslag te verleen van 40 cts. per 100 kg. Wat de vroege aardappelen betreft, is evenals verleden jaar de gelegenheid opengesteld om de bij tuinbouwteeltvergunning toegestane oppervlakte uit te breiden tot 67 pCt. van de oppervlakte in 1933 met vroege aardappelen beteeld. Als voorwaarde is gesteld, dat deze aardappelen ter keuring worden aangeboden aan den Nederlandschen Algemeenen Keuringsdienst, terwijl slechts die boven de maat van 55 mm vóór 1 Augustus ter veiling mogen worden aangevoerd.

Wat de extra-toewijzing voor de teelt van suikerbieten aan de Veenkoloniën betreft, is nader bepaald, dat dit contingent niet in mindering zal worden gebracht van de overigens toegelaten teelt. De Minister heeft namelijk zijn goedkeuring gehecht aan een regeling, waarbij de gezamenlijke suikerfabrieken zich verbinden de hoeveelheid bieten, geproduceerd boven de officieele 1540 miljoen kg, te verwerken tot veevoeder. Door een overeenkomst tusschen de Regeering en de fabrieken worden laatstgenoemde in staat gesteld ook voor de veevoederbieten den garantieprijs uit te keeren.

Behoud van onzen buitenlandschen afzet van tuinbouwproducten zal naar het oordeel van de belanghebbenden meer en meer gezocht moeten worden in de levering van eerste klas-artikelen. In verband hiermee wendde het Centraal Bureau der Veilingen in Nederland zich tot de Regeering met het verzoek den uitvoer van bedoelde producten aan verplichte contróle te willen onderwerpen. Reeds gaf de Regeering blijk, tot opvoering van de kwaliteit der tuinbouwproducten in het algemeen te willen medewerken door de uitvaardiging van het Crisis-Tuinbouwbesluit 1936 I, waarbij bepaald is, dat slechts die producten geveild mogen worden, welke aan bepaalde kwaliteits-eischen voldoen, en goed gesorteerd en verpakt zijn.

In het belang van de bloemeteelt heeft de Regeering uit het Landbouwcrisisfonds een bedrag van f 300 000 ter beschikking gesteld van de Nederlandsche Sierteeltcentrale voor aankoop op de veilingen van producten van georganiseerde kweekers ⁴⁾. Uit hetzelfde fonds wordt aan de tuinders in Noord-Holland steun verleend tot een bedrag van f 800 000 in verband met den mislukten kooloogst.

Het verzoek van het Bloembollensurplusfonds om een steunbedrag van

²⁾ Zie voor een beknopt overzicht het Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek, afl. 4, 1936.

³⁾ Conjunctuurbericht van het Nederl. Economisch Instituut van 26 Februari 1936.

⁴⁾ Nederl. Staatscourant, no. 75, 17/18 April 1936.

f 500 000 uit het Landbouwerisisfonds beschikbaar te stellen voor de betaling van het overschot aan vroege tulpen is begin Maart door de Regeering ingewilligd.

Een nieuwe tarief- en contingentieeringsovereenkomst met Polen brengt voor ons land o.m. mee tariefverlaging voor den invoer van bloenkool, sluitkool, tomaten, komkommers en druiven, en verruiming van verschillende invoercontingenten voor andere tuinbouwproducten. In afwachting van de aanneming der overeenkomst door de Staten-Generaal is zij op 20 April voorloopig in werking getreden ⁶⁾.

In een rede, te Leeuwarden gehouden, besprak de voorzitter der Nederlandsche Veehouderijcentrale de resultaten der teeltregeling voor rundvee. De veetelling van December j.l. wees namelijk over vrijwel de geheele linie een daling uit in vergelijking met de uitkomsten der telling, welke ongeveer een jaar vroeger werd gehouden. Slechts bij het mestvee deed zich een aanzienlijke stijging voor, en hierin zag spreker de oorzaak der nog lage prijzen in het algemeen. Als gunstige factor werd genoemd de sterke vermindering van het vleesch in blik. De Nederlandsche Veehouderijcentrale zou enkel nog de beschikking hebben over een beperkte hoeveelheid bussen gehakt, welke gedistribueerd zullen worden, zoodra de bij de gemeenten aanwezige voorraad blikvleesch is uitgeput.

Ondanks de vermindering van het aantal melkkoeien blijkt in 1935 de melkproductie ruim 6 pCt. grooter te zijn geweest dan in 1934. Er werd vooral meer melk fabriekmatig verwerkt: de boterproductie steeg met bijna 10 pCt. Dit leidde tot vermeerdering van den uitvoer, doch de prijs per ton ging in dalende lijn, daar de betalingsmoeilijkheden met Duitschland noopten tot afzet naar landen, waar dit slechts met verlies kon geschieden.

In het belang van verlaging van de kosten van levensonderhoud heeft de Regeering met ingang van 12 April de heffing op boter verlaagd van f 1,10 tot f 1 per kg, een maatregel, welke vermindering van de steunuitkeering aan de boeren noodig maakt. Hiermede verlaat de Regeering haar oorspronkelijk ingenomen standpunt, dat de groothandelsprijs van boter niet mag dalen beneden f 1,50 per kg. De melksteunverlaging zou ingaan bij den aanvang van den weidertijd, op 17 Mei, en \pm 4,3 pCt. bedragen: de uitkeeringen uit het Landbouwerisisfonds zouden van 2,56 cts. per kg melk van een vetgehalte van 3,2 pCt. gebracht worden op 2,40 cts. per kg. Wanneer de beschikbare fondsen het toelieten, zou de toeslag in de wintermaanden waarschijnlijk weer verhoogd worden. Bij de overweging, of de veehouders in staat zullen zijn deze verlaging hunner inkomsten te dragen, wordt veelal de vraag opgeworpen, of de veehoudersbedrijven wel voldoende aan de minder gunstige tijdsomstandigheden zijn aangepast. Een onderzoek hiernaar, ingesteld door de Coöperatieve Centrale Landbouwboekhouding te Leeuwarden, wijst uit, dat in een groep speciale melkbedrijven, gunstig gelegen in ons meestvooraanstaande zuivelgebied van Friesland, de productiekosten zeer sterk gedaald zijn. Evenwel bleek, ondanks de steunmaatregelen der Regeering, op een enkele uitzondering na de opbrengst van de melk steeds te gering, om den scherp berekende kostprijs te dekken ⁶⁾.

Een bij Min. beschikking van 30 Maart j.l. ⁷⁾ ingevoerde verplichte teruglevering van ondermelk is met ingang van 10 Mei voorloopig opgeschort in verband met een inmiddels ingetreden wijziging in het verloop der kaas-prijzen in verhouding tot den prijs der terug te leveren ondermelk.

De consumptiemelkregeling, geldend voor het tijdperk 1 April 1936—1 April 1937, voert het nieuwe begrip „erkend consumptiemelker” in. Als zoodanig worden aangemerkt hoofden van bedrijven, welke met betrekking tot de hygiënische winning van melk en ook in andere opzichten uitmunten. Deze melkveehouders zullen in een volgend jaar den voorrang genieten bij het sluiten van contracten voor melklevering. Op hun onderneming zal beperking van de taxe gedurende de wintermaanden met 10 pCt., welke voor andere bedrijven is voorgeschreven, geen toepassing vinden. Voor den verkoop van consumptiemelk zijn verplichte minimumprijzen vastgesteld, welke voor verschillende gebieden, over het geheele land verspreid, uiteenloopen van 7 tot 9 cts. per liter.

6) Tariefverdrag Nederland—Polen, te 's-Gravenhage gesloten op 9 April 1936.

6) Officieel Organ van den Alg. Ned. Zuivelbond, no. 13, 25 Maart 1936.

7) Nederl. Staatscourant, no. 63.

Op 1 April is een nieuwe baconregeling in werking getreden, welke gegrondvest is op een gemeenschappelijke inschrijving van het overgrootste deel der baconbedrijven. De bepaling, dat de baconfabrikanten hun ondernemingen niet mogen uitbreiden, en dat zij geen nevenbedrijven mogen oprichten, verviel. Dit lokte protest uit van de zijde der vleeschwarenfabrikanten en andere groepen belanghebbenden bij het vleeschwarenbedrijf.

Onze Regeering heeft met ingang van 9 Maart de contingentteering van den eierexport naar Engeland opgeheven. In de eerste maanden van het loopende jaar waren de eierprijzen in het algemeen iets hooger dan in de overeenkomstige maanden van 1935. Voor verdere actie in zake restitutie van graanrechten ten aanzien van-in het binnenland verbruikte eieren zou volgens de Nederl. Federatie van Vereenigingen van Bedrijfspluimveeouders thans geen aanleiding meer bestaan; de Algem. Nederl. Pluimveefokkersvereeniging is echter van oordeel, dat de actie moet worden voortgezet.

Op een verzoek van de centrale landbouwworganisaties aan de Regeering om den steun uit het Landbouwerisifonds te beperken tot de bedrijfsgroepen landbouw, tuinbouw en veehouderij, heeft de betrokken Minister geantwoord, dat de bedragen aangewend ten behoeve van de visscherij en veenderij zeer gering zijn in vergelijking met de totale uitgaven, en dat hij gewenscht achtte deze beide bedrijfsgroepen eenigermate te blijven steunen.

Blijkens het Driemaandelijksch Bericht betreffende de Zuiderzeewerken van Januari j.l. waren de uitkomsten van de in het jaar 1935 in den Wieringermeerpolder verpachte boerderijen over het algemeen bevredigend. Voor het pachten van een bedrijf met ingang van 1 November 1935 hadden zich 196 gegadigden aangemeld uit verschillende provincies. In verband met de tijdsomstandigheden wenschten de meesten hunner in aanmerking te komen voor het pachten van een akkerbouwbedrijf. Aan 67 nieuwe pachters werd een boerderij toegewezen; de in totaal door hen gepachte oppervlakte bedroeg 2 650 ha. Op 31 December 1935 bleken in totaal 113 boerderijen in pacht te zijn uitgegeven ter gezamenlijke grootte van \pm 4 384 ha, tegen een pachtson, welke in totaal voor 1936 f 167 873 bedraagt. Voor 21 perceelen cultuurland, ter gezamenlijke grootte van ruim 352 ha, moet in 1936 aan pacht f 8 593 worden opgebracht.

Blijkens een overzicht betreffende de toepassing van het Hypotheekcommissiebesluit ⁸⁾ is sinds de inwerkingtreding daarvan, op 14 Maart 1935, in 472 gevallen van bedreiging met executie of faillissementsaanvraag de tusschenkomst van den Minister ingeroepen. In slechts twee gevallen maakte deze gebruik van zijn bevoegdheid om te beslissen, dat de nieuwe gebruikers van het goed niet aangesloten kunnen zijn bij een crisisorganisatie, en dus niet kunnen profiteren van de landbouwerisismaatregelen. Executie van het verhypothekerde goed vond in verband met die beslissing in één der beide gevallen geen voortgang. Van de 446 beëindigde zaken geschiedde dit in 204 gevallen, doordat het verzoekschrift werd ingetrokken. Onder deze 204 zaken waren er 12, welke op grond van de op 9 Februari j.l. in werking getreden Crisishypotheekaflossingswet naar den kantonrechter verwezen konden worden. Voorts zijn 154 verzoeken afgewezen, 51 niet-ontvankelijk verklaard.

⁸⁾ Samengesteld door de Afdeling Gerechtelijke- en Armeenzorgstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

HANDEL EN VERKEER.

Waardedaling in- en uitvoer; uitvoer lager en invoer iets hooger dan in eerste kwartaal 1935; vermindering export van fabrikaten; grootere invoer uit Indië dan een jaar geleden; heffing op koffie. Verlaging betalingscontingenten naar Duitschland; compensatietransacties voor tabak en andere producten. Contingenteeringsovereenkomsten met België en Frankrijk. Handelsovereenkomsten met Polen en Litauen. Instelling commissie voor economische samenwerking met Nederlandsch-Indië. Rapport commissie vreemdehandelverkeer. Indiëning wetsontwerp inzake reisbelasting. Benoeming Regeeringscommissaris bij de Rijnvaartcentrale. Regeering bereid verlaging van havenkosten in Rotterdam mogelijk te maken. Stijging goederenverkeer in de Rotterdamse haven. Vermindering goederenvervoer der spoorwegen.

	Invoer.	Uitvoer.	Saldo- invoer.	Invoer.	Uitvoer.	Saldo- invoer.	Percentage v/d
							invoer, gedeekt door
	Bruto-gewicht \times 1000 kg.			Waarde \times f 1000.			uitvoer.
1e kw. 1935 . . .	4 651 691	2 948 108	1 703 583	225 740	159 651	66 089	70,72
4e kw. 1935 . . .	5 315 900	3 359 471	1 956 429	252 951	182 011	70 940	71,96
1e kw. 1936 . . .	4 521 577	3 145 045	1 376 532	232 759	155 765	76 994	66,92

Na de niet onbelangrijke toeneming van den in- en uitvoer in het voorgaande kwartaal, is in het eerste kwartaal van 1936 weder een duidelijke teruggang te constateeren; de invoer bleef naar waarde iets boven het peil van het overeenkomstige kwartaal van 1935, de uitvoer kwam zelfs onder dit peil. Het invoersaldo is hierdoor tot f 77 miljoen gestegen, terwijl het percentage van den invoer gedekt door uitvoer tot 66,9 daalde.

De hoeveelheid van den invoer is ten opzichte van het voorgaande kwartaal belangrijk meer gedaald dan die van den uitvoer, als gevolg waarvan de invoer naar gewicht onder het cijfer van het eerste kwartaal van 1935 kwam, terwijl de uitvoer naar gewicht nog daarboven bleef. Door de sterkere daling van het gewicht van den invoer is het invoersaldo naar gewicht verminderd tot 1,4 miljoen ton.

	Voedings- middelen en dranken.			Fabrikaten.		
	Bruto-gewicht × 1000 kg.	Andere fabrikaten.	Totaal.	Voedings- middelen en dranken.		Totaal.
				Waarde × f 1000.		
Invoer.						
1e kwartaal 1935	90 065	959 376	1 050 041	5 731	101 057	106 788
4e kwartaal 1935	81 237	997 269	1 078 506	6 627	110 592	117 219
1e kwartaal 1936	135 559	899 855	1 035 414	8 000	102 731	110 731
Uitvoer.						
1e kwartaal 1935	156 983	635 050	791 983	24 389	68 911	93 300
4e kwartaal 1935	249 248	637 331	886 579	29 059	74 590	103 649
1e kwartaal 1936	149 216	621 635	770 851	25 487	63 245	88 732

Terwijl de invoer van fabrikaten naar waarde en naar hoeveelheid slechts weinig is gedaald en de waarde daarvan nog iets boven die van het eerste kwartaal van 1935 ligt, is zowel de waarde als de hoeveelheid van den export van fabrikaten tegenover het voorgaande kwartaal vrij aanzienlijk gedaald en zijn deze beneden het peil van het overeenkomstige kwartaal van het vorige jaar gekomen. De daling tegenover het voorgaande kwartaal bedroeg f 14,9 miljoen, terwijl de geheele export met f 26,2 miljoen is verminderd. De hoeveelheid van den export van voedingsmiddelen en dranken daalde zeer sterk en kwam onder het peil van een jaar tevoren, terwijl de waarde daarvan slechts weinig is verminderd. Daarentegen is de hoeveelheid van den export der andere fabrikaten slechts weinig gedaald, bij een vrij aanzienlijke vermindering van de waarde daarvan.

	Uitvoer van enkele voornaamste producten der Nederl. industrie (in mill. gld.).					
	Katoenen manufacturen.	Kunstzijden garens.	Radio- artikelen.	Metaaldraad gloeilampen.	Margarine.	
1e kwartaal 1935.	3,8	24	3,6	9,3	1,4	0,4
4e kwartaal 1935.	5,1	3,5	9,3	1,7	0,4	0,4
1e kwartaal 1936.	3,4	3,1	5,5	1,3	0,3	

Na de uitvoerstijging van de meeste der bovengenoemde artikelen in het vierde kwartaal van het vorige jaar, heeft in het nieuwe jaar een daling plaats gevonden bij al die producten. De cijfers zijn hierdoor beneden die van het eerste kwartaal van 1935 gekomen. De vermindering was aanzienlijk bij de katoenen manufacturen, maar het cijfer daarvan bleef slechts weinig beneden dat van een jaar geleden, terwijl de uitvoer van radio-artikelen belangrijk minder was dan die van het voorgaande zowel als van het overeenkomstige kwartaal van het vorige jaar.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de handelsbeweging met de voor den Nederlandschen handel voornaamste zes landen.

	in mill. gld.	Duitsch- land.	België- Luxemb.	Groot- Britannië.	Frankrijk.	V. S. v. Amerika.	Ned.- Indië.
Invoer.							
1e kwartaal 1935.	56	24	21	11	16	11	
4e kwartaal 1935.	63	28	23	12	16	18	
1e kwartaal 1936.	57	27	22	10	18	17	
Uitvoer.							
1e kwartaal 1935.	33	18	30	13	7	7	
4e kwartaal 1935.	31	21	36	13	9	9	
1e kwartaal 1936.	27	21	32	11	9	9	
Saldo. 1)							
1e kwartaal 1935.	—	23	—	6	—	9	—
4e kwartaal 1935.	—	32	—	7	—	7	—
1e kwartaal 1936.	—	30	—	6	—	9	—

1) + uitvoersaldo. — invoersaldo.

De invoer is uit alle der bovengenoemde landen, behalve uit de Vereenigde Staten, tegenover het voorgaande kwartaal gedaald, die uit Duitschland naar verhouding vrij sterk. De cijfers stonden echter voor al deze landen, behalve voor Frankrijk, nog boven die van het overeenkomstige kwartaal van 1935.

De invoer uit Nederlandsch-Indië bedroeg met f 17 miljoen zelfs aanzienlijk meer dan een jaar geleden, toen deze f 11 miljoen uitmaakte. Wat den uitvoer betreft, is tegenover het voorgaande kwartaal een daling te constataren bij Duitschland, Engeland en Frankrijk, terwijl de uitvoer naar de overige genoemde landen vrijwel gelijk gebleven is. Er zij voorts op gewezen, dat het invoersaldo voor Duitschland en Nederlandsch-Indië belangrijk grooter was dan in het eerste kwartaal van 1935.

De contingentceering van den invoer van een groot aantal artikelen werd voor den tijd van een jaar of een half jaar verlengd. De contingentceering van metaaldraad-gloeilampen werd tot 30 April 1937 verlengd (50 pCt. van de gemiddeld in 1930/1931 ingevoerde hoeveelheid). In verband met het feit, dat steeds meer benzol door de benzine werd gemengd, waardoor de benzinebelasting werd ontdoken, is de invoer van benzol vanaf 1 April voor drie maanden beperkt tot de gemiddeld in drie maanden van 1935 ingevoerde hoeveelheid. Verdere nieuwe contingentceeringen werden ingesteld o.a. voor metaalweefsels en veevoederkooktoestellen. De met ingang van 19 Maart 1936 ingestelde contingentceering van den invoer van koffie is op 12 Mei weder ingetrokken. Deze tijdelijke beperking moet in verband gebracht worden met de voorbereiding van een crisisheffing op koffie, welke ten doel had steun te verleen aan de Indische koffiecultuur; men verwachtte in verband hiermede een abnormale voorraadvorming. De genoemde crisisheffing vindt vanaf half April tot het einde van het jaar plaats in den vorm van een invoerheffing van f 10 en f 12 per 100 kg voor ongebrande en van f 16 voor gebrande koffie. In verband met de bedreiging van de binnenlandsche zinkwit- en lithopone-industrie door buitenlandsche maatregelen werd met ingang van 1 Maart een invoerrecht ingesteld van f 1,50 tot f 3,— per 100 kg op lithopone en andere witte verfstoffen, voor den duur van een jaar.

Als resultaat van de besprekingen tusschen de Nederlandsche en Deutsche Regeeringscommissies werden de betalingscontingenten van onzen export naar Duitschland voor het tweede kwartaal wederom verlaagd in verband met het feit, dat de clearingachterstand in de eerste twee maanden van het jaar is opgelopen. De verlaging werd op de verschillende exportartikelen zooveel mogelijk naar evenredigheid verdeeld. De groote achterstand in de clearing met Turkije en de langdurige wachtermijn voor de betreffende betalingen hebben de Regeering genoodzaakt den uitvoer naar dit land te beperken.

In Januari kwam een compensatie-transactie tot stand voor de levering van Mk. 5 miljoen Indische tabak tegen het plaatsen van een scheepsorder in Duitschland. De wederzijdsche betaling hiervan geschiedt buiten de clearing om. Eenigen tijd later werd overeenstemming bereikt omtrent het leveren van nog Mk. 5 miljoen tabak, alsmede voor hetzelfde bedrag aan enkele andere Indische grondstoffen en Nederlandsche landbouw- en industriele producten. Men kwam overeen, dat de tegen-objecten voor de laatste transactie in den loop van het jaar gevonden zullen worden.

De uitvoer van een aantal landbouwproducten naar België was sedert eenigen tijd aanzienlijk ingekrompen, die van groenten o.a. tengevolge van de lage prijzen aldaar en die van eieren door de in dat land ingestelde contingentceering. Daarentegen klaagde België o.a. over de contingentceering van den invoer van landbouwproducten en ook van paarden in Nederland. Na langdurige onderhandelingen werd het einde April afloopende handelsaccord met een jaar verlengd en werden van weerszijden een aantal contingenten aan de gewijzigde omstandigheden aangepast. De voorloopige contingentceeringsovereenkomst met Frankrijk werd slechts voor het eerste kwartaal van 1936 verlengd. Met dit land werd tevens een overeenkomst gesloten ter regeling van den uitvoer van mosselen.

De handel met Polen ondervindt hier te lande toenemende belangstelling. Op 20 April is een nieuwe handelsovereenkomst in werking getreden, waarbij wederzijds de tarieven op een aantal landbouwproducten en eenige andere artikelen werden verlaagd of geconsolideerd. Daarnaast werd een contingentceeringsovereenkomst gesloten, waarbij Nederland verruiming van een aantal bestaande contingenten verkreeg en voor den export van eenige andere producten, welke tot dusver niet naar Polen werden uitgevoerd, contingenten werden vastgesteld; daartegenover verkreeg dat land uitbreidingsmogelijkheid voor zijn uitvoer naar ons land. Met Litauen werd begin Mei een handels-overeenkomst geteekend, volgens welke de invoer van graan uit dit land in

het vervolg niet langer aan beperkingen gebonden zal zijn; Litauen heeft daarvoor faciliteiten toegestaan voor den invoer o.a. van kunstmeststoffen, chemicaliën en katoenen garens.

Einde Mei heeft de Regeering een commissie ingesteld, welke advies zal moeten geven inzake de uitbreiding van de economische samenwerking tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië.

De door den Minister van Handel, Nijverheid en Scheepvaart ingestelde commissie inzake het vreemdelingenverkeer heeft in Mei rapport uitgebracht over dit onderwerp. In dit rapport *) wordt voorgesteld de concentratie en den verderen opbouw van het vreemdelingenverkeer op te dragen aan een Nationaal Instituut voor het Toerisme. Er zal meer reclame gemaakt moeten worden; voorts wordt aangedrongen op het in ruimer mate verleen van verkeersfaciliteiten en op beperking van de verbodsbepalingen inzake bewegingsvrijheid van toeristen en hun vervoermiddelen. Tenslotte vraagt de commissie voor de uitvoering van diverse maatregelen een jaarlijksch bedrag van f 500 000 beschikbaar te stellen.

Begin Maart heeft de Regeering een wetsontwerp ingediend tot instelling van een belasting op buitenlandsche reizen. Deze belasting zal in de eerste plaats ten doel hebben, de Rijksmiddelen te versterken en het zal door de Regeering als een bijkomstig voordeel worden beschouwd, wanneer het opleggen van een zoodanige belasting indirect aan het Nederlandsche reis- en bedrijfsleven ten goede komt. In het ontwerp is een tarief vastgelegd voor het door middel van zegels te betalen bedrag, waarvan de hoogte afhangt van den duur van de reis. Voor grensbewoners en beroepsreizigers is een speciaal verlaagd tarief vastgesteld, terwijl eenige andere categorieën van personen genoemd zijn welke geheele vrijstelling zullen verkrijgen. De duur van de reisbelasting werd voorloopig bepaald op drie jaar. Ondanks de van vele zijden tot uitdrukking gekomen bezwaren heeft de Regeering het ontwerp gehandhaafd. In de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer werd echter verklaard, dat de Regeering bereid was eenige wijzigingen aan te brengen; het algemeene tarief werd eenigszins verzaacht en gebracht op f 0,50 per dag voor de eerste 12 dagen en vervolgens f 1,— per dag.

De belangstelling der Regeering voor de voortdurende moeilijkheden in de Rijnvaart heeft er toe geleid, dat zij een contact-commissaris bij de Nederlandsche particuliere Rijnvaartcentrale heeft benoemd. Een belangrijke taak van dezen commissaris zal zijn, advies te geven over middelen, die tot versterking van de centrale kunnen leiden. Ook zal hij hebben toe te zien op de werking der bevrachtungskantoren van genoemde centrale, in verband met den van Regeeringswege te verstrekken steun.

Na langdurige besprekingen, ten doel hebbende het verschil van het totaal der havenkosten tusschen Rotterdam en buitenlandsche concurreerende havens te overbruggen, heeft de Regeering zich bereid verklaard de extra bijdrage aan deze gemeente uit het werkloosheidssubsidie-fonds voor het jaar 1936 zoodanig te verhoogen dat het gemeentelijke budget van een verlaging der gemeentelijke haventarieven met 28 pCt. uiteindelijk geen nadeelige gevolgen zal ondervinden. Hiertegenover zal het gemeentebestuur van Rotterdam moeten trachten te bereiken, dat de particuliere havenkosten met een gemiddelde van tenminste 15 pCt. worden verlaagd. Ook in Amsterdam wordt een verlaging der havenkosten overwogen; het gemeentebestuur heeft echter verklaard, dat zulks zonder Regeeringssteun niet mogelijk zal zijn.

Jaren	1933.				1934.				1935.				1936. I.
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	
Kwartalen	Buitenlandsch goederenverkeer in millioenen tonnen:												
Alle havens	15,22	16,27	18,43	17,07	16,77	20,12	20,40	19,86	18,78	18,60	19,89	20,37	21,45
Rotterdam	8,83	9,12	10,45	10,11	9,90	12,51	12,23	12,41	12,83	11,50	12,39	13,00	14,86
Amsterdam	1,78	1,58	1,84	1,87	1,89	1,87	1,88	1,93	1,82	1,58	1,64	1,84	1,66
	Inhoud binnengekomen schepen in millioenen tonnen:												
Rotterdam	3,51	3,73	4,07	4,01	4,06	4,40							
Amsterdam	1,16	1,09	1,12	1,26	1,15	1,15	1,20	1,14	1,15	0,99	0,99	1,04	1,08

* inclusief Pernis — Vondelingenplaat, geannexoord 1 Mei 1934.

Het buitenlandsch goederenverkeer in de havens toont in het eerste kwartaal een toeneming, waardoor het cijfer boven dat van de overeenkomstige

*) Persbericht.

kwartalen van de laatste jaren is komen te liggen. Deze stijging was voornamelijk het gevolg van de toeneming in de haven van Rotterdam, terwijl het cijfer voor Amsterdam een geringe daling te zien geeft. Het cijfer van de binnengekomen tonnage is voor beide havens gestegen; het ligt voor Rotterdam ook boven, voor Amsterdam echter beneden dat van het eerste kwartaal van het vorige jaar.

Jaren	Goederenvervoer op de spoorwegen.												
	1933.				1934.				1935.				1936.
Kwartalen	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.
Opbrengst in mill. gulden	13,90	13,15	12,95	14,93	12,71	11,91	12,27	12,12	10,47	10,03	10,30	10,48	8,76*
Goederenvervoer 9 voorn. stations 1000 ton . . .	1065	1014	1067	1240	1086	1009	923	927	788	725	730	788	

* Voorloopig cijfer voor wat de laatste beide maanden betreft; het definitieve cijfer is doorgaans per maand f 200 000 (0,20 miljoen) hooger, zoodat het definitieve kwartaalcijfer op f 9,16 mill. kan gesteld worden.

De cijfers voor het vierde kwartaal 1935 van de opbrengst van het goederenvervoer op de spoorwegen en van het vervoer der negen voornaamste stations staan belangrijk beneden die van de overeenkomstige kwartalen der laatste jaren. De opbrengst is blijkens het voorloopige cijfer voor het eerste kwartaal van 1936 nog verder gedaald.

PRIJZEN. KOSTEN VAN LEVENSONDERHOUD.

Eenige daling in de groothandelsprijzen, voornamelijk van dierlijke voedingsmiddelen. Verder weinig verandering. Berekeningen over de dispariteit met het buitenland.

Het indexcijfer der groothandelsprijzen vertoonde in de laatste maanden een verdere zwakke daling, die voornamelijk moet worden toegeschreven aan de voedingsmiddelenprijzen en wel de prijzen van dierlijke voedingsmiddelen; de prijzen van grondstoffen en afgewerkte producten der nijverheid bleven vrijwel onveranderd. Wat eenige der belangrijke artikelen aangaat, werd een stijging waargenomen bij rogge, gerst, haver en maïs, en voorts bij kaas, lamsvleesch en hout. Dalingen kwamen voor bij rijst, bruine boonen, aardappelen, thee, eieren, melk, varkensvleesch en petroleum. De aardappelprijzen zijn thans aanmerkelijk lager dan verleden jaar. De daling van de eier- en melkprijzen is daarentegen een seizoensdaling te achten. De varkensvleeschprijzen zijn eveneens ongeveer op hetzelfde peil als dat van verleden jaar aangeland. De daling van de theeprijzen is begonnen in October van het vorig jaar, toen, in verband met den Italiaansch-Abessijnschen oorlog, een plotse linge hausse was opgetreden.

Groothandelsprijzen. Basis 1926—1930 = 100

	Voedingsmiddelen.			Grondstoffen.								Afgewerkte producten.	Algemeen indexcijfer.
	Piantaardige.	Dierlijke.	Totaal.	Hout.	Chemische waren.	Textielwaren.	Huiden en leder.	Metaalwaren.	Papier.	Grondstoffen voor gefabr. voedingsmiddelen.	Totaal (incl. hulpstoffen).		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1930	74,5	92,5	84,8	90,0	101,8	76,1	77,0	88,5	89,4	81,3	85,0	93,4	89,6
1931	72,0	70,2	71,0	73,0	103,0	51,9	52,7	72,9	72,0	50,5	62,2	83,9	76,3
1932	69,4	54,7	61,0	46,0	89,3	40,2	39,7	55,6	45,0	41,4	46,2	72,9	64,6
1933	67,6	57,9	62,0	49,0	80,4	40,1	32,5	53,4	46,0	35,2	44,0	70,2	62,9
1934	76,8	59,5	66,9	50,0	75,2	42,1	27,9	51,8	41,0	30,3	42,8	68,4	63,0
1935	74,7	58,4	65,4	39,3	61,4	42,2	32,8	54,0	36,2	36,1	43,0	66,6	61,5
1935 April	75,6	54,8	63,7	38,8	62,5	40,8	29,6	52,7	36,1	34,1	42,0	66,5	60,9
Mei	76,1	53,8	63,3	38,8	62,1	42,2	34,4	53,4	36,1	35,6	43,1	66,3	60,9
Juni	79,1	53,1	64,2	38,8	60,5	41,5	33,3	52,7	36,1	34,1	42,3	66,2	60,9
Juli	76,0	53,6	63,2	37,4	60,2	42,7	32,8	53,2	36,1	33,1	42,0	66,2	60,6
Augustus	72,3	57,0	63,5	37,4	60,2	41,8	32,9	54,8	36,1	34,2	42,5	66,2	60,8
September	72,4	61,1	66,0	37,4	60,2	41,6	35,1	55,2	36,1	35,2	42,9	66,8	61,8
October	74,6	64,6	70,0	37,9	60,2	42,3	38,6	56,1	36,1	37,8	44,3	67,2	62,3
November	73,9	61,0	64,3	39,3	60,2	43,8	37,1	56,3	36,1	37,5	44,7	66,8	62,7
December	74,5	63,8	68,4	40,4	60,2	43,9	34,8	56,9	36,8	37,6	44,9	66,3	62,5
1936 Januari	74,7	61,5	67,2	40,4	60,2	43,8	35,9	56,9	37,6	39,6	45,5	66,3	62,4
Februari	74,2	61,2	65,6	41,1	60,2	43,3	35,2	56,7	38,1	38,6	45,1	66,2	62,0
Maart	73,8	56,4	63,9	41,8	60,2	43,4	34,8	57,0	39,0	37,3	44,8	66,3	61,5
April	73,8	54,3	62,7	41,8	60,2	44,2	34,3	56,9	41,9	36,9	44,9	66,0	61,1

In de prijzen van eenige belangrijke grondstoffen, zooals katoen, ijzer, papier en eenige leersoorten, kwam weinig verandering.

Wat de kosten van levensonderhoud betreft, deze waren slechts voor 's-Gravenhage beschikbaar:

Kosten van levensonderhoud.											
Amsterdam.					's-Gravenhage.						
(excl. belastingen.)					(incl. belastingen.)						
Oct. 1923—Sept. 1924 = 100.					1921 = 100.						
Arbeidersgezinnen.					Arbeidersgezinnen.						
	1932	1933	1934	1935	1936		1932	1933	1934	1935	1936
Maart . . .	79,9	78,1	80,1	77,4	—	Maart . . .	68,0	66,8	68,5	66,2	65,5
Juni . . .	79,8	77,8	79,2	76,9	—	Juni . . .	66,0	66,1	67,4	65,6	—
Sept. . . .	79,9	79,0	79,3	76,8	—	Sept. . . .	65,8	66,9	67,5	65,2	—
Dec.	79,4	80,7	78,6	77,4	—	Dec.	67,0	68,4	66,7	65,8	—
Gezinnen van meergeoeden.					Ambtenaarsgezinnen.						
	1932	1933	1934	1935	1936		1932	1933	1934	1935	1936
Maart . . .	81,8	78,6	77,0	74,5	—	Maart . . .	66,1	64,2	65,8	64,2	63,7
Juni	81,5	77,9	76,3	74,6	—	Juni	64,4	64,2	65,0	64,0	—
Sept.	81,0	77,4	76,2	73,5	—	Sept.	64,5	64,8	65,5	63,8	—
Dec.	80,7	78,0	75,5	74,0	—	Dec.	65,1	65,8	64,3	64,1	—

De Amsterdamsche cijfers zijn, in verband met het gereedgekomen nieuwe budgetonderzoek, nog niet bekend. Ook in de (Haagsche) kosten van levensonderhoud kwam niet veel wijziging. Een seizoen daling van eieren, die een seizoenstijging van groenten ongeveer compenseerde, was de belangrijkste wijziging.

Door het Centraal Bureau voor de Statistiek zijn in het afgelopen kwartaal eenige berekeningen gemaakt omtrent de dispariteit tusschen de Nederlandsche en de buitenlandsche prijsniveaus, welke in „De Nederlandsche Conjunctuur” van Mei 1936 zijn gepubliceerd. Het is gebleken, dat de dispariteit geleidelijk afneemt en kleiner is dan men vaak aanneemt. Doeh t.o.v. de sterling-landen en de Vereenigde Staten is zij nog steeds aanzienlijk. Daar-teenover is er een dispariteit ten gunste van Nederland, wanneer men de cijfers van Duitschland, Frankrijk en Zwitserland beschouwt.

FINANCIËWEZEN.

Geld- en credietwezen. Stijging van aandelenkoersen tot midden Februari, speciaal voor Indische en petroleum-aandelen; obligatiekoersen weinig gedaald; geldmarkt ruim; stijging goudvoorraad tot 20 April, daarna afnemend; disconto tweemaal met 1 pCt. verhoogd; besluit tot oprichting contrôle-orgaan voor hypotheekbanken; wetsontwerp industrieel-financiering door 2e Kamer aangenomen; indiening wetsontwerp betalingsverkeer zonder gered geld; nieuwe transferovereenkomst met Duitschland. Openbare financiën. Opbrengst der Rijksmiddelen f 4,76 millioen lager dan over 1e kwartaal 1935; kaspositie van het Rijk in het 1e kwartaal gunstiger geworden; Regeering vraagt machtiging tot aangaan van leeningen tot f 300 millioen; f 25 millioen ter beschikking van Ned.-Indië gesteld; wetsontwerp tot heffing successiebelasting voor Nederlanders in het buitenland; tokort gemeente Rotterdam uiteindelijk f 2,3 millioen, Regeering bereid tot kasgeldverstrekking; in 's-Gravenhage verhooging opeenten gemeentefondsbelasting van 65 op 70 voorgesteld.

Geld- en credietwezen. De stijging van de aandelenkoersen, welke zich tegen het einde van het jaar had voorgedaan, heeft zich in Januari en ook nog gedurende een deel van de maand Februari 1936 voortgezet. Het totaal indexcijfer, dat in December op 33,1 stond, kwam hierdoor voor Februari op 37,2. Hoewel ook de aandelen van Nederlandsche ondernemingen tot de verhooging hebben bijgedragen, zijn het toch speciaal de Indische en petroleum-aandelen geweest, welke aanzienlijke koerswinsten konden boeken. Hiertoe hebben medegewerkt o.a. de gunstige statistische positie van rubber, belangrijke suikerverkoop en de gestegen winsteapaciteit van in Amerika werkende petroleumondernemingen.

Omstreeks midden Februari echter maakte de koersstijging plaats voor een daling, welke zich over de geheele linie deed gevoelen. Gelijk zoo dikwijls weerspiegelde ook thans de loop der Nederlandsche koersen de stemming op de beurs te New York. Het is wel in hoofdzaak de internationale politieke spanning geweest, welke een druk op de beurs heeft uitgeoefend, ondanks de nog steeds gunstig luidende berichten over de internationale conjunctuur. Daarbij is ook de overweging van invloed geweest, dat de verbetering van den toestand van vele bedrijven reeds ruimschoots in de hoogere koersen was verdisconteerd.

Indexcijfers van koersen van aandelen (1921—1925 = 100.)

	1935.								1936.				
	Jan.	Febr.	Mrt.	Apr.	Mai.	Juni.	Sept.	Dec.	Jan.	Febr.	Mrt.	Apr.	Mai.
Totaal indexcijfer.	23,9	31,0	29,8	30,4	30,1	30,5	28,8	33,1	36,0	37,2	35,7	34,2	33,5
Nederlandsche ondernomingen	26,0	28,2	27,4	27,6	26,8	26,5	26,2	28,6	30,8	32,0	30,6	28,8	24,0
Waarvan:													
Banken	67,6	73,1	72,5	74,2	74,3	73,3	68,9	68,7	71,6	72,9	72,3	69,9	71,0
Scheepvaartondernemingen	2,3	2,4	2,1	2,2	2,0	2,0	2,3	3,7	4,1	3,6	3,2	2,7	2,0
Industrie	30,4	34,0	33,7	33,8	33,5	33,2	29,8	34,2	36,8	39,7	38,7	36,4	37,0
Indische ondernemingen. . . .	35,6	37,6	35,1	36,8	37,5	39,4	36,7	43,6	43,5	49,2	47,9	47,4	46,8
Waarvan:													
Suiker.	25,2	28,8	27,1	31,0	30,8	31,1	28,4	35,2	40,8	40,9	39,2	37,9	36,0
Rubber	58,8	57,3	52,9	54,6	56,4	64,2	55,3	57,3	64,7	69,3	67,3	64,7	60,6
Tabak.	47,9	47,6	47,7	46,9	45,4	49,4	51,6	61,3	66,7	67,1	65,0	65,0	65,0
Petroleum	43,8	44,4	42,8	47,9	54,0	59,7	60,0	66,6	72,4	77,1	75,5	73,4	81,6

De obligatiemarkt heeft gedurende het eerste kwartaal weinig beweging vertoond. De koersen van Staatsfondsen zijn min of meer op het peil gebleven, dat in Januari was bereikt. De overige fondsen zijn slechts weinig in koers gedaald, een aantal gemeenteleeningen in hoofdzaak als gevolg van den ongunstigen financieelen toestand der betreffende gemeenten. De betrekkelijke vastheid van de obligatiemarkt is des te meer bevredigend, wanneer men in aanmerking neemt, dat tegelijkertijd in Frankrijk sterk wantrouwen heerschte tegen het betaalmiddel, gepaard gaande met een ernstige koersdaling van obligaties. Deze tendens heeft blijkbaar geen invloed op het vertrouwen in den gulden gehad en niet zooals in 1935, ook in Nederland een onrust op de obligatiemarkt teweeg gebracht.

Koersen van obligaties.

	1935.								1936.				
	Jan.	Febr.	Mrt.	Apr.	Mai.	Juni.	Sept.	Dec.	Jan.	Febr.	Mrt.	Apr.	Mai.
Nederland 1931 4 0/0	102,1	101,7	101,2	99,0	98,4	98,0	93,1	97,7	98,7	98,5	98,5	98,7	98,5
Amsterdam 1931 1 4 0/0	99,2	100,0	99,3	96,9	95,1	93,7	86,0	92,9	93,7	92,7	92,3	92,1	90,7
Rotterdam 1931 4 0/0	98,9	99,9	98,6	95,3	93,3	92,4	85,5	90,2	90,2	87,8	87,1	87,8	85,1
's-Gravenhago 1931 1 1/4 0/0	100,9	100,8	99,9	98,8	97,9	96,7	91,6	97,6	98,3	97,6	97,8	97,9	97,3
Noordholland 1931 4 0/0	101,4	101,1	100,2	93,4	98,7	97,3	92,3	98,5	99,9	98,7	98,1	98,9	98,6
Mij. t. Ex. S.S. 1931 1 1/4 0/0	98,3	100,4	99,9	94,2	90,6	87,4	81,1	81,1	83,5	81,9	80,7	80,8	79,0
Ned.-Indië 1930 4 1/2 0/0	101,4	101,5	100,2	98,6	98,0	97,6	92,6	97,7	98,7	98,1	98,5	98,3	98,1
Grootboekobl. 3 0/0	92,5	93,7	92,6	86,5	85,4	82,5	79,8	86,9	87,3	86,8	86,0	86,5	87,0

Er vonden slechts enkele emissies plaats in het eerste kwartaal van 1936, terwijl de obligatiekoersen nog niet op een peil zijn gekomen, waarop conversie van leeningen mogelijk is. De eenige groote uitgifte was de emissie van f 104,— miljoen door den Staat tegen een rente van 4 pCt., welke in Januari plaats vond. Van deze leening werd f 50 miljoen bij de Rijksfondsen ondergebracht, terwijl op het resteerende bedrag voor f 59 miljoen werd ingeschreven.

De geldmarkt toonde een toenemende verruiming, waardoor het particulier disconto van 3 pCt. aan het begin van het jaar daalde tot 1 3/8 pCt. einde Maart; tegelijkertijd daalde de prolongatierente van 3 pCt. tot 1 3/4 pCt. Zooals reeds vermeld, heeft de aanhoudende kapitaalvlucht uit Frankrijk gedurende de eerste vier maanden van 1936 geen wantrouwen tegen den gulden te voorschijn geroepen. Integendeel, over het algemeen was de positie van ons betaalmiddel sterk; de goudvoorraad van de Nederlandsche Bank steeg geleidelijk van f 651 miljoen op 6 Januari tot f 714 miljoen op 20 April. Eerst in Mei deed zich af en toe ongerustheid voor en vond eenige gouduitvoer plaats naar Amerika en ook naar België, nadat de Nederlandsche Bank had bekend gemaakt, dat gouduitvoer naar dit land in het vervolg weer zou worden toegestaan, indien de wisselkoers daartoe aanleiding gaf. Om grootere afvloeiing te voorkomen is het disconto einde Mei van 2 1/2 tot 3 1/2 pCt., en begin Juni verder tot 4 1/2 pCt. verhoogd.

Blijkens de begin Maart verschenen Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer betreffende het z.g. Vaste-lasten-ontwerp wordt de rentevoet van 4 3/4 pCt. voor hypotheeken en 4 pCt. voor pandbrieven door de Regeering gehandhaafd. Om verlaging van vaste lasten door de gemeenten mogelijk te maken zullen deze in de toekomst 10 opeenten op de gemeentefondsbelasting meer kunnen heffen dan waartoe thans hun bevoegdheid reikt. Voor verdere bijzonderheden aangaande het ontwerp zij verwezen naar het overzicht Volkshuisvesting.

De Vereniging van Directeuren van Hypotheekbanken heeft besloten tot oprichting van een controle-organ, bestaande uit 3 leden, waarvan

2 leden geheel buiten het hypotheekbankbedrijf mochten staan terwijl als derde lid een directeur van een hypotheekbank zal optreden. De onzekere toestand van het hypotheekbedrijf heeft medegebracht, dat door vele hypotheekbanken een grooter gedeelte van de winst is gereserveerd dan vroeger het geval was. Er wordt in vele gevallen op gewezen, dat dit als voorzorgsmaatregel bedoeld is en ten doel heeft de positie van de pandbriefhouders te versterken.

In de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer betreffende het wetsontwerp tot oprichting van een Maatschappij voor industriëfinanciering wordt medegedeeld, dat tot dusverre de ervaring met het Werkfonds opgedaan er op wijst, dat er bij de credietverleening nog een belangrijk terrein is, waarop het gewone bankwezen in Nederland zich niet wil of niet kan bewegen, zoodat hiervoor inderdaad een taak voor de Overheid aanwezig is. De op te richten maatschappij zal zich niet begeven op het terrein van het particuliere bankwezen, met name zal zij geen credieten op korten termijn verstrekken. De Regering heeft geen bezwaar het aandeel van den Staat in het kapitaal der vennootschap te verlagen van tenminste 90 pCt. op tenminste 75 pCt. van het totale kapitaal. Begin Mei werd het ontwerp door de Tweede Kamer aangenomen.

In Februari werd een wetsontwerp ingediend tot regeling van de taak der openbare lichamen inzake het betalingsverkeer zonder gereed geld, nadat een daartoe ingestelde commissie omtrent dit onderwerp rapport had uitgebracht. Genoemde commissie had o.a. de verdere instelling van gemeentelijke girodiensten zonder eenige beperking niet wenschelijk geacht en een nadere regeling aanbevolen van de vaststelling van tarieven, het à deposito nemen van gelden, het verrichten van effecten-transacties e.d., de deelneming aan het interlocale en internationale betalingsverkeer en de liquiditeit. De Regering zal thans bij het onderhavige ontwerp de bevoegdheid krijgen, regelen te stellen voor gemeentelijke giro-instellingen en de oprichting daarvan aan een vergunning te binden.

Einde Mei is met Duitschland een nieuwe transferovereenkomst gesloten voor vorderingen van Nederlandsche schuldeischers uit hoofde van renten, dividenden en dergelijke opbrengsten over het tijdvak van 1 Juli 1936 tot 30 Juni 1937. Het door Duitschland contant uit te betalen gedeelte bleef voor rente en dividenden ongewijzigd op $3\frac{1}{2}$ pCt. gehandhaafd; van huren en pachten wordt evenals tevoren $\frac{4}{5}$ gedeelte uitbetaald en van dividenden van kapitalen zonder nominale waarde de helft. Voor het resteerende gedeelte zal men evenals voorheen Hollandmarken kunnen ontvangen; echter zullen geen z.g. fundingbonds meer worden uitgegeven, maar zullen schuldeischers, die ook het overblijvende deel direct wenschen te incasseeren, cheques kunnen verkrijgen op de Konversionskasse, welke à 30 pCt. van de nominale Reichsmarkwaarde te realiseeren zijn. Voor de Dawes- en Youngleeningen zal men boven de $3\frac{1}{2}$ pCt. een speciaal soort Sperrmarken kunnen ontvangen. Bovendien werd bepaald dat voor het reizigersverkeer naar Nederland dit jaar f 850 000 beschikbaar zal worden gesteld.

Tevens kwam een regeling tot stand inzake de uitkeering van een 2 pCt. bonus aan Nederlandsche schuldeischers in verband met de renteverlaging van Deutsche schuld- en pandbrieven. Ingevolge deze regeling zullen de houders naar keuze kunnen ontvangen: crediteering op Wertpapiersperrkonto of Hollandmarken.

Openbare financiën. Hieronder volgt een vergelijking van de opbrengst der Rijksmiddelen, exclusief de z.g. directe belastingen.

Gewone Rijksmiddelen.		Totaal.
4e kwartaal 1935	f	92 789 000
1e kwartaal 1936	"	86 312 000
1e kwartaal 1935	"	91 074 000

De opbrengst der Rijksmiddelen was dus gedurende de eerste drie maanden van 1936 f 4,76 millioen lager dan de opbrengst over de eerste drie maanden van 1935.

In vergelijking met hetzelfde kwartaal van 1935 vertoonden een hoogere opbrengst de rechten op den invoer (f 782 000,—), de omzetbelasting (f 785 000,—), de dividend- en tantiëmebelasting (f 147 000,—), de accijns op geslacht (f 79 000,—) en het Statistiekrecht (f 17 000,—).

Lager waren o.a. de accijns op zout (f 132 000,—), de accijns op wijn (f 139 000,—), de accijns op bier (f 324 000,—), de accijns op suiker (f 1 816 000,—), de accijns op tabak (f 427 000,—), de rechten en boeten van registratie (f 597 000,—), de rechten en boeten van successie, van overgang bij overlijden en van schenking (f 1 883 000,—) en de opbrengst der loodsgelden (f 686 000,—).

Wat de z.g. directe belastingen betreft, het zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1936 op 31 Maart bedroeg f 40 245 000,— tegen f 36 508 000,— voor den dienst 1935 op 31 Maart 1935. Dit verschil in meer van f 3 737 000,— is een gevolg van een verschil in meer voor de inkomstenbelasting van f 4 539 000,—, voor de vermogensbelasting van f 434 000,—, voor de belasting van de doode hand van f 679 000,— en een verschil in minder voor de grondbelasting van f 1 810 000,— en de verdedigingsbelasting I van f 105 000,—.

Wat de kaspositie van het Rijk betreft, wordt allereerst medegedeeld, dat deze in het 1e kwartaal 1936 gunstiger is geworden. Het bedrag der verplichtingen kon in dit kwartaal verminderen van f 753 miljoen tot f 683 miljoen (dus met f 70 miljoen), waarbij in aanmerking moet worden genomen, dat tot een bedrag van f 104 miljoen aan vlottende schuld is geconsolideerd; het bedrag der vorderingen steeg in hetzelfde tijdvak van f 357 miljoen tot f 358 miljoen (dus met f 1 miljoen), zoodat de kaspositie van het Rijk f 71 miljoen gunstiger werd. Voor de gezamenlijke provinciën werd de kaspositie in hetzelfde kwartaal f 7 miljoen en voor de gezamenlijke gemeenten f 8 miljoen gunstiger.

In vergelijking tot den stand van 1 April 1935 was de kaspositie op 1 April 1936 voor het Rijk f 31 miljoen ongunstiger, evenwel voor de gezamenlijke provinciën f 0,8 miljoen en voor de gezamenlijke gemeenten f 5 miljoen gunstiger.

De Minister van Financiën heeft bij de wet van 26 Maart 1936 machtiging gekregen tot het aangaan van een of meer leeningen ten bedrage van f 300 miljoen in totaal. In de Memorie van Toelichting op het ontwerp werd echter verklaard, dat niet aanstonds een beroep op de kapitaalmarkt zal worden gedaan.

De Regeering heeft een bedrag van f 25 miljoen ter beschikking gesteld van de Indische Regeering voor nader in onderling overleg vast te stellen maatregelen in het belang van de volkswelvaart.

Begin April werd een wetsontwerp ingediend tot heffing van belasting van nalatenschappen van Nederlanders, die het Rijk metterwoon hebben verlaten en van door zoodanige Nederlanders gedane schenkingen. Dit ontwerp heeft dezelfde strekking als de voorstellen van den vorigen Minister, welke door de Eerste Kamer waren verworpen. Het is bedoeld als maatregel tegen het ontgaan van de successiebelasting door vestiging in landen waar deze belasting minder hoog is. Van de te betalen rechten zal de buitenlandsche belasting worden afgetrokken voor zoover zij terecht is betaald.

De moeilijkheden ondervonden bij de dekking der begroostingstekorten bleven in een aantal gemeenten nog steeds aanhouden. In Rotterdam werd het op f 4,3 miljoen vastgestelde tekort verhoogd tot f 5,4 miljoen, o.a. door meerdere uitgaven wegens steunuitkeering en door mindere opbrengst van de opcenten op de gemeentefondsbelasting. Ter dekking hiervan werden bezuinigingen voorgesteld ten bedrage van f 2 miljoen, waarvan in 1936 f 1,1 miljoen effectief zal zijn, voorts werd door het ontlasten van den gewonen dienst van de uitgaven wegens wachtgelden ruim f 2 miljoen gevonden, waardoor uiteindelijk het tekort voor den dienst 1936 op f 2,3 miljoen zal komen te staan. De Regeering heeft zich bereid verklaard tot kasgeldverstrekking, nadat de gemeente zich verbond voor 1937 nadere maatregelen te beramen om het budget, afgezien van nadeelige sloten van vorige dienstjaren, voor dat jaar sluitend te maken.

In de gemeente 's-Gravenhage is gedurende het eerste kwartaal het voor steunverlening te betalen bedrag op onverwachte wijze toegenomen. Hoewel de opbrengst der gemeentefondsbelasting hooger was dan de raming en ook het gemeentelijk electriciteitsbedrijf een hogere bate heeft afgeworpen dan in de begrooting was aangenomen, hebben B. en W. een verhooging van de opcenten op de gemeentefondsbelasting van 65 op 70 moeten voorstellen. Voor de volgende begrooting zullen verdere ingrijpende bezuinigingsmaatregelen noodig zijn.

ARBEIDSTOESTANDEN. SOCIALE ZORG.

Werkloosheid en werkloosheidsverzekering. Werkverschaffing en steunverleening. Binnen- en buitenlandse trek. Vakopleiding en leerlingwezen. Meer werkloosheid in het 1e kwartaal 1936 dan in hetzelfde tijdvak van 1935. Interpellatie over steunverleening. Voorzieningen ter zake van gemeentelijke kosten van werkloozenzorg. Werkloosheidsbestrijding met behulp van het „Werkfonds”. Vervanging van het werk der crisis-comités. Commissie voor tewerkstelling van werklooze chemici. Commissie in zake den gezondheids- en voedingsstand der werkloozen. Werkloosheidsbestrijding te Amsterdam. Rapport Amsterdamsch Comité voor jongere werkloozen. Prae-adviezen betreffende de arbeidsbemiddeling in het kunst- en amusementsbedrijf. Wettelijke regeling van het zelfstandig uitoefenen van beroepen en bedrijven door vreemdelingen.

De werkloosheidscijfers in het 1e kwartaal van 1936 overtreffen die van hetzelfde tijdvak van 1935 en vorige jaren, zooals uit onderstaand overzicht blijkt.

	Werkloosheidsdagen in procenten (totaal, excl. aardewerkind., landbouw en veenderij.) ¹⁾ *								Aantal werkloozen in duizendtallen op het einde der maand. **			
	Totaal.				Totaal industrie.				1933	1934	1935	1936
	1933	1934	1935	1936	1933	1934	1935	1936				
Januari . . .	35,3	31,9	35,4	37,2	38,7	34,4	38,9	40,6	398,6	387,2	432,4	475,9
Februari . . .	31,7	28,9	34,7	36,-	35,7	30,7	37,8	39,-	385,5	358,-	417,6	465,5
Maart	27,2	26,4	31,8	33,3	30,8	27,7	34,2	35,7	342,2	332,9	384,2	429,-

* Hierbij is verondersteld, dat de percentages der werkloosheidsdagen, die slechts op een, zij het ook belangrijk deel der georganiseerden betrekking hebben, representatief zijn voor alle personen, die werkzaam zijn in de bedrijven, waarover het onderzoek loopt (zie in dit verband het Maandschrift, afl. 11, 1925, blz. 1362).

** Onder de ingeschreven werkzoekenden bij de districtsarbeidsbeurzen en voor zoover bekend, bij de agentschappen der arbeidsbemiddeling.

Bij de beschouwing van de cijfers is er wel rekening mede te houden, dat geen te sterk verband moet worden gelegd tusschen de werkloosheid en den bedrijfsstoestand.

Bij vergelijking van de cijfers van de eerste drie maanden van 1936 en 1935 valt voor de diamantindustrie, de steenkolenmijnen, de metaalindustrie, de textielnijverheid en de visscherij voor het geheele eerste kwartaal 1936, voor de kledingindustrie voor Januari 1936 en voor de lederindustrie voor Februari 1936, een gunstiger beeld te constataren. Overigens was de werkloosheid in het eerste kwartaal 1936 min of meer belangrijk hooger.

Bedrijfsklassen.	Werkloosheidsdagen in procenten. 1)								
	1e kwartaal 1935.			4e kwartaal 1935.			1e kwartaal 1936.		
	Jan.	Febr.	Mrt.	Oct.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mrt.
1. Aardewerkindustrie, enz.	51,3	55,8	42,-	46,5	52,4	62,2	67,3	67,8	62,1
2. Diamantindustrie.	78,6	70,4	70,2	65,7	66,2	65,3	65,1	65,4	63,2
3. Drukkersbedrijven	16,4	17,1	17,-	19,8	19,5	19,-	19,9	20,1	20,1
4. Bouwbedrijven, enz.	54,4	53,8	42,8	39,7	45,9	58,8	60,1	57,4	47,8
6. Houtbewerking, enz.	52,8	50,3	46,5	44,2	46,7	52,4	55,7	52,-	47,9
7. Kledingindustrie	28,2	22,3	20,4	19,9	20,6	25,3	25,9	23,7	22,-
9. Lederindustrie	27,5	30,6	16,9	19,2	22,4	24,8	28,8	24,4 §	22,4
10. Steenkolenmijnen.	22,3	21,8	22,3	22,8	20,5	18,7	20,1	18,4	21,5
11. Metaalindustrie, enz.	43,4	43,4	42,2	41,6	42,1	43,4	42,9	41,6	40,2
15. Textielnijverheid	34,8	32,9	33,3	28,-	27,3	29,8	30,7	30,3	29,4
17. Voedings-enz. bedrijven	20,-	20,1	20,-	20,2	20,6	21,4	23,-	23,-	29,7
<i>w.o. tabak- en sigarenind.</i>	27,5	26,9	24,7	24,1	24,9	27,2	29,4	29,-	30,9
18. Landbouw, veenderij	48,6	29,5 §	12,4	—	—	46,7	51,4	24,6	—
19. Visscherij, enz.	56,1	51,2	50,2	24,7	27,1	34,4	48,3	49,2	48,7
20. Handelsreizigers	11,1	11,3	10,9	11,2	11,5	12,3	13,-	12,9	12,6
21. Verkeerswezen	34,8	35,7	34,7	32,6	33,7	36,5	39,-	38,4	37,5
24. a. Handels- en kantoorbed.	9,7	9,9	9,9	10,1	9,8	10,4	10,6	10,5	10,4
b. Toonkunstenaars.	24,3	28,6	23,2	28,7	25,5	25,4	28,2	31,6	31,4
Overige klassen (v.n.l. fabrieksarb.) .	32,1	30,4	28,-	27,1	29,1	33,1	35,4	33,8	31,4
Totaal (excl. kl. 18).	35,7	35,2	32,-	30,7	32,4	36,4	37,8	36,6	33,9
Totaal industrie	39,2	38,3	34,4	33,2	35,3	40,-	41,3	39,8	36,4

§ Percentage iets te laag door onvolledige opgaven.

* Wegens de geheel onvolledige gegevens zijn geen percentages der werkloosheidsdagen berekend.

1) Deze cijfers geven weer het percentage werkloosheidsdagen van het aantal dagen, dat gewerkt had kunnen worden, indien geen werkloosheid ware voorgekomen. Het aantal personen, van wie werd nagegaan of zij al dan niet werkloos waren, beliep (excl. de bedrijfsklasse 18) rond 470 000 in het 1e kwartaal 1936, tegen 473 000 in het vorige kwartaal en 484 000 een jaar geleden.

Voorts volgt hieronder een naar leeftijdsgroepen gesplitst overzicht van het totaal aantal bij de openbare arbeidsbemiddeling in Nederland ingeschreven werkloozen. De gegevens zijn verstrekt door den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling.

		Aantal personen als werkloos ingeschreven bij de openbare arbeidshemiddeling (in duizendtallen).							
		14—17 jaar.		18—24 jaar.		25—30 jaar.		31 jaar en ouder.	
		Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.
1 April 1936	Totaal . . .	16,9	6,9	60,2	6,6	78,2	2,4	253,4	4,2
1 Jan. 1936	" . . .	18,8	7,2	71,7	7,1	88,9	2,2	274,1	3,9
1 Oct. 1935	" . . .	18,6	5,9	54,6	5,8	67,7	1,9	216,2	3,8
1 April 1936	A . . .	1,9	0,6	7,4	0,5	10,1	0,1	31,2	0,2
1 Jan. 1936	A . . .	2,7	0,5	10,1	0,5	13,4	0,1	39,6	0,1
1 Oct. 1935	A . . .	0,9	0,3	4,5	0,3	6,6	0,1	21,4	0,1
1 April 1936	B . . .	15,-	6,3	52,8	6,1	68,2	2,2	222,1	4,1
1 Jan. 1936	B . . .	16,1	6,7	61,6	6,6	75,5	2,1	234,5	3,8
1 Oct. 1935	B . . .	12,7	5,6	50,1	5,5	61,2	1,8	194,9	3,7

N.B. A = gemeenten met minder dan 5 000 inwoners.
B = " " " 5 000 en meer inwoners.

Ten slotte geeft onderstaand overzicht een beeld van den omvang der tewerkstelling en ondersteuning van de geheel werklozen. De gegevens zijn verstrekt door het Departement van Sociale Zaken en hebben betrekking op den laatsten Zaterdag der maand. Opgemerkt zij, dat behalve de in dit overzicht genoemde geheel werklozen, die tewerkgesteld of ondersteund werden, er nog geheel en gedeeltelijk werklozen waren, die uitkeering uit een werklozenkas ontvingen. Zie voor verdere bijzonderheden het desbetreffende hoofdstuk in het Maandschrift.

Aantal van de bij de organen der openbare arbeidshemiddeling ingeschreven geheel werklozen, die:

	tewerkgesteld waren. *)				ondersteund werden.			
	In duizendtallen.		In procenten.		In duizendtallen.		In procenten.	
	1935	1936	1935	1936	1935	1936	1935	1936
Januari	59,1	54,3	13,7	11,4	159,3	196,3	36,8	41,3
Februari	64,4	57,5	15,4	12,4	184,1	212,3	44,1	45,6
Maart	64,-	54,3	16,7	12,7	172,-	199,3	44,8	46,5

*) Op de vanwege het Rijk gesubsidieerde werkverschaffingen.

Naar aanleiding van een door den Heer de Visser in de Tweede Kamer gehouden interpellatie betreffende de steunuitkeeringen aan werklozen, deelde de Minister van Sociale Zaken o. a. het volgende mede. Bij de steunverleening is de Regeering in de eerste plaats afhankelijk van een bepaald afgerond bedrag, dat beschikbaar kan worden gesteld. Dit is thans voor Rijk en gemeenten samen f 140 miljoen, d. i. 20 pCt. van het Staatsbudget. Bij steunverleening moet een zekere verhouding blijven bestaan tusschen steun en loon. Dit percentage is reeds vastgelegd in de eerste vrijwillige werkloosheidsverzekeringen. Zoo gaat de maximum-steun met de loonen automatisch op en neer. Ook bij de werkverschaffing bestaat een globaal maximum, waaraan de Regeering gebonden is. In het belang van een billijke verdeling is een rouleringssysteem onmisbaar.

Bij de indiening in April 1936 van een wetsontwerp in zake voorzieningen van gemeentelijke kosten van werklozenzorg deelde de Regeering mede, dat de bijzondere omstandigheden, welke in 1934 aanleiding waren, om met betrekking tot de financieele verhouding tusschen Rijk en gemeenten op dit gebied een wettelijke regeling in het leven te roepen, nog onverminderd voortduren. In verband daarmee wordt een verlenging tot 1 Januari 1940 van den geldigheidsduur der wet van 5 Maart 1935, houdende deze voorzieningen, noodzakelijk geacht. 1)

De Regeering diende einde Februari 1936 een wijziging van de begrooting van het Departement van Financiën voor 1936 in, waarvan de strekking is het voor het Werkfonds beschikbare crediet te verhoogen, waardoor dan f 20 miljoen voor openbare werken vrijkomt.

Met betrekking tot dit „Werkfonds” zij medegedeeld dat op 28 April 1936 een totaalbedrag van bijna f 67,5 miljoen in 362 plannen was vastgelegd, w. o. „Rijkswerken” in 140 plannen f 25,2 miljoen, „werken van andere publiekrechtelijke organen” in 129 plannen f 23 miljoen, „industriële projecten” in 84 plannen f 18,2 miljoen en „andere werken” in 9 plannen bijna f 0,9 miljoen. Op 3 Mei 1936 waren er 112 plannen voor openbare werken geheel of gedeel-

1) Zie voorts het overzicht in het Maandschrift, afl. 4, 1936, blz. 583.

telijk in uitvoering. Het hiervoor toegestane bedrag bedraagt in totaal bijna f 26,5 miljoen.

In verband met de opheffing van het Nationaal Crisis-Comité richtte de Minister van Binnenlandsche Zaken begin April een circulaire tot de burgemeesters, waaruit blijkt dat hij de voorstellen der Vereeniging voor Armenzorg en Weldadigheid volledig heeft overgenomen. O. m. wordt daarin medegedeeld dat de steunverleening in natura voortaan weer geheel moet worden overgelaten aan de normale organen van kerkelijke, particuliere en burgerlijke armenzorg. De Minister vestigt ten aanzien van den eredietssteun de aandacht op de z. g. borgstellingsfondsen voor den middenstand. Soortgelijke fondsen kunnen ook voor den arbeidersstand van groot nut zijn. Ten slotte bespreekt de Minister de verstrekking van giften incens aan personen uit allerlei maatschappelijken kring en beveelt hij in verband daarmee de oprichting aan van „Commissies van samenwerking voor bijzondere nooden”.

Ter bestrijding van de werkloosheid trof de Minister van Sociale Zaken een regeling met de Nederlandsche Chemische Vereeniging en de Vereeniging voor de Chemische Industrie, waardoor een beperkt aantal werklooze chemici voorloopig werkgelegenheid geboden zou kunnen worden. Deze werkverschaffing is bedoeld aan te sluiten bij de reeds nu door de commissie T. en C. georganiseerde tewerkstelling van jong-afgestudeerden, die geschiedt in samenwerking met de Stichting Werkverruiming voor academisch gevormden. Door dezen nieuwen maatregel zal het mogelijk zijn ook ouderen, en in het algemeen ook personen, zie zonder werk zijn gekomen, te helpen en hun ervaring nuttig te gebruiken.

Met de opdracht een onderzoek in te stellen naar den gezondheids- en voedingstoestand van de werkloozen in Nederland stelde de Minister van Sociale Zaken in Mei een commissie in.

Met betrekking tot de werkloosheidsbestrijding in de hoofdstad des lands zij medegedeeld dat in Maart door den burgemeester van Amsterdam een tot dat doel ingestelde commissie van advies geïnstalleerd werd. In Mei richtte het college van B. en W. en de bovengenoemde commissie zich met een manifest tot de burgerij om mede te werken aan de bestrijding der werkloosheid. *)

Voorts zij melding gemaakt van een rapport van het Amsterdamseh Centraal Comité voor Jongere Werkloozen over de cultureele zorg voor de werklooze jeugd te Amsterdam. Na een algemeen overzicht gegeven te hebben van het werk hetwelk het comité op zich moest nemen, behandelt het rapport achtereenvolgens de ontwikkeling en ontspanning, de vakopleiding, de werk-kampen, de werkobjecten, de plaatsing in het bedrijfsleven, enz.

Voor de Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen brachten de Heeren Detiger, Pfeiffer en Olman prae-advies uit over de arbeidsbemiddeling in het amusementsbedrijf. Zoowel de Heer Detiger als de Heer Pfeiffer bepleit een systeem van toezicht op de bestaande arbeidsbemiddeling. Van een instituut van arbeidsbemiddeling, door de Overheid in stand gehouden toont geen der drie prae-adviseurs zich voorstander. Terwijl de Heer Detiger de zaak wil laten groeien, zooals de natuurlijke ontwikkeling dat medebrengt, wil de Heer Pfeiffer het instituut van impressario's in stand houden door geleidelijke opheffing van het uitstervingsstelsel en het verleenen van nieuwe vergunningen. De Heer Olman bepleit de opbouw van een nieuw stelsel, waarvan de invoering gelijken tred moet houden met de verdwijning door „uitsterving” van het bestaande stelsel-uit-winstbejag. Daaraan neme een Regeeringsorgaan actief deel. 2)

Als complement van de Wet van 16 Mei 1934 in zake het verrichten van arbeid door vreemdelingen, diende de Regeering dd. 7 Maart 1936 een wetsontwerp in tot regeling van het zelfstandig uitoefenen van beroepen en bedrijven door vreemdelingen. Artikel 2 van dit ontwerp vermeldt o. m. dat bij K. B. bepaald kan worden dat vreemdelingen en vreemde ondernemingen een beroep of bedrijf niet zonder vergunning mogen uitoefenen. 3)

Werkstakingen en uitsluitingen. Buitengewoon gering aantal stopzettingen van ondernemingen als gevolg van arbeidsconflicten. Stakingen van beteekenis dreigden echter in de kleedingindustrie en het loodgietersbedrijf; voorts in de kleedingindustrie van Amsterdam en Den Haag en onder de visschers te IJmuiden. Weder-

*) Persberichten.

2) De prae-adviezen zijn opgenomen in het Tijdschrift van den Nederlandschen Werkloosheids-Raad, afl. 4, 1936.

3) Zie ook Maandschrift, afl. 3, 1936, blz. 484.

om geen enkele staking in het landbouwbedrijf. Rechterlijke uitspraak inzake actie arbeiders bij een drukkerij in Den Haag. Vragen van Kamerleden naar aanleiding van stakingen bij werkverschaffingen.

Het volgende staatje geeft een indruk van den omvang der arbeidsconflicten, welke in de verschillende kwartalen der laatste jaren zijn uitgebroken:

	1934.		1935.		1936.	
	Uitgebroken geschillen.	Rechtstreeks betrokken werknemers.	Uitgebroken geschillen.	Rechtstreeks betrokken werknemers.	Uitgebroken geschillen.	Rechtstreeks betrokken werknemers.
1e kwartaal . . .	37	1 953	44	2 074	20 §	427 §
2e " . . .	42	1 189	40	4 100		
3e " . . .	37	1 904	34	5 381		
4e " . . .	32	710	24	872		

§ Voorloopig cijfer.

Hieruit blijkt o.m., dat in het eerste kwartaal van 1936 slechts 20 geschillen begonnen, waaraan in totaal niet meer dan 427 werknemers deelnamen. Bijna nooit tevoren zijn voor eenig kwartaal dergelijke lage cijfers genoteerd. Bovendien was er onder de in 1936 uitgebroken conflicten tot dusver geen enkele van meer beteekenis. Aan den anderen kant liet echter in verschillende bedrijven — waar collectieve arbeidsovereenkomsten vernieuwd moesten worden — de toestand zich gedurende eenigen tijd ernstig aanzien, daar de werkgevers zonder uitzondering aandrongen op vrij aanzienlijke verlaging van de loonen, waartoe de werknemers niet bereid bleken. Als gevolg hiervan dreigden o.m. landelijke conflicten in de meubelindustrie en het loodgietersbedrijf, benevens stopzetting van den arbeid in het maatkleedingbedrijf in Amsterdam en Den Haag, de dameskleedingindustrie te Amsterdam en het vissechersbedrijf te IJmuiden. Alleen voor laatstgenoemd conflict is tot dusver nog geen oplossing gevonden; in alle overige gevallen wisten de Rijksbemiddelaars steeds een compromisvoorstel te doen aanvaarden.

Ook in den landbouw werd verscheidene malen van Regeeringswege ingegrepen, ingevolge de bepalingen der Crisisorganisatiebeschikking 1934 II; in dit bedrijf brak ook nu weer geen enkele staking uit.

Door den President der Haagsche Rechtbank is eind Maart uitspraak gedaan in een door een drukkerij daar ter plaatse aanhankelijk gemaakt geding, waarbij o.m. was geëischt boete op te leggen aan een arbeidersorganisatie, wier leden in staking waren gegaan, toen bedoelde drukkerij haar lidmaatschap had beëindigd van de in het collectief contract voor het drukkersbedrijf betrokken Federatie van patroons. De rechter heeft bedoelde drukkerij haar vordering ontzegd, omdat, naar zijn meening, in het positieve recht voor veroordeeling geen basis was te vinden.

Naar aanleiding van een — in April uitgebroken en inmiddels weer beëindigde — staking onder de bij de werkverschaffing in de Wieringermeer tewerkgestelde werklozen, die daardoor tijdelijk van steun werden uitgesloten, waren door de heeren L. de Visser en Sneevliet een aantal vragen gesteld aan den Minister van Sociale Zaken, waarop deze o. m. antwoordde, dat stakingen bij werkverschaffingen z. i. geacht moeten worden in strijd te zijn met het gezond verstand, terwijl bovendien voor de betrokken arbeiders de gelegenheid open staat, zich met klachten te wenden tot de betrokken gemeentebesturen of vakverenigingen, die voor verdere behandeling zorg dragen. Het stelsel van rouleering kon de Minister niet laten varen, doch, indien aannemelijk wordt gemaakt, dat de toepassing niet op juiste wijze geschiedt, is hij bereid een nader onderzoek daarnaar te doen instellen.

Arbeidsvoorwaarden. Korting op de bij de wet vastgestelde wedden. Voorontwerp van wet inzake verlaging van pensioenen van burgerlijke en militaire ambtenaren bij het Georganiseerd Overleg ingediend. Inmenging der Regeering bij de vaststelling van nieuwe loon- en salarisregelingen voor gemeentepersoneel. Loonen in de zuivelindustrie in Friesland en Noordbrabant. In vele nieuwe collectieve arbeidsovereenkomsten loonsverlaging, o. a. in de bouwbedrijven.

In aansluiting op de salarisverlaging voor het Rijkspersoneel is thans ook voor de wedden, welke bij de wet worden geregeld, te weten voor de leden van de Rechterlijke Macht, van den Raad van State enz., een korting van 5 pCt. vastgesteld. Van het indertijd aangekondigde voornemen de salarissen van jeugdige ambtenaren, onderwijzers en werklieden te herzien, is de Regeering echter teruggekomen. Eveneens heeft zij afgezien van het voor-

nemen de f 1,5 miljoen, welke de salarisverlaging van het Rijkspersoneel meer heeft opgebracht dan geraamd was, te besteden aan het wegnemen van eenige onjuistheden uit het Bezoldigingsbesluit en van het voornemen de salarisschalen met éénjaarlijkse verhoogingen om te zetten in schalen met tweejaarlijkse verhoogingen. De datum voor ingang van de verlaging voor de ambtenaren op maand- en weekloon in de vierde gemeenteklasse blijft op 1 Juli 1936 bepaald.

Over de vraag of voor hen, die buiten gezinsverband in communautiteit leven, zooals b.v. kloosterlingen, een bijzondere regeling der salarissen moet worden getroffen, is in de Tweede Kamer veel gediscussieerd. Een motie-Boon c.s., waarbij de Regeering wordt uitgenoodigd in de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg de vraag aanhangig te maken, of er aanleiding bestaat voor die bijzondere regeling, werd begin Maart j.l. aangenomen.

In verband met het feit dat de Regeering tot een verlaging van de pensioenen van burgerlijke en militaire ambtenaren wil komen, heeft zij, op den grondslag van een rapport van een daartoe ingestelde commissie, een voorontwerp van wet dienaangaande bij de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg ingediend.

Nog steeds blijft de Regeering actief op het gebied van de vaststelling der wedden voor personeel in dienst van lagere publiekrechtelijke organen. Hadden de vorige maanden reeds verschillende provinciën en vele gemeenten een verlaging vastgesteld, zeer vaak eerst na ingrijpen der Regeering, ook in den laatsten tijd kwamen nog vele dergelijke gevallen voor. Van de grootere gemeenten worden hier in dit verband vermeld: Haarlem (de korting op het kindersuppletie-loon werd echter ingetrokken), den Helder, 's-Hertogenbosch, Leiden, Maastricht, Velsen en Zwolle. Van de gemeente 's-Gravenhage, welke besloten had tot een verlaging met 4 pCt. (zie overzicht over het vorige kwartaal) werd verlangd de loonen der werklieden te herzien overeenkomstig de door den Minister in zijn circulaire van 7 November j.l. aangegeven richtlijnen. Verder hebben nog verschillende andere groote gemeenten bij Koninklijk Besluit een aanmaning ontvangen tot verlaging over te gaan of een reeds vastgestelde verlaging tot een grooter percentage op te voeren.

Het in het vorige overzicht vermelde advies van de commissie voor arbeidsvoorwaarden van den Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland, hetwelk voor een deel der fabrieken een loonsverlaging inhield, heeft tot veel protest van arbeiderszijde aanleiding gegeven. De Rijksbemiddelaar tracht de partijen tot overeenstemming te brengen. Het loonrapport van het Bestuur van den Brabantschen Zuivelbond adviseert voor 1936—1937 dezelfde loonen te handhaven als voor het vorige jaar. Mocht echter een onderneming door zeer bijzondere omstandigheden meenen tot loonsverlaging te moeten overgaan, dan mag de verlaging toch nooit meer bedragen dan 5 pCt. van de minimum-grondloonen voor ongehuwden-geen kostwinners, terwijl voor gehuwden geen korting wordt toegepast.

Verscheidene nieuw gesloten collectieve arbeidsovereenkomsten brachten wederom loonsverlaging. De overeenkomst voor het typografisch bedrijf, voor den duur van twee jaren gesloten, houdt een verlaging in van 4 cent per uur voor handzetteren en daarmede gelijkgestelden en van 5 cent voor machinezetteren en daarmede gelijkgestelden; de leeftijdsgrens van een volslagen arbeider is van 24 op 25 jaar gesteld, terwijl de betaling voor overuren minder gunstig is geworden. De voor het boekbindersbedrijf — eveneens voor twee jaren — tot stand gekomen overeenkomst bevat dezelfde verschuiving van de leeftijdsgrens voor volslagen arbeiders en ook een verslechtering van de betaling van overwerk; de loonsverlaging bedraagt voor vakarbeiders 4 en 3 cent, voor hulpvakarbeiders 3 en 2 cent per uur, naar gelang van de gemeenteklasse, terwijl een wijziging is gebracht in de verhouding van het aantal vakarbeiders tot dat der hulpvakarbeiders. In het chemigrafisch bedrijf zijn de loonen niet gewijzigd; ook hier is de betaling van overwerk minder gunstig geworden voor de arbeiders.

Nadat een speciale commissie de kwestie van de klasse-indeeling der gemeenten voor de bouwbedrijven onder het oog had gezien, is men tenslotte voor den burgerlijken en utiliteitsbouw tot overeenstemming gekomen inzake een nieuw landelijk contract, hetwelk daarna voor een jaar is gesloten. Hierbij is thans — in tegenstelling tot het vorige jaar — ook partij de Ned. Aannemersbond en Patroonsbond voor de Bouwbedrijven in Nederland. De loons-

verlaging bedraagt voor de verschillende gemeenten en gemeenteklassen meestal 2 of 3 cent per uur, voor Rotterdam, welke gemeente uit de hoofd-klasse is gelicht, echter 5 en 6 cent. In de voor een jaar gesloten collectieve arbeidsovereenkomst voor het schildersbedrijf werd eveneens een loonsverlaging vastgesteld, terwijl de helft van de ziekteverzekeringspremie op de loonen der werklieden mag worden verhaald en een wijziging in de vacantie-regeling werd gebracht. Ook werden nog loonsverlagingen vastgelegd in de contracten voor het houtbedrijf te Zaandam, de meubelindustrie, het loodgietersbedrijf, het steenhouwersbedrijf, het stucadoorsbedrijf, de bierbrouwerijen te Amsterdam, 's-Gravenhage, Rotterdam en in Twente, de kunstzijde-industrie te Arnhem en Ede.

In de stroocartonindustrie werd de collectieve arbeidsovereenkomst ongewijzigd verlengd tot 1 September 1937. Eveneens ongewijzigd bleven de contractloonen in het bloembollenbedrijf.

Organisatie van werkgevers en werknemers. De achteruitgang van het ledental der werknemerscentralen in 1935. Voorvallen in het 1e kwartaal van 1936: het N.V.V. wijst medewerking van communisten aan de actie voor het Plan van den Arbeid af; maatregelen in het N.A.S. tegen vijandige elementen onder de leden; alg. vergadering van het Syndicalistisch Vakverbond.

De in 1933 ingetreden daling van het ledental der werknemerscentralen, na een 7-jarige periode van groei, hield ook in 1935 aan.

Blijkens onderstaande cijfers, ontleend aan de kwartaalstaten der centralen, was bij het Chr. Nat. Vakverbond en de Nederl. Vakcentrale het verlies grooter dan in 1934, doch bij het N.V.V. en het R.K. Werkliedenverbond kleiner. Van het Nederl. Syndicalistisch Vakverbond was nog geen ledencijfer van 1 Januari 1936 bekend.

	Aantal leden op 1 Januari:			Verlies in	
	1934.	1935.	1936.	1934.	1935.
N.A.S.	19 700	12 900	12 000	6 800	1 000
N.V.V.	324 900	300 400	287 700	24 400	12 800
C.N.V.	117 200	113 600	109 800	3 600	4 200
R.K.W.	194 200	182 700	175 900	11 500	6 800
N.V.C.	47 800	46 200	44 200	1 600	2 100
N.S.V.	2 400	2 000	—	400	—

Met betrekking tot de voorvallen gedurende de eerste maanden van 1935 zij vermeld, dat het bestuur van het N.V.V. naar aanleiding van het streven van communistische zijde tot deelneming aan de actie voor het „Plan van den Arbeid” van N.V.V. en S.D.A.P., aan de bestuurdersbonden een schrijven richtte, waarin gewezen werd op een vroeger besluit van het Verbond, dat communisten niet als vertegenwoordigers van de „moderne” vakbeweging mogen optreden en zij derhalve buiten de plaatselijke plan-acties gehouden moeten worden ¹⁾.

Van R.K. zijde, door den Bisschop van Roermond in diens laatsten Vasteñ-brief, werd andermaal dringend gewaarschuwd tegen het lidmaatschap van nationaal-socialistische organisaties ²⁾.

In het N.A.S. kwam met sommige leden wrijving voor over de verhouding tot de politieke organisaties, met name de Revol. Soc. Arbeiders-Partij, waarbij een aantal N.A.S.-leden, waaronder verschillende leiders, zijn aangesloten. Naar aanleiding hiervan nam een vergadering van besturen der aangesloten federaties een resolutie aan, waarin men bestendiging van den huidige koers der centrale noodzakelijk noemde en de verplichting tot verwijdering van aan het N.A.S. vijandige elementen aanvaardde ³⁾.

De algemeene vergadering van het Syndicalistisch Vakverbond, welk Verbond wars is van parlementaire politieke actie, nam het besluit, dat leden van parlementair-politieke partijen niet bij het Verbond aangesloten kunnen blijven ⁴⁾.

Arbeidersbescherming. Advies Hoogen Raad van Arbeid omtrent beperking vrouwen-arbeid.

Op 9 Maart j.l. heeft de Hooge Raad van Arbeid zijn advies vastgesteld betreffende het voorontwerp tot beperking van den arbeid van vrouwelijke

1) Voorult, 3 Februari 1936.

2) Persbericht, 25 Februari 1936.

3) De Arbeid, 14 Februari 1936.

4) De Syndicalist, 15 Februari 1936.

werkkrachten. Met de kleinst mogelijke meerderheid (t.w. 20 tegen 19 stemmen) sprak de Raad zich uit ten gunste van het in het voorontwerp neergelegde beginsel, om in het algemeen aan meisjes beneden den leeftijd van 16 jaar den arbeid in fabrieken, werkplaatsen en kantoren te verbieden. T. a. v. het mede in het voorontwerp belichaamd principe, om uitstrekking van zulk een verbod tot alle vrouwen mogelijk te maken, indien het bepaalde werkzaamheden betreft, die minder voor haar geschikt zijn te achten, hebben in den Raad de stemmen gestaakt (20 tegen 20), terwijl bovendien de redactie van het bewuste wetsartikel geen instemming kon vinden. Een sterke minderheid der leden (14 tegen 25) verklaarde zich voorstandster van een verdergaande regeling, welke ertoe zou leiden, overal, waar zulks zonder schade voor de werkgelegenheid in haar geheel zou kunnen geschieden, alle in het bedrijfsleven werkende vrouwen en meisjes te vervangen door mannen en jongens.

Arbeidersverzekering. Bezwaren en opvattingen t.a.v. de plannen tot verdere herziening der sociale verzekering, speciaal wat betreft de industrieele Ongevallenwet. Hooge Raad van Arbeid tegen verlaging van de uitkeeringen volgens de Ziekte- en de Ongevallenwetten. Advies over wijziging Ziektenfondswet. Geen wetenschappelijke balans voor de Invaliditeits- en Ouderdomsverzekering op 31 December 1934. Wijziging Tariefbesluit Vrijwillige Ouderdomsverzekering.

Nu de aanvankelijk nog vage plannen omtrent verdere herziening van verschillende deelen van het in ons land geldende stelsel van sociale verzekering, vasteren vorm gaan aannemen, neemt ook de over dit onderwerp gevoerde gedachtenwisseling aan beteekenis toe. In antwoord op vanuit de Eerste Kamer bij de behandeling der nieuwe begrooting te berde gebrachte bezwaren, speciaal tegen het door de Regeering te kennen gegeven voornemen, om ook bij de uitvoering der industrieele Ongevallenwet bedrijfsverenigingen in te schakelen — bezwaren, waaruit in hoofdzaak de vrees sprak voor teloorgaan van de eenheid in de schadeloosstellingspolitiek en voor het in gedrang raken van de belangen van kleine werkgevers, verzekerden en Schatkist — verklaarde de Minister van Sociale Zaken hierdoor niet van gedachten te zijn veranderd. Fouten, als t.a.v. de uitvoering der Ziektewet gemaakt, zouden z.i. bij de Ongevallenwet vermeden kunnen worden. Tevoren had de Minister in de Tweede Kamer reeds gezegd, unificatie van alle bestaande verzekeringswetten op korten termijn onuitvoerbaar te achten.

In den kring van Directeuren en Administrateurs van Bedrijfsverenigingen liet Dr. H. L. van Duyl, President van het Bestuur der Rijksverzekeringsbank, een waarschuwing hooren tegen het te spoedig breken met hetgeen op het terrein der Ongevallenverzekering in den loop der jaren is gegroeid en opgebouwd. Hij zeide in dit verband o.m. het een stap achteruit te achten, indien de industrieele Ongevallenwet volgens het voorbeeld van de Ziektewet en de Land- en Tuinbouwongevallenwet zou worden uitgevoerd, en wees erop, dat zoolang geen organisaties (in den geest der Bedrijfsradenwet) bestaan, die alle ondernemingen in een bepaald bedrijf of een bepaalde bedrijfsgroep omvatten, zoodat elke gedachte aan onderlingen wedijver is uitgesloten, steeds een deel dier ondernemingen op Overheidsorganen aangewezen zal blijven. Bovendien eischen, zowel de belangen der verzekerde arbeiders als die van den premiebetalenden werkgever, eenheid in de gedragslijn, welke bij de toekenning van uitkeeringen en pensioenen wordt gevolgd, alsmede in de geneeskundige en technische controle der getroffen. ¹⁾

Aan den anderen kant neemt van de zijde der werkgevers — bij monde van het Nederlandsch Verbond van Werkgevers — de aandrang toe, om niet alleen de Ongevallenwet, doch ook de Invaliditeitswet, op dezelfde leest te schoeien als de Ziektewet ²⁾, terwijl de Algemeene Raad van N.V.V. en S.D.A.P. een commissie heeft ingesteld, met opdracht zoo spoedig mogelijk rapport uit te brengen over de belangrijkste vraagstukken, welke thans op het gebied der sociale verzekering aan de orde zijn en speciaal omtrent de mogelijkheid tot het verleenen van een algemeen staatspensioen. ³⁾

Blijkens de tusschen de Regeering en Tweede Kamer gevoerde schriftelijke gedachtenwisseling, kan dit deel der volksvertegenwoordiging zich in het algemeen vereenigen met de strekking van de wetsontwerpen, welke overeenstem-

1) De Sociale Verzekeringsgids van Februari t/m Mei 1936.

2) De Nederlandsche Werkgever no. 49 van 5 December 1935.

3) De Vakbeweging no. 9 van 30 April 1936.

ming beoogen te brengen tusschen in de Ongevallenwetten gegeven voorschriften en hetgeen de gewijzigde Ziektewet bepaalt.

De Hooge Raad van Arbeid heeft zich met 23 tegen 12 stemmen uitgesproken tegen de ontworpen wijziging van de Ziekte- en Ongevallenwetten, welke ten doel heeft het uitkeeringspercentage voor het deel van het loon, dat boven f 2,— per dag uitkomt, van 80 tot 70 terug te brengen.

Het voornemen van den Minister van Sociale Zaken, om nieuwe en ingrijpende veranderingen te brengen in het gedurende meer dan 15 jaar (sinds Augustus 1920) aanhangige en inmiddels eenige malen gewijzigde ontwerp tot regeling van het ziekenfondswezen, verwekte — zooals reeds in de vorige kroniek met een enkel woord is vermeld — groote beroering in de kringen der betrokkenen. Naar aanleiding hiervan stelde de Minister een commissie in — met vertegenwoordiging o.a. van de belanghebbende organisaties — om vóór 15 Mei advies uit te brengen over middelen, waardoor overeenstemming tusschen de uiteenloopende belangen verkregen kon worden. Volgens reeds in de pers verschenen berichten kwam deze commissie o.m. tot de conclusie, dat ontraden moet worden, thans over te gaan tot inwerkingstelling van art. 50 der Ziektewet, dat de onder deze wet vallende arbeiders verplicht tot een ziekenfonds toe te treden.

Ingevolge de Wet van 29 November 1935 tot verlaging van de openbare uitgaven, is bij K. B. van 15 April j.l. o.m. bepaald, dat van het opmaken van een wetenschappelijke balans voor de Invaliditeits- en Ouderdomsverzekering op 31 December 1934 wordt afgezien. Voorts is op 9 April wijziging gebracht in het Tariefbesluit der Vrijwillige Ouderdomsverzekering, waarbij nieuwe sterftetabels zijn vastgesteld en de premies zijn verhoogd. De financiële uitkomsten der laatste jaren hadden n.l. steeds sterkeren twijfel doen ontstaan aan de veiligheid der oorspronkelijk voor deze verzekering aanvaarde grondslagen.

BEVOLKING. GEZONDHEIDSWEZEN. VOLKSHUISVESTING.

Gezondheidswezen. Regeeringscommissie onderzoek gezondheidstoestand werkloozen. De sociale beteekenis van reumatiek.

De Regeering heeft in Mei een commissie ingesteld voor een onderzoek naar den gezondheids- en voedingstoestand der werkloozen.

In een proefschrift „De sociale beteekenis van reumatiek” van den Heer P. Muntendam, van April j.l., wordt er op gewezen, dat in tal van Staten onderzoekingen in zake het voorkomen van reumatische ziekten zijn ingesteld. De belangrijke sociale beteekenis van het reuma werd bij die enquêtes aangetoond, wat leidde tot het stichten van een groot aantal nationale vereenigingen tot bestrijding van de reumatiek, alsmede van de „Ligue Internationale contre le Rhumatisme”. De schrijver vestigt er de aandacht op, dat — behoudens door middel van een onderzoek in 1930 te Amsterdam ingesteld — in ons land tot dusverre nog geen statistische gegevens over het voorkomen van reumatische ziekten verzameld werden.

Toch treedt bij de uitvoering der Ziektewet na influenza reumatiek als de meest voorkomende ziekte aan den dag. Het grootste bedrag aan ziekengeld wordt uitgekeerd wegens arbeidsverzuim ingevolge reuma, namelijk $\frac{1}{5}$ deel van het in totaal uitgekeerde bedrag, of wel tweemaal zooveel als wegens arbeidsverzuim door influenza, en vijfmaal zooveel als op grond van tuberculose wordt uitgekeerd. De tijd, gedurende welke invaliditeitsrenten worden toegekend, is bij chronisch gewrichtsrheumatisme aanmerkelijk langer dan bij andere ziekten. Naar verhouding houdt slechts een klein aantal reumatiekgevallen op door beëindiging der invaliditeit of door overlijden.

Volkshuisvesting. Stagnatie woningbouw. Samenwoning. Woningtelling Amsterdam. Ordening woningproductie. Huurverlaging. Goedkoope woningbouw te Rotterdam. Het vaste-lasten-ontwerp.

De stagnatie in den woningbouw hield in het eerste kwartaal 1936 aan. In totaal werd met den bouw van 8352 woningen begonnen, waardoor dit kwartaal, evenals het vorige, weder — voor het kwartaal in kwestie — een minimum vertoont. De vermeerdering ten opzichte van het vorige kwartaal (toen het aantal begonnen woningen 6897 bedroeg) is uitsluitend op te vatten als een seizoenverschijnsel, dat dit jaar, evenals in de andere jaren der dalende bouweconjectuur, bovendien in zwakkere mate is opgetreden dan in de jaren

vóór 1932. Maakt men een splitsing tusschen de gemeenten met meer dan 200 000, van 20 000 tot 200 000, en met minder dan 20 000 inwoners, dan is de seizoenopleving alleen waar te nemen in de middelste groep, waar zij echter ook kleiner was dan normaal.

De woningbouw is overmede over de laatste vier kwartalen gedaald tot een peil, dat vrijwel in overeenstemming is met de jaarlijksche toeneming van het aantal gezinnen in Nederland, welke in de Kroniek over het eerste kwartaal 1935 op rond 33 000 is geschat. Het aantal voltooide woningen over diezelfde periode is nog aanzienlijk grooter (43 370) en hetzelfde geldt voor de netto-vermeerdering van den woningvoorraad (41 018). Het onderstaande staatje geeft een overzicht van den loop van deze cijfers sinds 1932, waaruit o.a. duidelijk blijkt, hoe de veranderingen in het cijfer der „begonnen woningen” pas na eenigen tijd gevolgd worden door de „voltooide”.

Kwartalen	begonnen woningen				voltooide woningen				netto vermeerdering			
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
Jaren.												
1932	8 739	7 628	8 006	9 840	11 242	12 664	9 792	7 643	9 678	11 566	8 943	7 119
1933	15 004	14 531	14 421	12 056	6 487	11 252	14 045	12 641	5 748	10 402	13 477	11 899
1934	13 444	12 129	11 875	10 425	11 326	15 012	13 981	12 272	10 623	14 119	13 487	11 711
1935	11 432	10 078	9 746	6 896	9 491	12 587	11 896	11 257	8 980	11 887	11 354	10 822
1936	§ 8 083				§ 7 510				§ 7 001			

§ Voorloopig cijfer.

Dat de toeneming van het aantal leegstaande woningen, die men in verschillende gemeenten waarneemt, echter niet alleen het gevolg is van een overmatig aanbouw, maar ook van andere omstandigheden, waarvan de dispariteit tusschen inkomen en huurpeil een der voornaamste is, wordt wel aangetoond door recente Rotterdamsche cijfers. Het aantal onbewoonde woningen aldaar was in Mei gestegen tot bijna 12 000, d.i. 5,4 pCt. van den geheelen woningvoorraad. Deze bedroeg eind April 156 816, terwijl het aantal aanwezige gezinnen 154 161 beliep. Stelt men den eisch, dat elk gezin een eigen woning behoort te hebben, dan bedroeg de reserve slechts 2 655 woningen. Dit wijst op veelvuldig samenwonen.

Ook in Den Haag blijft het aantal leegstaande woningen toenemen, met een duidelijken trek der bevolking naar den stadsrand. Evenals elders vindt men hier een bijzonder hoog percentage leegstaande woningen in de lage huurklassen (10 pCt. der woningen beneden f 4,— per week staan leeg), waarvan echter, volgens officieele rapporten, zoo goed als alle in minder goeden of zelfs slechten staat verkeeren.

Midden Mei is de gemeente Amsterdam begonnen met een woningtelling, o.a. om gegevens te verkrijgen nopens huurpeil, samenwoning, werkelijke woningbehoefte en de ruimte welke de woningen bieden. Als bijzonderheid daarbij kan vermeld worden, dat de leeftijd, waarbij de geslachten gescheiden slaapgelegenheden dienen te hebben in plaats van op 14, op 10 jaar is gesteld. Voorts is als norm aangenomen, dat er in elke woning één vertrek moet zijn, waarin niet tevens geslapen wordt. Verder worden o.a. gegevens nopens de installatie der woning gevraagd.

Het denkbeeld van ordening der woningproductie bleef in de afgelopen maanden aan de orde. De Directeur van den Haagsehen Dienst voor Stadsontwikkeling en Volkshuisvesting, Ir. P. Bakker Schut, stelde voor het Nederlandsch Instituut voor Volkshuisvesting en Stedebouw een rapport samen, geheel in overeenstemming met zijn reeds vroeger besproken rapport aan den Haagsehen Raad. Het werd besproken op de jaarvergadering van het Instituut op 23 April j.l. Een afwijkend standpunt was neergelegd in twee nota's van de heeren S. Mook en H. van der Schaar. De laatste, het bestaan van een chaotischen toestand beaamend, wilde de orde toch niet tot stand zien gebracht door de overheid, maar eerder in den geest van de wet op de ondernemers-overeenkomsten. Als middel om overproductie tegen te gaan stelde hij voor, van elke nieuwe woning, waaraan geen behoefte was, een flinke som gelds te heffen, en die sommen te storten in een fonds, waaruit de huurdaling van bestaande woningen zou kunnen worden bestreden. Van andere zijde werd betoogd, dat het plaatselijk karakter, dat de heer B. S. bij de ordening meende te moeten bewaren, niet kon worden gehandhaafd, nu door de groote uit-

breiding der verkeersmiddelen nieuwe industrieën zooveel vrijer waren in de keus van haar standplaats.

De ordening werd ook bepleit in het rapport der commissie, ingesteld door bovengenoemd Instituut en den Nationalen Woningraad, ter bestudeering van het vraagstuk der goedkoope woning. Zij zou dienen te omvatten het perfectionneeren van de woning-, gezins- en belastingstatistiek; het scheppen van wettelijke bevoegdheid voor de gemeentebesturen om onnoodigen woningbouw tegen te gaan; het voeren van een zoodanige gemeentelijke grondpolitiek, dat de terreinen, welke voor de te bouwen woningcomplexen benodigd zouden zijn, regelmatig en tijdig beschikbaar zouden worden gesteld; regeling van de credietverleening, opdat de benodigde kapitalen regelmatig ter beschikking zouden komen. Plaatselijke commissies, bestaande uit vertegenwoordigers van het gemeentebestuur en van de verschillende groepen van belanghebbenden zouden moeten adviseeren over alles wat tot geordende woningproductie zou leiden. Een wettelijke regeling wenschte men pas, wanneer voldoende ervaring zou zijn verkregen. Men betoogde de wenschelijkheid, enkele gerationaliseerde bouwbedrijven te stichten voor den bouw van een belangrijk deel der woningen, die door bouwvereeningen en gemeenten ten behoeve van arbeiders met beperkte draagkracht zouden worden gesticht. Voor deze categorie van woningen werd aangedrongen op de oprichting van een met Staatsgarantie werkend instituut voor de financiering van den bouw.

De huurverlaging van woningwet- en daarmee gelijk te stellen woningen maakt alom voortgang. Enkele cijfers, zonder eenig systeem gekozen, zooals ze voor de hand kwamen, mogen dit illustreeren. In Amsterdam ging op 1 Januari voor ca. 5400 woningen en winkels een huurverlaging in, die de gemeente jaarlijks op ca. f 80 000 zal komen te staan. In Enschede werden in verband met een nieuwe verlaging der textielarbeidersloozen de huren van 4000 woningen verlaagd — kosten voor de gemeente f 65 000 per jaar. In Arnhem bestonden eveneens omvangrijke plannen (f 137 000). In Nijmegen werden de huren der met Rijksvoorschot gebouwde woningen met 15 pCt. verlaagd, waarvoor het Rijk f 34 000 beschikbaar stelde.

De Directeur van den Amsterdamschen Woningdienst, Ir. Keppler, bepleitte de vorming van een huurverlagingsfonds, te voeden uit de bedragen, waarmede de huren van nieuw gebouwde woningen de huren, noodig voor een strikt sluitende exploitatie, zouden overschrijden.

In zijn streven naar goedkoope woningbouw zag de Rotterdamsche Raad zich genoopt zijn goedkeuring te hechten aan een woningtype, waarbij in de woonkamer twee opklapbedden werden aangebracht. De huren zouden op die wijze f 4,25 of f 4,50 kunnen bedragen. De woningen zouden alleen verhuurd worden aan gezinnen, waarvan het inkomen niet meer dan viermaal deze huur bedroeg.

Van het zgn. „vaste-lasten-ontwerp” is in Mei een „nader gewijzigd ontwerp” verschenen. ¹⁾ Een der voornaamste elementen van de vorige wijziging, die van Maart j.l., was de invoering van het beginsel der individueele beoordeeling van de gevallen, waarin verlaging van huur of erfpachtscanon werd gevraagd (individueele beoordeeling van verlaging van hypotheekrente is, wegens het nauwe verband tusschen deze en de pandbriefrente nimmer overwogen). Verder zou de wet de rentebepaling van nieuw te sluiten hypotheeken vrij laten. Ten einde den gemeenten het verlagen van op de huizenexploitatie drukkende vaste lasten in bepaalde gevallen, wanneer geen andere compensatie voor de te verwachten inkomstenderving te vinden zou zijn, gemakkelijker te maken, was een vermeerdering van de opcenten op de gemeentefondsbelasting met tien in het ontwerp opgenomen.

In het ontwerp van Mei j.l., is het beginsel van de individueele huur-bepaling zoodanig gewijzigd, dat de norm van 20 pCt. beneden het peil van 1931 weer meer op den voorgrond is getreden. Ging het ontwerp van Maart j.l. uit van de opvatting, dat de huurder den overeengekomen huurprijs moest betalen, wanneer hij daartoe in staat was, onverschillig of de verhuurder eenige verlaging zou kunnen dragen — een stelsel, dat voor alle te behandelen gevallen een onderzoek naar de draagkracht van den huurder noodig maakte en een zeer zware belasting voor de aan de kantongerechten te verbinden huurkamers zou veroorzaken — volgens het nieuwe ontwerp wordt a priori elk verzoek om huurverlaging, indien de huur meer dan 80 pCt. van de in 1931 geldende huurwaarde bedraagt, ingewilligd, tenzij blijkt dat een geschikte

¹⁾ In de eerste dagen van Juni door de Tweede Kamer verworpen.

woning van lagere huurprijs in de gemeente beschikbaar is of dat er bijzondere omstandigheden zijn, die inwilliging van het verzoek onredelijk zouden maken. Een dergelijk geval zou b.v. kunnen voorkomen, wanneer de verhuurder de huurverlaging niet zou kunnen dragen, en de huurder voldoende gegoed zou zijn om de oude huur te blijven betalen.

Ook ten aanzien van de verlaging van den erfpachtseanon is het individuele stelsel weer min of meer verlaten. Er is alleen dit van overgebleven, dat „inwilliging van het verzoek van den erfpachter alleen afhankelijk zal worden gesteld van de vraag of deze aannemelijk kan maken, dat hij uitsluitend of nagenoeg uitsluitend tengevolge van de huidige omstandigheden niet in staat is de bedougen pacht uit de exploitatiebaten van het gebouw te voldoen, tenzij er omstandigheden zijn, die inwilliging van het verzoek onredelijk zouden maken”.

OVERZEESCHE GEWESTEN.

NEDERLANDSCH-INDIË. *)

Algemeene toestand.

De economische vooruitzichten van Nederlandsch-Indië waren ultimo 1935 over het geheel iets gunstiger dan een jaar tevoren.

De oogst op Java en Madoera van inlandsche gewassen was in 1935 over het algemeen goed, in tegenstelling tot dien in 1934, zoodat de voedseltoestand in de desa's — sommige streken daargelaten — in de eerstkomende maanden, totdat de nieuwe oogst afkomt, beter zal zijn dan in de overeenkomstige maanden van het afgelopen jaar.

De statistische positie van de suiker is door de sterke afneming van den voorraad belangrijk verbeterd; de daardoor te verwachten uitbreiding van den aanplant 1936 zal van gunstigen invloed zijn op de vooruitzichten der Inheemsche bevolking als werknemers bij deze cultuur. De exportprijzen waren in December 1935 belangrijk hooger dan in December 1934. Men verwacht, dat in 1937, wanneer abnormale suikervoorraden tot het verleden zullen behooren, de bevolking en door een grooteren aanplant in dat jaar en door een grooteren oogst (van den aanplant 1936) wederom méér inkomsten zal krijgen dan in 1936.

Ook de vooruitzichten voor oliën en vetten zijn aanzienlijk verbeterd. De prijs van copra was in December 1935 aanmerkelijk hooger dan in December 1934. Belangrijk verslechterd zijn echter de prijzen voor koffie en peper.

Voorzover de rubbercultuur betreft kan vermeld worden, dat de resultaten in 1935 niet aan de verwachtingen beantwoord hebben, doordat ondanks het geleidelijk stijgende restrictiepercentage de rubberprijs slechts van 18⁵/₈ ets. per pond op ultimo December 1934 tot 20 ets. op ultimo December 1935 steeg. Als gunstige factor voor het komende jaar geldt echter, dat de statistische wereldpositie op einde 1935 zoodanig was verbeterd, dat het restrictiepercentage niet werd verhoogd, waardoor Nederlandsch-Indië in 1936 vermoedelijk meer rubber zal kunnen uitvoeren.

Het restrictiepercentage van thee zal voor het volgende restrictiejaar 1 April 1936/31 Maart 1937 op 17¹/₂ gehandhaafd blijven. De theeprijzen waren echter op ultimo 1935 iets hooger dan op ultimo 1934.

De prijzen van tin waren ult. December 1935 wel wat lager dan ult. 1934, maar daarentegen was de productie van het 4de kwartaal 1935 vastgesteld op 80 pCt. van de standaardproductie, terwijl in het overeenkomstige kwartaal van 1934 slechts 44 pCt. geproduceerd mocht worden.

In het vierde kwartaal werden wederom eenige Overheidsmaatregelen getroffen met betrekking tot het bedrijfsleven. Zoo werd de „Bedrijfsreglementeeringsoordonnantie 1934" van toepassing verklaard op de weverijen en de ijsfabrieken, terwijl met ingang van 3 December op grond van de Crisis-invoerordonnantie 1933 de invoer van automobiel- en motorrijwielen-, buiten- en binnenbanden voor een tijdvak van 10 maanden geregeld werd. Deze maatregel houdt verband met de binnenlandsche productie van banden, hetgeen ook het geval is met een besluit van den Directeur van Economische Zaken

*) Dit overzicht is welwillend samengesteld door het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Batavia. De gegevens voor het hoofdstuk „Arbeidstoestanden, Sociale zorg" zijn afkomstig van het Kantoor van Arbeid te Batavia. Meer uitvoerige gegevens treft men aan in het Econ. Weekblad voor Ned. Indië en in publicaties van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Batavia.

van 26 October 1935, waarbij luchtbanden bij uitvoer onder de ondernemings-rubberuitvoerordonnantie worden gebracht, voorzover deze niet op vervoermiddelen of op daarbij behorende reservewielen zijn gemonteerd.

VOORTBRENGING. VERBRUIK. VOORRADEN.

De export van fabrieksuiker in 1935 was iets lager dan in 1934. In de dalende lijn, welke de suikerexporten sedert 1928 vertoonden, kwam dus geen verandering.

Export van Java-suiker excl. residu uit Ned.-Indie (in 1000 tons netto).			
Periode.	1933	1934	1935
1e kwartaal	261,7	219,9	317,1
2e "	291,7	226,5	241,6
3e "	283,2	323,4	217,2
4e "	315,1	314,5	253,5
Totaal	1 151,7	1 084,3	1 029,4

De Nivas-verkopen bleven in het vierde kwartaal aanzienlijk bij die in het 4de kwartaal van 1934 ten achter, waardoor de totale verkopen in 1935 slechts weinig hooger waren dan in 1934.

N.I.V.A.S.-verkopen (in 1000 kg).				
Jaar.	S.H.S.	H.S.	Andere suiker.	Totaal.
1933	1 061 164	466 387	74 572	1 602 123
1934	895 883	430 051	13 621	1 339 555
1935	911 116	430 884	15 809	1 357 809

De binnenlandse voorraad verminderde van 1,6 mm ton op 1 April 1935 tot 1,2 mm ton op 1 Januari 1936. Aangezien de taxatie van oogst 1936 slechts 565 000 ton bedraagt, zal er in den loop van 1937, voor het eerst sedert 1929, bij het begin van den nieuwen oogst geen abnormale voorraad meer op Java aanwezig zijn, hetgeen volgens de verwachtingen zal leiden tot een groter aanplant in 1936 (oogst 1937), waarvan de grootte omstreeks 86 000 ha — een productie van \pm 1,4 mm ton gevende — zal bedragen, tegen 34 000 ha aanplant in 1935. Waar ook de prijzen, voor zoover deze aan de pers bekend gemaakt zijn, zich niet meer op het noodpeil van einde 1934 bewegen, krijgt deze cultuur betere aspecten.

De productie en export van ondernemingsrubber was in het 4e kwartaal 1935 slechts iets lager dan in het 3e kwartaal, ondanks het overnemen van licenties voor 20 000 ton door de Regeering in verband met de dreigende overschrijding van het exportquotum door de groote exporten van bevolkingsrubber. Dit komt doordat de ondernemingsrubber-uitvoer in de eerste 3 kwartalen van 1935 19 000 ton beneden het toegestane uitvoerquotum bleef. Eind December bedroeg de voorraad ondernemingsrubber 22 776 ton tegen 20 690 ton op ultimo September 1935. De uitvoer van bevolkingsrubber was in het 4e kwartaal ondanks het verhoogde uitvoerrecht hooger dan in het 3e kwartaal.

De goede indruk welken de maatregel van de Regeering om den rubber-uitvoer binnen de perken te houden heeft gemaakt, en mede de belangrijke afneming der wereldvoorraden gedurende de laatste maanden hebben niet nagelaten den prijs in gunstigen zin te beïnvloeden, waardoor het bijzondere uitvoerrecht op bevolkingsrubber vele malen verhoogd moest worden, ten einde te groote uitvoeren van dit product tegen te gaan.

In begin December berichtte het International Rubber Committee, dat het restrictiepercentage, hetwelk in de 4 kwartalen van 1935 resp. op 25, 30, 35 en 40 pCt. was vastgesteld, voor het eerste halfjaar 1936 op 40 zou blijven gehandhaafd. Bovendien werden de Nederlandsch-Indische basisquota voor 1936 t/m 1938 resp. met 57 000, 53 000 en 55 000 long tons verhoogd. De Nederlandsch-Indische Regeering heeft in verband hiermede bekend gemaakt, dat deze verhoogingen geheel aan het bevolkingsrubberquotum ten goede zullen komen.

De thee prijzen bewogen zich in het 4e kwartaal op betrekkelijk hoog peil. De export was in verband met het seizoen hooger dan in het vorige kwartaal.

Uitvoer van thee in 1000 tons (netto).			
Periode.	1933	1934	1935
1e kwartaal	25,7	15,6	17,2
2e "	17,8	16,5	18,6
3e "	12,6	15,3	14,1
4e "	15,8	16,8	15,7
Totaal	71,9	64,2	65,6

De grootte der Engelsche voorraden was op het einde van 1935 beduidend minder dan in de twee voorafgaande jaren, n.l. 265 mill. lbs. ultimo 1935 tegen 303 en 288 mill. lbs. resp. ult. 1934 en 1933. Door de Regeeringen der aan de restrictie deelnemende landen werd nochtans besloten het restrictiepercentage voor het theerrestrictiejaar 1936/1937 op 17½ te handhaven.

De prijzen van koffie waren in het verslagkwartaal wel iets gestegen, doch stonden nog op heel laag peil. De exporten waren in het 4e kwartaal in verhouding tot de overeenkomstige periode van de twee voorafgaande jaren vrij hoog.

Periode.	Uitvoer van koffie in 1000 tons (bruto).		
	1933	1934	1935
1e kwartaal	10,3	18,-	14,1
2e "	17,-	19,5	17,7
3e "	24,8	28,5	27,6
4e "	20,1	17,2	23,5
Totaal	72,2	83,2	82,9

Door de goede vraag naar vetten en oliën gedurende het 4e kwartaal konden de prijzen van copra wederom belangrijk verbeteren. In verband hiermede namen ook de uitvoeren belangrijk toe en bereikten in het verslagkwartaal een ongekend hoog peil. Ook de uitvoeren van klapperolie waren in 1935 hooger dan in 1934.

De aardolieproductie was in het 4e kwartaal een fractie hooger dan in het 3e kwartaal. Ook de productie van het geheele jaar 1935 ad 6 082 000 ton was iets hooger dan die in 1934, groot 6 042 000 ton, opzichzelf echter reeds een topproductie.

De productie van tin nam in het laatste kwartaal van 1935 belangrijk toe, mede door de verhooging van het uitvoerquotum, hetwelk voor bedoeld kwartaal op 80 pCt. van de standaard-productie werd gesteld, waardoor de totale productie in 1935 (20 425 tons) hooger werd dan in 1934 (19 965 tons) en in 1933 (12 802 tons).

De steenkolenproductie gaf, na een lange reeks van jaren met dalende productiecijfers, in 1935 voor het eerst weder een toeneming te zien en bedroeg 1 024 909 tons tegen 944 977 tons in 1934 en 960 559 tons in 1933.

Door den nadeeligen invloed van den fellen en lang aanhoudenden Oostmoesson werden in het 4e kwartaal slechts van 1 321 000 ha Inlandsche landbouwgewassen op Java en Madoera geoogst, tegen 1 492 000 ha in dezelfde periode van 1934. Door de gunstige cijfers van de eerste 8 maanden van het jaar blijven de totaalcijfers der oogsten over 1935 toch gunstig. De aanplant van padi op ultimo 1935 was aanzienlijk lager dan die op ultimo 1934, voor een belangrijk deel als gevolg van het laat invallen van den Westmoesson. Echter zijn de uitkomsten en verwachtingen van den maisoogst zeer bevredigend.

HANDEL EN VERKEER.

Waarde van den in- en uitvoer van Ned.-Indië (in mill. guldens).

	1932	1933	1934	1935
Uitvoer van goederen, incl. uitvoerrechten, scheepsverbruik, post- en bootpakketten en goederen door passagiers uitgevoerd.	546,1	472,5	504,-	478,9
Goud en zilver	30,-	22,6	37,9	13,6
Goud per postpakket	39,-	32,-	22,5	18,9
Totale uitvoer	615,1	527,1	564,4	511,4
Invoer v. goederen, incl. postpakketten en passagiersgoederen.	384,2	320,4	291,-	276,9
Goud en zilver, gemunt en ongemunt	25,7	2,-	0,6	1,4
Totale invoer	409,9	331,4	291,6	278,3
Exportsaldo	205,2	195,7	272,8	233,1
Invoerwaarde van goederen in pCt. van de uitvoerwaarde	70,95	69,71	57,74	57,82

Van de voornaamste invoerposten geeft het volgende staatje een beeld.

Specificatie.	Januari t/m. December			1935 meer (+) of minder (-) dan 1934 (in procenten).	Januari t/m. December			1935 meer (+) of minder (-) dan 1934 (in procenten).
	1933	1934	1935		1933	1934	1935	
	Gewicht in 1000 tons (bruto)				Waarde in mill. gulden			
Cement	106,9	52,3	48,8	- 7	1,3	0,6	0,6	-
Bior	24,5	9,8	9,6	- 1	5,-	1,9	1,9	-
Kedelen	58,8	29,-	7,4	- 74	3,-	1,5	0,4	- 73
Rijst	354,9	278,8	387,1	+ 39	18,3	11,1	17,-	+ 53
Gedroogde visch.	51,-	57,6	52,9	- 8	8,5	9,4	8,6	- 9
(Garens en manuf. (excl. goeniezakken).	102,9	98,2	84,8	- 14	101,1	89,8	77,5	- 14
Aardewerk	28,9	25,6	16,2	- 37	2,6	2,5	1,6	- 36
Machinerieën, werktuigen enz.	25,7	31,3	85,2	+ 13	19,-	21,-	22,9	+ 9
IJzer en ijzerlegeringen	164,7	173,1	194,5	+ 12	19,8	20,6	22,6	+ 10
Meststoffen	49,2	73,1	68,5	- 6	3,-	3,8	3,4	- 11

Van de totale vermindering van den goederenimport in 1935 ten opzichte van 1934 ad f 14,1 mm. komt niet minder dan f 12,- mm. op rekening van den verminderden import van manufacturen. Ook het gewicht van dezen import excl. goeniezakken, welk artikel ook tot dezen post behoort, is belangrijk gedaald. De zeer belangrijke prijsdaling van de manufacturen, speciaal die uit Japan, gedurende de laatste depressiejaren hebben den afzet sterk gestimuleerd; waarschijnlijk geschiedde aankoop door het publiek in vele gevallen niet in de eerste plaats ter voorziening in een behoefte, maar omdat het goed zoo goedkoop was. Nu deze psychologische factor geleidelijk uitgewerkt is, behooren ook hooge importen, zooals de depressiejaren 1933 en 1934 te zien gaven, tot het verleden. Misschien moeten de groote importen van manufacturen in 1933 en 1934, ondanks de depressie, ook gedeeltelijk toegeschreven worden aan voorraadvorming door den handel met het oog op de handelspolitieke maatregelen der Regeering.

De toegenomen import in 1935 in vergelijking met 1934 van metalen en machinerieën moet gedeeltelijk worden toegeschreven aan importen ten behoeve van de aardolie-industrie.

Wat de landen van herkomst betreft, nam de importwaarde uit Europa en Amerika iets toe, die uit Azië daarentegen met niet minder dan f 14,6 mm. af. Deze teruggang is voor f 10,8 mm. een gevolg van de geringere waarde van den import uit Japan, waarvan f 8,4 mm. uit hoofde van den geringeren import van manufacturen.

Van den uitvoer geeft onderstaand staatje een overzicht der belangrijkste bestanddeelen.

Specificatie.	Januari t/m. December			1935 meer (+) of minder (-) dan 1934 (in procenten).	Januari t/m. December			1935 meer (+) of minder (-) dan 1934 (in procenten).
	1933	1934	1935		1933	1934	1935	
	Gewicht in 1000 tons (bruto)				Waarde in mill. gulden			
Aardoliën	4399,9	4911,6	5139,3	+ 5	103,7	93,6	86,5	- 12
Suiker (netto, excl. residu).	1151,7	1089,3	1029,4	- 5	61,1	44,7	35,-	- 23
Suikerresidu	209,8	281,9	363,5	+ 29	0,6	0,6	0,8	+ 33
Tin (incl. tinerts)	16,9	23,3	27,7	+ 19	17,7	31,9	35,-	+ 10
Thee (netto)	71,9	64,2	65,6	+ 3	26,4	44,9	36,7	+ 18
Ond.rubber (netto)	180,5	199,6	142,5	- 29	26,1	57,6	58,3	- 7
Bev.rubber (netto droog aeq.) 1).	114,7	185,8	144,8	- 23	10,9	41,8	40,-	- 4
Koffie	72,3	83,2	82,9	- 0,4	25,6	22,5	18,6	- 17
Peper	44,9	49,1	59,7	+ 21	13,3	15,3	11,7	- 24
Tabak	49,8	45,3	50,2	+ 11	36,1	39,1	35,6	- 9
Copra (netto)	483,3	415,9	473,4	+ 14	33,4	16,3	25,9	+ 54
Palmolie	116,6	121,6	143,3	+ 18	10,7	8,7	18,6	+ 56
Mais	111,1	44,6	84,7	+ 90	3,-	0,9	2,7	+ 200
Cassaveprod. (netto)	171,7	145,1	157,6	+ 9	8,6	7,2	6,9	- 4
Vezels.	121,6	94,3	125,0	+ 33	16,4	12,2	14,2	+ 16

1) Waarde inclusief bijzonder uitvoerrecht.

PRIJZEN. KOSTEN VAN LEVENSONDERHOUD.

Het indexcijfer van de prijzen van uitvoerproducten is in het laatste kwartaal van 1935 niet onbelangrijk gestegen, in hoofdzaak door de prijsstijging van thee, rubber, koffie, copra en oliezaden en verder door de hogere prijzen van tapioka en koehuiden. Ook het cijfer van de invoerartikelen was iets hooger dan in het 3e kwartaal.

Indexcijfers van groothandelsprijzen en van voedingskosten.

Maanden.	Ongewogen (1913 = 100).		Gewogen	Indexc. kosten v. voeding,	
	Invoerart.	Uitvoerart.	(1928 = 100).	Eur. gezin te Batavia.	Inh. bevolking Java en Mad.
1934. Januari	75	43	36	99	57
April	74	42	37	95	61
Juli	74	41	38	91	59
September	74	42	38	90	61
October	74	45	38	89	64
November	73	46	37	89	65
December	73	46	37	89	67
1935. Januari	72	47	38	88	67
April	72	43	36	88	66
Juli	71	39	35	86	61
September	71	41	35	86	62
October	72	44	38	87	64
November	72	43	38	90	65
December	72	43	37	89	65

De beide indexcijfers van de kosten van voeding zijn in het vierde kwartaal gestegen; het voedingscijfer der Inheemsche bevolking nam toe in verband met het seizoen, dat van het Europeesche gezin in hoofdzaak ten gevolge van de stijging der prijzen van rijst, aardappelen en boter.

FINANCIËWEZEN.

Geld- en credietwezen. De geldcirculatie neemt nog steeds af. De vermindering van het totale bedrag aan ruilmiddelen bedroeg in 1935 f 22,9 mm. tegen f 16,6 mm. in 1934.

Het aantal uitgesproken faillissementen nam in het vierde kwartaal wel iets toe, maar toch is het totaal aantal in 1935 wat lager dan in 1934, nl. 954 tegen 967 in 1934.

De gemiddelde koersen van de 4 pCt. Indische leeningen 1934 liepen op van 90¹⁵/₁₆ in September tot 97 in December 1935. De indexcijfers van de koersen van aandelen konden belangrijk verbeteren, speciaal van de aandelen van ondernemingen met suikerbelangen.

De cijfers van de volkscredietbanken gaven in 1935 een wat gezonder beeld te zien dan in voorafgaande jaren. Voor het eerst sedert jaren zijn de uitgegeven leensommen wat gestegen, terwijl de achterstand belangrijk terugliep. De uitgegeven leensommen van de desabanken gaven echter in 1935 nog een verderen teruggang te zien, eveneens die van de pandhuizen.

Het inleggerstegoed bij de postspaarbank gaf in 1935, in tegenstelling tot voorafgaande jaren, slechts een kleine toeneming te zien. Nam dit tegoed in 1934 nog met f 3,— mm. toe, in 1935 bedroeg de toeneming slechts f 200 000,—.

Openbare financiën. De totale kas-ontvangsten van het Land bedroegen in 1935 f 378,6 mm. tegen f 386,9 mm in 1934; van de belastingen bedroeg de opbrengst, niettegenstaande de verhooging van bestaande belastingen en invoering van nieuwe heffingen iets minder dan verleden jaar, n.l. f 208,2 mm. in 1935 tegenover f 210,1 mm. in 1934. Terwijl vrijwel op alle punten reëel of relatief een — zij het ook geringe — achteruitgang valt te constateeren, is een vermeerdering van de opbrengst vast te stellen bij de vennootschapsbelasting, voornamelijk tengevolge van het geleidelijk wegvallen van compensatieverliezen, het winstaandeel van de Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij. Billiton en de opbrengst van de mijnconcessies, dit laatste i.v.m. minder teruggaven dan in 1934. De afkoop van de heerendiensten werd in 1935 voor een belangrijk deel bekostigd uit het uitvoerrecht op bevolkingsrubber en is hooger dan in 1934.

ARBEIDSTOESTANDEN. SOCIALE ZORG.

Werkloosheid. Arbeidsbemiddeling. Binnen- en buitenlandsche trek.

In de Decembervergadering van het Centraal Comité tot steun aan werklozen werden de „richtlijnen 1936” definitief vastgesteld. Ten aanzien van de steunverleening werd de groepsindeciding herzien door toevoeging van een nieuwe groep werklozen, waarvan weliswaar niet gezegd kan worden, dat handhaving op het oorspronkelijk niveau nog zin heeft, doch voor welke anderzijds afvloeiing naar Armenzorg een al te sterke degradatie zou medebrengen. Een groot deel dezer personen zal blijvend worden te werk gesteld in werkcentrales en werkkampen. De mogelijkheid tot toepassing van de werktest wordt verder uitgestrekt tot alle werklozen, zonder onderscheid.

Voorts werd in verband met de liquidatie per 1 April 1936 van het z.g. 5-ton suikerfonds en de onderbrenging van deze suiker-crisis-werkloozen tengevolge daarvan bij de gewestelijke en plaatselijke Steuncomités, alsmede ter verdere aanpassing aan den huidige toestand in plaats van het geldende standaardtarief 1934 een nieuw-standaardtarief vastgesteld, toepasselijk op alle crisiswerkloozen. Dit nieuwe tarief houdt het midden tusschen het oude en het Nivas tarief van de suiker-crisis-werkloozen; de kindertoeslag voor schoolgaande kinderen werd echter aanmerkelijk verhoogd. Overigens is tengevolge van het in Nederland komen te vervallen van de beperkende bepaling, volgens welke uit Indië afkomstige werkloozen slechts na een een-jarig verblijf daar te lande voor steun in aanmerking kunnen komen, thans de gedragslijn aanvaard, dat alle Europeesche gesteunden, die niet door blijvende banden met Indië verbonden zijn, naar Europa kunnen worden teruggezonden. Wat de vooruitzichten voor 1936 betreft, wordt ten slotte t.a.v. de steunverleening doordat het proces van de overheveling naar Armeenzorg grotendeels beëindigd is, alsmede tengevolge van tewerkstelling en terugzending naar het moederland van gesteunden, een uitgavenvermindering verwacht naar schatting van 5 ton.

Door het N.I.O.G. is te Batavia-Centrum een „Centraal Plaatsingsbureau voor onderwijzers en onderwijzeressen” opgericht, teneinde gegevens te verkrijgen over het aantal nog beschikbare leerkrachten. Het ligt in de bedoeling te geraken tot een Centrale Arbeidsbeurs voor onderwijspersoneel in heel Nederlandsch-Indië.

De gebruikelijke gegevens der arbeidsbeurzen luiden als volgt:

	Aantal nieuw ingeschreven werkzoekenden.	Aantal aanvragen van werkgevers.	Aantal plaatsingen.
1935. December	2 678	756	474
1936. Januari	4 230	826	529
Februari	3 808	696	433

In verband met de opheffing per 1 Januari 1936 van het A.D.E.K. is tusschen het Algemeen Delisch Emigratie Kantoor en het Zuid- en West-Sumatra Syndicaat een regeling getroffen, waarbij de geheele werving van werkvolk voor West-Indië, de Britsche Koloniën en alle Buitengewesten aan de Eigen Werving van het Zuid- en West-Sumatra Syndicaat wordt opgedragen.

Arbeidsvoorwaarden.

In verband met de noodzaak tot nieuwe versobering en verdere bezuiniging op de bezoldigingen voor het jaar 1936, teneinde deze meer in overeenstemming te brengen met de locale behoeften alsmede met het loonpeil op de vrije plaatselijke arbeidsmarkt werden door de Bezoldigingscommissie voor bepaalde groepen van landsdienaren in afwijking van het Bezoldigingsbesluit voor burgerlijke landsdienaren 1934 nieuwe salarismaatregelen voorgesteld, met name: de doorvoering der regionale bezoldigingsregeling, versneld inloopen der overgangsbezoldiging, handhaving der overgangskorting en overbrenging van een aantal betrekkingen naar het Maandloonersreglement 1934 en naar het Werkliedenreglement 1934.

Deze voorstellen, welke een bezuiniging op zouden brengen van 7,3 miljoen gulden, ondergingen van verschillende zijden veel kritiek. Het beginsel van regionale bezoldiging werd over het algemeen wel aanvaardbaar geacht, althans in theorie, doch men vreesde, dat de praktijk op groote onbillijkheden ten opzichte van verschillende groepen zou neerkomen en achte de indeeling in gewesten niet juist. De behandeling dezer voorstellen in de Commissie van Georganiseerd Overleg en in het College van Gedelegeerden uit den Volksraad heeft de Regeering er toe bewogen een belangrijk deel der bezuiniging op den salarispost voor 1936 op te offeren, waardoor deze bezuiniging werd teruggebracht van 7,3 tot 4 miljoen gulden. Voor 1936 zal met de invoering der regionale schalen niet verder worden gegaan dan een maximum-korting van 5 pCt. op de daarvoor genoten bezoldiging (aanvankelijk lag in het voornemen een korting van 10 pCt. per 1 Januari en van 15 pCt. per 1 Juli 1936).

De overgang naar het Maandloonersreglement zal thans nog slechts 27 betrekkingen omvatten (aanvankelijk 200), terwijl betrokkenen recht op pensioen zullen behouden. Ook ten aanzien van de overige maatregelen werd eenige moderatie betracht.

Wat de regionale bezoldiging betreft, heeft de Regeering zich op het standpunt gesteld, dat de indeeling in regionen, samenvallend met de gewesten, gehandhaafd moet blijven, hoogstens zal worden overwogen daarbinnen een verfijning toe te passen, b.v. door middel van een standplaatstoelage. De bezoldigingen zijn voorts geweest voor gewest, ambt voor ambt nauwkeurig in oogenschouw genomen, bovendien zal de Regeering jaarlijks rapporten afwachten omtrent den levensstandaard in de verschillende gewesten, waartoe gewestelijke instanties onder leiding van het hoofd van het gewest in het leven geroepen zijn. Bovengemelde regelingen zijn ten slotte in werking getreden met ingang van 1 Januari 1936.

Arbeidersbescherming.

De in Februari 1936 expireerende crisisordonnanties betreffende de verlenging van den opzeggingstermijn en de verplichte terugzending van ontslagen Europeesche werknemers, die buiten Nederlandsch-Indië zijn aangenomen, zijn door de Regeering op grond van het feit, dat de moeilijke tijdsomstandigheden, die aanleiding gaven tot het afkondigen van gemelde ordonnantie, nog steeds voortduren, wederom voor een jaar verlengd.

Bij den Volksraad zijn ingediend een ontwerp-ordonnantie-Algemeene Plantersregeling, voorts een tot herziening van de bepalingen omtrent de werving van Inlanders op Java en Madoera, verder een tot wijziging en aanvulling van het Burgerlijk Wetboek inzake de regeling der vrije dagen voor den werknemer. Bij deze laatste wordt bepaald, dat de werknemer ten minste 2 vrije Zondagen per maand en 52 vrije dagen per jaar moet hebben. Op de niet-naleving van deze bepalingen is een civielrechtelijke sanctie gesteld van uitkeering van 2 × het geldloon per dag voor elken niet gegeven vrijen dag.

Voorts werd ten behoeve van arbeidschuwe werklozen, die door bedelarij, landlooperij of ander onmaatschappelijk gedrag een gevaar opleveren voor de openbare orde, een ordonnantie vastgesteld houdende eenige voorzieningen in verband met de oprichting van Lands-werkinrichtingen.

SURINAME. ¹⁾

Algemeene toestand.

In 1935 is de algemeene toestand er niet veel beter op geworden. Over het geheel viel veeleer een verdere inzinking van het bedrijfsleven te constateeren. De voornaamste cultures bleven verliesgevend. De handel ondervond den nadeeligen invloed van de sterk verminderde koopkracht der bevolking. De toestand van 's Lands financiën bleef nog even zorgwekkend.

VOORTBRENGING. VERBRUIK. VOORRADEN.

In den ongunstigen toestand der koffiecultuur kwam als gevolg van de verdere afbrokkeling der marktprijzen geen verbetering. De getroffen steunmaatregelen binden de steunverleening aan zoo strenge voorwaarden van controle en saneering van het bedrijf, dat einde 1935 nog slechts weinige ondernemingen dien hadden aanvaard. De koffiencentrale trad nog niet in werking.

De suikerproductie viel mede, zoodat geen invoer van ruwe suiker plaats vond. De markt voor suiker bleef echter laag en vertoonde eerst tegen het einde van het jaar een geringe prijsverbetering. De uitvoer liep vergeleken bij 1934 achteruit, doch bedroeg meer dan in 1933. Van cacao, welk product in hoofdzaak nog door den klein-landbouw wordt geproduceerd, steeg door een plotseling opgekomen vraag naar dit product op de Amerikaanse markt de export alsmede de prijs op de binnenlandsche markt. De rijstproductie bleef belangrijk ten achter bij vorige jaren, zoodat een aanzienlijk grootere hoeveelheid gepelde rijst dan in 1934 geïmporteerd moest worden.

De klein-landbouw breidde zich uit, doch ondervond voortdurend den druk van het gebrek aan voldoende uitvoermogelijkheden voor zijn voortbrengselen.

Wegens geringe vraag naar sheet-balata op de wereldmarkt is in de balata-industrie zeer weinig omgegaan. De productie daalde sterk, n.l. van

¹⁾ De hieronder volgende gegevens, welke betrekking hebben op het jaar 1935, zijn ontleend aan „De economische toestand van Suriname in 1935” (verslag van de K. v. K. en Fabr. te Paramaribo) en aan door het Gouvernement van Suriname welwillend samengestelde kwartaaloverzichten.

263 428 kg in 1934 tot 86 853 kg in 1935. Het houtbedrijf toonde een kleine verbetering, hoewel van een opleving niet gesproken kan worden.

De goudproductie was wat minder dan in 1934, toen men rijke vondsten ineens deed, en bedroeg 352 730 g tegen 369 742 g in 1934. Van bauxiet bedroeg de productie \pm 115 000 tonnen van 1 000 kg tegen \pm 106 000 tonnen in 1934.

HANDEL EN VERKEER.

Kon einde 1934 nog van een afnemende import- en een toenemende exportwaarde gesproken worden, in 1935 is het omgekeerde het geval. Nochtans zijn van verschillende artikelen, speciaal van koffie, grotere hoeveelheden uitgevoerd dan in 1934. De uitvoer bedroeg in:

	1934.		1935.	
	Hoeveelheid.	Waarde in guldens.	Hoeveelheid.	Waarde in guldens.
Koffie, 1 000 kg	3 017	875 660	4 480	898 468
Suiker, 1 000 kg	16 042	402 567	15 065	482 088
Cacao, 1 000 kg.	8	755	64	6 329
Rijst (gepeld en ongepeld), 1 000 kg.	2 014	87 156	5	285
Sinaasappelen, 1 000 stuks . .	312	3 716	423	5 156
Balata, 1 000 kg	171	173 701	144	185 778
Bauxiet, tonnen v. 1 000 kg. .	101 007	1 262 588	115 189	1 430 865
Goud, kg	376	525 777	398	567 532
Overige producten		186 093		119 483
Gemunt geld		600 000		271 963
Totale waarde v. d. uitvoer . .		4 823 018		3 916 742

De totale invoerwaarde steeg van f 5 358 551 in 1934 tot f 5 400 000 ²⁾ in 1935 (excl. den invoer van gemunt geld was de waarde resp. f 4 758 551 en f 5 100 000 ²⁾).

FINANCIËWEZEN.

De opbrengst van 's Lands middelen bedroeg in 1935 rond f 3 749 000, d. i. \pm f 55 000 meer dan in 1934. Hierbij dient echter opgemerkt, dat in 1935 een toevallige bate van rond f 70 000 in 's Lands kas is gevloeid in den vorm van restitutie van in vorige jaren wegens proefnemingen ten behoeve van den aanleg eener waterleiding gedane uitgaven.

Vrijwel de meeste heffingen, welke de hoofdbronnen vormen der landshuishouding, konden in 1935 noch de ramingen voor dit jaar noch het opbrengstcijfer van het toch reeds slechte jaar 1934 bereiken.

	1934.	1935.
Inkomstenbelasting	f 304 937	f 282 000
Huurwaardebelasting	" 103 286	" 107 916
Invoerrechten (incl. opcenten)	" 1 659 453	" 1 658 750
Zegelrechten	" 70 169	" 88 843
Accijns op binnenl. gedistilleerd	" 62 852	" 50 184
Rij- en voertuigenbelasting	" 59 164	" 57 467
Vergunnings- en andere rechten voor bauxiet	" 48 400	" 54 224
Vergunnings- en andere rechten voor andere delfstoffen dan bauxiet.	" 23 024	" 21 024
Overige middelen	" 1 362 674	" 1 438 623
Totaal	f 3 693 909	f 3 749 081

ARBEIDSTOESTANDEN.

Wat de plantage-arbeiders betreft, had in 1935 geen aanvoer van immigranten of vrije kolonisten plaats, terwijl wel een aantal dezer werkkrachten gepatriëerd is. Dit wegtrekken heeft wegens transportkosten nadeelige financiële gevolgen voor het Gouvernement, terwijl bovendien de plantages deze werkkrachten noode kunnen missen. Bij het rijpen van den koffie-oogst deed zich nanelijk ook weer in 1935 gebrek aan geschikte arbeiders gelden.

Overigens viel het geheele jaar door overal werkloosheid waar te nemen. Werklooze stadsarbeiders vonden voor een deel emplooi bij de balata- en goudbedrijven of vestigden zich als kleinlandbouwers. Het Landsbestuur ging verder voort met steun aan werkwillige ambachtslieden in het bouwbedrijf te verleenen in den vorm van arbeid bij bouwwerken en wegenauleg. In verband met de beperkte beschikbare middelen konden echter lang niet allen, die zich aanmeldden, aan werk worden geholpen.

Als gevolg van den slechten toestand der landbouwbedrijven beperkten deze het bedrag aan uit te betalen loonen tot een minimum. De weekloonen der plantagearbeiders bleven dan ook evenals in 1934 zeer laag.

²⁾ Voorloopig cijfer.

B U I T E N L A N D.

VOORTBRENGING. VERBRUIK. VOORRADEN.

Bedrijfstoestand en arbeidsmarkt. Enkele mededeelingen omtrent Duitschland, Frankrijk, Groot-Britannië en de Vereenigde Staten.

Hieronder volgen enkele mededeelingen omtrent de ontwikkeling van het bedrijfsleven in Duitschland, Frankrijk, Groot-Britannië en de Vereenigde Staten van Amerika. (Voor het algemeen overzicht betreffende den toestand over de geheele wereld moge ditmaal verwezen worden naar de rubriek „De algemeene toestand”, waarmede deze kroniek aanvangt.)

Voor Duitschland wordt de gang van het bedrijfsleven door het Institut für Konjunkturforschung gunstig beoordeeld. Zoowel voor de nijverheid, als voor den landbouw, den handel en het handwerk waren de toestand en de vooruitzichten in het voorjaar van 1936 over het geheel beter dan een jaar vroeger. De seizoeninzinking, welke de winter steeds in vele bedrijven brengt, is thans kleiner geweest, terwijl de voorjaarsopleving die van het vorige jaar overtrof en zich bovendien in rustiger tempo voltrok. Nog steeds gaat de voornaamste prikkel voor het bedrijfsleven uit van Regeeringsopdrachten, welke thans vrijwel uitsluitend worden beheerscht door de eischen voor de weerbaar-making van het land. Hierdoor zijn met name de belangen van den woningbouw voorloopig wat meer op den achtergrond gekomen. De scheepsbouw vertoont daarentegen een aanzienlijke toeneming.

Tal van belangrijke vraagstukken eischen nog voorziening. O.m. het verder dan gebruikelijk achterblijven van het verbruik en daardoor ook van de fabricage van consumptiegoederen bij de ontwikkeling der investeerings-bedrijven; voorts de omstandigheid, dat de liquidatie van ondernemingen aanhoudt, hoewel de productie blijft stijgen, terwijl ten slotte de handel met het buitenland een ongewisse factor is gebleven, ook al vertoonde deze in de laatste helft van 1935 en in den aanvang van 1936 aanzienlijke verbetering. In het eerste kwartaal van 1936 was de uitvoer 17 pCt. grooter dan in hetzelfde tijdvak van 1935, doch de invoer nam weinig toe en omvatte in hoofdzaak een grooter contingent levensmiddelen.

De goederenproductie van nijverheid en landbouw tezamen was in 1935 weer ongeveer even groot als in 1928. De landbouw gaf een 11 à 12 pCt. hogere opbrengst, de productie der nijverheid was in totaal 4 à 5 pCt. kleiner. De werkgelegenheid in de industrie was echter nog steeds 12 pCt. geringer dan in 1928, wat in hoofdzaak het gevolg wordt geacht van in de eerste jaren der depressie getroffen rationaliseeringsmaatregelen. Het hoogste aantal werklozen is in dezen winter door de arbeidsbeurzen op het eind van Januari geteld en bedroeg toen 2 520 000. Twee maanden later was dit tot 1 937 000 verminderd of ½ miljoen lager dan het vorige jaar om denzelfden tijd. De toeneming der werkgelegenheid was intusschen grooter; van alle tegen ziekte en werkloosheid verzekerde personen waren eind Maart j.l. 16,42 miljoen of 90 pCt. hetzij aan het werk, hetzij als ziek ingeschreven. Vooral in de bedrijven, die voor de grondstoffenvoorziening, de weermacht, de fabricage van verkeersmiddelen en den aanleg van wegen en kanalen hebben te zorgen, waren sinds het vorige jaar meer werknemers in dienst gekomen. Bij werkverschaffingen werkten nog 223 000 personen of ± 150 000 minder dan een jaar tevoren.

De loonen handhaafden zich over het geheel op hetzelfde niveau, doch in enkele bedrijven leidde het tekort aan beschikbare werkrachten of de schaarschte aan vakarbeiders reeds hier en daar tot verhooging. Daarentegen moesten aan de voor export werkende bedrijven nog vaak vergunningen worden verleend, om beneden het tariefloon te kunnen werken. De kosten van het levensonderhoud waren in Maart j.l. 1,6 pCt. hooger dan een jaar vroeger. Vooral vleesch, vet en textielgoederen waren duurder geworden. De inkomsten uit loon en salaris bleven langzaam omhoog gaan, wat vooral leidde tot een grooter verbruik van levensmiddelen en hogere uitgaven voor reizen en ontspanning.

In het bedrijfsleven van Frankrijk deed zich in de laatste helft van het vorige jaar een nog vrij zwakke tendens tot verbetering gevoelen, welke in de eerste maanden van 1936 wat sterker is geworden. De productie van de nijverheid bereikte in Maart j.l. weer den omvang van vóór den wereldoorlog. Bij vergelijking met den toestand van een jaar geleden, blijkt vooral de productie (en ook de afzet) van automobielen, rubberproducten, ijzer en staal en textiel-

waren te zijn toegenomen. Het textielbedrijf bevond zich echter nog altijd in veel ongunstiger omstandigheden dan vóór den oorlog en het bouwbedrijf bleef kwijnen. Daarentegen overtrof de productie van electriciteit die van het vorige jaar met bijna 8 pCt. en bewoog ook het verbruik van steenkool zich langzaam in stijgende lijn.

Met de uitzetting van de nijverheidsproductie ging een lichte vermindering van het aantal ondersteunde werkloozen gepaard. In dezen winter bereikte de werkloosheid in Frankrijk haar hoogtepunt (met 487 000 ondersteunde werkloozen) op het eind van Februari; daarna trad verbetering in, waardoor dit aantal terugliep tot 465 000 eind Maart, terwijl het een jaar vroeger 484 000 bedroeg.

In den groothandel waren de prijzen sinds Juli 1935 gestegen, vooral voor landbouwproducten en levensmiddelen; ook de kosten van het levensonderhoud waren iets hooger geworden. De omvang van den handel met het buitenland nam wat toe, vooral doordat de vraag naar grondstoffen was gestegen. De export was in het eerste kwartaal van 1936 echter kleiner dan in hetzelfde tijdvak van het voorafgaande jaar. Het aantal faillissementen geeft een vrij belangrijke vermindering te zien. Kapitaalvlucht, als gevolg van de militaire bezetting van de Rijnstreek door Duitschland, noopte de Banque de France in Maart haar disconto te verhoogen van $3\frac{1}{2}$ tot 5 pCt.

Opmerkelijk is in Groot-Britannië nog steeds het scherpe contrast tusschen de stijging van de nijverheidsproductie en den invoer en het ongeveer op gelijke hoogte blijven van den export. In het eerste kwartaal van 1936 bereikte de productie der nijverheid recordcijfers, welke 12 pCt. uitkwamen boven die van een jaar tevoren. Vooral de fabricage van ijzer en staal was toegenomen, terwijl er meer steenkool werd gedolven dan sinds 1930 het geval was geweest. Ook stonden op de werven van Groot-Britannië weer meer koopvaardijochepen op stapel, t.w. ultimo Maart j.l. 46 pCt. van de tonnenmaat, welke over de geheele wereld in aanbouw was (in 1932 bedroeg dit percentage 29). Toch had het werk in den scheepsbouw ook thans nog niet veel meer dan de helft van den omvang van 1929. De in de havens opgelegde scheepsruimte nam in het eerste kwartaal van 1936 toe met ruim 11 pCt., doch bleef nog $\frac{1}{3}$ kleiner dan het jaar tevoren. Vertraging was merkbaar in de snelle uitzetting, welke de bouwbedrijvigheid gedurende de laatste jaren onderging. Nieuw gegund werd in deze verslagperiode een ongeveer evengroot bedrag aan bouwwerken als in het 4e kwartaal van 1935, doch dit kwam slechts 3 pCt. uit boven het overeenkomstig cijfer voor het eerste trimester van het vorige jaar. Er waren minder plannen voor woningbouw, daarentegen meer voor fabrieken en andere bedrijfsgebouwen. Het is dus mogelijk, dat de binnenkort uit den woningbouw vrij komende arbeidskrachten elders in het bouwbedrijf nieuwe werkgelegenheid kunnen vinden. Ook de uitbreiding der bewapening en de vernieuwing van de spoorlijnen zullen meer werkkrachten noodig maken.

Met de stijging der productie heeft de werkgelegenheid geen gelijken tred gehouden. In Maart j.l. was het totale aantal in de bedrijven werkende personen slechts $3\frac{1}{2}$ pCt. grooter dan een jaar vroeger (n.l. 10 630 000 tegen 10 219 000); de productie is dan ook juist het meest toegenomen in bedrijven, die naar verhouding weinig menschelijke arbeidskracht gebruiken. The Economist heeft — aan de hand van de door het Ministerie van Arbeid gepubliceerde werkloozencijfers (eind Maart j.l. 1 948 000) — nagegaan, waaraan het nog altijd te geringe absorptievermogen van het bedrijfsleven in hoofdzaak moet worden toegeschreven en komt daarbij o.m. tot de conclusie, dat de belangrijkste oorzaak niet gezocht moet worden in ongelijke groei van de investeerings- en de consumptiebedrijven, doch wel bij het verschil in uitzetting tusschen de bedrijven, welke vooral voor de binnenlandsche markt werken, en de meer bij den export betrokken industrieën en diensten. Tevens bleek bij dit onderzoek, dat de in inkrappende bedrijven overtollig geworden arbeidskrachten zich slechts in zeer traag tempo tot andere bedrijven wenden, doch dat de stroom van nieuwe werkkrachten zich vrijwel uitsluitend richt naar bedrijven, die in gunstiger omstandigheden verkeerden.

Ondanks de ernstige belenmeringen, welke de groote overstromingen in de Noord-Oostelijke Staten het bedrijfsleven in den weg legden, heeft de algemeene vooruitgang in de Vereenigde Staten daarvan betrekkelijk weinig storing ondervonden. De productie van de nijverheid is over het 1e kwartaal van 1936 bijna 7 pCt. grooter geweest dan een jaar tevoren en ruim

18 pCt. grooter dan in hetzelfde tijdvak van 1934. In het bijzonder waren de voortbrenging en het verbruik van ijzer en staal toegenomen, en ditmaal niet in de eerste plaats door grootere vraag uit de automobiellindustrie. Er waren n.l. vooral veel meer bestellingen uit te voeren voor de machine-industrie, de fabrieken van spoorwegmateriaal en van constructie-ijzer. 17 stilliggende hoogovens zijn weer in gebruik genomen. Ook was de vraag naar andere bouwmaterialen gestegen. In Maart j.l. werkten in het bouwbedrijf reeds 15 pCt. meer arbeiders dan in dezelfde maand van 1935 en de vooruitzichten voor verdere opleving zijn verbeterd. Toch was er naar verhouding nog zeer weinig te bouwen voor ondernemingen en voor Overheidsorganen.

Zowel de in- als de uitvoer waren in het 1e kwartaal van 1936 aanmerkelijk grooter dan een jaar vroeger, hoewel de export ook nu nog slechts 50 pCt. en de invoer slechts 60 pCt. van de gemiddelde waarde in 1923/1925 vertegenwoordigde. Het goederenvervoer op de spoorwegen overtrof dat van het vorige jaar met 6 pCt.

Veel meer dan gewoonlijk waren de omzetten in den kleinhandel toegenomen, zowel in de landbouwstreken als in de steden. Hierin komt duidelijk de stijging van de koopkracht tot uitdrukking, welke haar oorsprong vindt zowel in de hogere opbrengst der landbouwproducten, de grootere werkgelegenheid en de hogere loonen in de bedrijven en de gestegen dividenden, als in de grootere uitgaven der Regeering voor steun- en werkverruimingsdoeleinden. Ook de verkoop van automobielen bereikte een bijzonder grooten omvang.

Behalve in den kolenmijnbouw werkten in vrijwel alle bedrijven, waarover dienaangaande gegevens worden verzameld, dit jaar een grooter aantal arbeidskrachten dan in het 1e kwartaal van 1935. Echter verminderde de werkloosheid nog slechts weinig. Het Amerikaansch Vakverbond schatte het aantal werklozen in Februari j.l. nog op 12½ miljoen; bij openbare werken waren toen 4 miljoen tewerkgesteld.

Voortbrenging en verbruik. Productie in de voornaamste industrielanden. Productiecijfers van steenkolen, petroleum, ijzer en staal. De scheepsbouw. Wereldvoorstel 1935. Schattingen van den Europeeschen suikerbietenooft en den wereldvoorstel van katoen in 1935/1936. Wereldvoorziening met tarwe in 1935/1936.

Betreffende de beweging der industriele voortbrenging in het eerste kwartaal van 1936 kan voor de voornaamste landen het volgende worden opgemerkt.

In Duitschland maakte de — reeds gedurende eenige kwartalen vertraagde — stijging van het voor seizoeninvloeden gecorrigeerde indexcijfer der industriele productie plaats voor daling (met 4 pCt. tegenover het voorafgaande kwartaal). Dit was voornamelijk het gevolg van de beweging der voortbrenging van productiemiddelen, welke na langdurige stijging met 5 pCt. terugliep. Desondanks was tegenover een jaar geleden nog een stijging van 14 pCt. waar te nemen. De voortbrenging van verbruiksgoederen is zich, nadat in het tweede kwartaal van 1935 een dieptepunt was bereikt, in stijgende lijn blijven bewegen. In het afgelopen kwartaal nam zij met 5 pCt. toe tegenover het voorafgaande kwartaal en overtrof daardoor het in het tweede kwartaal van 1934 bereikte vorige hoogtepunt met nog 1 pCt.

In Groot-Britannië bleef de vooruitgang aanhouden. Het indexcijfer der industriele productie handhaafde zich ongeveer op het hooge peil van het vierde kwartaal van 1935 en kwam 12 pCt. uit boven dat van het eerste kwartaal van 1935. Nagenoeg alle industrie-groepen hadden in dezen vooruitgang deel.

Voor de nijverheid in Frankrijk heeft de reeds in het voorafgaande kwartaal begonnen vooruitgang zich voortgezet. Het indexcijfer der productie kwam met resp. 4 en 6 pCt. uit boven de cijfers van het vierde en het eerste kwartaal van 1935.

Het voor seizoenbewegingen verbeterde indexcijfer der productie in de Vereenigde Staten vertoonde eenigen achteruitgang tegenover het voorafgaande kwartaal. Deze daling bedroeg voor de voortbrenging van productiemiddelen — welke tevoren zeer sterk was gestegen — 10 pCt., voor de productie van verbruiksgoederen — welke in 1935 in veel mindere mate toenam — 3 pCt. Tegenover den betrekkelijk hoogen stand van een jaar geleden viel echter toch nog stijging, resp. met 11 en 3 pCt. waar te nemen.

Omtrent enkele afzonderlijke industrieën is het volgende mede te deelen.

In de meeste der hieronder vermelde landen onderging de productie van steenkolen weinig verandering ten opzichte van het voorafgaande kwartaal. Een uitzondering vormden de Vereenigde Staten, waar een stijging van 8 pCt. was waar te nemen en Polen met een daling van 12 pCt. Tegenover het eerste kwartaal van 1935 waren de voornaamste bewegingen stijgingen van resp. 11, 5 en 9 pCt. in Duitschland, Groot-Britannië en België.

Steenkolen (productie in miljoenen metrieke tonnen).¹⁾

	Duitschland. ²⁾		Frankrijk.		Gr.-Britannië.		België.		Polen.		Ver. Staten.	
	1935	1936	1935	1936	1935	1936	1935	1936	1935	1936	1935	1936
Maandgem. 1e kw.	11,8	13,1	3,9	4,0	19,7	20,7	2,2	2,4	2,4	2,3	37,3	33,0
" 2e "	11,2		3,8		17,9		2,2		2,1		28,5	
" 3e "	12,0		3,7		17,6		2,2		2,4		25,3	
" 4e "	13,2		4,0		20,2		2,3		2,6		35,2	

1) Bulletin mensuel de statistique, Société des Nations.

2) Met inbegrip van het Saargebied.

Aangaande de productie van petroleum in 1935 heeft „World Petroleum” o.a. de volgende cijfers gepubliceerd. ¹⁾ Ter vergelijking zijn de productiecijfers over 1934 en gemiddeld over 1930/1933 toegevoegd.

	Productie × miljoen barrels.		
	gem. 1930/1933	1934	1935
Wereld	1 369,6	1 508,4	1 632,8
W.o. Vereenigde Staten	857,8	909,1	993,9
Rusland	148,5	168,6	176,7
Venezuela	125,6	142,1	151,9

De wereldproductie steeg in 1935 tegenover 1934 met 8 pCt., de winning in de Vereenigde Staten, Rusland en Venezuela nam met resp. 9, 5 en 7 pCt. toe.

Hierboven is reeds gewezen op den sterken vooruitgang van de voortbrenging der productiemiddelenindustrieën in de voornaamste industrielanden. Zooals uit de onderstaande cijfers ²⁾ blijkt, is de productie van ruw ijzer in Duitschland, Frankrijk, Groot-Britannië, België en de Vereenigde Staten in het eerste kwartaal van 1936 resp. 24, 7, 16, 13 en 21 pCt. grooter geweest dan een jaar tevoren; de productie van ruw staal steeg in deze landen met resp. 21, 15, 19, 13 en 10 pCt.

Ruw ijzer (productie in 1000 Eng. tonnen van 1016 K.G.).

	Duitschland.**		Frankrijk.		Gr.-Britannië.		België.		Luxemburg.		Ver. Staten.	
	1935	1936	1935	1936	1935	1936	1935	1936	1935	1936	1935	1936
Maandgem. 1e kw.	983	1215	476	509	520	605	239	270	154	150	1619	1963
" 2e "	956		474		538		257		158		1648	
" 3e "	1099		472		540		250		150		1686	
" 4e "	1177		481		544		259		152		2050	

Ruw staal (productie in 1000 Eng. tonnen van 1016 K.G.).

	Duitschland.**		Frankrijk.		Gr.-Britannië.		België.		Luxemburg.		Ver. Staten.	
	1935	1936	1935	1936	1935	1936	1935	1936	1935	1936	1935	1936
Maandgem. 1e kw.	1254	1520	478	550	790	943	239	270	161	149	2839	3118
" 2e "	1243		517		811		253		158		2502	
" 3e "	1418		526		806		244		144		2673	
" 4e "	1469		533		874		257		149		3127	

** Incl. Saargebied.

In den scheepsbouw ³⁾ bleef de bedrijvigheid zich in gunstigen zin ontwikkelen. Op alle werven der wereld (uitgezonderd Rusland) stond eind Maart 1936 1 820 000 t in aanbouw, d.i. 18 pCt. meer dan eind December 1935. Er werd gedurende het kwartaal 397 000 t te water gelaten (11 pCt. meer dan in het voorafgaande kwartaal). Beide cijfers geven den hoogsten stand aan, welke sedert het tweede kwartaal van 1931 werd bereikt. De op stapel gezette scheepsruimte bleef op nagenoeg hetzelfde peil als een kwartaal tevoren en bedroeg 585 000 t. Een dergelijk hoog cijfer was sedert het eerste kwartaal van 1930 niet meer voorgekomen.

Onder de door het Internationaal Landbouw Instituut te Rome gepubliceerde ⁴⁾ cijfers betreffende de landbouwoogsten van 1935 komen o.a. de volgende voor. Tusschen haakjes is vermeld op hoeveel landen de gegevens betrekking hebben. In het voorafgaande oogstjaar bedroeg de gezamenlijke productie dezer landen voor tarwe 99, rogge 99, gerst 88, haver 98, aardappelen 94, maïs 82 en suikerbieten 90 pCt. van den wereldoogst.

1) No. van Maart 1936.

2) Statistical Bulletin British Iron and Steel Federation, April 1936.

3) Lloyd's List and Shipping Gazette, 15 April 1936.

4) Bulletin mensuel de statistique agricole et commerciale, April 1936.

Wereldoogsten (zonder Rusland) (in miljoen quintalen)	Gemiddelde 1929 t/m 1933.	1934 resp. 1934/1935.	1935 resp. 1935/1936.	In pCt. van het gem. 1929/1933.
Tarwe (50 landen)	1 023	931	988	92
Rogge (30 ")	248	238	245	99
Gerst (42 ")	312	277	304	97
Haver (37 ")	496	385	488	98
Aardappelen (30 landen)	1 466	1 564	1 399	95
Mals (22 landen)	927	695	857	92
Suikerbieten (19 landen)	477	488	460	96

De Europeesche suikerbietenoogst van 1935/1936 wordt door Dr. Mikusch ⁵⁾ geschat op bijna 9 miljoen t, tegen 8,5 miljoen in 1934/1935 en 7,4 miljoen t in 1933/1934.

Volgens het Departement van Landbouw der Vereenigde Staten wordt de wereldoogst van katoen over 1935/1936 geraamd op 26 miljoen balen ⁶⁾, d.i. 2,4 miljoen balen meer dan een jaar tevoren.

Wat de wereldvoorziening met tarwe in het oogstjaar 1935/1936 betreft, wordt op grond van de in Maart 1936 bekende gegevens door het Internationaal Landbouwinstituut te Rome verwacht ⁷⁾, dat in de exporteerende landen een hoeveelheid van 205 miljoen quintalen voor uitvoer beschikbaar is, namelijk 100 miljoen q. uit vorige oogsten en 105 miljoen q. uit den oogst 1935/1936, welke evenals die van 1934/1935 tot de schraalste der laatste 10 jaren behoort. Zoowel de opbrengsten der Vereenigde Staten, welke door roest leden, als die van Argentinië, Australië, de Donau-landen en Noord-Afrika, waar allerwegen de droogte schade deed, zijn ditmaal tegengevallen. De vraag der importeerende landen is aan de lage kant, zoowel als gevolg van overvloedige oogsten van tarwe en andere voedingsmiddelen in verschillende dezer landen als van handelsbelemmeringen van politieke en financieele aard.

Zij wordt geraamd op weinig meer dan een jaar tevoren, n.l. 147 miljoen q.

Niettegenstaande den geringen omvang van de vraag, kan de ongunstige oogst 1935/1936 deze slechts voor $\frac{2}{3}$ dekken, de overige 42 miljoen q. zullen moeten worden geput uit de voorraden uit vorige oogsten. Deze zullen dus waarschijnlijk aan het einde van het loopende oogstjaar (1 Augustus 1936) zijn gedaald tot 58 miljoen q. en voor het eerst weder een omvang hebben als in 1926 en 1927, de laatste jaren vóór de tarweecrisis, het geval was.

Bedrijfsorganisatie en -concentratie. Internationaal: mededeelingen over verschillende kartels. Engeland: ordening in den mijnbouw. Duitschland: ordening in eenige bedrijfstakken. Frankrijk: Economische Raad gereorganiseerd. Italië: toenemende staatsinvloed op het bedrijfsleven. Tsjecho-Slowakije: ordening in de glasindustrie.

Onderhandelingen zijn gevoerd tusschen vertegenwoordigers van de Duitsche, Belgische, Engelsche en Nederlandsche steenkolenmijnen teneinde minimumprijzen voor de door deze landen uit te voeren cokes vast te stellen. Men kwam tot overeenstemming over de verdeeling van den export, welke gebaseerd werd op den export van de laatste twee jaren. Tusschen het Duitsche huizenkartel, de Fransch-Belgische groep en de Japansche producenten is een „losse” marktregeling gesloten voor den export naar Japan en Mantsjoekwo. De positie van het internationaal draadkartel is door het toetreden van Engeland belangrijk versterkt, zoodat tot een prijsverhooging kon worden overgegaan. Tevens sloot dit kartel een overeenkomst met de Zweedsche draadfabrieken. Het productiecontingent voor tin is voor het tweede kwartaal van 90 op 85 pCt. verminderd; hiertoe werkte mede, dat sommige exportlanden, o.a. Bolivia, niet de verhoogde quota konden bereiken. Door de Baltie and international conference zijn de tarieven en algemeene condities voor het houtvervoer op de Oost- en Wittezee wederom vastgesteld. Het wordt als een belangrijk naadeel beschouwd, dat Rusland zich niet aan de vastgestelde bepalingen wenscht te houden. Een poging tot het vaststellen van minimumprijzen voor het kolenvervoer van Engeland naar het continent is niet geslaagd.

Door de vereeniging van mineigenaren in Engeland was aan de Regeering toegezegd dat verkoopschema's vóór 1 Juli 1936 in werking zouden treden. De zeer vele moeilijkheden hebben het inwerking treden der regeling nog eenigen tijd doen uitstellen. Deze moeilijkheden betroffen de belangentegenstellingen tusschen de districten, die hoofdzakelijk voor de binnenlandsche markt werkten

⁵⁾ Econ. Stat. Berichten, 29 April 1936.

⁶⁾ International Cotton Bulletin, April 1936.

⁷⁾ Bulletin mensuel de statistique agricole et commerciale, Maart 1936.

en de exportdistricten. De strijd tusschen de beide groepen liep voornamelijk over de toe te wijzen verkoopscontingenten. Ten slotte is een zoodanige regeling getroffen, dat de uitvoerdistricten, die bijna geheel afhankelijk zijn van den overzeeschen verkoop, niet onder zoodanige sterke restricties vallen als de districten, welke voor het binnenland produceeren. De voorstellen werden aan de Regeering toegezonden. Het wetsontwerp voor de reorganisatie der mijnen ondervond grooten tegenstand. Het ontwerp voorziet in de instelling van een commissie met verstrekende volmachten ten einde fusies in den mijnbouw tot stand te brengen. Door de Regeering werden eenige belangrijke wijzigingen in het ontwerp aangebracht, o.a. zullen enkele der voorgestelde maatregelen eerst over twee jaren in werking treden. De behandeling van het ontwerp werd voorloopig uitgesteld.

In Duitschland heeft de Staat verder ordenend in het bedrijfsleven ingegrepen. In de West-Duitsche cementindustrie zijn de buitenstaanders gedwongen tot het kartel toe te treden en werd tevens uitbreiding en oprichting van bedrijven aan de goedkeuring der Regeering onderworpen. Het aandeel van het West-Duitsche kartel in de totale productie stijgt van 23 op 24 pCt. In een verordening van 6 Mei j.l. wordt een vergunning vereischt voor vestiging en uitbreiding van zagerijen, hetgeen praktisch een tijdelijke afsluiting van het bedrijf beteekent. Tevens kan de in gebruik te nemen capaciteit der bestaande bedrijven vastgesteld worden.

Voor den sinds 1925 in Frankrijk bestaanden Nationalen Economischen Raad is een nieuwe wettelijke regeling vastgesteld. Tot de taak van den Raad zal o.a. behooren het bestudeeren van belangrijke economische vraagstukken, het uitbrengen van advies op wetsontwerpen, het nagaan van de toepassing dezer wetsontwerpen, wanneer zij wet geworden zijn en het doen van voorstellen tot het controleeren en organiseeren van productie en handel. De Raad is verdeeld in 20 beroepssecties, bestaande over het algemeen uit een gelijk aantal vertegenwoordigers van ondernemers en arbeiders. Men hoopt door deze reorganisatie de beteekenis van den Raad te doen toenemen.

Een wetsontwerp is aangenomen, waarbij voor den tijd van 2 jaar een verbod van oprichting of uitbreiding van ondernemingen in de schoenindustrie en den schoenhandel werd afgekondigd.

In Italië neemt de staatsbemoeiing in het economische leven, mede onder invloed van den politieken toestand, nog steeds toe. De contrôle op de banken werd versterkt en de groote industrie, speciaal de sleutelindustrie, zal meer en meer het karakter van particuliere ondernemingen gaan verliezen en een groote eenheid vormen. De kleine en middenbedrijven zullen aan het particulier initiatief worden overgelaten.

Op de jaarvergadering der corporaties kwam de belangentegenstelling tusschen de cementproducenten, die sterk gekartelleerd zijn en de prijzen hoog hebben opgedreven enerzijds en de bouwondernemers anderzijds duidelijk naar voren. De poging door de bouwondernemers aangewend de kartels te laten vervangen door corporatieve commissies, waar beide belanghebbende groepen in vertegenwoordigd zouden zijn, is mislukt.

Nadat reeds bij decreet van 13 April 1934 een vergunningsstelsel voor vestiging en uitbreiding voor de glasindustrie in Tsjecho Slowakije was gepubliceerd, is thans een nieuw besluit tot ordening der industrie in werking getreden. De regeling voorziet in de verbindendverklaring van een ondernemersovereenkomst, wanneer de ondernemingen, waarin hetzij 70 pCt. der loonen worden uitbetaald, hetzij 70 pCt. der producten worden verkocht, zich voor de overeenkomst uitspreken. In de ontwerp-overeenkomst worden de prijzen vastgesteld en de productie en verkoopsvoorwaarden geregeld. De overeenkomst kan worden aangegaan tot uiterlijk 31 December 1940.

Door de Zwitsersche Regeering is de horloge-industrie, voor zoover zij niet bij de in dien bedrijfstak bestaende conventie aangesloten is, verplicht zich te houden aan de prijzen en leveringsvoorwaarden der conventie.

Landbouwvraagstuk. Internationaal: verbetering wereldtarwesituatie; afzet Nederlandsch-Indische suiker; rubberrestrictiepercentage verlaagd. Duitschland: intensivering landbouw. België: bedrijfsuitkomsten stijgende. Denemarken: idem; wetsontwerp delging landbouwschulden; varkensstapel te sterk uitgebreid; uitvoer boter looned; inkrimping biotenteelt. Frankrijk: prijsstijging graan en boter; verlichting schuldaflissing. Italië: streven naar autarkie. Spanje: onteigening grootgrondbezit. Vereenigde Staten: Soil

conservation Act; katoenvoorraden der Regeering op de markt. Brazilië: koffievernietiging.

Van verschillende zijden blijven de berichten over verbetering van de wereld tarwe situatie aanhouden, de prijsstijging geconstateerd in den zomer van 1935, zet zich voort. Zij houdt verband met de minder goede oogsten der groote uitvoerlanden, welke het noodig maakten, dat uit de voorraden gebruikt werd. Het Internationaal Landbouwinstituut schatte in Maart j.l. de voor uitvoer beschikbare hoeveelheden op 205 miljoen quintalen, een hoeveelheid geringer dan na den oorlog is voorgekomen. ¹⁾

In het belang van den centralen afzet van Ned.-Indische suiker is in Maart j.l. bij Regeeringsdecreet het voortbestaan van de Nivas voor onbepaalde tijd verzekerd. De uitbreiding van de suikerteelt in Britsch-Indië deed in den laatsten tijd den afzet van Java-suiker daarheen verminderen. De uitvoer naar Japan nam echter toe, doordat de productie in Japan niet gestimuleerd werd, en de consumptie steeg.

De Internationale Rubbercommissie verlaagde het internationale restrictiepercentage in zake den uitvoer van 40 in het eerste halfjaar 1936 tot 35 in het tweede halfjaar. De aan Nederlandsch-Indië toegekende verhooging der standaardproductie, in het belang der bevolkingsrubber, bleek reeds in Februari j.l. onvoldoende te zijn; in genoemde maand werd het in verband met de nieuwe standaardproductie toegelaten uitvoerquotum opnieuw overschreden. ²⁾

Aan bedrijfsmiddelen, met name kunstmest en machines, is in den Duitschen landbouw volgens het „Institut für Konjunkturforschung” in 1934/35 minstens 300 miljoen Mk. meer besteed dan in 1933/34, een beweging, welke zich in het loopende jaar voortzet. De oppervlakten met hennep, vlas en koolzaad beplant breidden zich aanmerkelijk uit. Aan de wolproductie kwam de uitbreiding van het aantal schapen ten goede, en de varkensstapel nam veel sterker toe dan in de laatste jaren het geval was geweest. Minder gunstig zijn de opbrengsten der graanoogsten, welke in 1934 en in 1935 kleiner waren dan in 1933. Ook nam de rundveestapel van 1934 op 1935 in omvang af, met 2 pCt. De boterproductie nam echter toe, en daar ook de invoer van boter met ruim 16 pCt. steeg, konden verschillende maatregelen, getroffen in verband met de schaarschte, opgeheven worden. Ten einde aan deze periodiek optredende schaarschte in verschillende deelen van het land tegemoet te komen is bepaald, dat van 1 Mei af bij ongelimiteerde productie de afzet beperkt wordt. Wat boven een bepaalde hoeveelheid wordt voortgebracht, zal worden opgeslagen als reserve voor tijden van schaarschte. Om de melkproductie op te voeren zijn uniforme voorschriften gegeven voor de opleiding tot beroepsmelker. ³⁾

De Belgische Regeering wijst op den gunstigen invloed voor den landbouw van verschillende maatregelen door haar getroffen in het belang van het economisch en financieel herstel van het land en van de vermindering der openbare lasten. ⁴⁾ De indices, samengesteld door den Belgischen Boerenbond, toonen aan, dat de inkomsten uit den landbouw het laatste jaar met \pm 40 pCt. stegen, terwijl de productiekosten met slechts 10 pCt. toenamen.

De steun in den vorm van premies toegekend aan de telers van tarwe, rogge en gerst werd voor den oogst van 1935 bepaald op 65 miljoen frs., tegen 85 miljoen het vorige jaar. ⁵⁾ In het belang van de binnenlandsche producenten is de invoer van boter en eieren opnieuw gecontingenteerd.

Wat den Deenschen landbouw betreft, wijst „Economisch-Statistische Berichten” ⁶⁾ op een belangrijken vooruitgang, dank zij de Regeeringsmaatregelen. Terwijl in het ernstigste depressiejaar 1931/32 met een verlies van 13 kr. per ha gewerkt werd, was het resultaat in 1934/35 een gemiddeld nettooverschot van 82 kr. per ha. Vooral de dierlijke producten stegen sterk in prijs.

Het wetsontwerp tot delging van de landbouwschulden, waarvan in de vorige Kroniek melding werd gemaakt, is in April door den Rijksdag aangenomen. De te verlenen voorschotten zullen aanvangende Januari 1942 met 2 pCt. per jaar afgelost moeten worden. De rente zal gedurende de eerste twee

¹⁾ Revue Internationale d'Agriculture, no. 3, 1936, e.a.

²⁾ Econ. Statist. Berichten, no. 1055, 18 Maart 1936, en persberichten.

³⁾ Handelsberichten, no. 18, 30 april 1936, en persberichten.

⁴⁾ Verslag van de Regeering aan de volksvertegenwoordiging in zake de uitvoering der Machtingwet van 30 Maart 1935.

⁵⁾ Handelsberichten no. 17, 23 April 1936.

⁶⁾ No. 1051, 19 Februari 1936.

jaren 1½ pCt., later — wisselend naar de conjunctuur — hoogstens 4½ pCt. bedragen.

Ondanks regelingen getroffen voor den afzet van varkens naar Engeland en Duitschland blijkt de varkensstapel nog te omvangrijk te zijn. Wekelijks moesten volgens berichten van Februari eenige duizenden varkens opgeslagen worden, waarbij als een gelukkige omstandigheid kon worden aangemerkt, dat de voorraden in de eerste maanden van het jaar vrij sterk verminderd waren. De uitvoer van boter naar Engeland en Duitschland geschiedt tegen prijzen, welke de productiekosten ruimschoots dekken.

Aangezien van den rijken suikerbietenoogst van verleden jaar nog ± 50 000 ton suiker beschikbaar zal zijn op het oogenblik, dat de nieuwe productie aan de markt komt, besloot de Regeering in overleg met de vertegenwoordigers der bietentelers over te gaan tot inkrimping van het bietenareaal met 10 pCt.

In het algemeen wordt in de situatie van den Franschen landbouw een aanmerkelijke verbetering geconstateerd. De tarweprijzen gingen sinds den herfst in stijgende lijn, doordat de Regeering den uitvoer van de overgenomen voorraden uit den oogst van 1934 sterk bevorderde, en naar verwachting de nieuwe oogst niet meer dan gemiddeld groot zal zijn. Ook de prijzen van haver en gerst stegen aanzienlijk, terwijl de boterprijs in December een hoogte bereikte, welke als een maximum beschouwd moest worden, in verband waarmee de invoer werd hervat. ⁷⁾

Ter aanvulling van een wet van 1935 tot uitstel van de verplichte aflossing der door de landbouwerdientkassen verstrekte leningen op langen en middelmatig langen termijn is op 26 Maart in het Staatsblad verschenen een wet, waarbij de mogelijkheid wordt opengesteld uitstel te verkrijgen voor aflossing van credieten op korten termijn. De Minister van Financiën is bevoegd, voor dit doel 800 miljoen frs. aan voorschotten te verstrekken aan de Nationale Landbouwerdientkas, welk bedrag niet vóór 31 December 1939 in de Staatskas behoeft terug te vloeien. Een tweede wet, eveneens van 26 Maart bepaalt, dat schuldenaren, die met tegenslag te kampen hebben, en die nog geen uitstel van de betaling hunner schulden voor den duur van minstens één jaar ontvingen, door den rechter kunnen worden gevrijwaard tegen alle maatregelen in zake executie. ⁸⁾

De Italiaansche Minister van Landbouw maakte in April melding van het besluit der Regeering om in het belang der autarkie 250 000 ha land in cultuur te brengen. Het betreft hier grond, welke slechts als grasland dienst deed, of braak lag, doordat de eigenaars de noodige middelen misten voor de bewerking. De nieuwe bouwgronden zullen hoofdzakelijk dienen voor de teelt van textielgewassen, met name hennep, vlas en katoen. Om de intensiviteit der cultuur op te voeren wordt het landbouwonderwijs sterk uitgebreid.

In de laatste maanden heeft de Regeering van Spanje voor het eerst ruime uitvoering gegeven aan de Wet op de onteigening van grootgrondbezit van 1931. ⁹⁾ In verschillende provincies zijn arbeiders aan eigen boerderijtjes, gereedschap en vee geholpen. Het eerst komen voor verdeling in aanmerking de latifundiën van eigenaars, die niet op het platteland wonen. Van Staatswege wordt schadeloosstelling verleend in den vorm van Staatsobligaties, welke 2 pCt. rente dragen.

De President van de Vereenigde Staten heeft einde Februari het wetsontwerp bekrachtigd tot behoud van de vruchtbaarheid van den bodem, de „Soil Conservation and Domestic Allotment Bill”, waarvan in de vorige Kroniek melding werd gemaakt. Terwijl de ongrondwettig verklaarde „Agricultural Adjustment Act” ten doel had het herstel van de vóór den oorlog geldende verhouding tusschen de prijzen van landbouw- en die van nijverheidsproducten, beoogt de nieuwe wet herstel van de verhouding, in de periode 1909—1914 bestaande, tusschen de gemiddelde koopkracht per hoofd der landbouwbevolking en der bevolking in andere bedrijfstakken. De Regeering tracht dit doel te bereiken door regelingen tot behoud en verhooging van de vruchtbaarheid van den bodem. Op voorwaarde, dat de boeren het land doelmatig gebruiken, zullen hun subsidies worden uitgekeerd tot een maximum van \$ 500 miljoen per jaar. (Voor 1936 is een bedrag van \$ 440 miljoen toegestaan). Het welslagen van het nieuwe program is afhankelijk van de mede-

⁷⁾ Handelsberichten, no. 9, 27 Februari 1936, en persberichten.

⁸⁾ Handelsberichten, no. 14, 2 April 1936.

⁹⁾ Zie Kroniek, 2e kwartaal 1931.

werking der landbouwers, daar niet tot het toepassen van een teeltregeling mag worden gedwongen. De Minister van Landbouw is gemachtigd tot den aankoop van bouwland, dat reeds geruimen tijd in cultuur is geweest, teneinde het uit de teelt te nemen of tegen redelijken prijs te verhuren voor weidegrond, ev. voor de teelt van een product, waaraan het land speciaal behoefte heeft. ¹⁰⁾ De Regeeringsvoorraden katoen zullen geleidelijk op de markt gebracht worden. Aangezien zich in den laatsten tijd een tekort aan sommige soorten katoen voordeed, wordt van dezen maatregel geen prijsdrukkende werking verwacht. ¹¹⁾

In de maand Februari j.l. kocht de Regeering van Brazilië opnieuw 98 000 balen koffie aan ter vernietiging; zij besloot haar aankoop met nog 4 miljoen balen uit te breiden, teneinde het huidige prijsniveau te handhaven. In totaal zullen zodoende sinds Juni 1931 ruim 40 miljoen balen ter waarde van f 600 miljoen, dat is meer dan de hoeveelheid door Brazilië in de laatste twee jaren geëxporteerd, aan de consumptie zijn onttrokken. ¹²⁾

¹⁰⁾ Washington Review, 9 Maart 1936; General no. 1169 of the Chamber of Commerce of the United States, 7 Maart 1936.

¹¹⁾ Legislative of the Chamber of Commerce of the United States, no. 39 en 41, resp. 7 en 21 Februari 1936; Washington Review, 10 Februari 1936.

¹²⁾ Economisch Weekblad voor Nederlandsch-Indië, no. 12, 20 Maart 1936, en persberichten.

HANDEL EN VERKEER.

Internationaal: wereldhandel naar waarde en gewicht lager dan in voorgaande kwartaal, doch nog boven eerste kwartaal 1935; sterke reductie Italiaansche handel door sancties; daling van vrachtprijzen; overeenkomst in zake vaart over den Atlantischen oceaan. **Duitschland:** uitvoersaldo geringer dan in vorig kwartaal; exportfonds verlengd; onvoldoende grondstoffeninvoer; wet goederenverkeer op langen afstand. **Engeland:** oprichting van instituut ter bevordering van export; herziening van de subsidies aan de wilde vaart. **Frankrijk:** invoersaldo belangrijk hooger dan in eerste kwartaal 1935; handelsverdragen met Roemenië en Brazilië. **België:** voortgaande contingenteering van invoer; haven van Antwerpen ondervindt concurrentie van Duitse Noordzeehavens. **Italië:** oprichting instituut ter controle van buitenlandschen handel en betalingsverkeer. **Vereenigde Staten:** gering invoersaldo ontstaan; instelling van vrijhaven voor New-York; tariefsverlaging reizigersvervoer op de spoorwegen.

Als gewoonlijk gaven de cijfers van den wereldhandel voor de eerste maanden van het nieuwe jaar een terugslag te zien in vergelijking met het voorafgaande kwartaal. Volgens het statistisch bulletin van den Volkenbond is de wereldexport (Italië niet medegerekend) teruggelopen van 3085 miljoen goud-dollar in het laatste kwartaal van 1935 tot 2766 miljoen goud-dollar in het eerste kwartaal van 1936; het cijfer ligt echter nog boven dat van het eerste kwartaal van het vorige jaar, toen het 2571 miljoen goud-dollar bedroeg. De wereldhandel naar de hoeveelheid vertoont een overeenkomstige beweging: het indexcijfer bedroeg 84,5 in het vierde kwartaal van 1935, 79,4 in het eerste kwartaal van 1936, tegen 77,1 in het eerste kwartaal van 1935.

De Volkenbond heeft in April een overzicht gepubliceerd van de ontwikkeling van den buitenlandschen handel van Italië, in verband met de genomen sanctiemaatregelen. De cijfers toonen, dat deze maatregelen zoowel op den invoer als op den uitvoer van dit land in December hun invloed begonnen te doen gelden, terwijl in de eerste maanden van 1936 een belangrijke inkrumping plaats vond. In November en December is de import van Italië uit de landen, welke niet aan de sancties deelnamen in sterke mate gestegen, doch in de daarop volgende maanden wederom op het peil van een jaar geleden teruggevallen. Men wijst er op, dat Italië (na aanvankelijk zijn behoeften in niet-sanctielanden te hebben gedekt) door de aantasting van zijn koopkracht later niet meer in staat is geweest in gelijke mate in deze landen te koop.

In overeenstemming met het verloop van den wereldhandel heeft ook de verbetering van de vrachtvaart sinds het najaar van 1935 geen verderen voortgang gevonden. Het vrachten-indexcijfer van de Economist, dat in October van genoemd jaar met 97,2 een hoogtepunt had bereikt, is sindsdien regelmatig terugelopen en kwam in Maart 1936 op 89,8 te staan. Op vrijwel alle routes was een terughoudendheid ten aanzien van de verscheppingen merkbaar, als gevolg waarvan de vrachtprijzen zijn gedaald. In het bijzonder vonden er weinig graanverscheppingen plaats, doch de bij overeenkomst vastgestelde minimum-vrachten hebben hier een belangrijke daling verhinderd. Begin April

werd het minimumtarief voor graanladingen van de St. Laurens en de Atlantische havens der Vereenigde Staten met 3 d. per quarter verhoogd, in de verwachting, dat de komende seizoensverscheppingen van tarwe grooter zullen zijn dan in de laatste jaren. Tegelijkertijd zijn voor het verkeer in Westelijke richting de tarieven voor steenkolen en cokes met 9 d. per ton verlaagd.

De leden der Noord-Atlantische Conferentie hebben in Februari eerst te Londen en daarna te Parijs besprekingen gehouden naar aanleiding van het besluit der Cunard White Star Line, het nieuwe schip „Queen Mary” als kajuitschip, dus tegen lage tarieven, te exploiteeren. Hiertegen werd geprotesteerd door de reederijen van andere landen; de Engelsche reederij dreigde met uittrekking. Er werd echter een oplossing van de moeilijkheden gevonden door alle schepen, welke tot dusver als eerste klas-schip hadden gevaren, in de kajuitklasse onder te brengen. Dit beteekende echter geen tariefsverlaging, aangezien de tarieven van alle lijnen met gemiddeld sh. 32 vanaf de Britsche havens werden verhoogd. Hiernaast werd overeenstemming bereikt omtrent de indeeling der schepen in 19 tariefklassen, naar grootte, snelheid, ouderdom, enz.

De gunstige ontwikkeling van den buitenlandschen handel van Duitschland in het jaar 1935 heeft zich in het eerste kwartaal van het nieuwe jaar niet verder voortgezet. De uitvoer bedroeg Mk. 1134 miljoen en de invoer Mk. 1052 miljoen, zoodat een uitvoersaldo is ontstaan van Mk. 82 miljoen tegen een uitvoersaldo van Mk. 149 miljoen in het voorgaande kwartaal. Vergelijken met het eerste kwartaal van 1935, toen de invoer Mk. 150 miljoen hooger was dan de uitvoer, beteekent het genoemde cijfer een verbetering. De invoer is tengevolge van de toegepaste contrôlemaatregelen tegenover het eerste kwartaal van 1935 met Mk. 65 miljoen verminderd. Daartegenover staat een stijging van den uitvoer met Mk. 167 miljoen.

Toch wordt in Duitschland het resultaat van de pogingen tot bevordering van den export als onvoldoende beschouwd. Bij de instelling van het exportfonds in 1935 had Dr. Schacht zich voorgesteld een bedrag van ten minste Mk. 1000 miljoen te verkrijgen door middel van een soort omzetsbelasting op de industrie en den landbouw. Hij kreeg echter slechts de beschikking over middelen, die naar schatting per jaar ongeveer Mk. 700 miljoen zouden opbrengen. Hieruit zijn sindsdien premies voor den uitvoer betaald en hoewel deze maatregel wel eenigen invloed schijnt gehad te hebben, kan er toch niet van een succes van het exportfonds gesproken worden. Bovendien leiden de heffingen tot prijsstijging met als gevolg een verhooging der productiekosten, waardoor weer een hoogere toeslag op den export noodig is om het prijsverschil met het buitenland te overbruggen. Toen er dan ook in April van dit jaar sprake van was, den duur van het fonds te verlengen, ondervond Dr. Schacht grooten tegenstand in industrieele kringen en is het hem slechts met hulp van de Regeering gelukt dezen te overwinnen. Generaal Goering is bij deze gelegenheid belast met het opper-toezicht op de grondstoffen- en monetaire politiek.

De geringe stijging van den export heeft het niet mogelijk gemaakt om het land in voldoende mate van de noodige grondstoffen te voorzien. In verband met de slechte deviezenpositie is er in Duitschland sinds eenigen tijd een streven merkbaar tot het produceeren van Ersatz-grondstoffen. Deze ontwikkeling hangt daarbij ten nauwste samen met de organisatie der z.g. „Wehrwirtschaft”, de instelling van het economisch leven op de behoeften van het land in geval van oorlog. In het bijzonder wordt thans veel aandacht besteed aan het produceeren van textielgoederen, welke evenwel duurder en bovendien slechter blijken te zijn dan die vervaardigd uit ingevoerde natuurwol en katoen.

Met 1 April is in werking getreden de wet voor het goederenverkeer op langen afstand, waarbij het geheele verkeer boven de 50 km werd geregeld. Men heeft getracht een aanpassing tot stand te brengen tusschen de tarieven van de spoorwegen en die van het autoverkeer, terwijl gestreefd werd naar een economische verdeling van het verkeer tusschen deze vervoermiddelen.

De invoer van Engeland bedroeg in het eerste kwartaal £ 200,3 miljoen tegen £ 178,4 miljoen in de overeenkomstige periode van 1935. Daartegenover is de uitvoer slechts in geringe mate gestegen, n.l. van £ 119,4 miljoen tot £ 121,9 miljoen, zoodat het invoersaldo op £ 78,4 miljoen kwam te staan, tegen £ 59,0 miljoen in het eerste kwartaal van 1935. Bij den uitvoer hebben de

sanctie-maatregelen en de onzekerheid van den internationalen toestand een remmenden invloed uitgeoefend. Veel aandacht wordt evenwel besteed aan de bevordering van den uitvoer, waarvan getuigt de oprichting van een instituut, dat zich zal bezighouden met het onderzoeken van de mogelijkheden op het gebied van den export en grootere samenwerking tusschen exporteurs zal trachten tot stand te brengen.

In verband met het spoedige afloopen van de Ottawa-overeenkomst heeft de Federation of British Industries een memorandum opgesteld inzake de werking van deze overeenkomst. Hierin werd allereerst vastgesteld, dat Engeland veel meer producten heeft afgenomen uit de verschillende deelen van het Britsche Rijk, dan laatstgenoemde aan Engelsche goederen hebben gekocht. Het aandeel dezer gebieden in den totalen invoer is opgelopen van 28,8 pCt. in 1931 tot 38 pCt. in de eerste negen maanden van 1935, terwijl omgekeerd hun aandeel in den uitvoer slechts is toegenomen van 41,4 pCt. in 1931 tot 41,8 pCt. in 1933, waarna een stijging tot 47,4 pCt. in de eerste negen maanden van 1935 intrad. Deze laatste stijging was echter niet zoozeer het gevolg van de Ottawa-overeenkomst als wel van de gestegen koopkracht der Dominions. Integendeel wordt opgemerkt, dat van handelspolitiek standpunt bezien, de Regeeringen van de Dominions en Britsch-Indië weinig hebben bijgedragen tot de stijging van den Engelschen uitvoer.

In het memorandum wordt aangedrongen op meerdere bescherming van de industrie tegen de concurrentie der Rijksdeelen door middel van invoerrechten of andere afwerende maatregelen. Ook wordt een oplossing gevraagd van het vraagstuk van den vleeschinvoer en wordt de wenschelijkheid bepleit van de vervanging der contingentceering door invoerrechten, waarbij de Rijksdeelen dan preferentie zouden genieten. Bij den vleeschinvoer is echter Argentinië sterk geïnteresseerd, met welk land reeds onderhandelingen zijn geopend om te geraken tot een nieuw handelsverdrag.

Ten aanzien van de wilde vaart werd een regeling getroffen, waarbij de subsidie werd herzien, die wordt betaald aan reeders, welke in 1936 meer dan een bepaald percentage van de scheepsruimte gebruiken. Het percentage, dat de reederijen ten hoogste mogen gebruiken, werd voor het eerste halfjaar 1936 vastgesteld op 90 pCt.

De buitenlandsche handel van Frankrijk is gedurende de laatste jaren sterk verminderd. Terwijl deze in 1929 in totaal frs. 108 milliard bedroeg, was het cijfer over 1931 teruggelopen tot frs. 75 milliard om in 1935 nog slechts frs. 36 milliard te bedragen. Over het eerste kwartaal van 1936 bedroeg de invoer frs. 6,0 milliard en de uitvoer frs. 3,7 milliard tegen resp. frs. 5,4 milliard en frs. 4,1 milliard in het overeenkomstige tijdvak van het vorige jaar. Hiermede is het invoersaldo gestegen van frs. 1,4 milliard tot frs. 2,4 milliard. De invoer was aanzienlijk hooger dan in het eerste kwartaal van 1935, maar de uitvoer blijkt de dalende lijn nog steeds voort te zetten. Er wordt echter op gewezen, dat de export belangrijk grooter zou zijn geweest, indien de handel met Italië, een der voornaamste afzetgebieden van Frankrijk, niet door de sancties was stopgezet.

Met een aantal landen werden handelsverdragen afgesloten. Zoo kwam in Februari een verdrag met Roemenië tot stand, waarbij o.a. hogere contingenten voor een aantal levensmiddelen werden verleend; genoemd land zal hierdoor de mogelijkheid krijgen op betere wijze dan voorheen de achterstallige handelsvorderingen te voldoen en de rente op in Parijs uitgegeven leeningen te betalen. Met Brazilië werd overeengekomen, voor den wederzijdschen invoer de minimum tarieven der douanerechten in toepassing te brengen; voor de Fransche producten zullen voorts in Brazilië dezelfde tariefsverlagingen gelden als reeds voor Amerikaanse importen van toepassing zijn.

In België hebben de maatregelen tot verruiming van den invoer, welke tegen het einde van het vorige jaar waren genomen, geen verderen voortgang gevonden. Integendeel, in de eerste maanden van 1936 is de contingentceering ingesteld voor den import van een aantal nieuwe artikelen. Ook werden maatregelen voorbereid om den invoer in België van koffie en bananen aan vergunning te onderwerpen en deze vergunning alleen toe te staan voor goederen, welke rechtstreeks worden ingevoerd uit het land van oorsprong. In verband hiermede heeft echter de Kamer van Koophandel te Antwerpen er op gewezen, dat dit een aanslag zou beteekenen op den doorvoerhandel van landen, welke voor den doorvoer van Antwerpen van beteekenis zijn. Dientengevolge zullen

van den te nemen maatregel represailles door het buitenland te wachten zijn, welke een slag kunnen toebrengen aan het transitoverkeer dat voor Antwerpen van zooveel belang geacht moet worden.

Ondanks de aanzienlijke verbetering van het havenverkeer van Antwerpen gaan er van vele zijden stemmen op die wijzen op de toenemende concurrentie van de Deutsche Noordzeehavens, welke door middel van de z.g. See-Ausnahmetarieven der spoorwegen veel verkeer aantrekken, dat vroeger over Antwerpen ging. Daarbij beperkt de deviezencontrôle voor Deutsche exporteurs in sterke mate het gebruik van buitenlandsche havens. Anderzijds heeft de Deutsche scheepvaart reeds een groot deel van het Antwerpsch havenverkeer veroverd. De tekorten van de havenexploitatie zijn de laatste vijf jaren op onrustbarende wijze gestegen, zoodat sterk wordt aangedrongen op het nemen van verdere overheidsmaatregelen.

In Italië werd in Februari een nieuw instituut opgericht, dat een volledige contrôle zal uitoefenen niet alleen over den buitenlandschen handel van het land, doch ook over het geheele geldverkeer. De invoerartikelen worden in twee categorieën verdeeld. Artikelen van de eerste categorie mogen alleen worden ingevoerd wanneer het hoogste landsbelang zulks eischt, die van de tweede categorie mogen slechts worden aangekocht, wanneer de verkooper voor een gelijke waarde Italiaansche goederen koopt. Deze bepalingen gelden voor alle landen; aangezien echter de sanctielanden sinds November 1935 niet in Italië koopen is de tweede maatregel voorloopig alleen van belang voor die landen, welke zich niet bij de sancties hebben aangesloten.

De invoer van de Vereenigde Staten vertoont in het afgelopen kwartaal een sterkere stijging tegenover de overeenkomstige periode van het vorige jaar dan de uitvoer. Het cijfer van den invoer bedroeg \$ 580 miljoen tegen \$ 496 miljoen in het eerste kwartaal van 1935, terwijl de cijfers voor den uitvoer resp. waren \$ 575 miljoen en \$ 524 miljoen. Hierdoor is het uitvoeroverschot veranderd in een gering invoersaldo.

De Regeering heeft met betrekking tot het handelsverkeer verklaard, dat gestreefd wordt naar verlaging der douanerechten en een doelmatige uitwisseling van grondstoffen. Door het afsluiten van handelsverdragen wordt getracht te bereiken, dat industrielanden die arm zijn aan grondstoffen in staat worden gesteld hun afgewerkte producten uit te voeren en grondstoffen te koopen. Het schijnt echter dat in afwachting van de verkiezingen niet getracht zal worden nieuwe verdragen af te sluiten met landen, waarmede nog geen onderhandelingen gaande zijn. In verband met den langen duur der besprekingen met Frankrijk over een handelsverdrag naar het voorbeeld der reeds tot stand gekomen overeenkomsten, is de termijn, binnen welke dit land tot het afsluiten van een verdrag kon komen en tevens meestbegunstiging zou genieten, verlengd tot 15 Mei 1936.

Einde Januari verleende de Regeering haar goedkeuring voor de inrichting van een vrijhaven voor New-York. Goederen uit het buitenland zullen in deze vrijhaven zonder betaling van invoerrecht kunnen worden opgeslagen, mits zij daarna wederom naar het buitenland worden verscheept. De steden San Francisco en Mobile hebben eveneens tot de Regeering het verzoek gericht om vrijhavengebieden te mogen instellen.

Den laatsten tijd bestaat er bij de Amerikaansche spoorwegen een sterke tendens tot aanpassing van het bedrijf aan de omstandigheden, welke zijn ingetreden door de concurrentie van het autoverkeer. Het materieel wordt meer en meer gemoderniseerd om aan de grootst mogelijke eischen van comfort te voldoen. Voorts werden reeds door een aantal maatschappijen vrijwillig tariefsverlagingen toegepast. Aangezien echter de Interstate Commerce Commission van oordeel was, dat de tarieven voor het reizigersvervoer in de meeste staten nog te hoog waren, werd het tarief van 3,6 \$cts. per mijl verlaagd tot 2 \$cts. voor het reizen in gewone wagons en tot 3 \$cts. voor Pullman-wagons. Deze tarieven worden met ingang van 2 Juni 1936 van kracht en gelden voor alle maatschappijen, behalve voor enkele in het Westen van het land.

PRIJZEN. KOSTEN VAN LEVENSONDERHOUD.

Zwakkere stijging der groothandelsprijzen, met verschillen van land tot land.

Over het verloop van de indexcijfers van groothandelsprijzen en kosten

van levensonderhoud in de vier voornaamste landen licht wederom onderstaande tabel in.

Indexcijfers, 1935/1936.

Landen.	Tijdvak.	Algemeen indexcijfer groot- handelsprijzen.	Landbouw- artikelen.	Voedingsmiddelen.	Industriele artikelen.	Industriele grondstoffen.	Industriele halfabrikaten.	Industriele eindproducten.	Kosten van levensonderhoud.
Duitsland, 1913 = 100 (Kosten v. lev. 1913/14 = 100)	Nov. '35	103,1	104,7	—	—	92,8	—	119,3	122,9
	Dec. '35	103,4	105,0	—	—	93,2	—	119,4	123,4
	Jan. '36	103,6	105,2	—	—	93,4	—	119,7	124,3
	Febr. '36	103,6	104,8	—	—	93,7	—	119,9	124,3
	Mrt. '36	103,6	104,5	—	—	93,8	—	120,1	124,2
	April '36	103,7	105,0	—	—	93,5	—	120,3	121,3
Frankrijk, 1913 = 100 (Kosten v. lev. 1914 = 100)	Nov. '35	348	338	367	—	—	—	—	478 (tek. w.)
	Dec. '35	354	350	356	—	—	—	—	—
	Jan. '36	359	364	355	—	—	—	—	—
	Febr. '36	372	391	356	—	—	—	—	486
	Mrt. '36	376	396	358	—	—	—	—	—
	April '36	371	335	359	—	—	—	—	—
Groot-Britannië, 1930 = 100. (Kosten v. lev. Dec. 1924 = 100)	Nov. '35	91,2	—	88,1	92,8	94,6	89,7	96,1	84,0
	Dec. '35	91,4	—	88,5	92,9	93,8	90,0	96,2	84,0
	Jan. '36	91,8	—	88,8	93,3	95,4	89,9	96,0	84,0
	Febr. '36	91,7	—	87,9	93,6	96,3	90,1	96,1	83,5
	Mrt. '36	91,7	—	87,2	94,0	96,9	90,6	96,5	82,5
	April '36	91,9	—	87,2	94,3	97,3	91,1	96,6	82,5
Vereen. Staten, 1926 = 100 (Kosten v. lev. 1923 = 100)	Oct. '35	80,5	78,2	85,0	—	77,1	76,3	82,7	83,9
	Nov. '35	80,6	77,5	85,1	—	77,2	76,2	82,7	84,3
	Dec. '35	80,9	78,3	85,7	—	77,7	75,2	83,1	84,8
	Jan. '36	80,6	78,2	83,5	—	78,1	74,8	82,4	84,8
	Febr. '36	80,6	79,5	83,3	—	78,1	74,6	82,2	84,4
	Mrt. '36	79,6	76,5	80,1	—	77,4	74,4	81,3	84,1

1) Bewerkte goederen.

In het algemeen kan men zeggen dat de neiging tot stijgen zich verzwakt heeft gemanifesteerd, en dat overigens het beeld van land tot land uiteenloopt. In Duitsland vertoonden in de afgelopen maanden de prijzen der industriële eindproducten de meeste stijging; in Frankrijk de voedingsmiddelen (afgezien van een kleine reactie van Maart op April), in Engeland en Amerika de grondstoffen. De weifeling die hier en daar optreedt, hangt wellicht samen met de politieke onzekerheden, en voorts met het feit, dat de oogstuitkomsten niet alle in dezelfde richting wijzen. In Duitsland werd de strijd van de regeering tegen prijsstijging nog voortgezet en zoo kwamen o.m. nog verordeningen tot stand tegen prijsstijgingen als gevolg van de hogere spoorwegvrachten en het ingeperkte verkeer met Oostpruisen.

Wat de afzonderlijke stapelartikelen aangaat, kan allereerst worden gemeld, dat de tarwevoorraden thans zoo klein zijn als na de crisis niet weer is voorgekomen. De voor uitvoer beschikbare voorraden zijn de kleinste sedert het oogstjaar 1926/1927. Vooral in de Vereenigde Staten en Argentinië zijn deze voorraden zeer gering. De voor het loopende oogstjaar gerapporteerde productie is nog even lager dan het gemiddelde van 1923/1927, aanmerkelijk lager dan het gemiddelde der jaren daarna en ongeveer gelijk aan de productie in het vorige oogstjaar. De prijzen van La Plata waren dan ook in Rotterdam, ondanks een daling na den top in Januari, aanmerkelijk boven die van verleden jaar gelegen. Manitoba noteerde echter eenigszins lager dan een jaar tevoren.

De maïsproductie is weer aanmerkelijk gestegen vergeleken bij het abnormale vorige jaar. Dat betreft echter in hoofdzaak de Vereenigde Staten. In het voornaamste uitvoerland, Argentinië, is de oogst geringer en zijn daarom de prijzen wat aangetrokken.

De suiker voorraden zijn lager dan het vorig jaar, doch de verkoopen van Java waren lager en de prijs in verband daarmee eveneens.

Het restrictiepercentage voor de thee bleef, zooals men weet, 17½ pCt. voor de jaren 1935/1936 en 1936/1937, hetgeen met een interne restrictie voor Ned.-Indië correspondeert van niet minder dan 41,46 resp. 43,65 pCt. De prijzen dalen langzaam na de hausse van October j.l.

De koffie prijzen vertoonden niet veel verandering; terwijl de voorraden weer zijn gestegen. Men overweegt nieuwe vernietiging.

De rubberprijzen zijn sterk gestegen; in verband daarmee is het restrictiepercentage van 40 pCt. voor het eerste halfjaar 1936 gebracht op 35 pCt. voor het tweede halfjaar. Het uitvoerrecht, dat op 1 Januari j.l. in werking is getreden heeft een sterk wisselende hoogte gehad en is in Mei van f 35,— per 100 kg droog op f 33,— per 100 kg droog teruggebracht.

De katoenprijzen vertoonden weinig wijziging. De voorraden zijn weer wat gestegen en in verband met de opheffing van de A. A. A. is de uitzaai met ongeveer 12 pCt. vergroot. De wolprijzen zijn thans hoger dan verleden jaar.

Betreffende de metalen kan worden vermeld dat lood en zink een hooger prijs doen dan in 1935, doch dat aan de stijging voorloopig een einde gekomen is. De koperprijzen vertoonen daarentegen een krachtig opwaartsche richting, terwijl de tinprijzen eenigszins afbrokkelden.

FINANCIËWEZEN.

Internationaal: in bijna alle landen een stijging der staatsuitgaven, welke storend werkt op de monetaire verhoudingen; behalve de Fransche bleven de overige goudvaluta's stabiel. Duitschland: ondanks nog steeds slechte deviezenpositie zal niet tot devaluatie worden overgegaan; verlenging Stillhalte-overeenkomst en nationalisatie van reismarken; stijging der credietverleening door banken in verband met verbetering van binnenlandsche conjunctuur. Engeland: toenemende verruiming van kapitaalmarkt als gevolg van kapitaaltoevloeiing; instelling commissie van advies inzake credietverleening aan het buitenland; £ 21 miljoen tekort op begroting door verhoogde defensie-uitgaven. Frankrijk: monetaire onrust en kapitaalafvloeiing, moeilijke positie van de schatkist; leening van £ 40 miljoen door Engelsch bankconsortium; verhooging „plafond” voor schatkistmissies; **disconto-verhoging** van 3½ tot 5 pCt. België: percentage der devaluatie definitief op 28 vastgesteld, afschaffing egalisatiefonds; conversie van buitenlandsche leeningen. Italië: sterke daling goudvoorraad; reorganisatie bankwezen. Polen: instelling deviezencontrole. Spanje: maatregelen inzake in- en uitvoer van betalingsmiddelen. Vereenigde Staten: uitkeering van bonus aan oud-strijders; begrotingstekort van bijna \$ 6 milliard; President stelt belasting op onverdeelde winsten voor; verhoging surplus voor leeningen op fondsen.

De voorwaarden voor de stabiliteit der internationale monetaire verhoudingen, welke voor het herstel van den wereldhandel noodzakelijk is, zijn gedurende de eerste maanden van het jaar 1936 niet gunstiger geworden. Integendeel, er hebben zich weder factoren voorgedaan, welke de bestaande verhoudingen dreigden te verstoren en daarbij opnieuw een abnormale kapitaalverschuiving veroorzaakten. Hoewel in technisch opzicht de economische verbetering in een aantal landen vooruitzichten op monetaire stabiliteit biedt, zijn het den laatsten tijd vooral de politieke verhoudingen, welke een remmenden invloed hebben gehad. In bijna alle landen stijgen de staatsuitgaven, die of tot belastingverhoogingen leiden, of, als ze door leeningen worden gedekt, de schuldenlast verhoogen, welke in de toekomst een druk moet oefenen en de geld- en kapitaalmarkt ongunstig kan beïnvloeden.

Het zijn de moeilijkheden, welke men in Frankrijk heeft ondervonden bij het verkrijgen van middelen ter bestrijding van de staatsuitgaven, die gedurende eenigen tijd het vertrouwen in het betaalmiddel van dit land hebben geschokt. De geruststellende verklaringen der bestaande en der toekomstige Regeering, alsmede van den formateur van het nieuwe kabinet en ook het optreden der Engelsche instanties hebben hier een rustiger atmosfeer geschapen. Er heeft echter een aanzienlijke kapitaalafvloeiing uit Frankrijk plaats gevonden, welke naar het schijnt ditmaal in hoofdzaak naar Engeland was gericht, in tegenstelling met de verplaatsing van kapitaal in den loop van 1935, toen de stroom uit Europa voor het grootste deel zijn weg vond naar de Vereenigde Staten. Er schijnt voorloopig een einde te zijn gekomen aan de sterke koopbeweging voor Amerikaanse aandelen; de vrees voor inflatie heeft de kapitaaltoevloeiing geremd.

In dit verband zij er op gewezen, dat het de internationale samenwerking is geweest, welke een ernstiger verstoring van de valuta-verhoudingen heeft voorkomen: het Engelsche egalisatie-fonds heeft regelmatig steun verleend aan den koers van den Franschen franc. Het wantrouwen tegen den franc heeft zich ditmaal niet medegedeeld aan de andere landen van het goudblok en er heeft in Zwitserland en Nederland dan ook vrijwel geen kapitaalafvloeiing plaats gevonden.

In Duitschland hebben zich nog geen teekenen voorgedaan welke wijzen op een vermindering van de contrôle, waaraan vrijwel het geheele betalingsverkeer met het buitenland is onderworpen. Een opkomende strooming ten gunste van devaluatie van de Rijksmark, waarmede dan een afbouw der deviezenmaatregelen gepaard zou kunnen gaan, ondervond sterken tegenstand bij de Regeering; Dr. Schacht verklaarde dat in geen geval tot devaluatie zal worden overgegaan. Toch blijkt wel, dat de deviezenpositie van het Deutsche Rijk, ondanks de maatregelen tot beperking van den invoer en bevordering van den uitvoer, zwak blijft. De pogingen tot het verkrijgen van leeningen in het buitenland hebben geen succes opgeleverd.

Intusschen werden wederom een aantal nieuwe bepalingen vastgesteld ter aanvulling van de bestaande deviezenverordeningen. O.a. is de mogelijkheid geschapen om voor ondersteuning, schenkingen e.d. te gebruiken de z.g. conversie-marken, welke in den vorm van scrips zijn voortgekomen uit de transfer van rente naar het buitenland. Te dien einde kunnen deze scrips, waarvan volgens den maandstaat van de Konversionskasse einde Februari 1936 een bedrag van Mk. 24 millioen in omloop was, naar de Rijksbank worden gezonden, welke daarop 30 pCt. in contanten aan de begunstigten uitbetaalt.

De Stillhalte-overeenkomst werd wederom met een jaar verlengd tot einde Februari 1937. Hierbij werd vastgesteld, dat het totaal der gebruikte credieten is teruggelopen van Mk. 1,7 milliard aan het begin van 1935 tot Mk. 1,4 milliard aan het einde van dit jaar. Van Deutsche zijde is een gedeelte der „open” credietaccomodatie bij Engelsche banken voor wisseltrekking weer in gebruik genomen, waartegenover staat dat door de overige betrokken landen, vooral door Zwitserland, veel Stillhalte-credieten zijn geliquideerd. Bij de in Februari gehouden internationale besprekingen werd overeenstemming bereikt omtrent de te creëeren reismarken, welke ontstaan uit rekeningen van registermarken en alleen voor reisdoeleinden gebruikt kunnen worden. Op aandrang van Amerika werden deze reismarken genationaliseerd, d.w.z. overdracht van tegoed op reismarkrekeningen zal in het vervolg niet meer naar andere landen kunnen plaats vinden. Hiermede hoopt Amerika een koersstijging van deze soort marken te bereiken. Ter bevordering van het gebruik van reismarken werd een bijzondere reismarkcommissie gevormd, die propaganda zal maken voor het reizen in Duitschland.

De vele deviezenverordeningen hebben in Duitschland een aanmerkelijke verzwareing van de administratieve werkzaamheden der particuliere banken met zich mede gebracht. Uit de jaarverslagen der groote banken blijkt echter, dat deze verhooging van kosten ruimschoots is goedgeemaakt door een stijging der winst als gevolg van de verbetering der binnenlandsche conjunctuur. Het totale bedrag der verleende credieten is in vergelijking met dat over 1934 aanmerkelijk gestegen. Ook hebben de banken de werkverschaffing gesteund door het aankopen van belangrijke bedragen aan werkverschaffingswissels en schatkistbiljetten, terwijl zij door het verwerven van vaste rentedragende fondsen hebben bijgedragen tot de verbetering van de binnenlandsche kapitaalmarkt.

Ook in Engeland is de opleving van de economische bedrijvigheid gepaard gegaan met een stijging der cijfers van de door de banken verleende credieten. De kapitaalmarkt vertoonde een toenemende verruiming, mede tengevolge van de kapitaaltoevloeiing uit Frankrijk, waardoor de goudvoorraad van het egalisatiefonds en ook die van de Bank van Engeland is vermeerderd.

In verband met de van vele zijden geuite wensch om de positie van Londen als internationale kapitaalmarkt te versterken, heeft de Regeering begin April een commissie van advies ingesteld inzake het verlenen van credieten aan het buitenland. Deze commissie zal hebben na te gaan, welk bedrag Engeland op langen termijn zonder schade als leening aan het buitenland kan verstrekken. Hierbij dient speciaal gelet te worden op de deviezenpositie en den druk waaraan het Pond eventueel kan worden blootgesteld, terwijl ook het ruim houden van de binnenlandsche kapitaalmarkt in het oog moet worden gehouden.

Ondanks de gunstige ontwikkeling der Rijksmiddelen vertoont de nieuwe begrooting een tekort van £ 21 millioen, dat hoofdzakelijk het gevolg is van de verhoogde defensie-uitgaven. De Regeering stelt ter dekking van dit tekort voor een verhooging der inkomstenbelasting van 22½ pCt. op 23¾ pCt. voor

het standaardtarief, alsmede een verhooging van enkele invoerrechten, o.a. van dat op thee met 2 d. per pond.

In Frankrijk ging het aftreden van het Ministerie-Laval in Januari gepaard met een nieuwe ongerustheid omtrent de toekomst van den franc. Dit duurde echter slechts korten tijd, aangezien men met het optreden van het kabinet-Sarraut de stabiliteit van den franc voorshands verzekerd achtte; een gedeelte van het afgevoelde kapitaal keerde spoedig weder naar Frankrijk terug. De Bank van Frankrijk heeft gedurende deze periode het disconto niet verhoogd en kon dit begin Februari zelfs verder terugbrengen van 4 op $3\frac{1}{2}$ pCt.

Toch bleef de grondoorzaak van de onzekerheid bestaan n.l. de moeilijke positie van de Fransche schatkist. Hoewel de opbrengst der belastingen slechts weinig beneden de raming bleef, gingen de behoeften van de schatkist sedert eenigen tijd de leeningsmogelijkheden verre te boven, hetgeen in hoofdzaak het gevolg was van de steunmaatregelen, de voorschotten aan de P.T.T., het spoorwegtekort enz. Daar uit het verloop van de overheidsemmissies van den laatsten tijd gebleken was, dat een staatsleening op de binnenlandsche kapitaalmarkt niet kon worden geplaatst, heeft de Regeering getracht in het buitenland te leenen. Midden Februari werd te Londen met een bankconsortium een leening van £ 40 miljoen met een rente van 3 pCt. en een looptijd van 9 maanden gesloten. Om schommelingen op de deviezenmarkt als gevolg van den transfer van dit bedrag te voorkomen, werd bepaald dat het te Londen te storten bedrag zou worden overgenomen door de Bank van Frankrijk, welke dan de tegenwaarde van dit pondentegoed ter beschikking van de Fransche schatkist zou stellen.

De door dit crediet verkregen gelden waren echter door de loopende behoefte van de schatkist reeds spoedig uitgeput, zoodat de Regeering zich tegen het einde van de maand Maart genoodzaakt zag machtiging te vragen tot verhooging van het „plafond” voor de uitgifte van schatkistpapier met ongeveer frs. 6 milliard tot frs. 21 milliard. Deze maatregel en ook het feit, dat de wisselportefeuille van de circulatiebank hoofdzakelijk door discontoeering van schatkistpapier was opgelopen tot ruim frs. 12 milliard tegen ongeveer frs. 5 milliard een jaar tevoren, deden eind Maart de kapitaalvlucht in sterke mate toenemen. De tendens werd versterkt door de monetaire onzekerheid in verband met den uitslag der nieuwe verkiezingen.

Ondanks het regelmatig ingrijpen van het Engelsche egalisatiefonds kwam er een sterke druk op den franc tot uiting. De Bank van Frankrijk verhoogde einde Maart het disconto van $3\frac{1}{2}$ tot 5 pCt., maar ondanks deze maatregel bleef de afvloeiing van kapitaal aanhouden. Door afgifte van goud liep de voorraad van dit metaal van frs. 65,6 milliard op 27 Maart tot frs. 61,9 milliard op 24 April terug. Hiermede gepaard ging een gevoelige koersdaling van de Fransche Staatsfondsen. Nadat echter het disconto begin Mei andermaal was verhoogd tot 6 pCt. en de toekomstige kabinetsformateur Léon Blum had verklaard dat hij niet van plan was tot devaluatie over te gaan, vond eenige ontspanning op de wissel- en effectenmarkt plaats.

De Belgische Regeering heeft einde Maart het percentage der devaluatie van den Belgischen franc definitief bepaald op 28, welk percentage reeds in Maart 1935 voorloopig op deze hoogte was vastgelegd. Ten aanzien van de herschatting van den goudvoorraad had echter een percentage van 75 tot grondslag gediend, hetwelk thans op 72 werd bepaald. Ook de aan de Nationale Bank toebehoorende deviezenvoorraad werd op deze basis herschat en de hieruit voortvloeiende actiefvermeerdering in 's Rijks schatkist gestort. Tegelijkertijd werd het in 1935 uit de devaluatiewinst geschapen egalisatiefonds afgeschaft en het resterende bedrag tezamen met het overblijvende bedrag van de opbrengst der devaluatie ter beschikking gesteld van den dienst voor economisch herstel, welke dienst deze som gebruikt voor het verlenen van voorschotten voor de uitvoering van werken.

In aansluiting op reeds genomen maatregelen tot verlaging van de rente op binnenlandsche leeningen, werd in Februari een conversie doorgevoerd van de buitenlandsche leeningen. Van de 7 pCt. Stabilisatie-leening van 1926 werden voor het restant der Engelsch-Nederlandsche en voor de Zweedsche tranche conversie-leeningen uitgegeven, terwijl de Amerikaansche en Zwitserse tranches contant werden uitbetaald.

De deviezenmoeilijkheden van Italië zijn nog steeds toegenomen. De aankoop van grondstoffen in het buitenland in verband met den oorlog in Afrika heeft een groote behoefte aan buitenlandsche betalingsmiddelen veroorzaakt, terwijl aan de andere zijde de beperking van den Italiaanschen uitvoer naar de z.g. sanctielanden de mogelijkheid tot het verkrijgen van deviezen heeft verminderd. De invoer moest voor een groot deel met goud betaald worden, waardoor de goudvoorraad van de circulatiebank, welke in October 1935 nog ongeveer 4 milliard lire bedroeg, naar schatting met meer dan de helft is verminderd. In verband met deze moeilijkheden is het Nationaal Instituut voor den handel in buitenlandsche wissels gereorganiseerd en zijn bevoegdheid uitgebreid. Het zal onder het toezicht staan van de schatkist en in het vervolg het geheele betalingsverkeer met het buitenland kunnen controleeren en tevens bevorderen.

Bovendien kwam een reorganisatie van het Italiaansche bankwezen tot stand, waarbij een nieuwe Bank van Italië werd gevormd, welke uitsluitend als circulatiebank zal optreden. Zij zal voorschotten kunnen verleen tegen onderpand van door den Staat uitgegeven of gegarandeerde schuldbekentnissen aan banken, bedrijven en particulieren. De gewone bankzaken zullen in de toekomst worden verricht door daartoe aangewezen en gemachtigde bankinstellingen, terwijl het toezicht op het bankwezen zal worden gehouden door een controleerend lichaam dat onder leiding staat van een commissie van ministers.

Ook in een aantal andere Europeesche landen zijn de deviezenmoeilijkheden in een zoodanig stadium gekomen, dat controleerende maatregelen moesten worden genomen. In Polen werd in April de handel in buitenlandsche betalingsmiddelen gecentraliseerd bij de circulatiebank en eenige daartoe aangewezen banken, terwijl een commissie werd benoemd, welke de transacties met het buitenland zal moeten goedkeuren. Spanje kreeg naast de toenemende deviezenschaarschte te kampen met kapitaalvlucht, waardoor de Peseta in den vrijen handel met 20 pCt. in koers is gedaald. Men heeft in dit land de uitvoer van bankpapier en buitenlandsche betalingsmiddelen in sterke mate beperkt, terwijl het aan exporteurs verboden is uit het buitenland toegezonden Spaansche bankbiljetten in betaling aan te nemen.

In de Vereenigde Staten heeft eenigen tijd onzekerheid geheerscht ten aanzien van de stabiliteit van den dollar. Voor een groot deel heeft hiertoe meegewerkt de vrees voor inflatie als gevolg van de voortgaande overheidsuitkeeringen. Het wetsontwerp inzake de uitkeering van een bonus aan de oudstrijders is in Januari definitief tot wet geworden. Hiermede gaat een bedrag van meer dan \$ 2 milliard gepaard en hoewel bepaald is, dat dit niet contant, doch in den vorm van obligaties zal worden uitbetaald, zal toch de mogelijkheid tot het disconteerren van deze obligaties bij de postkantoren een druk op de openbare financiën blijven uitoefenen. Voorts blijven de steunuitgaven voor werkloosheid groote bedragen vorderen, evenals de credieten tot verbetering van het bedrijfsleven; de President heeft in Maart weer machtiging gevraagd voor verdere steunuitgaven ten bedrage van \$ 1500 miljoen. Aan de andere zijde heeft de opheffing van de processing-tax de inkomsten uit de belastingen verminderd. De opleving van het bedrijfsleven evenwel heeft een verhoogde opbrengst van een aantal belastingen tengevolge gehad. Zoo heeft de inkomstenbelasting tusschen 1 Januari en 16 Maart 1936 \$ 361 miljoen opgebracht tegen slechts \$ 248 miljoen in het overeenkomstige tijdvak van 1935. Men verwacht echter voor het einde Juni afloopende fiscale jaar als gevolg van de genoemde omstandigheden een tekort op de begrooting van bijna \$ 6 milliard.

De Amerikaansche Regeering schijnt vastbesloten om de dekking van verdere tekorten niet meer door middel van leeningen te doen plaats hebben, doch een gezonde basis te zoeken voor de financiering der Staatsuitgaven. De President heeft hiermede een begin gemaakt door de indiening in Maart van een voorstel tot het heffen van een belasting van $33\frac{1}{3}$ pCt. op niet verdeelde winsten van ondernemingen terwijl tegelijkertijd vrijwel alle bestaande belastingen op vennootschappen alsmede de normale belasting van het individueele inkomen uit uitkeeringen daarvan zouden worden afgeschaft. Deze voorstellen zijn einde April door het Huis van Afgevaardigden aangenomen, doch de financieele Commissie van den Senaat kon zich daarmede niet vereenigen, als gevolg waarvan belangrijke wijzigingen in het ontwerp

zijn gebracht. Naast deze voorstellen wordt een belasting overwogen op dividenden, uitgekeerd aan buitenlandsche houders van aandeelen.

Tegen het einde van April heeft een reactie plaats gevonden op de stijging der koersen van aandeelen. Deze reactie vond zijn oorzaak in het groeiende wantrouwen ten opzichte van de Staatsfinanciën en in vrees voor inflatie, alsmede in de nieuwe belastingvoorstellen, terwijl tevens werd overwogen dat de verbetering van het bedrijfsleven reeds ruimschoots in de aandeelenkoersen was verdisconteerd. Ook heeft hierbij waarschijnlijk een rol gespeeld de verhooging van het minimum surplus voor makelaarsleeningen op fondsenonderpand van 45 op 55 pCt., welke verhooging met 1 Mei in werking is getreden. De bedoeling hiervan is waarschijnlijk geweest om een buitensporige koersstijging van aandeelen te remmen, hoewel moet worden opgemerkt dat de vermeerdering van het bedrag der makelaarsleeningen welke sinds October 1935 heeft plaats gevonden, niet in evenredigheid was met de stijging der aandeelenkoersen.

ARBEIDSTOESTANDEN. SOCIALE ZORG.

Werkloosheid en werkloosheidsverzekering. Arbeidsbemiddeling. Werkverschaffing en steunverlening. Binnen- en buitenlandsche trek. Vakopleiding en leerlingwezen. Internationaal: Beschouwingen over werkloosheid in het rapport van den Directeur van het Internationaal Arbeidsbureau. De verkorting van den arbeidsduur op de Internationale Arbeidsconferentie. België: Het resultaat der Regeeringsmaatregelen tot verruiming van crediet- en werkgelegenheid. Openbare werken, bijslag op het loon, werkkampen voor jongeren. Duitschland: Rapport over de financiering en de betekenis der verschillende Regeeringsmaatregelen tot verruiming van de werkgelegenheid. Toevoer van nieuwe werkkrachten naar het landbouwbedrijf. Nieuwe regelingen voor productieve werkloozenzorg en voor het afnemen van vakexamens. Groot-Britannië: Werkloosheidsverzekering voor landarbeiders. Premieverlaging voor de werkloosheidsverzekering. Rapport over verhooging van de salarisgrens, voor niet-handarbeiders gesteld voor opneming in de werkloosheidsverzekering. Vereenigde Staten: Nieuwe credieten tot verruiming van de werkgelegenheid en tewerkstelling van werkloozen. Onderzoek naar de technologische werkloosheid. Normen voor vakopleiding in ondernemingen.

In zijn jaarverslag wijdt de Directeur van het Internationaal Arbeidsbureau een afzonderlijk hoofdstuk aan de werkloosheid en haar bestrijding. Hij merkt daarin o.m. op, dat steeds meer de opvatting veld wint, dat een zoo hoog mogelijk levenspeil voor een zoo groot mogelijk deel der bevolking de onontbeerlijke voorwaarde is tot verzekering ook van een levendigen gang in het economisch leven. Geregeld neemt het aantal landen nog toe, waar gegrepen wordt naar nieuwe middelen om deze opvatting, althans tot op zekere hoogte, tot verwerkelijking te brengen. Tot de veelvuldigst toegepaste en dan ook meest voor de hand liggende pogingen in deze richting behooren die, welke beoogen arbeidsgelegenheid en daardoor hoogere inkomsten te verschaffen aan hen, die in de crisisjaren buiten werk raakten, alsmede maatregelen tot het scheppen van nieuwe of het verbeteren van bestaande steunregelingen. Enorme bedragen zijn hieraan reeds ten koste gelegd.

Een der beste middelen tot onmiddellijke verbetering van den toestand — aldus het rapport — bleek de uitvoering van openbare werken op ruime schaal te zijn. Landen, die een weloverwogen program van dien aard tot uitvoering brachten, slaagden er niet alleen in, hun aantal werkloozen aanzienlijk te doen terugloopen, doch tevens om belangrijke werken van blijvende betekenis aan hun nationaal bezit toe te voegen, welke anders wellicht achterwege zouden zijn gebleven.

Toch is het, langs de tot dusver gevolgde wegen, nog vrijwel nergens mogelijk gebleken, de werkgelegenheid zoodanig op te voeren, dat alle, in den crisistijd uit het bedrijfsleven uitgeschakelde, werkkrachten daarin opnieuw een plaats vonden, terwijl bovendien de stroom van nieuwe werkkrachten werd opgevangen en de invloed van de steeds sneller voortschrijdende mechanisatie en rationalisatie werd genaturaliseerd. Andere, verdergaande maatregelen zijn hiertoe noodig, tot aanwending waarvan nog slechts hier en daar een poging wordt gedaan.

Tot verdere inperking der werkloosheid acht men in breede kringen nog steeds een algemeene verkorting van den arbeidsduur noodzakelijk. Een groot deel van de op 4 Juni te openen 20e zitting van de Internationale Arbeidsconferentie zal dan ook weer gewijd zijn aan het vraagstuk van de toepassing van het beginsel der 40-urige werkweek in een aantal bedrijven, welke geacht worden

door hun omvang of straffe organisatie het eerst daarvoor in aanmerking te kunnen komen (voor nadere mededeelingen omtrent dit onderwerp moge verwezen worden naar de rubriek „Arbeidersbescherming” in deze kroniek). Het aantal landen, waarin de werktijd werd verkort, neemt steeds toe. In dit verband zijn ditmaal Tsjecho-Slowakije (in enkele belangrijke bedrijfstakken 40-urenweek), Spanje (werkweek van 44 uur) en Nieuw-Zeeland (40 uur bij Overheidsbedrijven en -diensten) te noemen. Bovendien is tot onderzoek van de mogelijkheid tot invoering van de 40-urenweek thans ook in Australië en Noorwegen besloten. Daarentegen werd in Zweden een Regeeringsvoorstel tot bekrachtiging van de in 1935 aanvaarde internationale beginselconventie tot invoering van de 40-urenweek door den Rijksdag verworpen, terwijl in de Vereenigde Staten, zooals bekend, aan de toepassing van de kortere werkweek, welke in de N.I.R.A. was vastgelegd, door de uitspraak van het Opperste Gerechtshof in Mei van het vorige jaar, de wettelijke grondslag is ontnomen.

De door de Belgische Regeering gedurende het laatste jaar getroffen maatregelen hadden vooral verruiming van de crediet- en de werkgelegenheid ten doel. Het hiervoor opgemaakte plan is tot dusver weliswaar nog slechts voor een klein deel tot uitvoering gekomen, doch uit het onlangs daaromtrent verschenen Regeeringsrapport blijkt, dat over dit betrekkelijk korte tijdsbestek reeds gunstige resultaten waren te boeken. Verder krachtig ingrijpen der Regeering wordt noodig geoordeeld, om de werkloosheid nog meer terug te dringen. Voor in 1936 uit te voeren openbare werken is 2,3 milliard frs. uitgetrokken; de plannen betreffen in hoofdzaak werkzaamheden van op zichzelf geringen of middelmatigen omvang, zooals den aanleg of de verbetering van waterleidingen en rioleeringen in tal van gemeenten, het vervangen van krotten door betere woningen e. d.

Voor de subsidieering der van Overheidswege door werkloozen uit te voeren werken, geldt sinds 1 April j.l. een nieuw stelsel. ¹⁾ Naar gelang van de plaats, waar de arbeid wordt verricht, ontvangt het bestuursorgaan een bijslag op het loon van 1—1,50 fr. per gewerkt uur. Tot dusver hing het aan subsidie te verleenen bedrag af van de som, welke de betrokken gemeente aan werkloozensteun besteedde. Het door de tewerkgestelden verdiende loon moet ten minste gelijk zijn aan het minimum-loon, dat de plaatselijke commissie van beroep voor dergelijk werk heeft vastgesteld (tevorens geschiedde dit door den Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg).

Tot steun aan werkkampen en arbeidscentra voor jongeren (16—25 jaar) is voor het loopende jaar 1 millioen frs. uit de Schatkist uitgetrokken. Gedurende den tijd, welke de jongeren in de centra doorbrengen (15—30 dagen), ontvangen zij 75 pCt. van hun gewone uitkeering. De subsidie aan de centra bedraagt 10 frs. per dag en per persoon.

In een onlangs in Duitschland gepubliceerd rapport omtrent de financiering van de door de Regeering toegepaste maatregelen tot werkverruiming wordt medegedeeld, dat tot eind 1935 hiervoor een bedrag van ruim 5 milliard R.M. beschikbaar was gesteld en, op een naar verhouding klein gedeelte (t.w. ± 275 millioen R.M.) na, ook reeds was besteed. Voor de werkverruimingsplannen was 1888 millioen R.M. uitgetrokken, op de Rijksbegroting 1105 millioen; voorts kwam 647 millioen R.M. voor rekening van de sociale verzekering, 991 millioen van de Rijksspoorwegen, 111 millioen van de posterijen en 350 millioen van het program tot aanleg van een net van Rijksautowegen. De voor de betaling dezer werken uitgegeven wissels zijn voor een groot deel bij de Rijksbank ondergebracht.

De vermindering van het aantal werkloozen werd in dit land in hoofdzaak langs twee wegen bereikt, t.w. het scheppen van meer gelegenheid tot plaatsing van arbeidskrachten, en inkrimping van het aanbod daarvan door een deel te verwijzen en vast te houden in den arbeidsdienst, den landbouw, de huishouding, de aanvankelijke woonplaats, alsmede door leeftijds grenzen te trekken.

In den aanvankelijk vrijwilligen, doch sinds 1 October 1935 verplichten arbeidsdienst, zijn geregeld 200 000 à 250 000 jongeren (18—25 jaar) gedurende 6 maanden achtereen werkzaam gesteld. Veel werk van betekenis voor de gemeenschap (in hoofdzaak tot verbetering van den bodem) is door hen verricht, dat anders niet zou zijn gedaan.

¹⁾ The Ministry of Labour Gazette van Mei 1936.

Als hulpkracht in den landbouw werden met Rijkssubsidie jeugdige werkrachten uit de industriecentra en groote steden voor den tijd van tenminste een half jaar geplaatst bij kleine boeren, waarbij de bedoeling voorzat een zoo groot mogelijk contingent van hen voor goed aan het landbouwbedrijf te binden. In 1934 werkten als zoodanig gemiddeld 115 000 jongeren van 16—25 jaar; in 1936 is deze methode van tewerkstelling echter vrijwel geheel stopgezet. In Pruisen en Beieren was de gelegenheid opengesteld tot het doormaken van een „landjaar” (d.w.z. een jaar arbeid in het boerenbedrijf) voor kinderen die van school kwamen. In Pruisen maakten hiervan in 1934 20 000, in 1935 30 000 kinderen gebruik.

Tot huishoudelijken arbeid zijn in het bedrijfsleven werkende vrouwelijke werkrachten overgegaan door het in uitzicht stellen van huwelijksleeningen, welke tot eind 1935 ten getale van 523 000 en tot een totaalbedrag van 300 miljoen R.M. zijn verstrekt. Bovendien is het indienstnemen van vrouwelijk huispersoneel door particulieren bevorderd, door het verlenen van vrijstelling van de geheele premie voor de werkloosheidsverzekering en van een deel der premie voor de invaliditeitsverzekering, alsmede door aftrek van het belastbaar inkomen toe te staan aan de werkgevers. Als gevolg van deze maatregelen is de werkloosheid onder het huispersoneel thans vrijwel verdwenen.

Toen bij de verbetering van den bedrijfstoestand de trek van werkrachten van het platteland naar de steden weer dreigde toe te nemen, is de mogelijkheid geschapen tot verbod van vestiging in bepaalde gebieden (toegepast voor Berlijn, Hamburg en Bremen) en van het werken van uit den landbouw afkomstige arbeiders in andere bedrijven.

In de crisisjaren was een wanverhouding ontstaan tusschen de aantallen in de bedrijven werkende jonge en oudere werkrachten. Om hierin verbetering te brengen werd het indienstnemen van jonge werkrachten (onder 25 jaar) bemoeilijkt en de vervanging van jeugdige arbeiders door ouderen algemeen voorgeschreven. De hierdoor vrijkomende jongeren werden in hoofdzaak ondergebracht bij den arbeidsdienst, in den landbouw of in de huishouding. Onder invloed van dezen maatregel bleek het percentage der werkloozen, behorende tot de groep der 25—40 jarigen, dat in 1934 45,6 bedroeg, in 1935 te zijn gedaald tot 41,4. Daarentegen maakte de groep der 18—25 jarigen, die in 1934 13,8 pCt. der werkloozen vormde, in 1935 een stijging tot 15,4 pCt. door. Minder bevreemdend was ook de toestand voor de 40—60 jarigen, waartoe in 1935 31,7 pCt. der werkloozen behoorde, tegen in 1933 nog slechts 26,4 pCt.; voor het technisch personeel waren de overeenkomstige cijfers nog ongunstiger (resp. 55,9 en 43,9 pCt.)²⁾

Op 3 April j.l. heeft de Voorzitter van den Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheidsverzekering voorschriften gegeven, welke beoogen een nieuwen stroom van werkrachten aan het landbouwbedrijf toe te voeren. Het eerst komen hiervoor in aanmerking als werkzoekend ingeschreven personen, die in den landbouw gewerkt hebben. Voorts een zorgvuldig uitgekozen deel der jongere werkrachten van beide geslachten, die tot dusver nooit landarbeid verrichtten. Aan tot deze groep behorende personen kunnen zoo noodig de reiskosten en tegemoetkoming in de uitrustingskosten worden vergoed, terwijl de leiders der bedrijven dezen niet-vakkundigen lagere loonen kunnen betalen, dan in het tarief zijn vastgelegd. Voorts wordt ook dit jaar nog toeslag gegeven voor het indienstnemen van landarbeiders met gezinnen. De bepalingen omtrent de opleidingskampen voor vrouwelijke werkrachten ten behoeve van het landbouwbedrijf zijn thans uitgebreid ook tot bepaalde groepen meisjes, die geen werkloozensteun ontvangen en in het bijzonder tot die, welke afkomstig zijn uit groote arbeidersgezinnen.³⁾

Met ingang van 1 April j.l. is de steunverlening voor een zoo groot mogelijk deel der valide werkloozen vervangen door een regeling van productieve werkloozenzorg. Voor dit doel wordt ten hoogste 80 miljoen R.M. beschikbaar gesteld, welk bedrag in hoofdzaak ten goede moet komen aan de streken, waar de werkloosheid nog het grootst is, als de Rijnprovincie, het Saargebied, Hessen, Saksen en Silezië. De uitvoerende organen (meest gemeentebesturen) ontvangen hiervoor een subsidie, welke voor alleenstaande werkloozen $1\frac{1}{2}$, voor kostwinners 2 R.M. per dag bedraagt (vroeger was dit

²⁾ Wochenbericht des Instituts für Konjunkturforschung, Sondernummer van 21 Maart 1936 en Der Deutsche Volkswirt no. 23 van 6 Maart 1936.

³⁾ Reichsarbeitsblatt 1936 Heft 12.

resp. 3 en 3½ R.M.) en voor een termijn van ten hoogste 13 (tevorens 26) weken. ⁴⁾

Door al deze maatregelen is de taak der arbeidsbeurzen aanmerkelijk verzwaaard. Ook hadden deze organen zich den laatsten tijd in toenemende mate bezig te houden met het geven van leiding bij de keuze van een beroep en de vakopleiding der jeugdige werkkrachten. In Juli van het vorige jaar kwam een overeenkomst tot stand tusschen de leiders van de industrie en de kamers voor handel en nijverheid omtrent het houden van vakexamens voor geschoolde arbeidskrachten en helpers. Aan het bezit van het diploma van vakarbeider zijn dezelfde bevoegdheden verbonden, als aan dat van handwerksgezel. Ook de vakarbeiders uit de fabrieken zullen de meesterproef kunnen afleggen. De Minister van Economische Zaken heeft thans toestemming verleend, om dit eveneens toe te staan aan vakarbeiders, die niet in het bezit zijn van een diploma, doch wier bekwaamheid en kennis geacht kunnen worden aan de dienaangaande gestelde eischen te voldoen. Met de leiders van het handwerk en van het vakonderwijs is voorts nauwe samenwerking tot stand gekomen omtrent de voor de vakopleiding te geven richtlijnen en de eischen, welke op de examens zullen worden gesteld. Een nieuwe wet op het vakonderwijs is in wording, volgens welke de vakscholen zich beter dan thans zullen hebben aan te passen aan de eischen van het moderne bedrijfsleven. ⁵⁾

Op 9 April j.l. ontving in Groot-Britannië de wet op de werkloosheidsverzekering voor in den land-, tuin- en boschbouw werkzame arbeidskrachten de Koninklijke goedkeuring. Naar schatting is deze op 4 Mei j.l. in werking getreden wet van toepassing op 750 000 personen, w.o. 50 000 vrouwen. De premie bedraagt voor elk der drie betrokken partijen (werkgevers, werknemers, Schatkist) 4½ d. per week voor volwassen mannen en 4 d. voor volwassen vrouwen (jongeren betalen minder). De uitkeering is voor mannen op 14 s., voor vrouwen op 12 s. 6 d. per week bepaald. Voor volwassen personen, wier onderhoud ten laste van den werklooze komt, ontvangt deze een toeslag van 7 s. op de uitkeering, voor kinderen 3 s. ⁶⁾

De financieele toestand van het Werkloosheidsfonds is na de invoering der laatste hervormingen veel verbeterd. In haar kortgeleden verschenen jaarverslag berekende de betrokken Commissie, dat, bij een gemiddeld werkloosheidspercentage van 16¼ of 16¾ pCt. onder de verzekerden van 16—64 jaar in de eerstvolgende 8 jaren en bij handhaving van de jaarlijksche aflossing der oude schuld op een bedrag van 2,5 millioen £, de inkomsten van het fonds de uitgaven met resp. 5,5 of 3,5 millioen £ per jaar zouden overtreffen. Boven dien beschikte het fonds begin 1936 reeds over een reserve van 21,5 millioen £. In verband hiermede stelde de Commissie voor, de contributies voor de verzekerden boven 18 jaar, voor elk der 3 partijen, te verlagen met een stuiver per week. De Regeering heeft besloten een voorstel in dien zin aan het Parlement te doen. ⁷⁾

Dezelfde Commissie bracht tevens een rapport uit over de wenschelijkheid en mogelijkheid, om niet-handarbeiders met een jaarverdiensle, welke boven het daarvoor thans geldende maximum-bedrag van £ 250 per jaar uitkomt, in de werkloosheidsverzekering op te nemen. Zij heeft voorgesteld, de limiet tot £ 400 te verhoogen, waarvoor bijdragen van £ 800 000 per jaar van de betrokken werknemers, hun werkgevers en de Schatkist vereischt zouden zijn. ⁸⁾

De Regeering der Verenigde Staten vroeg voor het nieuwe seizoen (1 Juli 1936—30 Juni 1937) 1 425 millioen dollar aan voor het doen verrichten van bijzondere werkzaamheden ter vermindering van de werkloosheid (ook onder intellectuelen, kunstenaars e.d.). Ongeveer 3½ millioen personen vinden thans op die wijze tijdelijk werk. Bovendien wordt de arbeid in werkkampen in de bosschen voor ongeveer 300 000 jongeren voortgezet. ⁹⁾

Het Amerikaansch Vakverbond heeft een onderzoek gevraagd naar de mate, waarin menschelijke arbeidskracht door machines in het bedrijfsleven

⁴⁾ Reichsarbeitsblatt 1936 Heft 10.

⁵⁾ Der deutsche Volkswirt nos. 24 en 25 van 13 en 20 Maart 1936.

⁶⁾ The Ministry of Labour Gazette van April 1936. Zie ook het Maandschrift afl. 4, 1936, blz. 627.

⁷⁾ The Ministry of Labour Gazette van Maart 1936. Zie ook het Maandschrift afl. 3, 1936, blz. 527.

⁸⁾ The Ministry of Labour Gazette van April 1936.

⁹⁾ Washington Review van 23 Maart 1936 en De Vakbeweging van 14 Mei 1936.

overbodig is gemaakt. Een mede op verzoek van het Vakverbond ingestelde bijzondere gemengde Commissie heeft normen vastgesteld voor de eischen, waaraan een nieuwe regeling voor de opleiding en heropleiding van werkrachten in particuliere nijverheidsondernemingen heeft te voldoen, ten einde voor subsidieering uit de Overheidskas in aanmerking te kunnen komen. Een wetsontwerp is ingediend, dat maatregelen beoogt tot verbetering van het vakonderwijs in de verschillende Staten. Een uit de Federale kas te verleen subsidie van 12 millioen dollar zou voor $\frac{1}{3}$ het voorbereidend landbouwonderwijs, voor $\frac{2}{3}$ de opleiding voor handels- en nijverheidsberoepen ten goede moeten komen. ¹⁰⁾

Werkstakingen en uitsluitingen. Het groote arbeidsgeschil in Denemarken. Zweden: Staking arbeiders in den boschbouw. Plannen tot verzekering van den bedrijfsvrede. Polen: Staking in de textielindustrie. Politieke stakingen in Spanje, Griekenland en Palestina. Vereenigde Staten: Vele kleinere stakingen.

. Het belangrijkste conflict van dit kwartaal deed zich voor in Denemarken, waar bij de vernieuwing der collectieve arbeidsovereenkomsten de werknemersorganisaties eenige verbetering voor de laagste loongroepen eischen, terwijl de werkgevers de bestaande contracten slechts ongewijzigd wilden verlengen. Ook de tusschenkomst van den Rijksbemiddelaar baatte in dit geval niet. Op 24 Februari trad de uitsluiting in een aantal bedrijven in werking, gevolgd door een staking voor andere groepen, met gevolg, dat na korten tijd 130 000 arbeiders zonder werk kwamen. Een verzoeningsvoorstel van den Rijksbemiddelaar werd door de werknemers aanvaard, doch door de werkgevers verworpen. Daar dit conflict het bedrijfsleven dreigde te ontwrichten en gevaar opleverde voor de uitvoering van verdragen, heeft, op voorstel van de Regeering, de Rijksdag ingegrepen. Nadat — zonder resultaat — aan partijen nogmaals de gelegenheid was gegeven binnen 5 dagen tot overeenstemming te komen, is aan een scheidsgerecht opgedragen de nieuwe arbeidsvoorwaarden vast te stellen, welke op 29 Maart wettelijk bindend zijn verklaard. Hiermee was de strijd beëindigd op ongeveer dezelfde voorwaarden, als tevoren door den Rijksbemiddelaar waren voorgesteld. In een aantal contracten zijn de loonen iets verhoogd, in andere bepalingen opgenomen omtrent het toekennen van vacantie of tot verbetering van dienaangaande geldende voorschriften. Tegen deze afdoening der kwestie is bij een deel der werkgevers ernstig verzet gerezen, wat zich kort geleden uitte in een door de patroonsvereeniging aanvaarde motie van afkeuring, speciaal gericht tegen het bestaande bemiddelingsvoorstel.

In Zweden hebben \pm 10 000 arbeiders in den boschbouw gedurende 4 maanden gestaakt ter verkrijging van hooger loon en erkenning hunner vakorganisatie. Dit doel is niet volledig bereikt. Vóór September a.s. zal de Rijksbemiddelaar echter nieuwe voorstellen doen, om te komen tot het afsluiten van een collectief contract.

In de vorige kroniek is melding gemaakt van een in dit land uitgebracht rapport omtrent de maatregelen, waarvan toepassing ten behoeve van de handhaving van den bedrijfsvrede kan worden aanbevolen. Thans zijn onderhandelingen geopend tusschen de federatie van werkgeversorganisaties en het algemeen vakverbond, om een instantie te scheppen, welke, zonder inmenging der Overheid, rijzende conflicten zal kunnen beslechten.

Een belangrijke staking onder de textielarbeiders in Polen (te Lodz e.o.) in de eerste helft van Maart, omvatte \pm 115 000 arbeiders. Zij brak uit bij fabrieken, waar geen collectief contract was geteekend, of waar — in strijd met de geldende contracten — de loonen waren verlaagd. Door tusschenkomst der Regeering is deze strijd beslecht, waarbij aan de eischen der arbeiders is tegemoet gekomen.

In verband met politieke bewegingen is in Spanje, Griekenland en Palestina het werk in verschillende bedrijven voor langeren of korteren tijd neergelegd.

In de Vereenigde Staten was het aantal arbeidsconflicten weer niet onbelangrijk. Sommige berichtgevers spreken zelfs van een stakingsgolf. De oorzaak daarvan was veelal te zoeken in den drang tot verbetering der arbeidsvoorwaarden. Zeer veel hinder werd in New-York ondervonden van een vrij

¹⁰⁾ Monthly Labor Review van Maart 1936.

langdurige staking van liftpersoneel en huisbedienden (\pm 40 000). Een omvangrijke staking (105 000 arb.) dreigde voorts in de kledingindustrie te New-York, waar, als gevolg van groote concurrentie, de arbeidsvoorwaarden sterk waren gedrukt. Stopzetting van het werk kon in dit bedrijf echter nog tijdig worden voorkomen. De arbeidsvoorwaarden zijn thans in een contract vastgelegd, terwijl een uit vertegenwoordigers der betrokken partijen samengesteld orgaan het aantal in de verschillende ondernemingen te gebruiken machines heeft vast te stellen.

Arbeidsvoorwaarden. Engeland: loonsverhoging voor zeelieden en in den scheepsbouw. Duitschland: in 1935 arbeidsinkomen van verzekeringsplichtige arbeiders en Angestellten hooger dan in 1934. België: ambtenarensalarissen verhoogd; stijging loonen metaalbewerkers, steenbakkers en zeelieden. Denemarken: voor het eerst collectief contract voor handels- en kantoorbedienden. Zweden: bij nieuwe collectieve contracten veelal eenigszins verbeterde arbeidsvoorwaarden. Vereenigde Staten: na ongrondwettig verklaren der N.R.A. voor meerderheid werknemers arbeidsvoorwaarden gehandhaafd.

Na de loonstijgingen in verschillende takken van bedrijf in Engeland reeds toegepast ¹⁾ is thans ook voor de zeelieden tot een nieuwe verhoging der loonen besloten. Een overeenkomst met de reeders houdt in, dat met ingang van 1 Juli 1936 opnieuw $\frac{1}{4}$ deel van de in Januari 1932 ingevoerde loonsverlaging ongedaan gemaakt wordt. Aangezien reeds in Maart 1935 en in Februari j.l. telkens $\frac{1}{4}$ deel der loonsverlaging teruggenomen werd, blijft de vermindering in 1932 toegepast voor nog slechts $\frac{1}{4}$ deel van kracht. De loonen in den scheepsbouw zijn met ingang van 1 April voor de stukwerkers verhoogd met 2 sh. per week, of 4 pCt. De nieuwe overeenkomst, waaronder 100 000 arbeiders vallen, is aangegaan voor den tijd van 2 maanden.

Volgens gegevens, ontleend aan „Wirtschaft und Statistik” ²⁾, is in Duitschland het arbeidsinkomen van verzekeringsplichtige arbeiders en Angestellten in 1935 ruim 5 pCt. hooger geweest dan in 1934. Een officieele enquête, in December j.l. ingesteld naar de loonen in verschillende takken van industrie, wees uit, dat de loongemiddelden over het geheel tegen het einde van 1935 op eenigszins hooger niveau stonden dan vroeger in het jaar.

Volgens persberichten is in België op 1 April de verhoging der ambtenarensalarissen ingegaan, welke was toegezegd op grond van de stijging van het indexcijfer der kosten van levensonderhoud. De Regeering zou tevens nagaan, of een aanvang kon worden gemaakt met de uitkeering der sinds 1 Januari j.l. achterstallig gebleven bedragen. ³⁾ Met ingang van 15 Maart stegen na overleg tusschen de werkgevers- en de werknemersorganisaties de loonen der metaalbewerkers met $2\frac{1}{2}$ pCt., terwijl na een staking ook de loonen van \pm 2500 arbeiders in de steenbakkerij verhoogd werden. In het loonconflict tusschen de reeders en zeelieden is overeenstemming bereikt. Voor den tijd van 3 maanden zullen de loonen met 15 pCt. verhoogd worden, terwijl in dien tijd een nieuwe definitieve regeling zal worden ontworpen.

De Fransche werkgevers in den scheepsbouw te St. Nazaire stelden bij de vernieuwing der collectieve arbeidsovereenkomst een loonsverlaging met 10 pCt. voor. Na een staking bleven de loonen echter op het oude peil gehandhaafd. Het nieuwe contract, dat tot 1 October 1937 van kracht zal zijn, houdt de bepaling in, dat bij stijging van de kosten van levensonderhoud de loonen opgevoerd zullen worden. ⁴⁾

In Denemarken is tusschen het Werkgeversverbond en het Verbond van handels- en kantoorbedienden voor de eerste maal een collectief contract gesloten. ⁵⁾

In Zweden in de machine-, ijzer- en staalindustrie een nieuw collectief contract gesloten, dat geldig zal zijn tot 31 December 1937, en waarbij 90 000 arbeiders zijn betrokken. De loonen en andere arbeidsvoorwaarden zijn verbeterd; in de ijzer- en staalindustrie werd de werkweek teruggebracht van 56 tot 48 uur, terwijl de loonen, behalve de minimumtarieven, verhoogd werden tot het peil van vóór 1932. Ook werd het aantal vacantedagen tot 5 verhoogd.

Een collectief contract, gesloten tusschen de reeders en zeelieden, bracht

1) Zie vorige Kronieken.

2) No. 8, 1936.

3) Zie vorige Kroniek.

4) Ministry of Labour Gazette, Februari 1936.

5) Informations Sociales, 27 April 1936.

voor sommige groepen arbeiders loonsverhoging mee. De nieuwe overeenkomst, welke 15 000 arbeiders omvat, zal gelden tot 1 Februari 1938.

Een commissie, door den President der Vereenigde Staten ingesteld, voor een onderzoek naar de wijziging der arbeidsvoorwaarden sinds de afschaffing van de codes, welke in strijd met de Grondwet werden verklaard, komt in haar rapport van 17 Maart o.m. tot de volgende conclusies. In vrijwel alle 38 takken van bedrijf, welke onderzocht zijn, heeft de meerderheid der werkgevers, in wier ondernemingen de overgrootste meerderheid der betrokken werknemers werkzaam was, de in de codes neergelegde arbeidsvoorwaarden gehandhaafd. In de katoen-, wol-, ijzer- en staalindustrie bleven in meer dan $\frac{1}{5}$ deel van de betrokken ondernemingen voor alle werknemers de minimum-loonen en maximum-arbeidstijden van kracht. In de industrieën voor katoenen kleding, elektrische apparaten, in den kleinhandel en enkele andere daarentegen is in meer dan $\frac{3}{4}$ deel der betrokken ondernemingen in meerdere of mindere mate verlagings van het loon en verlenging van den arbeidsduur toegepast. ⁶⁾

6) Kroniek, Uitgave van het Verbond van Ned. Werkgevers, no. 22, 29 Mei 1936.

Organisatie van werkgevers en werknemers. De verhouding tusschen de richtingen in de arbeidersbeweging: samensmelting van het Fransche socialistische en het communistische vakverbond, pogingen tot samensmelting in Spanje. De werkzaamheden der organisaties: bestrijding van crisis en werkloosheid. Overheidsmaatregelen tegen de actie van fascistische en communistische organisaties. Bewegingsvrijheid voor verschillende link-staande organisaties in Spanje hersteld, doch verbod van fascistische organisaties. Concentratie in de Spaansche Christelijke vakbeweging. Strijd in het Amerikaanse vakverbond over de inwendige organisatie. Program van het Nat. Japansch Verbond van den Arbeid. Herstel van eenheid in Australië.

De belangrijkste gebeurtenis van de afgelopen maanden was de samensmelting van het Fransche socialistische en het communistische vakverbond. Nadat eind September 1935 op de congressen van beide centralen in beginsel tot deze fusie was besloten en het fusie-plan daarna door de aangesloten organisaties was behandeld, kwam begin Maart 1936 een z.g.n. eenheidscongres bijeen, waar alle organisaties, die van het vereenigde verbond deel uit zullen maken, vertegenwoordigd waren. Op dit congres kwamen eenige vraagstukken aan de orde, waarover nog meeningsverschil heerschte, n.l. de structuur van het verbond, het standpunt ten opzichte van de politieke partijen en de internationale verbindings. Ten aanzien van eerstgenoemd punt werd besloten den opbouw over te nemen van het socialistisch verbond, n.l. op federatieven grondslag, waarbij het zwaartepunt ligt bij de plaatselijke organisaties (de communisten waren voorstanders van centralisatie: zwaartepunt bij de nationale organisaties). Aangaande de verhouding tot de politieke partijen besloot men zich, overeenkomstig den wensch van het socialistische verbond en de oude opvattingen in de Fransche vakbeweging, op het standpunt van volledige onafhankelijkheid te stellen, hetgeen o.a. de onverenigbaarheid van functies van vak- en politieke organisaties inhoudt. Met betrekking tot de internationale verbindings werd tot aansluiting bij het I.V.V. besloten. Het nieuwe verbond telt \pm 1 miljoen leden ¹⁾.

Ook in Spanje was het vraagstuk tot herstel der eenheid tusschen socialisten en communisten aan de orde. Men werkte er aan een plan tot samensmelting van het communistische met het socialistische vakverbond, terwijl de communistische politieke partij aan de socialistische het voorstel deed onderhandelingen te openen over stichting van één proletarische partij ten einde tot verwerkelijking van de beginselen der burgerlijk-democratische revolutie te komen. De socialistische en de communistische jeugdorganisaties besloten in beginsel reeds tot samensmelting. De syndicalistische vakbeweging, die in Spanje grooten aanhang heeft, staat van de fusie-pogingen afzijdig ²⁾.

In Britsch-Indië worden pogingen aangewend tot vereeniging van het bij het I.V.V. aangesloten Nationaal Verbond van Vakvereenigingen en het links daarvan staande Alg. Indische Vakverbond, welke organisaties het vorige jaar tot regelmatige samenwerking besloten ³⁾.

In de werkzaamheden der organisaties bleef de bestrijding van crisis en werkloosheid een belangrijke plaats innemen. Zoo ontwierp, om een voorbeeld

1) Bulletin van het I. V. V., 6 Februari en 12 Maart 1936.

2) Rundschau, 27 Februari, 12 Maart, 2 en 16 April 1936.

3) Informations Sociales, 24 Februari 1936.

te noemen, het Fransche Chr. Vakverbond van werknemers aan de hand van de leeringen der Encycliciek „Quadragesimo Anno” een Plan van den Arbeid. In dit Plan wenscht men o.a. de oprichting van een Nationalen Economischen Raad, samengesteld uit de verschillende elementen, die bij het productie-proces zijn betrokken, en belast met de regeling van het economisch leven, de organisatie en contrôle van beurzen en markten, het toezicht op het economisch beleid tegenover het buitenland, de contrôle van het crediet e.d. De Nationale Raad wordt bij zijn werk terzijde gestaan door gewestelijke economische Raden en economische afdelingen en vormt tezamen daarmede de „Economische Corporatie”. Hiernaast denkt men zich in het Plan een „Bedrijfscorporatie”, voornamelijk belast met de regeling van sociale aangelegenheden in het bedrijfsleven ⁴⁾. Het congres van het nationaal Verbond van Vakverenigingen in Britsch-Indië verlangde o.a. de volgende maatregelen: devaluatie van de munteenheid, uitvoering van een program van openbare werken, invoering van de 40-urige werkweek zonder loonsverlaging, verbod van arbeid voor kinderen beneden 14 jaar, totstandkoming van een wet tot vaststelling van minimumloonen in alle industrieën ⁵⁾. De Bond van Werkgevers van Nieuw-Zeeland sprak op zijn algemeene vergadering den wensch uit, dat de Regeering, zoodra de toestand op de arbeidsmarkt voor de werknemers verbeterd is, middelen beraamt om, o.a. door immigratie, tot uitbreiding der bevolking te komen, teneinde de bedrijven een ruimer binnenlandsch afzetgebied te verzekeren naast den export ⁶⁾.

Tegen de werkzaamheid van communistische en fascistische organisaties werden in verschillende landen weder maatregelen genomen in den vorm van opheffing van vereenigingen, arrestatie van leiders e.d. In Zwitserland werd een verbod uitgevaardigd tegen de Nat.-socialistische Deutsche Arbeiderspartij ⁷⁾. Hier en daar werd van Regeeringswege ook opgetreden tegen andere dan communistische en fascistische organisaties. Zoo werden in Lithauen o.a. de sociaal-democratische en de Christelijk-democratische partij en enkele vereenigingen van boeren ontbonden ⁸⁾. Hiertegenover herkregen in Spanje met het optreden der nieuwe Regeering na de verkiezingen verschillende linksstaande organisaties haar bewegingsvrijheid, hetgeen sommigen belangrijken groei bracht. Zoo steeg het ledental van het bij het I.V.V. aangesloten vakverbond, dat van 900 000 begin 1934 tot 450 000 begin 1935 was gedaald, tot boven het millioen ⁹⁾. In de Spaansche Christelijke vakbeweging vereenigden verschillende centrale organisaties zich tot één verbond, dat ± 275 000 leden telt en aansluiting bij het Internationaal Christelijk Vakverbond verzocht (de tot dusver daarbij aangesloten centrale, die deel uitmaakt van het nieuwe verbond, telde begin 1935 40 000 leden) ¹⁰⁾. De Spaansche Regeering verbood de fascistische organisaties; een aantal leiders daarvan werden in hechtenis genomen ¹¹⁾.

Met betrekking tot de inwendige organisatie zij vermeld, dat in het Amerikaansche vakverbond de strijd voortduurde tusschen de voorstanders van beroepsbonden, den ouden organisatievorm, en de voorstanders van industriebonden, welke de laatste jaren zijn ontstaan onder invloed van de werking der Wet tot herstel van het bedrijfsleven. Laatstbedoelden stichtten een Comité voor industriele organisatie. Het bestuur van het Verbond verlangde ontbinding van dit Comité, waaraan echter geen gevolg werd gegeven ¹²⁾. Voor het onder Regeeringstoezicht gestichte Alg. Nationaal Vakverbond in Bulgarije werd een regeling betreffende de contributie getroffen. Deze zal, zooals dat eveneens in Italië bij de fascistische vakverenigingen geschiedt, ook geheven worden van vakgenooten niet-leden, daar de organisatie geacht wordt de belangen van alle werknemers te vertegenwoordigen. De inning der contributie werd aan de werkgevers opgedragen ¹³⁾. Van het Duitsche Arbeidsfront, dat indertijd de vakverenigingen vervang, werden de voorwaarden voor toetreding als lid wat ruimer gesteld, teneinde het, overeenkomstig de bedoeling, meer de organisatie van alle werkende Duitschers te doen zijn ¹⁴⁾.

4) De Intern. Chr. Vakbeweging, Maart 1936.

5) Informations Sociales, 24 Februari 1936.

6) Informations Sociales, 17 Februari 1936.

7) Nieuwe Rotterdamsche Courant, 18 en 19 Februari 1936.

8) Bulletin I. V. V., 13 Februari 1936.

9) Bulletin I. V. V., 9 April 1936.

10) Intern. Chr. Vakbeweging, Januari 1936.

11) Nieuwe Rotterdamsche Courant, 17 en 21 April 1936.

12) Bulletin I. V. V., 27 Februari 1936.

13) Informations Sociales, 23 Maart 1936.

14) Nieuwe Rotterdamsche Courant, 16 Januari 1936.

Het onlangs gestichte Nat. Japansch Verbond van den Arbeid, blijkens mededeeling in de vorige kroniek ontstaan door vereeniging van twee centrale organisaties, stelde zijn program vast, dat o.m. de volgende punten bevat: 42-urige werkweek, minimum-loonen, werkloosheids-, ziekte-, invaliditeits- en ouderdomsverzekering, ontwikkeling van de plaatsingsbureaux en medezegenschap van de werknemers bij de administratie daarvan, ontwikkeling van den politieken invloed der arbeiders¹⁵⁾. Van de Australische Arbeiderspartij scheidde zich in verband met economische en politieke geschillen in 1931 een linkervleugel af, die zich nu weder met de Partij vereenigde¹⁶⁾.

15) Informations Sociales, 23 Maart 1936.

16) Internationale Information, 29 Februari en 22 April 1936.

Arbeidersbescherming. Internationaal: De beteekenis en de besluiten der Amerikaanse Arbeidsconferentie. Instelling van een permanente Commissie voor den landbouw en van een correspondentie-commissie voor den vrijen tijd der arbeiders bij de Internationale Organisatie van den Arbeid. Het vraagstuk van de verkorting van den arbeidsduur.

Met de Arbeidsconferentie der Amerikaanse Staten te Santiago in Januari j.l. is een nieuw hoofdstuk in de geschiedenis der Internationale Organisatie van den Arbeid aangevangen, aldus de Directeur van het Internationaal Arbeidsbureau in zijn laatste jaarverslag. De vrees, dat het universeel karakter der Organisatie erdoor zou verwateren, is ongegrond bevonden. Integendeel; de banden tusschen deze Organisatie en de betrokken landen zijn, als gevolg van de Conferentie, versterkt en nauwer aangehaald. Voorts is het bewijs geleverd, dat regionale bijeenkomsten gewenscht zijn, om speciale, slechts voor een deel der wereld geldende vraagstukken in internationaal verband te beschouwen, terwijl bovendien de belangstelling voor de sociale vraagstukken in de betrokken landen er aanzienlijk door wordt versterkt.

De Raad van Beheer¹⁾ heeft opdracht gegeven de verschillende besluiten der Amerikaanse Conferentie uit te voeren of in studie te nemen en dienengevolge is reeds het gevraagde onderzoek begonnen naar eenige kwesties, welke voor de landen van Latijnsch-Amerika van buitengewone beteekenis zijn, doch eveneens de belangen van Europa raken, n.l. de gelegenheid tot immigratie en kolonisatie in deze aan natuurlijke hulpbronnen zoo rijke gebieden, de bestaansmogelijkheden der nog aanwezige oorspronkelijke bevolking, benevens het met deze beide ten nauwste samenhangende vraagstuk van de arbeids- en levensvoorwaarden in den landbouw. Oplossing van het geheele complex van agrarische vraagstukken is voor deze landen trouwens een levensbelang; het Internationaal Arbeidsbureau zal daaraan kunnen meewerken, zoowel door nauwkeurige berichtgeving omtrent de bestaande toestanden, als door het verstrekken van inlichtingen aangaande elders opgedane ervaringen.

De besluiten der Amerikaanse Conferentie, welke het Internationaal Arbeidsbureau heeft uit te voeren, betreffen, behalve de reeds genoemde punten, in hoofdzaak de sociale verzekering, den arbeid van vrouwen en kinderen, de voeding, de werkloosheid, de vrijheid van organisatie en de gedwongen winkelnering.

In zijn laatste zitting besloot de Raad van Beheer voorts een permanente Commissie voor den landbouw in te stellen, welke niet alleen vertegenwoordigers der drie vaste groepen uit den Raad zal omvatten, doch tevens gedelegeerden van landbouworganisaties en -instellingen en andere personen, waardoor evenredige vertegenwoordiging van alle groepen der landbouwende bevolking is gewaarborgd. Verder is er een correspondentie-commissie gekomen voor het verzamelen en uitwisselen van inlichtingen nopens het gebruik van den vrijen tijd der arbeiders, terwijl een onderzoek wordt ingesteld naar de arbeidsvoorwaarden en in het bijzonder naar de werk- en rusttijden en de maatregelen ter voorkoming van ongevallen voor chauffeurs van vrachtauto's, met de bedoeling hiervoor ten slotte een internationale conventie tot stand te brengen.

Het volgend jaar krijgt de Internationale Arbeidsconferentie de verkorting van den werktijd in de drukkersbedrijven en de chemische industrie te behandelen. Ten einde mogelijk daartegen rijzende technische bezwaren te ondervangen, heeft de Raad van Beheer besloten een 3-partijenconferentie aan de besprekingen te doen voorafgaan; tot deelneming daaraan zullen de

1) Industrial and Labour Information, Vol. LVIII, no. 7, van 18 Mei 1936.

landen worden uitgenoodigd, waar een groot aantal arbeidskrachten in bedoelde bedrijven werken.

Ook de op 4 Juni a.s. te openen 20e zitting van de Conferentie zal weer voor een groot deel aan het vraagstuk van den arbeidsduur zijn gewijd. In zijn reeds meergenoemd jaarverslag merkt de Directeur dienaangaande nog op, dat de overtuiging levendig blijft, dat verdere verkorting van den arbeidsduur in de industrie binnen een korter of langer tijdsverloop onvermijdelijk zal blijken, ook al wordt in den laatsten tijd, nu het bedrijfsleven in verscheidene landen een opleving doormaakt, de schijn gewekt, als zou het vraagstuk aan urgentie hebben ingeboet. Deze overtuiging wordt nog versterkt door het feit, dat in de meeste landen de productie in veel sneller tempo stijgt dan de werkgelegenheid.

De kortgeleden gehouden Interparlementaire Conferentie sprak zich eveneens uit voor de noodzakelijkheid, den werktijd aan te passen aan de steeds snellere ontwikkeling der techniek.

Voor den inhoud der rapporten welke het Internationaal Arbeidsbureau ten behoeve van de 20e Arbeidsconferentie uitbracht, moge overigens verwezen worden naar het Maandschrift (aflevering 4 en 5, 1936).

Arbeidersverzekering. Internationaal: Ontwikkeling der sociale verzekering (jaarverslag Directeur Internationaal Arbeidsbureau). Normen voor sociale verzekering in Amerika vastgesteld. Internationaal Congres voor Verzekeringswetenschap. Duitschland: Besparingen op de ziekteverzekering. Vermogen der invaliditeits- en bediendenverzekering. Stand der ongevallenverzekering. Groot-Britannië: Eerste wetenschappelijke balans der ouderdoms-, weduwen- en weezenverzekering. Frankrijk: Verslag over de sociale verzekering in 1930/1934. Verlaging van den pensioengerechtigden leeftijd voor mijnwerkers. Italië: Uitbreiding verplichte verzekering tegen tuberculose. Standaardcontract voor geneeskundige verzorging ziekenfondsleden. Denemarken: Werking der wet op de volksverzekering. Vereenigde Staten: Invoering der Social Security Act.

In zijn dezer dagen gepubliceerd jaarverslag wijst de Directeur van het Internationaal Arbeidsbureau o.m. op het feit, dat de sterke en gestadige uitbreiding van de sociale verzekering na den wereldoorlog, waaraan in den crisistijd een eind scheen te zijn gekomen, sinds 1934 opnieuw heeft ingezet. Maatregelen tot inkrimping van de prestaties der verzekering, waartoe verscheidene landen in de jaren van depressie moesten overgaan, kwamen in 1935 weinig meer voor. Eer deed zich een krachtige drang in tegengestelde richting gevoelen. Australië, België, Frankrijk, Groot-Britannië, Uruguay en Zweden verhoogden de uitkeeringen of verlichtten de voorwaarden, waaronder deze worden verleend. Bovendien maakte zich opnieuw een beweging kenbaar tot uitbreiding van het terrein der verzekering en tot versterking of verruiming van de bestaande stelsels. In dit verband moge gewezen worden op de nieuwe verzekeringswetten in Ierland en in de Vereenigde Staten, benevens op de uitbreiding der verzekering in Bolivia, Brazilië, Estland, Italië, Nederland en Noorwegen. In een aantal landen verkeerden voorts nieuwe, een ruimer gebied omvattende stelsels van sociale verzekering in een min of meer gevorderd stadium van wording, t.w. in Australië, Brazilië, Canada, China, Finland, Letland, Mexico, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Peru en de Unie van Zuid-Afrika. Aangenomen mag dus worden, dat een tijdvak van verdere uitzetting voor de sociale verzekering is ingetreden, in het bijzonder in de landen buiten Europa.

Ook de uitkomsten dier verzekering waren over het laatste jaar bemoedigend. In de meeste landen was de daling van het aantal verzekerden en van de inkomsten der verzekeringsinstellingen uit contributie tot staan gekomen. Waar de economische toestand verbeterde, stegen ook de inkomsten en bezittingen der fondsen, al werd het peil van 1929/1930 nog niet weer bereikt. Betere bedrijfsresultaten werden o.a. geboekt in Chili, Groot-Britannië, Hongarije, Italië, Japan, Noorwegen, Rusland, Uruguay en Zweden, terwijl daarentegen in Frankrijk, Joego-Slavië, Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije het aantal verzekerden en de premie-ontvangsten nog terugliepen.

Ook op de Arbeidsconferentie der Amerikaanse Staten, welke in Januari j.l. te Santiago in Chili plaats had, vormde de sociale verzekering een der belangrijkste punten van bespreking. ¹⁾ Minimum-eischen zijn daar aanvaard, waaraan de verschillende onderdeelen der sociale verzekering behooren te voldoen, welke normen op verschillende punten uitsteken boven hetgeen dienaangaande in een groot deel der bestaande verzekeringswetgeving is

¹⁾ International Labour Review van April en Mei 1936.

bepaald. Door de Mexicaansche Regeering werd nog speciaal de aandacht gevestigd op de moeilijkheden, welke kapitaalarme landen ondervinden bij het beleggen van de reserves der sociale verzekering. Het Internationaal Arbeidsbureau is reeds begonnen met een onderzoek naar de investeringspolitiek, welke de verschillende landen op dit terrein toepassen.

Het volgend jaar wordt wederom een Internationaal Congres voor Verzekeringswetenschap gehouden, waar een aantal onderwerpen in behandeling komen, die ook voor de uitvoering der sociale verzekering van het hoogste belang zijn, t.w. een wereldstatistiek voor arbeidsongevallen, welke betrouwbaarder grondslagen kan verschaffen bij het vaststellen van de tarieven voor de ongevallenverzekering; de uitwerking van de schommelingen in de rente-opbrengst der beleggingen; de ontwikkeling van en het onderling verband tusschen: groepsverzekering, ondernemersverzekering en sociale verzekering.²⁾

In aanvulling van hetgeen hierboven in het algemeen omtrent de ontwikkeling der sociale verzekering is opgemerkt, mogen nog enkele mededeelingen volgen omtrent in den allerlaatsten tijd in verschillende landen getroffen maatregelen en verschenen rapporten. Zoo wordt uit Duitschland gemeld, dat de besparingen, verkregen door de nieuwe organisatie en grootere centralisatie der ziekteverzekering volgens de wet van 5 Juli 1934³⁾, de schattingen aanzienlijk hebben overtroffen.⁴⁾ Voorts is hier het vermogen van de invaliditeits- en de bediendenverzekering in 1935 toegenomen met 488,5 millioen R.M., d.w.z. met ruim 64 millioen meer dan in 1934, hoewel de stijging in 1935 nog aanzienlijk achterbleef bij die der jaren 1928/29, toen zoowel het peil van het loon als de rentevoet hooger lagen. De methode van belegging onderging de laatste jaren verandering. Bestond het fondsbezit tevoren in hoofdzaak uit hypotheken, pandbrieven en aandeelen in gemeenteleningen, sinds het optreden der nationaal-socialistische Regeering is een groot deel (in 1935 54 pCt.) van het nieuwe kapitaal gebruikt voor het overnemen van Rijksschuldpapier (werkverruimingswissels e.d.).⁵⁾

Bij gelegenheid van de herdenking van het 50-jarig bestaan der ongevallenverzekering in dit land, werd o.m. medegedeeld, dat in 1934 9,4 millioen in de industrie werkzame personen tegen ongevallen waren verzekerd, tegen 9,5 millioen in 1913, terwijl aan door ongevallen getroffen en of hun nabestaanden in eerstgenoemd jaar 350 000 renten (tot een gezamenlijk bedrag van 153 millioen R.M.) en in 1913 587 500 renten (in totaal 110 millioen R.M.) werden uitgekeerd. Voor verdere hulpverlening aan getroffen en betaalde de verzekering in 1934 32,2 millioen R.M. en in 1913 6,3 millioen. Instellingen ter voorkoming van ongevallen besteedden voor dit doel in 1934 6,5 millioen, in 1913 2,4 millioen R.M. Het aantal ongevallen, dat tot vergoeding in eenigerlei vorm aanleiding gaf, beliep per 100 000 verzekerden in 1934 308, in 1913 789.⁶⁾

De eerste wetenschappelijke balans van de ouderdoms-, weduwen- en weezenverzekering in Groot-Britannië geeft inzicht in de werking van dit stelsel gedurende de periode 4 Januari 1926—31 Maart 1934. De desbetreffende wet van 1925⁷⁾ voorziet in het uitkeeren van pensioenen aan weduwen en weezen (premiëvrij, voorzover het nabestaanden geldt van personen, die vóór 4 Januari 1926 overleden), benevens aan verzekerde personen tusschen hun 65e en 70e jaar (bij het bereiken van laatstgenoemden leeftijd wordt kosteloos Staatspensioen toegekend). Het aantal verplicht en vrijwillig verzekerden steeg van het tijdstip van inwerkingtreding der wet tot eind 1933 van 16 tot 17¹/₃ millioen (w.o. resp. 10²/₃ en 11²/₃ millioen mannen). Gerekend wordt, dat tot 1945 het aantal verzekerde mannen nog verder zal toenemen, doch daarna verminderen, terwijl het aantal verzekerde vrouwen zich reeds thans in dalende richting beweegt.

Rente uit deze verzekering trokken in 1926 425 000 personen, in 1933 1 775 000. De op 31 Maart 1934 gedateerde wetenschappelijke balans sluit met een belangrijk tekort (764 millioen £), dat uit de Schatkist moet worden bijgepast. Hierbij komt dan nog de gewone storting van het Rijk in het fonds, wat de totale kosten voor deze verzekering voor het Rijk (tot 1965/66) op 935 millioen £ brengt.⁸⁾

2) Kroniek no. 17 van 24 April 1936.

3) Zie hiervoor het Maandschrift, afl. 9, 1934, blz. 1393.

4) Der deutsche Volkswirt, no. 21, van 21 Februari 1936.

5) Der deutsche Volkswirt, no. 25, van 20 Maart 1936.

6) Industrial and Labour Information, Vol. LVII, no. 9, van 2 Maart 1931.

7) Zie hiervoor het Maandschrift, afl. 9, 1925, blz. 1146.

8) International Labour Review van April 1936.

Ook in Frankrijk is dezer dagen ¹⁰⁾ een rapport gepubliceerd omtrent de werking van de wet op de sociale verzekering, en wel over de jaren 1930 t/m 1934. Op het eind van dit tijdvak omvatte de verzekering 6,4 miljoen in handel en nijverheid en 675 000 in den landbouw werkzame personen, welke cijfers beneden de verwachting (resp. 8 miljoen en 800 000) zijn gebleven. Als oorzaak hiervan wordt, naast de economische depressie, de onzekerheid genoemd, of bepaalde groepen van arbeiders, al of niet onder de verzekering vielen. De totstandkoming van een aanvullend besluit in October 1935 maakte aan bedoelde onzekerheid een einde. ¹¹⁾ Aan contributie voor de sociale verzekering werd in de verslagperiode (1930 t/m 1934) 14 872 miljoen frs. opgebracht. Aan uitkeeringen en vergoedingen bij ziekte was 3 533 miljoen frs. besteed, voor moederschapszorg 675 miljoen frs., aan renten voor overlevenden 106 miljoen frs., voor den bouw en de uitbreiding van ziekenhuizen en herstellingsoorden 44 miljoen frs. Tot 1936 zijn de gelden der invaliditeits- en ouderdomsverzekering beheerd door een Algemeen Waarborgfonds. Aan premie ontving deze tak van verzekering tot eind 1934 5 287 miljoen frs.; bovendien had het Waarborgfonds aanspraak op subsidie uit de Staatskas. Een besluit van 15 Mei 1934 bepaalde o.m., dat de uitvoering van groote openbare werken tot verruiming van de werkgelegenheid gefinancierd zou worden met gelden van de sociale verzekering. Tot eind 1934 is voor dit doel ongeveer 596 miljoen frs. ter beschikking van het werkfonds gesteld.

Bij wet van 7 April j.l. is de pensioengerechtigde leeftijd voor mijnwerkers verlaagd van 55 tot 50 jaar (met een overgangstermijn van 5 jaar). Bovendien zal het voortaan gepensioneerden mijnwerkers verboden zijn, arbeid in het mijnbedrijf te verrichten. De uit dezen maatregel voortvloeiende hogere lasten voor de verzekering worden op 17 miljoen frs. per jaar geschat, welke voor het grootste deel gevonden worden in de opbrengst van een verhooging van de heffing van $2\frac{3}{4}$ tot 3 pCt. van alle in Frankrijk gewonnen of ingevoerde steenkool. ¹⁰⁾

In Italië is de verplichte verzekering tegen tuberculose ¹²⁾ uitgebreid tot de pachters en de voor een deel van de opbrengst werkende boeren en hun gezinsleden. Naar berekening zal het aantal verzekerden dientengevolge stijgen met 587 000 (plus 3 848 000 gezinsleden) tot totaal 6 250 000. Voor de nieuwe groepen gelden afwijkende bepalingen t.a.v. premiebetaling en recht op uitkeering. ¹⁰⁾

Voorts heeft de Nationale fascistische Federatie van onderlinge Ziekenfondsen voor industriearbeiders een standaardcontract afgesloten met den Bond van Geneesheeren en de medische afdeling van de fascistische Vereniging van Overheidspersoneel, betreffende het verleen van geneeskundige hulp aan de fondsleden. De ziekteverzekering is in het algemeen in Italië slechts verplicht voor zeelieden en voor personen in dienst bij de luchtvaart, doch alle collectieve arbeidsovereenkomsten moeten bepalingen bevatten omtrent aan de arbeiders bij ziekte te verleenen bijstand. Als uitvloeisel daarvan kwamen tusschen de voornaamste werkgevers- en werknemersorganisaties contracten tot stand tot stichting van onderlinge ziekenfondsen, die zich vereenigde tot bovengenoemde federatie. Volgens de nieuwe regeling zullen de verzekerden recht hebben op genees- en heelkundige hulp, ziekenhuisverpleging en geneesmiddelen; de hulpverlening geschiedt in den regel door centrale klinieken, doch waar deze ontbreken, kan de verzekerde zich, voor rekening van het fonds, wenden tot een geneesheer, die aangesloten is bij den reeds genoemden Bond, het standaardcontract heeft ondertekend en zich houdt aan de voorschriften van de federatie van ziekenfondsen. Het standaardcontract bevat ook bepalingen omtrent de aan de doktoren voor hun diensten toe te kennen vergoeding. ¹³⁾

Naar de werking der wet op de Volksverzekering ¹⁴⁾ (verplichte ziekten- en invaliditeitsverzekering) in Denemarken is door den Secretaris der Directie van het Ziekenfondswezen een onderzoek ingesteld. Volgens het hierover verschenen verslag ¹⁵⁾ waren op 31 December 1932 in dit land in totaal 1 835 200 personen of 68,4 pCt. der bevolking boven 14 jaar vrijwillig tegen ziekte verzekerd. Na totstandkoming der nieuwe wet groeide het ledental der kassen snel aan en eind 1934 stonden 2 458 800 personen bij een ziekenfonds

¹⁰⁾ Industrial Labour Information, Vol. LVIII, no. 3, van 20 April 1936.

¹¹⁾ Zie hiervoor t.z.pl. de kroniek over het 3e kwartaal 1935.

¹²⁾ Zie hiervoor de kroniek over het 3e kwartaal 1927.

¹³⁾ Industrial and Labour Information, Vol. LVIII, no. 1, van 6 April 1936.

¹⁴⁾ Zie hiervoor het Maandschrift, afl. 6, 1933, blz. 830.

¹⁵⁾ Samfundets Krav, 1e kwartaal 1936.

of ziekteverzekering ingeschreven, d.w.z. ongeveer $\frac{9}{10}$ van de geheele bevolking van den leeftijd boven 14 jaar. De veronderstelling is dus gewettigd, dat van de groep dergenen, die volgens de nieuwe wet tot verzekering verplicht waren (d.z. alle burgers tussehen 21 en 60 jaar) meer dan 90 pCt. aan deze verplichting heeft voldaan. Dit resultaat acht de schrijver vooral zoo bevredigend, omdat de nieuwe verzekerden in hoofdzaak afkomstig waren uit kringen der bevolking, die tevoren onverschillig, zoo niet vijandig tegenover de ziekteverzekering hadden gestaan.

Ook de financieele uitkomsten der ziekteverzekering geven een indruk van de aanzienlijke uitbreiding der ziekteverzekering onder invloed der nieuwe wet. De gezamenlijke inkomsten der ziekenkassen stegen van 48,4 millioen Kr. in 1932 tot 61,8 millioen Kr. in 1934 (w.o. de opbrengst der contributies van 33,4 tot 42,4 millioen Kr.), terwijl de uitgaven opliepen van 48,9 tot 59,5 millioen Kr.

Voor de invaliditeitsverzekering is de toestand in 1932 vergeleken met de voorloopige uitkomsten over het boekjaar 1935/36 (volledige gegevens over 1934 ontbraken nog). Aan premies betaalden de verzekerden in die jaren resp. 6,9 en 11,2 millioen Kr. en de werkgevers resp. 3,8 en 4,5 millioen Kr., terwijl de Staat resp. 4 en 7,5 millioen Kr. bijdroeg. De uitgaven aan renten stegen van 16,1 tot 24,0 millioen Kr. De contributies der verzekerden en de subsidies uit de Schatkist dekken thans een grooter deel, de bijdragen van werkgevers en gemeenten een kleiner gedeelte van de kosten dan volgens de vroegere wet.

In de Vereenigde Staten zijn de voorbereidingen tot invoering van de nieuwe wet op de sociale zorg (Social Security Act) ¹⁶⁾ in vollen gang; in April j.l. is hiervoor een credit van 460 millioen dollars aangevraagd. Behalve voorzieningen ten behoeve van werkloozen, blinden en onverzorgde kinderen, brengt deze wet de gelegenheid tot toepassing van een gemengd Overheids- (Staats- en Federaal) stelsel van steunverleening aan ouden van dagen, en tot invoering van een ouderdomsverzekering door de Staten volgens een algemeen, voor het geheele land geldend, schema. Steunregelingen voor ouden van dagen zijn thans reeds voor 29 Staten goedgekeurd. ¹⁷⁾ Bij het Congres is een ontwerp in behandeling, tot zoodanige aanvulling van bovengenoemde wet, dat reeds bestaande pensioenstelsels van particuliere ondernemingen behouden kunnen blijven. ¹⁸⁾

¹⁶⁾ Zie hiervoor het Maandschrift, afl. 8, 1935, blz. 1308.

¹⁷⁾ Chamber of Commerce of U.S.A. General, van 2 Mei 1936.

¹⁸⁾ Washington Review, no. 14, van 6 April 1936.

BEVOLKING. GEZONDHEIDSWEZEN. VOLKSHUISVESTING.

Gezondheidswezen. Internationaal: Volkenbondsprogram voedingsvraagstuk; Volkenbondsbemoeiingen met het opiumvraagstuk; resultaten inenting tegen diphtherie nagegaan door Office International d'Hygiène Publique. Duitschland: invoering systeem van periodiek geneeskundig onderzoek der geheele bevolking.

De gemengde commissie in zake het voedingsvraagstuk, ingesteld door den Volkenbondsraad ¹⁾, heeft haar goedkeuring gehecht aan een program, waarin voor verschillende groepen personen op wetenschappelijke grondslagen voedingsnormen zijn vastgesteld. In dit rapport, dat als grondslag moet dienen voor onderzoekingen in de verschillende landen, wordt een verhoogd verbruik van de beschikbare agrarische producten bepleit, wat zoowel op den gezondheidstoestand, als ook op den landbouw en den handel in landbouwproducten een gunstigen invloed zal uitoefenen. ²⁾

In een rapport, door het Internationale Arbeidsbureau uitgebracht over de resultaten van een onderzoek, door het Bureau ingesteld naar den omvang en de gevolgen van het opiumrooken in het Verre Oosten, wordt geconstateerd, dat de gewoonte van het opiumrooken nauw verband houdt met de levens- en arbeidsomstandigheden der bevolking; dat zij het sterkst verbreid is onder hen, die den zwaarsten arbeid verrichten. Volgens de rapporteurs zou het opiumvraagstuk veel van zijn scherpte verliezen, wanneer de arbeidsduur tot een redelijken omvang werd beperkt; de loonen werden opgevoerd tot een peil, dat behoorlijke levensomstandigheden waarborgde; de geneeskundige behandeling bevredigend was. Het gedwongen langdurig verblijf van den arbeider buiten den familiekring en het gebrek aan gezonde afleiding zouden mede het opiumgebruik bevorderen. ³⁾

¹⁾ Zie kroniek Landbouwvraagstuk, 3e kwartaal 1935.

²⁾ Informations sociales, no. 9, 2 Maart 1936; Résumé mensuel des travaux de la Société des Nations, no. 2, 1936.

³⁾ Résumé mensuel des travaux de l'Organisation Internationale du Travail, no. 2, 1936.

De Opiumcommissie van den Volkenbond kwam van 24 Maart tot 1 April te Genève bijeen, voornamelijk met het doel de statistische gegevens te controleren, door de Regeeringen ingezonden betreffende productie, voorraden, in- en uitvoer van verdoovende middelen. In het algemeen bleek, dat de Regeeringen zich beijverden haar verplichtingen krachtens de internationale opiumconventies ⁴⁾ in zake inzending dezer gegevens na te komen. Alhoewel zich de moeilijkheid voordeed, dat de cijfers der verschillende landen niet steeds met elkaar in overeenstemming waren, meende de Commissie toch te mogen aannemen, dat in 1934 de in totaal uit opium en cocabladeren bereide verdoovende middelen beneden de hoeveelheden bleven, voor rechtmatig gebruik vastgesteld, en dat ook de voorraden in het algemeen niet buitensporig genoemd konden worden. Evenwel had de Commissie reden om aan te nemen, dat buiten de fabrieken om, waarover de Regeeringen officieele cijfers verstrekten, groote hoeveelheden morphine en cocaïne in den sluikhandel gebracht werden, en dat het huidige systeem van bestrijding van dezen handel dringend verbetering behoefde.

Een onderzoek, door het „Office International d'Hygiène Publique” ingesteld naar de resultaten der inenting tegen diphterie, wees uit — op grond van gegevens ingezonden door een 11-tal landen, w.o. Nederland — dat de vaccinatie steeds ruimer toepassing vindt, met het gevolg, dat in het aantal ziekte- en sterftegevallen in verschillende landen een aanmerkelijke daling valt waar te nemen. In Duitschland blijft de ziekte zich echter nog steeds uitbreiden: tegen 57 000 gevallen in 1931 kwamen in 1935 \pm 200 000 voor. Slechts de Fransche wetgeving en die van de Canadeesche provincie Quebec openen de gelegenheid, de inenting tegen diphterie dwingend voor te schrijven, en wel uitsluitend in gevallen van epidemie, en voor zoover eerstgenoemd land betreft alleen voor leger en vloot. In Rusland is een wetsontwerp aanhangig, dat verplichte vaccinatie voor kinderen tusschen 6 maanden en 12 jaar beoogt. ⁵⁾

In Duitschland zijn onlangs regelingen afgekondigd voor de geleidelijke invoering van het systeem van periodiek medisch onderzoek van alle leeftijdsclassen der Deutsche bevolking, aanvangend met de leden van het Arbeidsfront, geboren in 1910 en 1911. Het resultaat van dergelijk onderzoek wordt telkens ingeschreven in een boekje betreffende den gezondheidstoestand, dat elke Duitser moet bezitten, en dat behalve zijn afstamming ook alle doorge- maakte ziekten vermeldt. De controleerende geneesheer moet op grond van een onderzoek naar den fysieken en psychischen toestand den betrokkene onderbrengen in een der zes groepen, waarin de bevolking op grond van haar arbeidscapaciteit wordt ingedeeld. Door samenwerking tusschen den Openbaren Gezondheidsdienst, het Deutsche Arbeidsfront en de instellingen voor sociale verzekering wordt getracht door tijdig ingrijpen vermindering der werkkraacht te voorkomen. De kosten van het medisch onderzoek, geschat op 3 miljoen Mk. per jaar, komen uitsluitend ten laste van de instellingen voor sociale verzekering. ⁶⁾

⁴⁾ Zie Kroniek, 4e kwartaal 1933.

⁵⁾ Bulletin de l'Office International d'Hygiène Publique, Supplément au no. 2, 1936; Bulletin du Service Fédéral de l'Hygiène Publique, no. 50, 14 December 1935.

⁶⁾ Informations sociales, Vol. LVII, no. 13, 30 Maart 1936.

Volkshuisvesting. Internationaal. Het woningvraagstuk in den Volkenbond.

Het woningvraagstuk, dat reeds vroeger een punt van studie van den Volkenbond heeft uitgemaakt, verheugt zich in den laatsten tijd in hernieuwde belangstelling van die zijde. Verschillende organen van den Volkenbond hebben het onderwerp reeds in studie genomen. Zoo heeft de organisatie voor de hygiëne een algemeene documentatie betreffende een aantal landen bijeengebracht; tegen het eind van 1935 is die betreffende Italië, Frankrijk, Polen en Nederland gepubliceerd; hieronder worden daaruit enkele hoofdpunten medegedeeld. De financieele sectie van het Secretariaat heeft een nota over de economische en financieele zijden van het woningvraagstuk opgesteld. ¹⁾

Verder heeft de organisatie voor de hygiëne een commissie ingesteld om de richtlijnen voor de verdere studie te ontwikkelen. Haar taak zal in de eerste plaats bestaan in het tot stand brengen van een internationale uitwisseling nopens de ervaringen met betrekking tot de hygiëne der woning, zoomede van een gedachtenwisseling over de methodologie, de nomenclatuur en de definities betreffende de voornaamste wetenschappelijke standaardbegrippen. ²⁾ Van de bijzondere punten, die ten aanzien van de hygiëne der woning in studie ge-

¹⁾ Resumé Mensuel des Travaux de la Société des Nations, October 1935, p. 339.

²⁾ Resumé Mensuel des Travaux de la Société des Nations, Januari 1935, p. 26.

nomen zullen worden, zijn te noemen: het comfort voor de bewoners, de hygiënische voor- en nadeelen der bouwmaterialen en der gevolgde constructie, der verlichting, der ventilatie en van den algemeenen aanleg der bouwblokken; het woningtoezicht enz. Het algemeene studieplan is op 23 Januari j.l. door den Raad goedgekeurd.

Hier volgen enkele hoofdzaken uit de hierboven bedoelde publicaties over het woningvraagstuk in Frankrijk, Italië en Polen. In elk van deze publicaties wordt melding gemaakt van een tekort aan woningen na den oorlog en het streven der Overheid om langs directen of indirecten weg het tekort aan te vullen.

In Frankrijk kan pas in de latere jaren gesproken worden van een bepaalde politiek op het gebied van den woningbouw. Regelingen voor de werkzaamheid van het Rijk in dezen werden vastgesteld bij de wetten van 1922 en 1928. Vooral de laatstbedoelde wet, de wet-Loucheur, is van groote beteekenis. Zij houdt een nationaal program in voor den bouw van 200 000 goedkope woningen en 60 000 woningen van middelmatigen huurprijs, waarbij het Rijk voor een bedrag van meer dan 11 milliard frs. betrokken is.³⁾ Bij de uitvoering van het plan-Loucheur berust de leiding bij het Rijk, dat financieelen steun verleent en toezicht uitoefent.

De Fransche wetgeving schiet op het gebied van de woninghygiëne nog op menig punt tekort; een speciale woninginspectie ontbreekt. Ook wordt als een gemis gevoeld, dat de particuliere werkzaamheid bij den bouw van nieuwe woningen zoo weinig beteekent, wat verband houdt met den hoogen rentevoet van crediet op langen termijn. Ten slotte ontbreekt bij de arbeidersbevolking vaak de juiste waardering van gezonde woningtoestanden, een mentaliteit, welke de uitvoering der plannen tot verbetering in den weg staat.

De Italiaansche publicatie wijst er op, dat in 1922, toen de fascistische Regeering aan het bewind kwam, het woningvraagstuk in een hoogst kritiek stadium verkeerde: niet slechts was er een groot tekort aan goedkope woningen, doch de woningvoorraad in het algemeen was absoluut onvoldoende voor de vraag. Het mocht echter aan de Regeering gelukken om door het verstrekken van goedkope credieten, subsidieverleening en faciliteiten op belastinggebied binnen korten tijd een sterke uitbreiding van het aantal woningen over het geheele land tot stand te brengen. Zoo werden in de eerste tien jaren van het fascistische bewind ruim 72 600 goedkope woningen gebouwd. Van de kosten, een bedrag van 4 455 millioen lire, nam het Rijk ruim 774 millioen lire voor zijn rekening. Bij de wet van Juni 1935 zijn de oprichting en werkzaamheid van autonome provinciale instellingen voor den bouw van goedkope woningen in de stad en op het platteland geregeld.

Behalve door een omschrijving geeft het rapport over Polen ook door middel van grafische voorstellingen een algemeene indruk van den woningtoestand in gemeenten met meer dan 20 000 inwoners. Wat het aantal vertrekken per gezin, het voorkomen van tuberculose in verband met de grootte der woning en haar bezetting, den omvang van den nieuwbouw na den oorlog, enz. betreft, blijken de woningtoestanden in de Poolsche steden zeer ongunstig af te steken bij die in vele andere Europeesche steden. Het deel, dat de arbeider te Warschau van zijn loon moet afstaan voor woninghuur is aanmerkelijk grooter dan dat van zijn collega te Parijs en Berlijn, en vooral dan dat van den Londenschen en Amsterdamschen arbeider. De woningen zijn in Polen als regel overbevolkt; er is geen speciale woninginspectie; officieele voorchriften inzake hygiënische toestanden ontbreken.

Tusschen 1932 en 1935 heeft de Overheid vooral den bouw van kleine woningen bevorderd, en daarin zooveel mogelijk het geld der kleine spaarders betrokken, die onder medewerking van het Rijk in het bezit van een eigen huisje kwamen. Ook hebben, ondanks verschillende belemmerende omstandigheden, enkele woningcoöperaties kunnen medewerken aan de verruiming van den woningvoorraad. Speciale aandacht verdient het werk van de in 1934 door de Regeering gestichte vereeniging voor arbeiderswoningen, een instelling van openbaar nut, over het geheele land werkzaam voor de huisvesting der arme arbeidersbevolking. Uit de Rijksmiddelen verstrekt zij goedkope credieten aan gemeenten, sociale instellingen, coöperaties en nijverheids-ondernemingen, terwijl zij tevens bevoegd is zelf den bouw van woningen ter hand te nemen.

³⁾ In aflevering 2 van het Maandschrift 1931 werd melding gemaakt van de toepassing der wet Loucheur te Parijs, waar in 1930 op grond van deze wet besloten werd tot den bouw van een groot aantal woningen voor rekening van de gemeente.

